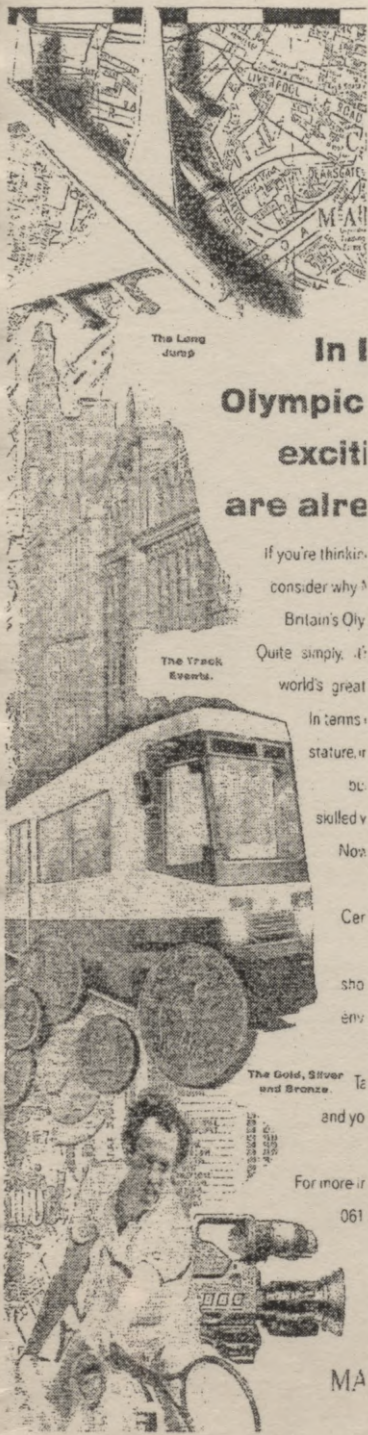

LPMC

Latvijas pašvaldību mācību centrs

LATVIJAS
PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS
APVIENĪBA

Martin BASSE
Oluf JØRGENSEN

In I
Olympic
exciti
are alre

If you're thinkin

consider why

Britan's Oly

Quite simply, it's

world's great

In terms of

stature, it

is

skilled v

Now

Cer

sho

env

The Gold, Silver and Bronze. It

and yo

For more ir

061

Sabiedrība
un
Sabiedrība
demokrātija
un
demokrātija

MA 1995. gads

159308

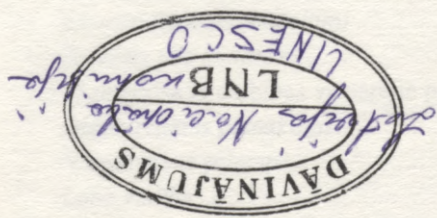
97-4

72

Martin BASSE
Oluf JØRGENSEN

Sabiedrība
un
Sabiedrība
demokrātija
un

demokrātija

Grāmata izdota ar Vācijas Tautas Augstskolu savienības
Starptautiskās sadarbības institūta atbalstu

1995. gads

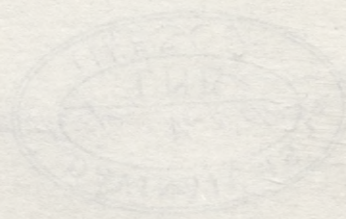
Handwritten: 0, 1-2, M

X
Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

030900540

Latvijas Nacionālā
Bibliotēka

Latvijas Nacionālā
Bibliotēka

Latvian National Library
Latvian National Library

Latvian National Library

Saturs

Priekšvārds	11.
-------------------	-----

Daļa I

Pašvaldību vieta sabiedrībā

1. Vietējā pašpārvalde	13.
1.1. Vietējais parlaments jeb valsts vietējā pārvalde - pašvaldība	13.
1.2. "Vietējais parlaments" jeb uzņēmuma pārvalde	16.
1.3. Pašvaldība - kāpēc un cik lielā mērā?	18.
Tuvuma principa kritika	18.
Līdzdalības demokrātija	19.
Atšķirības	20.
Citi viedokļi	20.
2. Struktūras	21.
2.1. Valsts likumi	21.
Pašvaldību administratīvās attiecības	21.
Informācija. Pilsoņu piedalīšanās	22.
Economiskie ierobežojumi	23.
Prasības pēc kvalitātes	24.
2.2. Sabiedriskās darbības vispārējie principi	25.
Objektivitātes pienākums	25.
Vienlīdzības princips	27.
Laba vadība	27.
2.3. Eiropas Savienības noteikumi	27.
3. Politiku loma	28.
3.1. Atsevišķi jautājumi jeb tēmas	28.
3.2. Sadalīšana sektoros vai kopskats	30.
3.3. Vietējās intereses vai vispārējs skatījums	31.
3.4. Zināšanas, nostāja un drosme izvēlēties	31.
3.5. Deputāta darba stils	32.

Daļa II

Ārējā darbība - pašvaldību politikas iespējas un ierobežojumi

4. Atklātība pret sabiedrību.....33.

4.1. Vispārēji par informāciju un līdzdarību.....	33.
<i>Pašvaldības informācijas politika.....</i>	<i>34.</i>
<i>Deputāts</i>	<i>34.</i>
4.2. Profesionālais noslēpums.....	35.
<i>Attiecībā uz privātpersonām</i>	<i>36.</i>
<i>Attiecībā pret firmām un sabiedriskām organizācijām</i>	<i>37.</i>
<i>Attiecībā pret sabiedriskajām interesēm.....</i>	<i>37.</i>
<i>Attiecībā pret iekšējo lemšanas procesu.....</i>	<i>38.</i>
4.3. Pilsētas domes sēžu publiskuma (atklātības) pamatnoteikumi.....	39.
4.4. Pilsētas domes sēžu publiskums - izņēmumi.....	40.
<i>Privātās intereses</i>	<i>41.</i>
<i>Attiecībā pret pašvaldību</i>	<i>44.</i>
4.5. Komisiju sēdes.....	44.
4.6. Citas sēdes.....	44.
4.7. Plānu un projektu publiskums	45.
<i>Referendums.....</i>	<i>45.</i>
4.8. Dokumentu publiskums - pamatnoteikumi.....	48.
4.9. Dokumentu atklātuma izņēmumi	49.

5. Atklātība pret līdzdalībniekiem.....51.

5.1. Vispārēji par informāciju un iesaistīšanu	51.
5.2. Saruna un līdzdalībnieku uzklauššana.....	52.
<i>Dalībnieku uzklauššana - izņēmumi</i>	<i>54.</i>
<i>Ar ko runā?.....</i>	<i>54.</i>
5.3. Padomu sniegšana.....	55.
5.4. Pamatojums	55.
<i>Kāpēc pamatojums?.....</i>	<i>56.</i>
<i>Kas ir pamatojums?</i>	<i>57.</i>
<i>Kā pamatojums tiek veidots?.....</i>	<i>58.</i>
5.5. Dokumentu un protokolu publiskums	59.

6. Iespējas un ierobežojumi	61.
6.1. Vispārēji: kā tiek noteiktas robežas	61.
6.2. Vispārēji: Kāpēc robežas?	62.
6.3. Vispārēji: pašvaldību pasākumi	65.
6.4. Likumdošanā paredzētie pakalpojumi	66.
6.5. Preču ražošanas un pakalpojumu sniegšana	68.
Atbalstišanas darbība	69.
Produkcija pašu lietošanai	73.
Blakus produkti	74.
Virsprodukcija un pārpalikuma ražīgums	75.
Sadarbība	76.
Zināšanu pārdošana	77.
Sabiedriski derīgie pasākumi	78.
6.6. Palīdzība (dotācijas, subsidijas...) un atbalsts	79.
Vispārējie noteikumi	80.
Sociālie un ar veselību saistītie mērķi	82.
Sports un brīvais laiks	83.
Kultūra	84.
Izglītība, zinātne un pētniecība	84.
Uzņēmējdarbības veicināšana (tūrisms utml.)	86.
6.7. Tiesiskā regulācija	89.
Plāni un citi vispārēji lēmumi	90.
Konkrēti lēmumi	91.
Uzraudzība un izdoma	93.
6.8. Informācija	94.
Padomi patērētājiem	95.
Ietekmes informācija	95.
Prezentācijas informācija	96.
6.9. Līgumi	96.
Preču pirkšana un pārdošana	96.
Nekustamā īpašuma pirkšana un pārdošana	99.
Līgumi	101.
Investīcijas	102.
Aizlienējumi	103.
6.10. Finansēšana	103.
Ienākumi no pārdošanas un patērētāju maksājumi	104.
Aizlienējumi	104.
Valsts dotācijas un atlīdzības	106.
Īpašuma nodoklis	106.
Procentu ienākumi	107.
Ienākumu nodoklis	107.

Daļa III

Iekšējā darbība - pašvaldību institūcijas un to darbības principi

7. Politiskās institūcijas	109.
7.1. Pilsētas dome	110.
7.2. Ekonomikas jautājumu komisija	112.
7.3. Mērs	114.
7.4. Pastāvīgās komisijas	117.
7.5. Municipālā pārvalde	119.
7.6. Citas institūcijas.....	121.
<i>Likumīgās speciālorganizācijas</i>	122.
<i>Īpašās komisijas</i>	123.
<i>Tuvības demokrātijas institūcijas</i>	124.
<i>Kopmunicipālās institūcijas</i>	126.
<i>Komūnu Nacionālā līga, Apgabalu</i> <i>domju asociācija utml.</i>	127.
<i>Šis un tas</i>	129.
7.7. Ievēlēšana amatos	130.
 8. Sēdes.....	133.
8.1. Sēžu laiks.....	133.
8.2. Darba kārtība	134.
8.3. Informācija par lietām.....	138.
8.4. Sēžu vadīšana	140.
8.5. Lēmumi	143.
 9. Deputātu tiesības	145.
9.1. Tiesības uz informāciju	146.
9.2. Sēžu sakarā.....	150.
<i>Tiesības uzdot jautājumus un izteikt priekšlikumus</i>	150.
<i>Atšķirīgi viedokļi</i>	152.
<i>Tiesības apturēt procesu</i>	154.
 10. Deputātu pienākumi.....	154.
10.1. Pienākumi, kas saistīti ar amatu	154.
<i>Sabiedriskais pienākums</i>	154.
<i>Vispārējā diskvalifikācija</i>	158.
<i>Pienākums veikt uzraudzību</i>	161.

Labvēlība un korupcija.....	162.
10.2. Deputātu pienākumi sēdēs	164.
Līdzdalības pienākums.....	164.
Speciālā (īpašā) diskvalifikācija	165.
Pienākums ieņemt nostāju.....	171.
Komūnas pārstāvis	172.
10.3. Manieres un labais tonis politikā.....	175.
Personiskā pārliecība.....	175.
Politiskie solījumi un vienošanās	176.
11. Administrācijas pienākumi	180.
11.1. Administrācijas iekārtojums.....	180.
Personāls.....	181.
Administrācijas uzbūve.....	182.
Deleģēšana.....	183.
Vienota administrācija	185.
11.2. Politiku pārvalde	186.
Politiskās pārvaldes robežas.....	187.
Konkrētas lietas un/ vai norādījumi.....	190.
Plānošana.....	194.
Budžets un asignācijas	197.
11.3. Kontroles iespējas.....	201.
Padomu sniegšana.....	202.
Izpildīšana.....	205.
Dienesta sankcijas.....	209.

Daļa IV

Kontrole

12. Kontroles sistēmas.....	210.
12.1. Vispārēji par kontroles sistēmām	210.
Lietu būtība.....	210.
Kontroles mērķi	211.
Vērtējuma pamats	212.
Reakcijas iespējas	214.
12.2. Konkrētas kontroles sistēmas	214.
Pašvaldības iekšējā kontrole.....	214.
Revīzija.....	215.
Sūdzību lietas.....	216.
Īpašā pārraudzība	219.
Vispārējā pašvaldības inspekcija	220.
Parlamenta pilnvarotā kontrole.....	223.
Atcelšana no amata uz laiku un atlaišana	224.
Tiesas kontrole.....	225.
13. Drošības garantijas vai cenzūra	227.

Priekšvārds

1989 - 90. gadu mijā notiks pašvaldību vēlēšanas un jaunievēlētie politiķi nākošajā četru gadu periodā piedalīsies pašvaldību demokrātijas attīstībā. Būs jāveic daudzi smagi un sapringti pasākumi, kuri nākošajos gados neklūs mazāk.

Šīs grāmatas izdošanu ir veicinājis Dānijas pašvaldību mācību centrs - Dānijas pašvaldību augstskola - tā to dēvē Dānijā un tā domāta kursiem, ko Dānijas vietējās pašvaldības organizē jaunievēlētajiem pašvaldību politiķiem.

Grāmata nav par politiku - ekonomisko, sociālpolitiku, kultūrpolitiku, vides politiku utt.. Tā nav arī par likumiem, kas saistīti ar noteiktām politikas sfērām - civillikumu, vides likumu utt.. Runa ir par vadības struktūrām un spēles noteikumiem, kas skar pašvaldību politiķus.

Pašlaik notiek aktīva diskusija par vietējo pašvaldību. Tiek piedāvāti vairāki priekšlikumu varianti pašvaldību likumiem un uzdevumu sadalei starp valsti, apgabaliem un mazajām pašvaldībām.

Ir arī daudz idejas par tālāku decentralizāciju. Grāmatā aprakstītie principi nav dogmas. Gan pašvaldību pieredzē, gan Dānijas parlamenta lēmumos notiek pārmaiņas.

Mēs rakstām par situāciju pēc 1989. gada, bet pielāgošana un pārmaiņas noteikti notiks arī nākamajos gados. Tikai laiks rādīs vai notiks apjomīgas pārmaiņas pašvaldībās - iespējams jaunu pašvaldību reformu veidā.

Grāmatas 14 nodaļas ir sadalītas 4 daļās. Pirmā daļa (1.-3. Nodaļa) ir par pašvaldību vietu sabiedrībā. Otrā daļa (4.-6. Nodaļa) apraksta pašvaldību ārējās darbības iespējas un ierobežojumus. Trešā daļa (7.-11.nodaļa) ir par iekšējām attiecībām - pašvaldību struktūru un noteikumiem. Ceturrtā daļa (12.-13.nodaļa) ir par pašvaldību kontroli.

Lai izvairītos no sarežģītības, grāmata ir sarakstīta bez norādēm uz literatūru. Taču īstenībā tā diezgan daudz balstīta uz pašvaldību likumiem, koncepcijām, un ministru, ministriju, parlamenta un likumdevēju izteikumiem un lēmumiem.

Likums par vietējo pašpārvaldi ir, kā varētu teikt, pašvaldību pamatlíkums. Kad grāmatā ir norādes (§) bez líkuma minēšanas, visos gadījumos ir domāts líkums par pašvaldību.

Pašvaldību líkums visumā domāts apgabaliem un mazajām pašvaldībām (komūnām)... Tas, ka mēs lielākoties lietojam terminu pašvaldības, ir tāpēc, lai ekonomētu papíru. Apgabali un to padomes ir pieminēti tikai tad, ja tam ir kāds sevišķs íemesls. Taču parasti uz to attiecas tie paši líkumi. Líkumā par pašvaldību termins pašvaldība tiek lietots visu veidu pašvaldību apzímēšanai.

Kā jau tika minēts, grāmata ir sarakstīta kā palíglīdzeklis jaunievēlēto pašvaldību politiķu - deputātu apmācības kursiem. Cerams, ka tā noderēs arī kā rokasgrāmata vēlākajā politikas karjerā un, ka šo grāmatu varēs izmantot arī citi, ar pašvaldībām saistīti, darbinieki un ierēdņi, atbalsta grupas, savienības, ieinteresētas personas u.c..

Strādājot pie šīs grāmatas mēs esam ieguvuši daudz labu padomu no Peter Rygaard Andersen, Nykobing Falster, profesora Lars Norskov Nielsen, Klāus Bodsgard, Dānijas Pašvaldību mācību centra. Sadarbība ar tiem ir bijusi patíkama.

Ar informāciju mums daudz palīdzējis arī nodaļas vadītājs Niels Preisler, Iekšlietu ministrija un daudzi no apgabalu un citām pašvaldībām...

Visbeidzot, un ne mazāks, paldies, sekretārei Inger M. Jensen, Aalborgas Universitātes centram par ātru, labu un drošu teksta apstrādi.

1989. gada 27. oktobrī

Martin Basse un Oluf Jorgensen.

Daļa I

Pašvaldību vieta sabiedrībā

1. Vietējā pašpārvalde

1.1. Vietējais parlaments jeb valsts vietējā pārvalde - pašvaldība

*Vietējā
apvienība*

Vēsturiski pašvaldība - tāpat kā citās valstīs - ir radusies kā līdzeklis sabiedrības vietējo problēmu risināšanai. Bija vajadzīga skola un ceļi. Jārūpējas par veciem ļaudīm, nespēcīgajiem, nabadzīgajiem, fiziski un garīgi slimajiem, invalīdiem. Lai dzīvotu, vajadzīgs ūdens, gaiss, gāze, kanalizācija. Kopumā tie bija uzdevumi, kurus pašvaldība veica vairāk vai mazāk patstāvīgi, bez valsts varas iestāžu iejaukšanās.

*Valstiskā
pārvalde*

Taču šajā gadsimtā un sevišķi pēc Otrā Pasaules kara valsts vara arvien vairāk iesaistījās vietējo pašvaldību darbībā. Vairāki pašvaldību darbības veidi tika reglamentēti ar likumiem, daži no tiem kļuva obligāti ar detalizētiem norādījumiem to izpildei, vēlāku šo norādījumu izpildes kontroli. 1970. Gada pašvaldību reforma tika veikta ar domu izveidot apjomīgāku vietējo pārvaldi - lielākas pašvaldības. Un ne tikai... Mērķis bija - atbrīvoties no varas centralizācijas daudzos jautājumos, kas līdz šim tika uzskatīti par valsts pārvaldes uzdevumiem. Tos droši varēja nodot pašvaldībām. Taču šo reformu "cena" bija tāda, ka valdība noteica daudzus darbības virzienus un uzsāka kontrolēt to izpildi. Šīs rīcības pamatā bija vajadzība pēc daļējas pilsoņu vienlīdzības valsts mērogā un sociālo pakalpojumu un to kvalitātes minimuma nodrošinājuma.

Otrs pieaugošās centralizācijas iemesls bija ekonomiskas dabas: decentralizācijas gadījumā, pašvaldībām būtu jārisina liela daļa ekonomiskās pārvaldes jautājumu. Tāpēc turpmākajos gados tiek ierobežota pašvaldību iespēja finansu resursu izmantošanā. Sākotnēji pašvaldības būtu varējušas darīt visu, ko izlemj vietējie politiķi un izejot no šiem lēmumiem, ieviest nodokļus to finansēšanai; tagad turpreti tika noteiktas robežas algām un nodokļu maksimumam.

*Lomu
konflikts*

Tāpēc nav jābrīnās, ka daudzās pašvaldībās valdīja sajūta, ka viņu loma mainās - no pašvaldībām kā vietējo jautājumu risināšanas iestādēm - uz pašvaldībām kā valdības iestāžu sastāvdaļu. Raugoties no pašvaldību viedokļa, situāciju nevajadzētu uztvert tik kritiski. Pirmkārt, vienmēr pastāv iespēja atrisināt uzdevumus izejot no vietējām vēlmēm un vajadzībām. Otrkārt, tas rosina parūpēties par ikdienas pārvaldi jautājumos, kur valsts vadība ir stingra - centralizēta. Savas lomas uztvere vislielākajā mērā ir atkarīga no katras pašvaldības individuāli.

*Varas
izpaušmes*

Pašvaldība ar visām tās institūcijām ir valsts pārvaldes sastāvdaļa. Bet likumdošanas varas tai nav - Dānija nav valstu apvienība, kura sastāv no 275 valstiņām. Tiklīdz pašvaldība grib iejaukties pilsoņu privātajā sfērā un i pašumtiesībās, tai jābūt likumīgi pilnvarotai veikt šīs darbības. Piem., gadījumos, kad pašvaldība grib uzlikt papildus nodokļus, aizliegt kādu noteiktu pasākumu, pieprasīt no cilvēkiem izdarīt kaut ko, vai savādāk iejaukties cilvēku dzīvē ar varu.

Vārdus "varas izpaušme" mēs saprotam kā lēmumu ieviešanu dzīvē, politisko mērķu realizēšanu.

Ne valdība, ne ministri, ne viņu pakļautie nevar izmantot naudu mērķiem, kas nav pamatoti ar likumu. Valsts pārvaldē prioritāte pieder (Dānijas) parlamentam.

Bet vai tas ir pareizi attiecībā uz vietējām pašvaldībām? Tās taču pārstāv savas teritorijas iedzīvotājus - vēlētājus. Vai tas ir pareizi, ka viņu "vienīgais" uzdevums ir realizēt citu - šajā gadījumā parlamenta - politiskos mērķus.

Uz to nav viegli atbildēt un arī atbilde ne vienmēr būs precīza.

Likumi jāpilda

Likumi pašvaldību darbībai uzliek zināmus ierobežojumus. Tie uzliek pašvaldībām par pienākumu atrisināt konkrētus uzdevumus, dažreiz saskaņā ar speciāliem skaidrojumiem - norādījumiem, vai arī aizliedz tām nodarboties ar noteiktiem mērķiem. Tādi likumi pašvaldībām jāpilda, tāpat kā pilsoņi pilda valsts likumus. Tādējādi pašvaldībām laiku pa laikam jāpieņem lēmumi, kas atšķiras no pašu nostājas. Pašvaldības politiskā darbība dažos gadījumos izpaužas vienīgi kā izvēle starp tām lēmumu iespējām, ko piedāvā likums. Protams, ne vienmēr tas ir tik strikti. Taču tās ir funkcijas, kas izpaužas principiāli.

Nereglamentētas aktivitātes

Ašķirībā no valsts pārvaldes institūcijām, pašvaldības tajā pat laikā var uzsākt daudzus pasākumus un izlietot naudu mērķiem, kurus tās uzskata par pareiziem, tiktāl, cik tas nav pretrunā ar likumiem.

Jāatzīmē, ka pašvaldība pati izvēlas, cik lielā mērā tā vēlas būt par vietējās sabiedrības daļu, tās "pārstāvi" un "vietējo parlamentu" un cik lielā mērā tā vēlas pildīt valdības pārstāvja lomu savā teritorijā.

Lomas izvēle

Piemērs: kādas pašvaldības sociālās aprūpes iespējas ir izsmeltas. Tas atspoguļojas tā, ka aprūpējamo skaits ir liels un personāls sūdzas par darba pārpilnību; vai arī slimnīcas personāls sūdzas, ka nevar izrakstīt no slimnīcas izārstētos gados vecos pacientus tāpēc, ka pašvaldības aprūpes centrā nav vietas.

Pašvaldībai pašai jāmeklē problēmas risinājumi. Ja tā uzskata par primāru "Sociālās palīdzības" likuma izpildi, tad tā konstatē, ka patreiz nepilda šā likuma §79 : "Pašvaldībai jārūpējas lai personām, ja to veselības stāvoklis padara neiespējamu viņu aprūpēšanu mājās, ir jādod iespēja tikt uzņemtam pansionātā". Ja problēmu apskata no šī viedokļa, atbilde ir skaidra: jāuzbūvē jauns pansionāts, vai, ja negrib izlietot naudu, ko tas prasa, turpināt nepildīt likumu.

Ja pašvaldība problēmu formulē izejot no vietējās politikas veco ļaužu aprūpes jomā, tad risinājums varētu būt pilnīgi citāds. piem., paplašināt mājas aprūpi, medicīnisko palīdzību hroniski un uz nāvi slimajiem, piedāvājumus veselības treniņiem vai apmācību mājāsaimniecībā vientuļajiem cilvēkiem. Ja šo lietu apskata tā, tad sociālās palīdzības likums kļūst tikai par vienu mazu daļiņu no daudzajām iespējām. Kuru no variantiem izvēlēties, ir atkarīgs no debatēm "vietējā parlamentā" un ar pilsoņiem.

Citāts no sociālās palīdzības likuma skaidri parāda, ka pastāv citas risinājuma iespējas bez jauna pansionāta būvēšanas. Bet, ja par izejas punktu ņem šo likumu, tad būs tendence rīkoties saskaņā ar tā saturu, nevis nodarboties ar pašvaldību problēmām.

Var minēt neskaitāmus dzīves piemērus, kuros pašvaldībai nav obligāti jāseko tam domāšanas veidam un realizācijai, kādi norādīti likumā. Esošais kontakts pašvaldību darbiniekiem ar pilsoņiem un patērētājiem sniedz idejas un paver iespējas citiem

risinājumiem, kas labāk atbilst vietējām aktuālām vajadzībām.

*Alternatīvie
risinājumi*

Dažos gadījumos iespējams samazināt vajadzību pēc pašvaldību budžeta ieguldījuma tā vietā, lai to paplašinātu. Piemēram, ja tiktu samazināti ieguldījumi izgāztuvēs un atkritumu mašīnās, rezultāta apgrūtinātos atkritumu izvešana. Nodaļā 6.8. Sniegtā informācija, jeb reālā cenu politika atkritumu izvešanā, varētu novest pie sīkāka izskaidrojuma.

*Izejas punkts:
vajadzības
un mērķi*

Pašvaldības pienākumi ir reglamentēti likumos un pie tiem mēs atgriezīsimies 6. Nodaļā. Atmaksājas politisko darbību sākt diskutējot pašvaldībās un ar pilsoņiem, izvērtējot vajadzības un nospraužot politiskos mērķus. Protams, jāievēro un jārespektē likums. Ja sāk uzdot jautājumus, ko nedrīkst darīt, tad par daudz tiek ierobežota ideju attīstība.

1. 2. "Vietējais parlaments"
jeb uzņēmuma pārvalde

*Viens liels
uzņēmums*

Katra pašvaldība vada daudzus dažādus uzņēmumus - pansionātus, skolas un bērnu iestādes, vides politiku, dzīvokļu un darba politiku, ēku apsaimniekošanu, nodokļu stabilizāciju, sociālo aprūpi, ceļu būvi, sabiedrisko transportu utt. Ja pašvaldību apskata kā uzņēmumu, tad tās personāls un darba apjomi ir lielāki kā vairumam privātu uzņēmumu.

*Vadības
principi*

Tas ir novedis pie vēlēšanās pārcelt privātās uzņēmējdarbības vadības struktūras uz sabiedrības darbības sfēru. Kā daudzas pārmaiņas, tas, pirmkārt, parādās valodā: tiek runāts par pašvaldību, kā par uzņēmumu, kam jācenšas iegūt labs "imīdžs" klientu acīs. Pašvaldības vadībai jāstrādā kā uzņēmuma vadītājam vai uz savstarpējas sadarbības principiem, kam jānodrošina modernie "servisa menedžmenta principi" un jāpārveido, ietekmējot uzņēmuma kultūru.

Daudzviet sabiedrībā neapšaubāmi noder jaunais domāšanas veids, jo ierastais domāšanas veids un darba stils ir izsmelti.

Pašvaldības vadība pati nosaka, cik lielā mērā tā pieņem uzņēmuma vadības lomu. Viena daļa problēmu nostādnes ir pielīdzināma privātā sektora problēmām, taču ne visas.

Uzņēmuma vadībai ir svarīgi, ka tai ir skaidrs - noteikts mērķis. tā labklājība un augšupeja. Līdz ar to efektivitātes mērķis arī kļūst

nepārprotams, skaidrs: vienmēr izvērtēt, vai lēmums vai rīcība ir lietderīga. Un tai ir jābūt lietderīgai, jo uzņēmumu starpā ir konkurence.

*Dažādi
nosacījumi*

Šie apstākļi atšķiras no tiem, kādos jāstrādā pašvaldības vadībai. Uzdevumi, un līdz ar to arī mērķi, ir ļoti dažādi: sabiedriskie, politiskie, sociālie utt. Dažreiz tie ir arī pretrunīgi, piem., vēlēšanās apvienot rūpniecības attīstību ar vides aizsardzību varētu būt grūti realizējama, vismaz īsā laika posmā. Politiski, kā zināms, ir ievēlāti, lai paustu dažādus viedokļus; un tie nav tikai dažādi uzskati par atsevišķiem lēmumiem vai līdzekļiem. Tie ir ievēlāti, lai nebūtu vienisprātis arī par mērķiem. Efektivitāte bieži var būt pretrunā ar mērķiem, kādi ir citiem deputātiem. Daudzās sfērās ir grūti vai pat neiespējami aprēķināt rezultātus, tāpēc ir grūti runāt par efektivitāti tradicionālā nozīmē.

Pašvaldības parasti nav konkurences situācijā. Tām ir iespēja palielināt savus finansu resursus ar nodokļu politikas palīdzību, lai gan atsevišķas pašvaldības pēdējos gados šai jautājumā ir ierobežotas.

*Kopīgie
nosacījumi*

Privātajiem uzņēmumiem un sabiedriskajām institūcijām kopīgs ir tas, ka tie pārvalda kādu personālu un "ražošanas aparātu". Abas, gan uzņēmuma, gan pašvaldības vadības var dot norādījumus par to, kam jānotiek katrā no "uzņēmuma" atzarojumiem. Kopīgs ir arī tas, ka neskatoties uz visām nesaskaņām, tās ir atbildīgas par to, lai uzņēmums funkcionētu, pie tam - efektīvi.

Lomas izvēle

Kā jau minējām, norādītajās robežās, pašvaldības dome vai padome un tās locekļi var paši nolemt cik lielā mērā tā grib darboties kā uzņēmuma pārvalde, administrācija un cik lielā mērā - kā vietējais "parlaments". Lomas izvēli parasti noteiks sanāksmes deputātiem un ar personālu, lēmumu pieņemšana, balstoties uz vadības analīzi, atbildes reakcija masu mēdijos un sekojošā kritika utml. Cik lielā mērā tā ļaus pašvaldības domei, padomei būt par vietu, kur iedzīvotāju dažādie viedokļi saskarsies un tā rezultātā tiks izstrādāti konkrēti lēmumu projekti. Organizējot tikšanās, debates masu mēdijos, saasinot politiskās pretrunas domē, padomē, lemlšanas process var ielgt. Taču ņemot vērā minēto, var cerēt, ka lēmumi būs noturīgāki.

Pašvaldību reforma

1.3. Pašvaldība - kāpēc un cik lielā mērā?

1970. Gada pašvaldību reformā tika nolemts, ka turpmāk jābūt 275 zemākā līmeņa pašvaldībām, 14 apgabalu pašvaldībām un Kopenhāģenas un Frederiksbergas neatkarīgām pašvaldībām. Šīs reformas, kas stipri samazināja mazo pašvaldību skaitu, mērķis bija, lai pašvaldības uzņemtos nozīmīgu sabiedrības pārvaldes politikas daļu. Tādējādi, kopš 1970. Gada valsts veic pakāpenisku sistemātisku uzdevumu deleģēšanu pašvaldībām.

Tuvuma princips

Tuvuma princips pašvaldību darbā vienmēr ir bijis galvenais: sabiedriskie uzdevumi jāpilda cik iespējams tuvu pilsoņiem. Uzdevumi, kas neprasīja lielākus cilvēku resursus, ka vienas pašvaldības teritorijā dzīvojošie, kļuva par primāriem - skolas, pansionāti, sociālā aprūpe, ēku uzturēšana, būvniecības pārraudzība u.c. Tie uzdevumi, kas prasīja vairāk cilvēku resursu, tika atvēlēti apgabaliem - slimnīcas, ģimnāzijas, specializētās sociālās palīdzības iestādes utml.

Tika pamatots, ka, lai komplicēti sabiedriskie uzdevumi tiktu atrisināti, izmantojot vajadzīgo profesionālo pieredzi, tiem jāpāriet apgabala pašvaldības kompetencē, vai jāpaliek valstij, jo nav ekonomiski un racionāli, ka katra pašvaldība ieceļ, piem., valodas skolotājus, ķīmijas inženierus, bet bez šiem speciālistiem konkrētās problēmas nevar pienācīgi atrisināt.

Līdz 1970. gadam vairākas mazas pašvaldības kompensēja savus trūkumus sadarbojoties ar citām - dibinot savienības ar tām. Apstādināt šo virzību, kas daļēji radīja nevienlīdzību pašvaldību starpā un reizēm deva nepraktiskus uzdevumu risinājumus, kā arī no demokrātiskā viedokļa skatoties bija apšaubāmi, bija viens no administratīvi - teritoriālās reformas mērķiem.

Tuvuma principa kritika

Par dārgu

Bieži rodas diskusijas par tuvuma principa attaisnošanu. Piemēram, var izrādīties, ka izveidot 275 atsevišķas pašvaldības ir par dārgu. Ka valstī, kurā iedzīvotāju skaits ir uz pusi mazāks, nekā Londonā, veidot sabiedrisko pārvaldi trīs līmeņos - valsts, apgabals, pašvaldība (komūna), ir neiedomājams lukss. Tāpat arī valdībai un parlamentam nav iespējams vadīt sabalansētu ekonomiku, nodokļu maksājumus, kad trīs dažādas instances nosaka nodokļus un izdevumus.

Pārāk slikti Saka arī, ka pašvaldības pārvaldei - administrācijai ir pārāk slihta kvalitāte, kas nenāk par labu tiesiskumam un rada nevienlīdzību pilsoņu starpā dažādās pašvaldībās.

Jauna pašvaldību reforma Kritika rada jaunus priekšlikumus. Kāds gribēs padarīt pašvaldības un apgabalus daudz lielākus vai, iespējams, likvidēt pašvaldības apgabalu līmeni. Citi gribēs noteikt stingrus pašvaldību darbības likumus, aizliegt to tiesības noteikt nodokļus vai ierobežot nodokļu likmes.

Liekas, ka bieži kritikas rašanos veicina priekšstats, ka pašvaldība ir daļa no viena kopuma, pār kuru noteicēji ir valdība un parlaments; un saistīts ar to tikai lai atrastu veidu, kurš vadīšanai ir visracionālākais.

Tāpēc ir jābūt pamatojumam, lai turētos pie tām idejām, ko ietver sevī pašvaldības.

Līdzdalības demokrātija

Ietekme uz noteiktiem apstākļiem Princips ir balstīts uz cilvēku vispārējo vajadzību pēc iespējas vairāk pašiem noteikt savus apstākļus. Šī ietekme pieaug, ja cilvēks gūst vairāk iespējas tikties ar lēmējiem. Vietējā prese liecina par cilvēku intereses esamību. No demokrātijas viedokļa vislabākais variants ir tad, kad pēc iespējas vairāk cilvēku iesaistīti sabiedrības norišu vadīšanā.

Atklātība Šīs kvalitātes pašvaldībās nosaka to, ka tautas ievēlētie tur pilnīgā atklātībā lemsanas procesu un uztur pastāvīgas sarunas ar iedzīvotājiem, lai realizētu līdzdalības principa priekšrocības.

Patstāvība Otrs noteikums ir, ka pašvaldībai ir jābūt reālai, tas ir, tai likumu ietvaros jābūt lielai vietējo lēmumu pieņemšanas brīvībai bez ierobežojumiem no "augšas"; deputātiem jābūt vēlmei šo brīvību izmantot. Pretējā gadījumā dabiski samazināsies iedzīvotāju vēlme piedalīties vietējās politiskajās debatēs.

Tas sevišķi svarīgi ir tad, ja deputāti izvairās no atbildības un slēpjas aiz direktīvām "no augšas" un ekonomiskām grūtībām. Vietējā saikne sairst, ja pašvaldības politiķis pasaka, ka nevis viņš, bet valsts ir atbildīga par augstajiem nodokļiem vai par vienas vai otras lietas realizāciju.

Atšķirības

*Vietējās
prasības
ir atšķirīgas*

Pašvaldība padara iespējamu pielāgot sabiedrisko darbību vietējām vēlmēm un vajadzībām - tai skaitā arī iedzīvotāju maksātgrībēšanai.

Dažādās valsts daļās, lielākās un mazākās pašvaldībās ir dažādas prasības pēc bērnu pieskatīšanas, veco ļaužu apkopšanas un nodarbinātības politikas.

Apvienojot lēmējvaru un atbildību par nodokļu un pakalpojumu nomaksāšanu pašvaldības rokās, jāreķinās ar to, ka attieksmju un vajadzību saistība tiek atspoguļota lēmumos.

Alternatīva būtu tāda, ka visā valstī tiktu noteiktas vienveidīgas pakalpojumu un nodokļu maksājumu normas. Doms dalās par to, vai tas novestu pie lielākas iedzīvotāju apmierinātības un mazāka resursu patēriņa.

Citi viedokļi

Attīstība

Situācijā, kad ir daudz vienību, ir labs pamats jaunu ideju un metožu attīstīšanai. Saprotamu iemeslu dēļ, ir vieglāk un mazāk riskanti jaunās metodes izmēģināt vienā pašvaldībā, nekā visā valstī uzreiz.

*Mazāk
finansiālās
domāšanas*

Finansiālā domāšana bieži vien raksturo plašas sistēmas, tai skaitā arī sabiedrisko. Katra atsevišķā pašvaldība, tās iestāde, uzņēmums vai cita institūcija cenšas vislabāk, vislētāk atrisināt savus uzdevumus, bet tas nenozīmē, ka tās rada papildus izdevumus citām sabiedriskajām sfērām vai iedzīvotājiem.

Ir svarīgi, lai sistēma tiktu iekārtota tā, ka lēmējam būtu jāatbild par visu kopumā. Kad pašvaldības domes, padomes rokās ir sakopota atbildība par noteiktiem uzdevumiem, finansiālā domāšana uzlabojas: tai, piem., ir tiešs nosacījums parūpēties par vietējo plānošanu, kad tiek veidota jauna institūcija, par nodarbinātības attīstību utt. Līdz ar to tiek panākts arī efektīvāks esošo resursu patēriņš.

2. Struktūras

Pamatlikums "Pašvaldību tiesības, valsts uzraudzībā patstāvīgi rīkoties, ir reglamentētas likumā". Tā skan Pamatlikuma 82. pants. Šis pants pastāv no 1849. Gada, no pirmā pašvaldību pamatlikuma. Šī norma ietver trīs nosacījumus:

Pirmkārt, pašvaldībām ir jābūt noteiktam skaitam uzdevumu un zināmai patstāvībai - likumu ietvaros.

Otrkārt, ir jābūt tādai vai citādai pašvaldību valsts uzraudzībai.

Treškārt, likums nozīmē, ka tikai Dānijas Parlaments izdod likumus par pašvaldību darbību. Tas nozīmē, ka atsevišķs ministrs vai Dānijas valdība nevar patvaļīgi regulēt pašvaldības darbību, piem., uzlikt vai noņemt tai noteiktus uzdevumus par tās darbību vai finansēšanu. To var darīt tikai tādā gadījumā, ja tas ir paredzēts likumā.

Citiem vārdiem sakot: pašvaldībai ir jāpilda likumi. Tai ir jāievēro arī paziņojumi un lēmumi, ko izdod ministrijas. Turpretī ar likumu pamatotie cirkulāri, kā arī ierosinājumi un padomi, kas ir tikai rekomendējoši, pašvaldībai nav saistoši - obligāti.

Bet, ja pašvaldība nav mierā ar likumu, ko izdevis Dānijas Parlaments, tai jāsamierinās ar to un jāpakļaujas. Taču tai nav jāpakļaujas ministru vai ministriju lēmumiem. Ja tie vēlas dot pašvaldībām direktīvas, tad vispirms jāpārlicinās vai tām ir parlamentārisks pamatojums. Viennozīmīgi, pašvaldības ir patstāvīgas, tām ir tautas mandāti.

Atlikušajā šīs nodaļas daļā mēs apskatīsim noteikumus, kas attiecas uz pašvaldībām.

2.1. Valsts likumi

Svarīgākie noteikumi ir tie, kas minēti likumos un lēmumos. Tos var iedalīt pēc mērķa, kam tie izdoti:

Pašvaldību administratīvās attiecības

Lai padomes, domes sēde norisinātos efektīvi, jābūt attiecīgiem spēles noteikumiem: par sasaukšanu, norisi un vadīšanu, par priekšsēdētāja ievēlēšanu un izvēles nofiksēšanu, par

kompetences sadali, mazākuma aizsardzību utt.

Parlamentam tādi noteikumi ir pamatlikumā (konstitūcijā) un reglamentā, ko tas pieņem. Pašvaldību domēm, padomēm šie noteikumi atrodami pašvaldību likumā.

Detalizētākus noteikumus pašvaldības domei, padomei jānosaka pašai savā administratīvajā nolikumā (§2.2. un 3. pants). Tai skaitā tā arī nosaka to, cik tajā būs locekļu utml.

Pašvaldības padomei, domei, bez tam, vēl jāpieņem reglaments ar detalizētiem sēdes procedūras noteikumiem (§2. 4. pants).

Dānijas Iekšlietu ministrija ir izstrādājusi optimālo administrācijas nolikumu un optimālo reglamentu, kurus pašvaldības var izmantot kā paraugus.

Brīvās pašvaldības

Brīvo pašvaldību likums atsevišķām pašvaldībām ir pavēris iespēju darboties pat tad, ja tas ir pretrunā ar vispārējo likumdošanu. Tā mērķis, likuma vārdiem runājot, ir panākt labāku vietējās valdības pielāgošanu konkrētiem apstākļiem, uzlabot apkalpojošās sfēras darbību un lietderīgāk izmantot pašvaldību resursus.

Informācija. Pilsoņu piedalīšanās

Atklātība

Politiskajā darbībā jāpiedalās ne tikai tautas ievēlētajiem pārstāvjiem. Arī katram pilsonim, kas ir arī nodokļu maksātājs un vēlētajs, ir jādod iespēja līdzdarboties un ietekmēt likumus. Šī iespēja ir viena no pašvaldības priekšrocībām.

Tas prasa atklātību no padomes, domes puses. Zināmā mērā tas notiek pats no sevis, jo tās locekļi ir ieinteresēti iegūt labvēlību kaut vai tāpēc, lai tiktu no jauna ievēlēti.

Iedzīvotāju informēšanu un iesaistīšanu pašvaldību darbā nodrošina noteikti likumi - par atklātām padomes, domes sēdēm, pieeju pie pašvaldību dokumentiem, par plānošanas publiskumu utml..

Atsevišķiem deputātiem un mazākumam padomē, domē jau laikus jāsaprot, ka kopumā padome, dome rīkojas citādāk, nekā tie būtu vēlējušies. Tā tam dabiski jābūt. Taču tas nosaka, ka

jāievēro zināmi spēles noteikumi. Piemēram, vai apspriešanā visām pusēm ir tiesības izteikties pirms lietas galaslēdziena; vai jāpamato savs noraidījums, vai noteiktos gadījumos pastāv iespēja apstrīdēt slēdzienu.

Ekonomiskie ierobežojumi

Brīvas nodokļu tiesības

Pašvaldībām principā ir brīvas nodokļu tiesības. Dānijā jau tradicionāli tiek uzskatīts pats par sevi saprotams pašvaldības paņēmieni: ja tautas ievēlētā padomē, domē par lēmumu balso vairākums, tad tai ir tiesības to realizēt, un izdevumi tiek segti no nodokļiem. Padomes, domes politiskajā atbildībā ietilpst arī lēmumu un nodokļu procentu pamatošana - pretējā gadījumā, deputāti var zaudēt mandātu.

Atbildība

Mūsu izpratnē nodokļu tiesības ir pamatnosacījums, lai varētu runāt ar pašvaldībām. Ja padomei, domei nav atbildības vēlētajū priekšā par svarīgākajiem pasākumiem, kas tiek realizēti vai pildīti, pašpārvaldei zūd jēga. Taču tas notiek arī, ja domei nav iespēju sagādāt papildus līdzekļus un, ja tā atbildību par sliktu servisu vai augstiem nodokļiem uzvel valdībai. Tādā gadījumā pazūd līdzsvarotā atbildība par izdevumiem un ienākumiem. Līdz ar to pazūd arī atbildība un nepieciešamība dot priekšroku dažādiem mērķiem.

Ekonomiskā pārvalde

Dānijas valdība un Parlaments kopš 1970. gada ir centusies iesaistīt pašvaldības savā sociālekonomiskajā pārvaldē. Tas ir novedis pie dažādu veidu ekonomiskajiem ierobežojumiem pašvaldību darbībai. Laika gaitā ir bijuši dažāda veida ierobežojumi:

- nodokļu likmju griesti, pēdējos gados ierobežotas tiesības uzlikt vietējos nodokļus;
- ierobežojumi algu jautājumos, šad tad formulēti arī kā pašvaldības darbības pašfinansēšana;
- progresa ierobežojumi - izdevumu paaugstināšanas vairāk kā noteiktā procenta apjomā, attiecībā pret iepriekšējiem gadiem - aizlieguma veidā;
- pašvaldības īpašuma izmantošanas tiesību ierobežojumi;
- ieteikumi un padomi par servisa līmeņa izveidi noteiktos uzdevumos;
- valsts dotāciju samazināšana pašvaldībām.

Priekšlikumi Dažreiz ierobežojumi ir bijuši formulēti likumā. Dažreiz tie ir bijuši "tikai" kā priekšlikumi vai vienošanās starp valdību, Pašvaldību savienību un Apgabalu pašvaldību savienību. tai skaitā Kopenhāgenas un Frederiksbergas pašvaldībām.

Starp šīm pusēm tiek panākta vienošanās par tekošo budžeta sadarbību kā kopīgās sociālekonomikas vadīšanas garantu.

Prasības pēc kvalitātes

Vēl viena no galvenajām pašvaldību idejām ir, ka vietējiem iedzīvotājiem un pilsētas domei pašiem jāizvēlas pašvaldības pakalpojumu līmenis. Vēlamais un patiesā vajadzība pēc bērnu iestādēm, ceļu standarta utt. bieži ir atšķirīgi. Pašvaldībai jāatrod vidusceļš un pareizais šā jautājuma risinājums. Nosacījums tam ir, ka pilsoņi paši ir ekonomiski atbildīgi par saviem nodokļiem.

Atšķirības pakalpojumos Kāds pilsonis var sajust, ka viņš saņem sliktāku pakalpojumu līmeni, nekā viņa draugs blakus pašvaldībā vai viņa brālis citā apgabalā, lai gan viņš pats nepiekrīt maksāt augstāku pašvaldību nodokli.

Tas nozīmē arī, ka, piem., skolu vai mājas palīdzības standarts var nokristies zemāk par pieņemamu līmeni. Vai arī pakalpojumu līmenis kļūst tik augsts, ka dažiem tas sāk likties pārāk dārgs.

Ir vajadzība un vēlēšanās, ka vietējā pašpārvalde to nomaina.

Atšķirību robežas Taču visam ir arī savas robežas. Valsts politikas ziņā ir noteikt robežas tam, cik lielas svārstības ir pieņemamas. Var gadīties, ka ir nepieciešama zināma vienveidība, lai valsts varētu turēties kopā un sasniegt savus politiskos mērķus. To var radīt arī vienlīdzības un taisnīguma pārorientācija - kad lielākais vairākums varēs ignorēt mazākuma vajadzības un vēlmes.

Tāpēc daļā likumu ir ietvertas noteiktas normas un standarti tam, kā risināt uzdevumus. Kvalitātes prasībām var būt dažādas formas.

Precīzās prasības Pastāv noteikumi, kas strikti nosaka precīzu rīcības modeli un pret to nevar neko - vai arī var ļoti mazā mērā - iebilst. Par piemēru šeit var ņemt nodokļu likumu un sociālās palīdzības likumā noteikto minimālo palīdzību.

Vispārīgās prasības Pastāv arī vispārīgie noteikumi, kas parāda tikai pamatprincipu, mērķus utml.. Tādi ir, piem., sociālās palīdzības likuma noteikums par dienas aprūpes iestādēm: "Pašvaldībai jācenšas nodrošināt vajadzīgo vietu skaitu...."

Maksimums un minimums Pastāv noteikumi, kas precīzi nosaka maksimuma un minimuma normas. Šo ierobežojumu ietvaros vietējās instances var brīvi rīkoties. Tas attiecas, piem., uz tautas skolu likuma noteikumiem par mācību priekšmetiem un klašu lielumu.

Noteikumi u.c. lielumi Dažreiz likumdošanas vara iet vidusceļu, pieņemot vispārēju lēmumu un pievienojot pilnvaru attiecīgajam ministram. Ministram ir pamatojums izdot noteikumus, kas ierobežo vietējo izvēles brīvību, lai gan praksē šādas pilnvaras ne vienmēr tiek izmantotas.

Tiesu lēmumi Reizēm izvēles brīvība tiek sašaurināta ar konkrētu tiesu institūciju lēmumu palīdzību.

2.2. Sabiedriskās darbības vispārējie principi

Nerakstītie noteikumi Ne visi noteikumi tiek ierakstīti likumos; katrā sabiedrībā pastāv zināmas normas, kas netieši vada pilsoņu un iestāžu darbu. Starp šīm normām ir dažas tiesiski pamatotas. Tām, piemēram, jāaizsargā pret patvaļīgu varas izmantošanu un nepamatotu atšķirību pilsoņu aprūpē.

Šīs normas nevar pārāk precīzi aprakstīt. Tās ir tā iespiedušās vairākuma apziņā, ka ļoti reti tiek pārkāptas neapzināti. Nerakstītās tiesiskās normas tiesa realizē reizē ar likumu noteikumiem.

To var noteikt tā, ka pašvaldībai nekad nevar būt pilnīga uzskatu brīvība, kad tiek pieņemti likumi. Zināmi principi tiek ievēroti jebkurā gadījumā. Tos mēs aprakstīsim turpmāk.

Objektivitātes pienākums

Objektīvie apsvērumi Pastāv princips, ka sabiedriskajiem lēmumiem ir jābūt objektīvi motivētiem. Tas nozīmē, ka pieņemamajiem lēmumiem ir jāizriet no apsvērumiem, kas ir pamatoti ar attiecīgiem likumiem.

Piemērs: kad tiek izskatīts kāds lūgums - iesniegums, balstoties uz vides likumu, jāņem vērā vides politiskie aspekti - lai

paredzētu piesārņošanu, nodrošinātu cilvēkiem higiēniskus un patīkamus dzīves apstākļus, saglabātu faunu un floru utt. Jāvadās ir pēc vides un tās piesārņotības, ko var radīt, ja tiktu akceptēta vai noliegta kāda atļauja. Tas nenozīmē, ka jāaizliedz pilnīgi jebkura piesārņošana. Tas nozīmē, ka pašvaldībai ir rūpīgi jāapsver, kādas pieņemtajiem lēmumiem var būt ar vidi saistītas sekas un jāizvērtē, kādi nosacījumi būtu jāuzstāda.

Tātad ir jāizdara politiska izvērtēšana. Likums nosaka, ka jābalstās uz vides aspektiem. Taču ir jāizdara proporcionāls slēdziens: vides aspekti ir jāvērtē augstāk par izmaksām.

*Uz lietu
neattiecināmi
jautājumi*

Apsvērumi, kas neattiecas uz likumiem, nav ņemami vērā. Tā būtu varas nelietīga izmantošana. Piemēram, ar vidi saistīts lēmums nedrīkst tikt pieņemts ņemot vērā tikai konkrēta uzņēmuma spēju segt izdevumus. Ja tiktu ņemta vērā tikai konkrētā uzņēmuma ekonomika, tas būtu tas pats, kas izvirzīt to izdevīgākā stāvoklī attiecībā pret konkurējošiem uzņēmumiem, kuriem jāievēro vides likumdošana un jāierēķina izdevumi to produktu cenā. Tas būtu pretrunā arī ar vides likumdošanas principu, kas nosaka, ka piesārņojumam jāsedz tā radītās izmaksas.

*Politika un
objektivitāte*

Pašvaldību deputātu attieksme izriet no to politiskās nostājas - politika nav pretstats objektivitātei. Lai gan jābalstās uz apsvērumiem, ko sevī ietver likums, tomēr - pilnīgi dabiski - pastāv lemšanas brīvība. To nosaka tikai deputātu pašu pamatnostāja, kas šādās situācijās nav "objektīvi pareiza" atbilde.

Vides likums uzstāda negrozāmi savu mērķi. Tas raksturīgs daudziem, bet ne visiem likumiem. Piemēram, likumā par nodokļiem nav neviena mērķa paragrāfa. Neskatoties uz to, nodokļu apstiprinātājiem ir jāvadās pēc nosacījumiem, ko ietver šis likums. Nodokļu mērķis ir nodrošināt korektu nodokļu piedzišanu. Protams, ka nav uzreiz jāatlaiz visi maksājumi - tas ir neiespējami.

Arī ar likumu tieši nesaistītajiem lēmumiem ir jābūt objektīvi motivētiem. Padome, dome, piemēram, nedrīkst pārdot saviem locekļiem, kā arī darbā pieņemtiem vai atsevišķiem pilsoņiem zemes gabalus par zemāku cenu. Nedrīkst arī vispārēji noteikt nodokļu atlaidi, ja kandidāts pārnāk uz konkrēto pašvaldību. Nevar arī prasīt, lai kandidāts pieņemtu kādu noteiktu partejiski politisku piederības nostāju, maksātu pirms laika nodokļu parādu,

būtu vienkārši patstāvīgais iedzīvotājs vai Dānijas pilsonis.

Vienlīdzības princips

Vienlīdzība

Pēdējos piemēros runāsim vēl par vienu no vispārējiem tiesību pamatprincipiem: vienlīdzības principu. Tas nozīmē, ka vienāda ir jāizskata vienlīdzīgi; vai otrādāk: ja divas lietas tiek izskatītas atšķirīgi, tad tam ir jābūt kādam objektīvam pamatojumam. Dzimums, dzīves vieta pašvaldībā vai Dānijas pilsonība nav objektīvs pamatojums, lai izšķirtu starp diviem klientiem - šādām lietām parasti nav nozīmes attieksmes izrādīšanā. Izejot ārpus šiem kritērijiem, tiktu pārkāpts vienlīdzības pamatnosacījums.

Taču, ja tiek pieņemts darbā ugunsdrošības inspektors, var pieprasīt, lai viņa dzīves vieta atrastos tā, lai viņu var pietiekoši ātri izsaukt, savukārt, no sociālā darbinieka - padomdevēja var prasīt, lai viņš runātu, lasītu, rakstītu dāniski. Taču šajos divos piemēros ir objektīvi jāizsver abas kandidatūras attiecīgi konkrētās vietas prasībām.

Laba vadība

Blakus vispārējiem tiesiskajiem pamatprincipiem jārunā par labiem vadīšanas paņēmieniem. Sevišķi Dānijas Parlamenta deputāti prasa, lai sabiedriskajā sfērā tiktu izrādīta pieklājīga, uzmanīga un izpalīdzīga attieksme pret pilsoņiem. Tas jau, saprotams, ir mērķis pats par sevi. Taču šāda attieksme, bez tam, vēl palielina sabiedrības uzticību varas iestādēm un izslēdz domstarpības par nelikumīgu vai kritizējamu rīcību.

Viena daļa labo vadības paņēmieni tagad ir ietverti administratīvajā likumā un ir kļuvuši saistoši. Tos mēs apskatīsim 5. nodaļā. Pārējie paņēmieni vēl joprojām paliek varas iestāžu "brīvās gribas" ziņā.

2.3. Eiropas Savienības noteikumi

Iepriekš mēs aprakstījām noteikumus, ko noteikušas Dānijas varas institūcijas vai, kas ir vispārēju tiesisko principu sekas. Bez tiem dažās sfērās pastāv arī Eiropas Savienības noteikumi, kas ir saistoši tiklab pašvaldībām un citām valsts varas un pašvaldību iestādēm, atsevišķiem pilsoņiem un uzņēmumiem. Šo noteikumu skaits turpmākajos gados pieaugs un tie kļūs konkrētāki. Noteikumiem ir dažādi priekšnosacījumi.

Svarīgākie:

*Eiropas
Savienības
traktāts*

Pats Eiropas Savienības traktāts ietver sevī noteikumus brīvās konkurences un atšķirīgas apkalpošanas nodrošināšanai; vadīties pēc tautības aizlieguma.

*Pavēles un
lēmumi*

Ministru kabineta pavēles Dānijā attiecas tieši uz to, kas saistīts ar Dānijas likumiem. Tādā pašā veidā, tikai pielāgojoties, tās attiecas uz pilsoņiem un pašvaldību iestādēm.

Direktīvas

Direktīvas attiecas, turpretī, tikai uz valstīm. Tās nosaka pilsoņiem un pašvaldībām tiešus pienākumus un tiesības. Taču dalībvalstu pienākums ir iestrādāt direktīvas nacionālajā likumdošanā.

3. Politiku loma

Pirmajā nodaļā mēs kavējamies pārdomās, kāda ir pašvaldības padomes, domes loma. Pastāv zināmi nosacījumi tās darbībai.

*Individuāla
lomas izvēle*

Tādā pašā veidā katram deputātam nepieciešams apsvērt, kādu lomu tas spēlēs. Iespēju ir ļoti daudz. Tā ir katra paša izvēle, viņš nav juridiski piesaistīts prasībām, ko viņa vēlētāji tam uzstāda. Vairākums deputātu jutīsies atbildīgi par solījumiem, ko tie devuši saviem vēlētājiem. Tāpat kā partiju, padomes, domes frakciju tradicionālās darba formas ierobežo katra deputāta izvēles iespējas - ja vēlāk tas vēlas gūt ietekmi un popularitāti. Pastāv arī liela atšķirība tajā, cik laika un enerģijas katrs deputāts var un grib ieguldīt savā pienākumā.

*Atsevišķi
jautājumi*

3.1. Atsevišķi jautājumi jeb tēmas

Tradicionāli darba kārtība padomēs, domēs, komitejās sastāv no daudziem atsevišķiem jautājumiem, bez sevišķas savstarpējas sakarības; problēmas tiek risinātas tādā kārtībā, kā tās sakārtotas. Kad tiek izskatīts kāds plāns vai kāds cits lielāks problēmu komplekss, izejot no likumu prasībām, jautājums ne vienmēr atbilst tā svarīgumam.

Atsevišķu lietu izskatīšanas darba formai ir nenoliedzamas priekšrocības. Tā rada ļoti tiešu un precīzu deputātu darbību atsevišķo jautājumu izskatīšanā. Tas nodrošina arī dialogu starp deputātiem un vēlētājiem.

Trūkumi ir tikpat nenoliedzami. Atsevišķie jautājumi prasa daudz laika gan sagatavošanas darbiem, gan tiekoties izskatīšanas laikā. Līdz ar to tās var atņemt deputātiem laiku diskutēšanai par perspektīvajiem politiskajiem pašvaldību attīstības mērķiem, kā arī par metodēm, kurām administrācijai jāseko, lai mērķus realizētu. Ja tam tiktu atlicināts vairāk laika, tad būtu pamats turpmākai deleģēšanai - uzdevumu un atsevišķo lietu uzticēšana izpildvarai (nodaļa 11.1). Tas vismaz nedaudz atvieglinātu deputātu darbu, kura tiem bieži ir ļoti daudz.

Pēdējos gados var novērot vispārēju tendenci - sevišķi starp ierēdņiem - kritizēt deputātus, lai izvirzītu vienkāršos sīkos jautājumus un savus "īstos politiskos uzdevumus" atstātu novārtā.

Lomu sadale

Kritika apslēpti sevi ietver priekšstatus par lomu sadali, kurā svarīgus politiskos un norādošus lēmumus pieņem deputāti, kamēr ierēdņi šos lēmumus sagatavo: un pie izpildīšanas pieder daudzu ikdienas lēmumu pieņemšana, kuri gadās padomes, domes darba kārtībā.

Šāda lomu sadale vēsturiski ir valsts centrālajā pārvaldē. Taču tādas nav pašvaldībās. Vismaz mazākajās pašvaldībās līdz pat 1970. gadam deputāti paši pildīja lielu daļu administratīvā darba. Neskatoties uz kritiku, redzam, ka daudzas padomes, domes vēl joprojām stingri pieturās pie atsevišķajiem jautājumiem, pateicoties tradīcijai, zināmai izvēlei, vai izpildvaras nevarēšanai izveidot kaut ko citu.

Deputātiem ir vērts nopietni pārdomāt savu lomas izvēli.

Padome, dome - un nevis katrs tās loceklis - ir pakļauta kaut kam, kas nosaka darba sadales līmeni. Taču katrs loceklis piedalās šajā lemšanā un katrs personīgi var izvēlēties, ko viņš savā darbā vēlas akcentēt. Atsevišķajos jautājumos var mēģināt pievērst uzmanību politiskās sfēras aspektiem. Tāpat ir iespējams lūgt, lai izpildvara to izdara vai arī, lai tā piedāvā lēmumu alternatīvas un apraksta to sekas.

Nodaļa 11.2. Mēs nedaudz citā sakarā atgriezīsimies pie jautājuma par atsevišķajām lietām un tēmām.

3.2. Sadalīšana sektoros vai kopskats

Kopskats

Bieži kopskats tiek uzskatīts par vienu no padomes, domes priekšrocību: lēmēju grupa, kas diskutējot par ceļiem ne tikai studē satiksmes intensitāti, ceļu piemērotību un asfalta ekonomiju; tie var ņemt vērā arī to, ka jauna ceļa būve var sekmēt tirdzniecības rajona attīstību, kā arī uzklaut un ņemt vērā vecākus, kuri - ar vai bez iemesla - ir norūpējušies par savu bērnu ceļu uz skolu. Kad tiek runāts par skolu politiku, tad jāņem vērā ne tikai klašu dalījumu un līdzība ar citām valsts skolām, bet arī jāpadomā, kādā kvalitātē tie vēlas pasniegšanu skolās vai arī kā labs skolu stāvoklis var ietekmēt cilvēkus, kas domā par pārnākšanu uz konkrēto pašvaldību. Un tas ir viņu varā, kā izlietot naudu vienai vai otrai sfērai.

Formāli šis apraksts ir pietiekami precīzs: padomei, domei ir tiesības un līdzekļi, lai nodrošinātu konkrēto sfēru; tai ir arī tiesiskā un politiskā atbildība par visu sistēmu kopumā.

Sašķelšana sektoros

Praktiski daudzviet tas viss izskatās nedaudz citādāk. Pieaugošais uzdevumu daudzums ir izraisījis to, ka iestādes un uzņēmumi uzskata sevi par skolu, sociālās sfēras un ceļu pārraudzīšanas instancēm, un nevis kā daļu no lielāka kopuma. Viņu politiskās kontaktpersonas ir drīzāk attiecīgie nodaļu vadītāji, nekā pašvaldības vadītājs. Sociālās palīdzības nodaļai ir lielāka saskarsme ar apgabala sociālo pārvaldi un attiecīgo ministriju, nekā ar kolēģiem skolu vai ceļu sistēmā.

Atbilstošu sadalīšanos sektoros var novērot arī deputātu starpā. Daži panāk savu ievēlēšanu, balstoties uz piedalīšanos kāda noteikta sektora pasākumos, iesaistās attiecīgajā komisijā un pārējais tos interesē maz. Citi jaunievēlētie tiek "nejauši ievēlēti" noteiktā komisijā; tie ātri tiek iepazīstināti ar tās elementiem un pārvaldi, piedalās kursos un konferencēs - tās darbības ietvaros. Kad visiem ir maz laika un liela aizņemtība, tad vispārējais kopskats zūd.

Sektoru specializācijas, darba dalīšanas, profesionalizācijas priekšrocība ir tajā, ka tā dod ciešu un tiešu politisko pārvaldi, ko realizē cilvēki ar lielu aizņemtību un bieži ar pamatīgu profesionālo pieredzi. Deputāti, kā politiķi var sniegt pilsoņiem daudz informācijas, jautājot vai uzstādot priekšlikumus. Var izveidoties augsta līmeņa dialogs starp komisiju un administrāciju. Sektora darbinieki tad jūtīs, ka kāds runā par "viņu" lietu "tur augšā" - pašvaldības padomē, domē.

Tas ir atkarīgs no katra deputāta, kā viņš darbojas. Taču atmaksājas - kā šajā, tā arī citos gadījumos - tikt pie skaidrības, jo runa ir par izvēli: izvēloties vienu, citas iespējas jāizslēdz.

3.3. Vietējās intereses vai vispārējs skatījums

Tāpat kā daži izvēlas vienu jomu, tā citi deputāti uzskata, ka viņu uzdevums ir aizstāvēt noteiktas teritorijas intereses pašvaldību darbībā.

Arī šeit iespējams zaudēt kopskatu, jeb vispārējo skatījumu. Tā rezultātā, ka daži kļūst par vietējiem politiķiem, var gadīties, ka citi dara tāpat: "Ja viņa teritorijai ir savs runātājs, tad manējais arī jāaizstāv, citādi netiks ievērotas mūsu intereses".

3.4. Zināšanas, nostāja un drosme izvēlēties

Gizeviuss - Kas ir politika vietējā izpratnē.

Politiskie lēmumi balstās uz trim elementiem: zināšanām, nostāju, drosmi izvēlēties - izlemt.

Zināšanas

Zināšanas par lietu, kas jāizskata, ir priekšnosacījums, lai izdarītu racionālu, likumīgu slēdzienu. Tās var būt profesionālas zināšanas tieši attiecīgajā jomā. Taču tiem jālūdz pēc vajadzīgajām zināšanām parasti izpildinstitūcijām.

Nostāja

Tomēr ar zināšanām vien lēmumu nevar pieņemt. Bez kārtīgas nostājas nevar izdarīt izvēli starp esošajām iespējām. Nostāja ir katram. Aizķeršanās parasti notiek tās formulēšanā un izklāstīšanā. Varbūt cilvēku māc bailes tikt nosodītam par emocionalitāti vai pat subjektivitāti. Tas ir nepareizi - tieši otrādi - atklāta nostājas izklāstīšana var veicināt debates un objektivitāti. Saruna var novest pie pavisam jaunām idejām un informācijām.

Ja administrācija apraksta objektīvo un faktisko pamatojumu politiskajiem lēmumiem, tad nostājas pieņemšana ir deputātu ziņā. Administrācija var, augstākais, izteikt vienu vai vairākus priekšlikumus, taču izvēle jāizdara pašiem deputātiem. Uz politiskiem jautājumiem nav "objektīvas" atbildes.

Prasme izšķirties

Visus mērķus nevar sasniegt. Citstarp - arī ekonomika uzliek ierobežojumus. Politikā bieži pastāv jautājums, kam dot priekšroku. Kad kaut ko izvēlas, pārējais jāatmet. Tāpēc ir vajadzīga drosme izvēlēties.

3.5. Deputāta darba stils

Ir iespējams sev uzdot daudzus jautājumus. Piemēram, vai tiek izvirzītas tādas lietas, kas saistītas ar paša mērķiem? Vai jūs spējat iejusties tā cilvēka lomā, kurš vēlas saņemt palīdzību no pašvaldības?

Vai tiek mēģināts formulēt mērķus, kas nosaka administrācijas rīcību; vai arī uzsvars vairāk tiek likts uz kontrolējošu rīcību?

Vai cilvēks tiecas pēc ietekmes un rezultātiem ikdienišķajā un sadarbībā ar biroja darbiniekiem un kolēģiem; vai arī - cilvēks ir ekspansīvāks, tiecas aktīvi pēc dialoga ar sabiedrību? Citiem vārdiem sākot, cilvēks par savu uzdevumu nostāda rezultātu sasniegšanu klusībā, pretēji tam, lai aizstāvētu visus pieņemtos lēmumus ārpusē. Šī nostāja nosaka piedalīšanās līmeni sabiedriskajās debatēs.

Vai cilvēks par savu mērķi uzskata būt par savu vēlētāju uzklauzītāju un aizstāvi un aktīvi diskutētu ar tiem? Vai vismaz būt elastīgam, lai varētu diskutēt arī ārpus padomes. domes nama sienām, varbūt izklāstīt savu kolēģu vidū sabiedrības viedokli, pasniedzot to kā savējo. Par to varētu būt jāmaksā ar savu reputāciju padomes, domes mājā, taču ietekme tāpēc nezudīs.

Lomas izvēle

Šajā nodaļā mēs esam summējuši dažus no veidiem kā iespējams būt par vietējo politiķi - pašvaldības deputātu. Taču ir vēl daudz citu iespēju. Galvenais ir tas, ka katram pašam lielā mērā jāpielāgo, jāizveido sava darbība. Kā tas notiek, ir atkarīgs no daudziem faktoriem: vai cilvēka uzskati saskan ar politisko vairākumu, vai arī viņš pieder pie mazākuma padomē, domē; personīgais stils; izglītība un nojauta; gaidas politikas aizmugurē; labas attiecības padomē, domē un komisijās utt..

Daļa II

Ārējā darbība -
pašvaldību politikas
iespējas un ierobežojumi

4. Atklātība pret sabiedrību

4.1. Vispārēji par informāciju un līdzdarbību

Pilsētas dome ir reprezentatīvā demokrātija. Tiem, kurus ievēl, ir mandāti, lai pieņemtu neskaitāmus lēmumus, kas saistīti ar iedzīvotājiem. Viņi ir atkarīgi no vēlētāju vēlmēm un tiem, pirmkārt, ir jāatbild par savu politisko rīcību nākošajās vēlēšanās.

*Politiskā
atbildība*

Šī atbildība būtu vienīgi tukša formalitāte, ja sabiedrībai vienlaicīgi netiktu dota informācija. Tāpēc ir vesela virkne likumu par atklātību - noteikumi par sēžu un plānu publiskumu, dokumentu pieejamību utml. Pie tā mēs atgriezīsimies vēlāk šajā nodaļā.

*Sabiedriskās
debates*

Mūsdienu demokrātiskā domāšanas veida laikā atbildība vēlēšanu laikā nav vienīgā saskarsme starp pilsētas domi un sabiedrību. Iedzīvotāji piedalās lemlēmšanas procesā ar sanāksmēm, mēdijos, biedrībās, ar demonstrācijām un daudz citos veidos. Pavirši ņemot, šī sadarbība var tikai aizkavēt darbu. Taču, pielietojot konstruktīvi, šīs aktivitātes var uzlabot pašvaldību politiskās darbības efektivitāti. To pastiprina arī atklātība un informācija.

Tāpēc gan pilsētas domei, gan katram tās loceklim vajadzētu pārdomāt savu saskarsmi ar sabiedrību.

*Dažādu veida
informācija*

Šajā nodaļā mēs apskatīsim informāciju, kuras mērķis ir nodrošināt lemlēmšanas procesa atklātību - līdzdarbība informācijā (līdzietekme). 5. nodaļā tiks aprakstīti pašvaldības lietu. (jautājumu) un informācijas noteikumi. Visbeidzot, nodaļā 6.8 tiks runāts par dažādu cita veida informāciju - padomiem patērētājiem, ietekmes informāciju un prezentācijas informāciju.

Pašvaldības informācijas politika

Demokrātijas posms Daudzas pašvaldības veiksmīgi izmanto un gūst labumu no informācijas apmaiņas. To var izskaidrot ar to, ka informācija par sociālajām norisēm ir neizbēgams demokrātijas posms.

Efektivitāte Otrkārt, tās var būt atskārsmes, ka informācija veicina efektivitāti, rezultāts: ja cilvēki iepazīstas ar iemesliem, kāpēc tiek realizēts kāds projekts (būvniecība vai demontāža), ja viņš saprot un pieņem notiekošo, tad vieglāk realizēt nodomus, kas saistīti ar pieņemto lēmumu.

Labāki lēmumi Treškārt, nesagatavotas lietas publiska apspriešana var uzlabot lēmumu pamatojumu. Apspriešana var sniegt informāciju un viedokļus, ko pašvaldība iepriekš nav zinājusi. Nav zināms, vai tas atvieglos lēmuma pieņemšanu, taču tas uzlabos rezultātus.

Atklātības veidi Ir daudzi veidi, kā informēt sabiedrību par lietām, kuras tiek izskatītas. Nosauksim dažus veidus, ko pašvaldība var izmantot, bet kuri nav obligāti jāpielieto:

- paziņojumi presē par atsevišķajiem jautājumiem;
- referātu vai sēžu izklāstu publikācija un ievietošana bibliotēkās;
- pilsētas domes un komisiju dienas kārtības publikācija savlaicīgi pirms sēdēm;
- atļauja pārraidīt domes sēdes vietējā radio un TV;
- preses konferenču un preses semināru organizēšana pirms plašāku jautājumu izskatīšanas;
- laiks jautājumiem pirms vai pēc sēdēm pilsētu domē;
- regulāri debašu un orientācijas semināru piedāvājumi vietējām biedrībām ar politiķu un ierēdņu piedalīšanos;
- publiski organizētas (aicinātas) debates un tikšanās par plašākiem jautājumiem;
- datoru termināļpieeja pašvaldības datu bāzei, presei un eventuāli citiem interesentiem.

Var izdomāt arī citas informācijas formas. Pašvaldība ir neatkarīga, izņemot to, ka tai jāsaģlabā profesionālais noslēpums (nodaļa 4.2).

Deputāts

Paziņu loks Katram deputātam saskarsme ar draugiem, kaimiņiem un darba kolēģiem ir ļoti nozīmīga. Tā var iegūt daudz svarīgas

informācijas un saņemt impulsus, kas vajadzīgi, lai darbs pašvaldībā nebūtu izolēts no pasaules.

Biedrības, apvienības

Tikšanās vēlētāju apvienībās, organizācijās un ar dažādām kustībām arī ir svarīgas. Daži deputāti gaužas par to, ka tiek aicināti laikā un nelaikā. Citiem liekas, ka viņu vēlētajiem viņus "medī", citi atkal jūtas pamesti. Tas ir atkarīgs, piemēram, no tā, cik kurš deputāts ir sabiedrīks un atsaucīgs. Svarīgi ir arī tas, vai tikšanās dalībnieki jūt, ka viņi var iespaidot deputātu. Katram deputātam ir jāveido savs ceļš.

Prese

Vietējā prese ir piepildīta ar pašvaldību ziņām. Ja ir kāda interesanta ziņa, to ievieto pirmajā lapā. Arī peticīgi piedāvājumi var samērā viegli atrast ceļu uz avīžu slejām. Sevišķi, ja sadarbojas ar žurnālistiem, lai padarītu materiālu lasītājiem aktuālu. No otras puses, žurnālistam ātri vien zudīs interese, ja deputāta informācija nebūs tās vērtā. Tas pats notiek arī, ja domes loceklis kaut ko slēps vai mēģinās ietekmēt presi tās jautājuma izskatīšanā. Tādā gadījumā žurnālists sāk rakties lietā, meklēt patiesību.

Domes loceklis var pats sameklēt žurnālistus un piedāvāt informāciju vai apmierināties, atbildot uz viņu jautājumiem. Viņš arī pats var uzrakstīt ziņojumu utml.

Visi šie informācijas veidi var papildināt likumus (reglamentus). Par tiem mēs runāsim šīs nodaļas turpinājumā. Bet vispirms, nedaudz par profesionālo noslēpumu, kas ir vienīgais ierobežojums pašvaldības un tās locekļu informēšanas tiesībās.

4.2. Profesionālais noslēpums

Kam jāsaglabā profesionālais noslēpums

Zināma informācija ir pašvaldības profesionālais noslēpums. Tas ir uzrādīts administratīvajā kodeksā un likumā par sodāmību. Profesionālā noslēpuma neizpaušana attiecas gan uz pašvaldību kā tādu, gan uz pilsētas domes locekļiem un darbiniekiem.

Kas ir profesionālais noslēpums

Profesionālā noslēpuma neizpaušana, īsi sakot, nozīmē klusēt par slepenu informāciju nepiederošām personām. Piemēram, slepeniem dokumentiem nevajadzētu atrasties uz galda, kad kāds ir atnācis, vai arī nedrīkst tos aizsviest kopā ar citiem ikdienas atkritumiem. Visdrošākais ir tos pēc lietošanas nodot administrācijai, lai tie tiktu iznīcināti.

Nepiederošie Nepiederošie kā likums ir visi, izņemot deputātus un darbiniekus. Tāpēc slepenu informāciju nedrīkst izpaust privātpersonām. Parasti to nevajadzētu nodot tālāk arī citām sabiedriskām autoritātēm.

Paša deputāta atbildība Likumā, kodeksā ir aprakstīts, kura ir slepenā informācija, bet tikai vispārējos vilcienos. Katram deputātam pašam ir jāizvērtē, kur ir robeža. Tā ne vienmēr ir noteikta, bet ir svarīga. No vienas puses šīs robežas pārkāpšana ir sodāma, bet no otras - tā ir nelabvēlīga demokrātiskajam lemšanas procesam, ja deputāti un darbinieki ir pārāk piesardzīgi. Mēs varētu nedaudz palīdzēt, lai rastos sapratne, kur ir robeža.

Pavēle par profesionālo pienākumu Pilsētas domes vairākums vai atsevišķa komisija nevar uzlikt profesionālā noslēpuma pienākumu. Arī mēs to nevar, vienkārši apzīmējot dienas kārtības papīrus kā "slepenus" vai "iekšējus". Taču tas var noderēt kā padoms katram atsevišķam deputātam, kuri varbūt citādi nav pārliecināti vai informācija ir profesionāls noslēpums attiecībā pret privāto sfēru vai sabiedrības interesēm.

Profesionālā noslēpuma pienākumu, pēc likuma, var pamatot dažādos aspektos. Mēs apskatīsim svarīgākos:

Attiecībā uz privātpersonām

Privātā dzīve Profesionālais noslēpums ir jāsaglabā par privātpersonu personīgajiem, tai skaitā arī ekonomiskajiem apstākļiem. Tomēr, tas neattiecas uz katru informāciju par personu, bet tikai tad, ja, likuma vārdiem sakot, ir nepieciešams paturēt slepenībā, lai saglabātu svarīgus privātu interešu apsvērumus. Tas nozīmē, ka profesionālā noslēpuma pienākums attiecas tikai uz informāciju, kas, pēc vispārpieņemtiem uzskatiem pieder pie privātās sfēras.

Piemēram, sociālās pārvaldes un nodokļu administrācijas informācija par personām ir slepena. Tas pats ir ar informāciju par to, ka kāds skolnieks ir apmeklējis institūcijas, ka viņam mājās ir problēmas, ka viņš ir iesaistīts kriminālajā darbībā vai, ka viņš smēķē marihuānu.

Tas, ka kāda persona lūdz būvniecības vai institūcijas izveidošanas atļauju, nav jātur slepenībā. Tas nav jādara arī tad, ja no viņa tiek ekspropriēts kāds zemes gabals vai, ja viņam tiek aizrādīts, lai viņš rīkojas saskaņā ar ekoloģijas likumiem.

*Darba vietas
meklētāji*

Vispārējā slepenībā jātur, kas ir meklējis brīvu darba vietu. Ja meklētāju vārdi ir zināmi, nedrīkst izpaust, kas atrodas anketās. Nepietiek arī ar to, ja nenosauc personas vārdu, ja dotā informācija atklāj, par ko ir runa.

*Darbinieku
apstākļi*

Profesionālais noslēpums jāsiglabā arī par amatpersonu privātajiem apstākļiem, piemēram slimībām vai alkoholismu. Turpretī, par ierēdņu dienesta (amata) apstākļiem, piemēram, algu un veidu, kādā tie veic savu darbu, profesionālais noslēpums nav jāsiglabā.

Attiecībā pret firmām un sabiedriskām organizācijām

*Firmas
(biznesa)
noslēpumi*

Arī firmas un organizācijas ir profesionālā noslēpuma aizsardzībā. Tam ir nozīme, ja ir nepieciešams to saglabāt firmu interešu, tai skaitā ekonomisko apstākļu, būtiskus apsvērumus. Slepēnas var būt, piemēram, firmu ražošanas metodes vai darba un biznesa apstākļi.

*Korekta
izvērtēšana*

Slepenība prasa katrā atsevišķā gadījumā rūpīgu izvērtēšanu. Profesionālais noslēpums jāievēro, piemēram, ja pastāv risks, ka konkurenti nelojāli varētu izmantot uzņēmuma pētījumu (eksperimentu) rezultātus vai patiesās ražošanas noslēpumus. Kamēr pašvaldība veic sarunas ar firmu par iepirkšanu vai līguma noslēgšanu, tai jāsiglabā profesionālais noslēpums; bet vispārēji profesionālā noslēpuma pienākums par jau noslēgtu līgumu nav. Informācija par banku un citu uzņēmumu drošības sistēmām, protams, ir jātur slepenībā.

Uzņēmuma vēlēšanās nenonākt sabiedrības redzes lokā nevar pamatot profesionālā noslēpuma pienākumu. Arī tad ne, ja runa ir par nelabvēlīgākiem apstākļiem, kā piemēram, uzņēmuma vārda aptraipīšanu.

Attiecībā pret sabiedriskajām interesēm

*Pirkšana un
pārdošana*

Ja pašvaldība iesaistās sarunās, piemēram, pirkšanā, pārdošanā vai kādā pasākumā, pretējā pusē nedrīkst skatīties otras puses "kārtis".

Plānošana

Informācija par nākotnes plāniem īpašos gadījumos var būt slepena. Tas attiecas uz gadījumiem, kad pastāv risks, ka tas var traucēt pašvaldības darbībai. Zinot slepenus plānošanas

apsvērumus, kāds var uzpirkt zemi, citādā veidā rīkoties, lai padarītu plāna realizāciju neiespējamu vai palielinātu cenas par sliktu pašvaldības kasei.

Publiska plānošanas pārrunāšana var radīt politisku satraukumu un pretestību. Debates - un sevišķi intensīvas debates - ir publiskuma principa mērķis, kas sevišķi skaidri atklājas tieši plānošanas likumdošanā. Profesionālais noslēpums nerada risku debatēm par pašvaldības plānošanu.

Attiecībā pret iekšējo lemlēmšanas procesu

Slepenība un atklātība

Pašvaldību institūciju darba forma lielā mērā ir balstīta uz sarunām. Blakus informācijai, kas jau ir zināma (pieejama), vēl diskutē arī domes locekļi. Tie argumentē, sākuma stadijā arī izsakot brīvas domas, kas lieti noder sevis pārbaudīšanai citu starpā. Diskusijas kļūst auglīgas tikai tad, ja domes locekļi spēj būt daudz maz atklāti savos centienos sasniegt kompromisus un rezultātu. Pie kam, tie nedrīkst tikt publiski citēti - afišēti - par viņu esošajiem uzskatiem.

Šie apsvērumi sabiedrībai dod iespēju iepazīties ar notiekošo un izteikt savu viedokli. Ja domes locekļi savstarpējā lojalitātē ieslēdzas savās diskusijās (norobežojas no sabiedrības), tad apstājas demokrātijas process. Lojalitātei pret kolēģiem nevajag kļūt par neuzticību pret sabiedrību, par kuru šīs sarunas beigu beigās risinās.

Slēgtās sēdes

Profesionālais noslēpums jāsaģlabā par "slepena rakstura sarunām sabiedrisko domju un varas organizāciju ietvaros". Sēdēs izteiktos viedokļus praktiski atreferē lielā mērā, un pret to parasti nevienam nekas nav iebilstams. Taču būtībā slēgto sēžu dalībnieki pieprasa, lai to ieguldījums bez viņu ziņas netiktu publicēts. To vajadzētu katram saprast vai līdz tam aizdomāties, ka cilvēks nevēlas, lai viņa viedokli izpaustu, un no tā vajadzētu izvairīties. Pretējā gadījumā tiks pārkāpts profesionālā noslēpuma pienākums un zināmos gadījumos par to var arī sodīt.

Tikai citu viedokļi

Jāklusē ir par citu deputātu viedokļiem slēgtajās sēdēs. Turpretī, par tajās izskatāmajiem jautājumiem profesionālais noslēpums nav jāsaģlabā. Dalībniekiem ir jāatreferē, kādi lēmumi ir pieņemti, un ko viņi paši ir domājuši, runājuši un par ko balsojuši. Tiem jāinformē par to, kas ir balsojis par, kas pret un kas atturējies no balsošanas, vismaz tajos gadījumos, kad tiek

pieņemti viendabīgi lēmumi. Ar to netiks pārkāpts profesionālā noslēpuma pienākums. Taču var gadīties, ka tādā veidā tiek apvainoti pilsētas domes kolēģi un darbinieki.

Nostājas

Dažreiz tiek apgalvots, ka atklājot lēmumus, ko komisija ir pieņēmusi, nav vēlams izpaust pilsētas domē valdošās nostājas. Pretējā gadījumā vismaz jālūdz tās atļauja. Galvenais pamatojums tam ir, ka tādā gadījumā domes locekļi jutīsies piesaistīti pie nostājas, ko viņi vai viņu partijas biedri ir pauduši.

Par šo principu var diskutēt. Nostājas parasti tiek izpaustas publiskajā dienas kārtības daļā pirms domes sēdes. Pilsētas domes locekļiem vismaz jāinformē par tām; vēlāk tiem ir brīva izvēle vai tās atreferē to domes darba gaitā. Uzskats, ka deputāti jāpasargā no publiskuma, ir pamatots ar tradicionālo priekšstatu, ka mainīt nostāju un kļūt gudrākam ir smieklīgi vai amorāli. Tā nebūt nav. Šī savstarpējā ietekme - tieši pretēji - ir sarunu (domes darbības) mērķis.

4.3 Pilsētas domes sēžu publiskuma (atklātības) pamatnoteikumi

Atklātas debates un politiskā atbildība

Pilsētas domes sēdēm, kā likums, jānotiek atklātām (310:1. Gab.). Tādējādi sabiedrībai ir iespējams iepazīties ar tās darbību. Tas nodrošina iedzīvotājiem iespēju piedalīties diskusijās par pašvaldības problēmām. Viņiem ir lielāka iespēja izvērtēt deputātu darbību un vēlēšanās izteikt savu viedokli balsojot. Parasti liekas, ka tikai nedaudzi pilsoņi atnāk uz sēdēm, taču vietējā prese atreferē visu pilnībā.

Jebkurš

Sēžu publiskums nozīmē, ka jebkuram ir tiesības būt klāt sēdēs, vienalga, vai tas ir šīs pašvaldības pilsonis vai nav, vai tas ir žurnālists, vai vienkārši ieinteresēta persona, bērns vai pieaugušais.

Vārda tiesības

Klātesošajiem ir tiesības redzēt un dzirdēt, kas notiek. Taču vārda un balsošanas tiesības ir tikai domes locekļiem. Pilsētas dome nevar nolemt atļaut atklātajās sēdēs runāt citiem.

Pieraksti

Sēdēs ir brīvi atļauts pierakstīt. Brīvklausītājiem ir tiesības brīvi izdarīt piezīmes un rakstīt ko vien viņi vēlas. Dome nolemj, vai klausītāji drīkst fotografēt, uzņemt sēdi audio vai video kasetē.

*Vieta
klausītājiem*

Pilsētas domes sēžu zālē jāiekārto tā, lai tajā būtu vieta klausītājiem. Nav jābūt kādam noteiktam vietu skaitam. Vairumā gadījumos žurnālistiem ir rezervētas noteiktas vietas. Taču jābūt vietām arī citiem interesentiem, jo visiem ir vienādas tiesības piedalīties sēdēs. Kam vietu nav, tiem jādodas prom tukšām rokām. Ja uz kādu sēdi ir pārāk liels vietu pieprasījums, dome var pārvietoties uz kādu citu telpu. Iespējams arī ierīkot mikrofonus, lai tie, kam zālē nav vietas, var klausīties sēdi citās telpās.

*Klusums un
kārtība*

Sēžu zālē jābūt klusumam un kārtībai. Pilsētas dome šajā sakarā var noteikt konkrētas sankcijas. Ja kāds traucē, mērs var izraidīt to laukā, ja ir vajadzība, tad arī visus klausītājus. Mērs var būt spiests pārtraukt sēdi vai, sliktākā gadījumā, atcelt to pavisam, taču tas notiek ļoti reti.

*Sēžu
paziņošana*

Sabiedrībai par sēžu laiku un vietu jāzin jau iepriekš. Tas attiecas tiklab uz parastām, kā uz ārkārtējām sēdēm. Tam jānotiek paziņojuma veidā vietējā presē. Domei jānolemj, kurās avīzēs un vietējos radio tā vēlas ievietot paziņojumu un kā tas izskatīsies.

Bez tam, vēl jāpaziņo arī par gada parasto pilsētas domes sēžu plānu. Tas jā dara katra gada sākumā. Paziņojumā jāietver sēžu laiki un vieta, kur tiks izvietoti sēžu izskatāmie jautājumi un lēmumu protokolu izraksti.

Pirms katras sēdes ir jāizvieto vienā vai vairākās vietās pašvaldībā izskatāmo jautājumu saraksts (§8; 4. pants). To var izvietot arī rātsnamā vai bibliotēkā. Izskatāmo jautājumu sarakstu vai tā galvenos punktus var ietvert arī sēžu paziņojumos.

4.4. Pilsētas domes sēžu publiskums- izņēmumi

Pilsētas dome var noteikt, ka kāda lieta tiek izskatīta aiz slēgtām durvīm (kad tas ir nepieciešams) pamatojoties uz lietas būtību (§10; 1. pants).

*Tikai daži
izņēmumi*

Iespēja aizvērt durvis nav gluži tik liela, kādu to atspoguļo likums. Faktiski, Iekšlietu ministrija un inspekcijas cieši seko pamatlikuma par sēžu publiskumu ievērošanai; pēc likuma sēžu publiskuma iemesls ir tas, ka iedzīvotājiem - vēlētājiem, nodokļu maksātājiem - jādod iespēja ārpus sēžu zāles piedalīties municipālpolitiskajās debatēs. Tiem jādod iespēja kontrolēt, kā domes locekļi tiek galā ar tiem uzticēto uzdevumu. Šie nosacījumi netiktu ievēroti, ja deputāti vienkārši varētu pēc savas

brīvas vēlēšanās sēdes noturēt aiz slēgtām durvīm. Jābūt konkrētiem un pamatīgiem iemesliem, pie kuriem mēs atgriezīsimies pēc neilga laika.

Sekojošā Iekšlietu ministrijas standarta reglamentam, aiz slēgtām durvīm jānotiek šādu (procesu) izskatīšanai:

- a) lietas, kuru lēmumi paredz spriedumu, kas saistīts ar personiskiem apstākļiem;
- b) nekustamā īpašuma pirkšanas un pārdošanas jautājumi;
- c) ar būvdarbiem un to sekmēšanu saistītie aprēķini un piedāvājumi.

Daudzās pašvaldībās šāda veida jautājumi tiek izskatīti aiz slēgtām durvīm. Tas attiecas, piemēram, uz personiskajām lietām un citiem jautājumiem, kuros tiek skartas personas, kā arī jautājumiem par līguma stāšanos spēkā.

Dažiem no šiem cilvēkiem ir jāsaglabā profesionālais noslēpums. Tajos, protams, durvis ir jāaizver, bet citos gadījumos - nav. Tad domes locekļi jautājumus var brīvi pārspriest publiski. Tātad, pēc mūsu domām "aizvērt" pilsētas domes durvis lietu izskatīšanas laikā ir pretrunā ar likumu. Lai to izdarītu, ir jābūt kādam izņēmumam un tas jāpamato ar katras lietas atsevišķu būtību.

Nolemt, kuri jautājumi tiks izskatīti aiz slēgtām durvīm, ir tiesīga tikai dome kopumā. Parasti tiek sekots mēra lēmumam. Taču, ja kaut viens domes loceklis nepiekrīt viņam, domei ir jāpieņem lēmums balsojot. Balsošanas procedūra, ja mērs vai vairākums domes locekļu to vēlas, var notikt aiz slēgtām durvīm.

Privātās intereses

Nav pareizi visas lietas, kuras skar kādu personu, izskatīt aiz slēgtām durvīm. Var gadīties, ka minētās personas vēlas palikt diskrētas, vai arī domes locekļiem liekas, ka labāk šos jautājumus risināt aiz slēgtām durvīm. Tas nav noteicošais. Kā jau minējām, pastāv nopietnas intereses, lai lietu izskatīšana būtu atklāta - publiska.

Personiskie apstākļi Sekojošā standarta reglamentam, durvīm jābūt slēgtām, ja lēmums paredz spriedumu, kas saistīts ar personiskiem apstākļiem. Vārdi "personiskie apstākļi" nozīmē, ka runa būs par intīmām lietām. Tas var būt, piemēram, par aplikantu, institūcijas rezidentu un skolnieku apstākļiem. Domes locekļu vai komisiju darbinieku iecelšanai (ievēlēšanai) jānotiek publiski.

*Personiskās
lietas*

Informācija par personiskajiem apstākļiem sociālajā sfērā ir publiski pieejama. Tas attiecas arī uz informāciju par atsevišķiem darbiniekiem. Sabiedrībai jāzin, kādā veidā noris sociālā ierēdņa darbība. Tā ir, pirmkārt, atklātas demokrātijas īpašība. Otrkārt, tas var būt personāla interesēs - atklātība ir viņu aizsargs. Pateicoties dokumentu un sēžu publiskumam, tiem ir iespēja iepazīties ar to informāciju, vērtējumiem un viedokļiem, ko pauž, piemēram, sūdzētāji, konsultantfirmas un pilsētas domes locekļi. Tādā gadījumā tie var dot atbildi uz nepareizu informāciju un nepatiesiem apvainojumiem. Sēžu publiskums, iespējams, atturēs dažus no sava viedokļa izteikšanas personiskos jautājumos (lietās). Jautājumu izskatīšana parasti vislabāk veicas bez viedokļiem, kas nepiecieš publiskumu.

Noteiktas personu lietas tomēr ir izskatāmas aiz slēgtām durvīm. Tas, pirmkārt, attiecas uz jautājumiem par pašvaldību darbinieku pieņemšanu un paaugstināšanu amatā. Bez tam, vēl tas attiecas arī uz lietām, kurās ir būtiski atrisināt amatpersonu privātekonomiskās vai sociālās grūtības, kriminalitāti vai, piemēram, veselības stāvokli.

*Lietu
sadališana*

Dažkārt vienu lietu var sadalīt vairākās daļās. Iespējams, ka pilsētas domei ir jāizsaka sava nostāja (jānobalso) par izmaiņām kādās pārvaldes vai institūcijas uzbūvē un vienlaicīgi jāizlemj par personāla atlaišanu vai nomainīšanu. Ja atsevišķu darbinieku apspriešana prasa durvju slēgšanu, vajadzētu sadalīt lietu divās daļās un aiz slēgtām durvīm izskatīt tikai personāla jautājumus.

*Paziņojumi
policijai*

Laiku pa laikam kādā pilsētas domē uzrodas jautājums par to, vai pašvaldībai vajadzētu paziņot policijai par likuma pārkāpumu, piemēram, par pārkāpumu būvniecībā vai vides likuma jomā.

Šādas lietas ne vienmēr ir jāizskata aiz slēgtām durvīm. Katrā atsevišķā gadījumā ir rūpīgi jānovērtē, vai sabiedrība personām nenodarīs kādu ļaunumu. Ja lietas izvērtēšanā ietilpst vērtējums (spriedums) par attiecīgā aplikanta privāto vai ekonomisko situāciju, var notikt negadījums. Noteicošais ir vispārēja situācijas izvērtēšana un nevis tas, vai attiecīgo tēmu ir vēlams apspriest publiski. Turklāt, par pašvaldības praksi ir vēlams diskutēt publiski. Politikiem, kā likums, ir jāatbild par savu viedokli gan sabiedrības, gan to priekšā, par kuriem notiek lietas izskatīšana. Atbilstoši viedokļi liek vairākumu sodīšanas lietu izskatīt atklātās tiesas sēdēs.

Pilsētas domes durvis ir jāslēdz gadījumā, ja sabiedrība varētu kavēt policijai konkrētās lietas izmeklēšanu.

Anonimitāte Daudzas personu lietas var un vajag domē izskatīt, nepieminot konkrētus vārdus. Šīs lietas bieži var izvērtēt, domes locekļiem nezinot konkrētas personas. Lietās par atsevišķu personu stāvokli būtu labi, ja pilsētas dome noteiktu principiālas ievirzes. Līdz ar to tā varētu konkrētus lēmumus atstāt administrācijas un attiecīgās komisijas rokās.

Durvju aizvēršana notikumu gaitā Dažreiz nevar droši zināt, vai lietas izskatīšanas gaitā pilsētas domē tiks pieminēta personīga informācija. Durvis nav jāslēdz tikai tāpēc, ka ir gaidāms, ka tas notiks. Ja notikumu (lietas izskatīšanas) gaitā ir nepieciešamība apspriest personīgus apstākļus, tad durvis jāaizver tajā laika sprīdī, kad tieši tas notiek.

Pirkšana un pārdošana Pirkšanas un pārdošanas lietās parasti neietilpst personīgas dabas informācija. Taču pēc tās, protams, var rasties nepieciešamība. Var gadīties, ka pirms pārdošanas ir jānovērtē pircēja solīdums. Tādos gadījumos durvis ir jāaizver. Taču citādi, tieši šajās lietās ir principiāls iemesls saglabāt atklātumu. Pie tam vēl pastāv lietas, par kurām ātri rodas visādas baumas, piemēram, par to, ka dome dod priekšrocības kādam cilvēkam attiecībā pret citiem.

Pretējās puses privātajās interesēs slepenības saglabāšana var būt tādā gadījumā, kad pašvaldība pieņem kādu piedāvājumu vai izdara pirkšanu vai pārdošanu. Kāds konkurents, ja viņš zinātu piedāvājumu un tirgošanās noteikumus, varētu nelojālā ceļā pārpirt to. Šādos gadījumos durvīm jābūt ciet. Taču profesionālais pienākums attiecas parasti tikai uz piedāvājuma un tirgošanās laiku.

Informācija par firmām Privātās firmas var būt ieinteresētas, lai to iekšējās lietas (apstākļi) netiktu izpaustas. Tas var būt saistīts ar to ekonomiskajām interesēm vai ražošanas noslēpumiem. Durvis jāaizver, ja informācija par firmām ir profesionālais noslēpums. Arī šāda veida lietas vajadzētu sadalīt divās daļās: publiski var izskatīt jautājumu, vai pašvaldība vispār pirks kādu māju vai datoru sistēmu. Bet līguma noteikumus, ja tas vajadzīgs, var risināt aiz slēgtām durvīm.

Attiecībā pret pašvaldību

Dažreiz ir jāriko slēgtas sēdes, ņemot vērā sabiedrības intereses. Te noteicošais ir profesionālā noslēpuma apsvērumi.

Pirkšana un pārdošana

Kad pašvaldība tirgojas ar kādu pilsoni par nekustamā īpašuma pirkšanu un pārdošanu, durvis var būt slēgtas, ņemot vērā tās pozīciju - pretējā puse nedrīkst redzēt pašvaldības "kārtis". Tas pat attiecas uz gadījumiem, kad pilsētas dome nodarbojas ar pārdošanu un piedāvājumiem, kas saistīti ar būvdarbiem utml.

Tiek apgalvots, ka aiz slēgtām durvīm pilsētas domes debates būtu daudz brīvākas un atklātākas. Tā varētu būt taisnība. Taču, kā jau tika minēts, sēžu publiskums (atklātība) ir domes locekļu darba neizbēgams apstāklis. Tikai konkrēti un nopietni iemesli var pamatot durvju slēgšanu. Vēlēšanās pēc brīvām debatēm nepieder pie nopietniem iemesliem.

4.5. Komisiju sēdes

Slēgtas sēdes

Sēdes pilsētas domes pastāvīgajās komisijās un Ekonomikas jautājumu komisijā notiek slēgtā veidā; tāpat arī komitejās un valdēs sēdes ir slēgtas. Pilsētas dome vai kāda cita komisija var nolemt, ka tā pieļaus klausītāju klātbūtni.

Parasti sēdēs piedalās komisijas sekretārs un citi ierēdņi. Komisijai nekas netraucē pieaicināt citas personas, no kurām tai vajadzīga kāda informācija vai ar kurām tai par kaut ko ir jārūnā (§20, 3. pants). Šīs personas sēdēs piedalās kā klausītāji komisijas interesēs nevis savās.

4.6. Citas sēdes

Augšminētais attiecas uz pilsētas domes un komisiju sēdēm. Tās tiek sasauktas likumā paredzētā kārtībā, lai pieņemtu lēmumus par pašvaldības darbību. Vairums pilsētas domju notur arī citas sēdes, kas nav reglamentētas ar likumu.

Jautājumi

Daudzviet jautājumiem tiek dots laiks, piemēram, pirms vai pēc pašām domes sēdēm. Tajās žurnālisti un citi klātesošie var uzdot jautājumus vai komentēt pašvaldību jautājumu. Tie var saņemt atbildes no domes locekļiem vai ierēdņiem, kuri piedalās sēdēs. Šādas diskusijas var būt brīnišķīga priekšspēle pašām sēdēm, kurās runas tiesības pieder vienīgi domes locekļiem.

Dažviet jautājumi ir jāiesniedz iepriekš - rakstiskā veidā. Tas dod iespēju pamatīgāk atbildēt uz tiem. Taču tas atņem sēdei sarunas statusu un uzspiež vadāmības rāmjus.

Pastāv arī variants, ka administrācija pirms pilsētas domes sēdēm tās locekļiem un klausītājiem izsniedz sakopotu informāciju, kas attiecas uz kādu lielāku lietu. Tas var daļēji iekustināt dialogu - daļēji radīt ievirzi sēdes sarunām.

Semināri

Dažu pilsētu domes rīko iekšējos seminārus, budžeta konferences, kursus un debašu sēdes. To skaits acīmredzami pieaug. Tas notiek tāpēc, ka domes izskatāmās lietas par plāniem, budžetiem utml. kļūst aizvien sarežģītākas. Šīs sēdes noris aiz slēgtām durvīm: taču tas ir likumīgi - lai domes locekļi varētu būt atklāti.

Tas ir likumīgi, un arī racionāli, ka domes locekļi ar minēto tikšanos palīdzību izveido savam darbam vajadzīgo zināšanu pamatu, taču tas kļūst bīstami, ja reālas sarunas tiek pārceltas no publiskajām sēdēm uz deputātu slēgtajām apspriedēm. Pret to nav nekādas citas nodrošināšanās kā, ja domes locekļi - katrs atsevišķi - atklātajās sēdēs izskata tos jautājumus, viedokļus un priekšlikumus, kurus tie uzskata par svarīgiem. To viņi var darīt, izejot no tām zināšanām, ko tie guvuši iepriekš notikušajās diskusijās. Tomēr, nevajadzētu gluži atreiferēt to, ko pilsētas domes kolēģi ir ieteikuši slēgtajās sēdēs.

4.7. Plānu un projektu publiskums

Referendums

Lielāko daļu lēmumu pilsētas dome pieņem pēc sagatavošanas darbiem administrācijā un komisijās. Pa starpu, iespējams, tiek veiktas sarunas ar iesaistītajām pusēm, notiek pārbaudes utml.

Kā jau minējām, tas ir ļoti svarīgi, lai arī deputāti būtu pastāvīgi iesaistīti dialogā ar sabiedrību - kā vispārēji, tā arī par konkrētiem jautājumiem.

Zināmos gadījumos likums prasa konkrētāku sabiedrības domu aptauju. Tas, pirmkārt, attiecas uz plānošanas jautājumiem.

Plāni

Piemēram, katrai jaunievēlētai pilsētas domei vajadzētu izvērtēt vai ir nepieciešamība mainīt vai atjaunot pašvaldību plānu. Ja tā

izlēmusi izdarīt lielākas izmaiņas, tad tai vispirms savi nodomi rakstiski jāpaziņo sabiedrībai. Tai jānoorganizē informācijas izplatīšana ar mērķi izraisīt publikas debates.

Pēc attiecīgās debašu fāzes nodomu var realizēt. Par to jāziņo sabiedrībai vienlaicīgi ar galveno viedokļu sakopojumu. Pilsētas domes mazākumam arī ir prasība, lai to viedoklis un pamatojums tiktu publicēts. Taču tiem jāpieprasa tas jau sēdē, kurā priekšlikums tiek pasludināts par publisku.

Pēc paziņojuma iedzīvotājiem ir jādod pietiekams laiks un iespēja izteikt priekšlikumus un protestus, un tikai tad šo priekšlikumu realizē.

Ja pilsētas dome gatavojas izdarīt tikai mazas izmaiņas pašvaldību plānā, tad šo pirmo paziņošanas reizi var izlaist. Taču pārējā procedūras daļa paliek nemainīga.

Arī vietējie plāni prasa sabiedrības iesaistīšanu apspriešanā. Šo plānu priekšlikumi ir jāpublicē vienlaicīgi ar pilsētas domes diskusijas mazākuma viedokļiem. Tikai pēc ieteikumiem un protestēšanai atvēlēta laika šo vietējo plānu var galīgi pieņemt. Ja pa starpu ir notikušas kādas izmaiņas, šī procedūra jāatkārto no sākuma.

Plānu publicēšanas noteikumi tiek kritizēti par to izpildīšanas sarežģītību un dārdzību. No otras puses skatoties, nav šaubu, ka tas daudzviet ir radījis lielu tautas līdzdarbību municipālajā darbībā. Tas, protams, ir atkarīgs no tā, cik nopietni ņemas pie šīs lietas.

Referendums

Tas pats notiek, ja pilsētas dome palīdz vēlētajus pēc padoma ievirzoša referenduma (tautas balsošanas) ceļā. Tas, ka tā ir ievirzoša, nozīmē, ka domes locekļiem paliek viņu neatkarība vēlāk sekojošajā balsošanā. Saistošu referendumu nevar sarīkot bez likumīga pamatojuma.

Atbildība

Pilsētas domes locekļi nevar sevi atbrīvot no atbildības, sakot jau iepriekš, piemēram, ka tie sekos balsošanas rezultātiem. Tomēr politiski varētu būt grūti izskaidrot, ka dome neseko referenduma rezultātiem, kuru tā pati ir sarīkojusi.

Šādas balsošanas priekšrocība varētu būt, ka tā ienes skaidrību par pašvaldības darbību, iekustina sabiedrības debates un iesaista

vairāk cilvēku. Tā, iespējams, var radīt arī kontaktu starp vēlētājiem un ievēlētājiem, kas var lieti noderēt vēlāk.

*Referenduma
tēma*

No otras puses - iesniedzot referendumā kādu jautājumu, var rasties nopietni pārpratumi: nobalsošanas tēmai jātiek ierobežotai līdz konkrētai, vienkārši saprotamai tēmai, lai tai būtu kāda nozīme. Taču atsevišķos lēmumus reti gadās pieņemt bez to ietekmes uz citiem jautājumiem. Ja nolemj likvidēt vai uzturēt kādu institūciju, tad tas ietekmē citu pasākumu ekonomiskos jautājumus; lēmumam var būt tālejošas vai personālpolitiskas dabas sekas; vienas pašvaldības daļas veiksmē var nozīmēt otras neveiksmi.

Atbildība

Pilsētas dome tai pat laikā ir atbildīga par savu darbību pašvaldībā. Tas ir tas, pēc kā vērtē domes locekļus vēlēšanu dienā. Domniekiem iespējams atbildību samazināt, jo viņiem ir iespēja aizbildināties ar to, ka jautājumi atrisināti ar iedzīvotāju vai citu deputātu palīdzību nobalsošanas ceļā.

*Patērētāju
pārvalde*

Pilsētas dome var arī citos veidos dalīties pārvaldē ar iedzīvotājiem. Šajos gados tiek izdarīti daudzi eksperimenti ar patērētāju pārvaldi institūcijās, kurās pilsētas dome atstāj atļauju, noteikšanas tiesības un institūcijas patērētāju biedrību, institūciju vadību utml. Rokās. Kompetenci var uzticēt arī vietējām komisijām.

Šāda veida deleģēšana parasti neprasa likumīgu pamatojumu, bet tikai domes vairākuma piekrišanu.

Administrācija notiek pilsētas domes noteiktajos ietvaros un visupirms ir jāseko sociālās darbības vispārējiem pamatnosacījumiem. Vienalga tā var būt nozīmīga un vērtīga attīstība tuvības principam, kas bija viens no 1970. gada pašvaldību reformu mērķiem.

Tāda veida pasākumi tiks apskatīti tuvāk 7. nodaļā.

Pilsētas dome var ļaut patērētāju biedrībām, vietējām komisijām, zemes īpašnieku apvienībām, arodbiedrībām utml. izteikties tās lēmumu pieņemšanas procesa ietvaros. Lai gan lemtāties tiesības tiek saglabātas, dome tomēr ar uzklausišanas palīdzību var radīt auglīgas debates un piešķirt pilsoņiem iespēju izteikties.

4.8. Dokumentu publiskums - pamatnoteikumi

*Publiskuma
likums*

Katram ir tiesības iepazīties ar dokumentiem, kas atrodas pašvaldībā. Noteikumi par šo tēmu ir ietverti likumā par administrācijas publiskumu - atklātību. Tas ir nozīmīgs posms iedzīvotāju pārskatā un kontrolē pār varas institūciju darbību.

*Katrs -
ikviens*

Noteikums par dokumentu pieejamību nosaka, ka jebkurš, kas vēlas, var iegūt informāciju par tēmu, kādu vēlas, jebkurā tam izdevīgā laikā.

*Arī pašreiz
risināmas
lietas*

Tas attiecas ne tikai uz lietām, kas jau ir pabeigtas (izlemtas). Varbūt svarīgākais ir tieši žurnālistu un citu interesentu pieeja lietām, kuras vēl tikai tiek sagatavotas. Tajās ir vislielākā iespēja ietekmēt likumus.

Cilvēkam, kas grib iepazīties ar dokumentiem, nav jādokumentē tas, ka viņam ir sevišķa interese par attiecīgo lietu. Publiskās lietas attiecas uz tiem, kuri par tām grib interesēties.

Dokumenti

Tiesības iepazīties ar "dokumentiem". Šis vārds ir jāsaprot plašā nozīmē. Cilvēkiem ir tiesības iepazīties ar pienākošām un nosūtāmām vēstulēm, redzēt piezīmes, atskaites, analīžu rezultātus, zīmējumus, fotogrāfijas, videomateriālus, noklausīties audio un video ierakstus.

Dokumenti ir publiski. neskatoties uz to, vai tie jau ir publicēti vai nav un vienalga, vai tie ir atradušies pilsētas domē, kādā komisijā vai pie pilsētas mēra, vai arī tie vēl joprojām atrodas pie kāda lietas izskatītāja. Tam nav nozīmes, vai dokumenti atrodas pašvaldības uzraudzībā vai kādā institūcijā.

*Deputātu
korespon-
dence*

Kad pilsētas domes locekļi saņem vēstules vai svaigu informāciju par municipālajām lietām, tie ir lietas dokumenti un arī sabiedrībai pieejams objekts. Uz vēstulēm ar plašāku municipālpolitisku raksturu tas neattiecas: taču, kolīdz tas attiecas uz kādu lietu, kas tiek vai tiks izskatīta pašvaldībā, tā rūlīt kļūst publiska. Tas, ka sūtītājs ir apzīmējis vēstuli kā "slepenu", minēto nosacījumus nemaina.

*Pienākums
pierakstīt*

Ne visa informācija pašvaldībā pienāk rakstiskā veidā. Daudz kas tiek izrunāts pa telefonu, vienkāršā sarunā - aci pret aci, vai arī deputāts vai kāds darbinieks pats inspicē vai atklāj kādu faktu. Tiešais publiskuma noteikuma mērķis tai pat laikā ir vērsts uz to,

lai interesenti varētu novērtēt pašvaldības lietu procesu gaitu, diskutēt par to un, eventuāli, arī kritizēt lēmumus. Tas ir iespējams tikai tad, ja tiem ir pieejama tā pati informācija, kas lietu izskatītājiem. Tāpēc pastāv noteikums par pienākumu pierakstīt:

Ja kāds zvana un sniedz kādu informāciju par lietu, tās izskatītājam vai, piemēram, mēram, tad tā ir jāpieraksta. Tas pats attiecas uz informāciju, ko iegūst inspicēšanas, sēžu un sarunu laikā, ja tā attiecas uz kādu pašvaldībā izskatāmu lietu. Ja kāds dalībnieks pilsētas domes vai komisijas sēdes laikā sniedz jaunu informāciju, tad tā ir jāieraksta lietas dokumentos.

Pierakstu pienākums tomēr attiecas tikai uz lietas faktiskajiem apstākļiem. Tā ir, piemēram, informācija par kāda piesārņošanas gadījuma apjomiem un būtību, par kādas darba vietas aplikanta atbilstību un sadarbošanās spēju iepriekšējā darba vietā vai par ainavas vērtību kādai teritorijai, kurā pašvaldība ir iecerējusi būvēt ceļu. Turpretī, par likumam atbilstošu, vai tādu kā kāda ministrija, pašvaldības administrācija, politiķis vai pilsonis uzskata par pareizi izlemtu lietu, pierakstīšanas pienākuma nav.

4.9. Dokumentu atklātuma izņēmumi

Privātie jautājumi

Pašvaldībām ir daudz informācijas par pilsoņu privāto dzīvi, piemēram, sociālajā un nodokļu pārvaldē. Cilvēkiem nav tiesību iepazīties ar informāciju par citu privāto dzīvi un ekonomiskajiem jautājumiem.

Informācija par firmām

Tāpat nevar tikt iegūta informācija pašvaldības dokumentos par tirdzniecības (biznesa) noslēpumiem vai firmu iekšējās darbības un darba organizācijas apstākļiem (jautājumiem). Taču informācijas ir slepena tikai tik daudz, cik tālu tai ir svarīga ekonomiska nozīme dotajā gadījumā. Ja kādā vēstulē ir tikai dažas slepenas rindiņas, tad pārējais ir jāuzrāda.

Pastāv arī citi gadījumi, kuros pašvaldība var noraidīt dokumentu pieejamību. Zemāk minēsim svarīgākos no tiem:

- a) ja pašvaldība ir iesaistījusies sarunās par kādu līgumu vai vada juridisku lietu, pretējā pusē nedrīkst zināt tās noslēpumus (skatīties "pašvaldības kārtis"). Tas pats attiecas uz pašvaldības debatēm par algu vai citiem personiskiem jautājumiem un, piemēram, sarakstoties ar Pašvaldību Asociāciju, vai profesionālo apvienību par šāda veida

jautājumiem. Nodokļu maksātāji nedrīkst jau iepriekš zināt, kuru institūciju tā pārbaudīs nākamajā gadā;

- b) svarīgākais atklātuma izņēmums ir saistīts ar pašvaldības iekšējās darbības dokumentiem. Sabiedrībā nav pieprasījuma pēc iepazīšanās ar dokumentiem, kas tiek izstrādāti tās nodaļās un pārvaldēs iekšējai lietošanai. Taču tas ir spēkā tikai tik ilgi, kamēr šie dokumenti paliek iekšēji. Tie kļūst visiem pieejami, līdzko tos nosūta vai parāda kādam ārpusstāvošam - pilsonim, organizācijai, citas pašvaldības mēram vai citai varas iestādei. Tas paliek spēkā, kaut arī tie tiek sūtīti "slepeni", "tikai personīgi" vai kādā citā veidā;
- c) iekšējo vēstuļu apmaiņu var turēt slepenībā. Tas attiecas, piemēram, uz iestādēm un nodaļām tās pašas pašvaldības teritorijā, kā arī starp pārvaldēm, mēriem un deputātu starpā;
- d) pašvaldību sarakste ar kontroles iestādēm, pašvaldību darbinieku apvienību, konsultantfirmu, savu banku, kaumiņu pašvaldību, pašvaldību datoru sistēmu vai inspekciju nav iekšēja, taču var nebūt atklāta citu iemeslu dēļ.

Iekšējo darba dokumentu slepenības mērķis ir iespēja pierakstīt ātras- nepārdomātas idejas. Bet, kad tās ir nobriedušas un apstrādātas, tās var atklāt publiski vai pat apsriest.

*Jebkura
faktiska
informācija*

Pastāv vispārējs princips, ka faktiskā informācija ir pieejama publiski - pat tad, ja tā atrodas iekšējos darba dokumentos.

Protokoli

Galīgie lēmumi pilsētas domes un komisiju protokolos ir publiski pieejami. Tas attiecas arī uz reģistrētiem balsošanas rezultātiem un mazākuma paziņojumiem.

Atskaites

Inspicēšanas atskaites un līdzīgi aprēķini ir publiski arī tad, ja tie nav bijuši nekur ārpusē, jo tie ietver faktisku informāciju.

*Galvenās
ievirzes*

Dokumenti, kas ietver galvenos lietu izskatīšanas jautājumus, ir atklāti. Tas attiecas uz jautājumiem, ko izskata dome, komisijas, kā arī uz jautājumiem, kuri ierobežo lietu izskatīšanu, nosaka apmeklēšanas laikus, attiecas uz personu lietām u.c. Jautājumiem.

*Papildus
noteikumi*

Daudzus dokumentus var paturēt slepenībā, pamatojoties uz noteikumu par iekšējiem darba dokumentiem. Taču vairumā no tiem nav nekā slēpjama. Ir likumīgi tos izsniegt, laika slepenība ir

pretrunā ar atklātuma likuma pamatdomu.

Lai gan pašvaldība var izslēgt dokumentu pieejamību, tas tomēr nav obligāti, - vienīgi gadījumos, kad jāsaglabā profesionālais noslēpums.

Ja atklātību izvēlas kā pamatmērķi, tad nav nepieciešams balstīties uz likumdošanas skaidrojumiem šajos jautājumos.

5. Atklātība pret līdzdalībniekiem

5.1. Vispārēji par informāciju un iesaistīšanu

4. nodaļa bija par atklātību pret sabiedrību, pret katru.

Šajā nodaļā tiks runāts par līdzdalībniekiem, jeb subjektiem, kas tiek tieši skarti pašvaldības norisēs: nodokļu maksātāji, dienas aprūpes centra sarakstā ietverta bērna vecāki, piesārņotājs, darba vietas aplikants utt.

Kāpēc?

Tas ir saprotams, ka cilvēki vēlas zināt, kādā veidā tiek izskatītas viņu lietas. Tie vēlas būt informēti par notiekošo un piedalīties izskatīšanas gaitā. Kāpēc jautājums negūst pozitīvu risinājumu viņiem.

Vairākamam cilvēku ir pamatotas tiesības pieprasīt, lai viņu jautājumus neizlemj viņiem to nezinot. Lai gan tie varbūt nevar pārliecināt pilsētas domi, tomēr dialogs var ienest skaidrību un sapratni pat tad, ja gala slēdziens ir negaidīts un nevēlams. Tas dod līdzvērtības sajūtu un pamatu, lai sūdzētos par spriedumu vai izraisītu vispārējas politiskas debates par šo tēmu.

*Abpusēja
informācija*

Informētībā ieinteresētas ir abas puses.

Pirmkārt, pilsētas dome ir atbildīga par to, lai lēmumiem būtu korekts saturs; to bieži nevar realizēt, ja iesaistītās personas nesaņem iespēju piedāvāt informāciju, kura ir zināma tikai tām.

Otrkārt, pašvaldības spēja pieņemt lēmumu atklātībā rada vispārēju uzticēšanos un sapratni. Neuzticību un naidīgumu pastiprina noslēgtība un pašpārliecinātība no pašvaldības puses. Ja pašvaldība pilnībā zina visu par tiem - vismaz pietiekoši, lai izlemtu viņu jautājumus bez nepieciešamības uzklaustīt viņu pašu

informāciju un viedokļus, tad to var darīt.

Treškārt, var likties, ka ātru lēmumu ir vieglāk pieņemt bez garas runāšanas. Ja lēmums tiek pieņemts negribīgi vai, ja tas noved pie sūdzībām, tad daudz labāk būtu iesaistīt abas līdzdalības puses jau no paša sākuma.

No otras puses skatoties - ir jāņem vērā resursu patēriņš. Ja katrā lietā tiks iztirzāti visi mazākie sīkumi un detaļas, tas prasīs nesamērojami daudz darba, un lietu izskatīšanai būs nepieciešams daudz laika, kas nebūs pieņemami arī pilsoņiem.

5.2. Saruna un līdzdalībnieku uzklausišana

Viena no pašvaldību valdes stiprajām pusēm ir tas, ka ir iespējamas sarunas pilsoņu un lēmēju starpā lēmumu pieņemšanas ietvaros. Gan administrācija, gan komisija, gan katrs domes loceklis ir tiesīgs sagatavoties, aprunāties ar lietā iesaistītajām pusēm, iepazīstoties ar jautājumiem, par ko ir jālemj utt.

Pašvaldības reglaments satur zināmus minimālos noteikumus par pušu uzklausišanu.

*Pušu
uzklausišana -
pamat-
noteikumi*

Dažreiz pašvaldībā tiek izskatītas lietas, par kurām nav pietiekošas informācijas. Var gadīties, ka tehnisko lietu komiteja grib apturēt būvdarbus, kuriem tā nav devusi atļauju.

Likums un "godīga spēle" prasa, lai ieinteresētais tiktu informēts līdz lēmuma pieņemšanai. Jo viņam var būt informācija par lietu, kura veicinātu pareizu lēmuma pieņemšanu.

Parasti cilvēki zin, ka viņu jautājumi tiek izskatīti, jo viņi paši tās ir ierosinājuši. Taču ne vienmēr viņiem ir informācija par pašvaldības rīcību.

Pašvaldība bieži savāc informāciju par izskatāmo jautājumu no citiem cilvēkiem, no datoru reģistratūras vai kā citādi. Ja to darot, uzrodas jauna informācija, tā ir līdzdalībniekiem - otrai pusei - apdomāšanai. Tas attiecas uz gadījumiem, kad šī informācija var būt arī iesaistītajiem, vai, ja tā var nopietni ietekmēt lietas izlemšanu.

Pienākums jautāt pusei ir spēkā tikai tad, kad saņem informāciju, kas saistīta ar lietas jauniem apstākļiem (informāciju). Tās var būt, piemēram, ziņas par kāda darbavietas pretendenta pagātni iepriekšējā periodā, vai par pensijas saņēmēja darba spējām. Tam ir jābūt pamatotam ar konkrētiem faktiem vai ar vērtējošiem materiāliem; puses ir jāuzklausā abos gadījumos. Ja runa ir par neapstrīdamiem faktiem, piemēram, par būvlaukuma lielumu vai pensionāru nodrošinājumu, uzklausīšana nav obligāti nepieciešama.

Nav nepieciešams pusēm speciāli analizēt lietas būtību izmainot iepriekšējos apsvērumus, kas jau ir komitejas, pašvaldības rīcībā. Taču tas bieži noder esošās informācijas analīzei un argumentētai lēmuma pieņemšanai. Ja tas nenotiek, var tikt pieņemts lēmums, kurš citādi būtu nepieņemams.

*Deputātu
informācija*

Var gadīties, ka kāds darbinieks pēc tam sniedz jaunu informāciju pilsētas domes vai komisijas sēdē. Viņam, protams, to noteikti vajadzētu darīt, ja tam tā ir pieejama. Ja runa ir par nozīmīgu informāciju, un ja tā runā par sliktu kādai no pusēm, lieta būtu jāatliek un jādod šai pusei iespēja izteikties.

*Tiesības
ievākt
informāciju*

Ja kāda persona pēc kaut kā lūdz. pašvaldība. kā jau minēts, bieži ievāc informāciju no ārpusēs, no citām vietām. Tai noteikti tas jādara, ja runa ir par būtisku, svarīgu informāciju. Tas ir labs paradums - ar aplikantiem runāt jau iepriekš. Atsevišķos gadījumos, pirms jautāšanas citiem, ir jālūdz atļauja pašam aplikantam. Tas attiecas uz gadījumiem, kad tiek ievākta informācija par tūri privātiem jautājumiem, kā piemēram, par personas veselības vai sociālām problēmām, sodāmu rīcību, narkomāniju vai tamlīdzīgām lietām.

Procedūra

Līdzdalības pušu uzklausīšanas sekas ir, lai puses spētu izteikties par izskatāmo lietu. Pašvaldība varētu noteikt zināmu laika ierobežojumu, kas būtu piemērots attiecībā pret lietas raksturu.

Pušu noklausīšanās var notikt kādā no sēdēm. Pilsonis parasti var viņam atvēlēto laiku pagarināt, lai no sarunas iegūtu lielāku labumu.

*Sevišķi
nosacījumi*

Dažos likumos ir nosacījumi par ierobežotu atklātību. Likums par ceļiem paredz, ka plānotas atsavināšanas ir iepriekš jāpaziņo; un

puses ir jāuzaicina uz vietas (objekta) inspicēšanu. Šajā gadījumā nav nepieciešama pušu uzklausīšana.

Dalībnieku uzklausīšana - izņēmumi

*Laika
ierobežojums*

Pušu uzklausīšanu var pārtraukt, ja tās rezultātā varētu tikt pārkāpta ar likumu noteiktā sprieduma izpildīšanas laika robeža.

*Nopietnas
grūtības*

Tas pats attiecas uz gadījumiem, kad vienā lietā piedalās vairākas līdzdalībnieku puses vai arī citu iemeslu dēļ pušu uzklausīšana rada nopietnas grūtības. Tādos gadījumos, iespējams, vajadzētu paziņot vai kādā citā veidā informēt sabiedrību.

*Steidzīgas
lietas*

Var izveidoties arī pretēja situācija: ja tiek atklāts kāds nopietns vides piesārņošanas gadījums vai noziegums pret bērnu. Tad jārikojas nekavējoties. Tad, ja nepieciešams, piesārņotājs vai bērna vecāki ir jāuzklausā pilnībā un pirmkārt.

*Iespēja
atkārtotai
izskatīšanai*

Vienai daļai lietu pilsētas domes lēmums nav galīgs un tās var izskatīt atkārtoti, ja dome to vēlas. Piemēram, persona, kuras būvniecības atļauja ir tikusi noraidīta, var mēģināt lūgt vēlreiz; varbūt tā ir mainījusi nedaudz savus būvniecības plānus; sporta klubam nevajag uz visiem laikiem aizmirst un atteikties no pašvaldības palīdzības tikai tādēļ, ka tas vienu reizi ir saņēmis atbildi - nē.

Kad pilsētas dome šādā veidā izlemj kādu lietu, līdzdalībnieku uzklausīšana nav obligāta. Taču tas attiecas tikai uz izņēmuma gadījumiem. Kuros, likuma vārdiem sakot "lietas raksturs un iesaistītās puses pašas to pamato". Varbūt, ka ir zināms: puse vēlas lēmumu saņemt ātrāk. Taču, ja tiek izlaista līdzdalībnieku uzklausīšana, tas ir nosacījums tam, ka lēmums ietvers sevī to informāciju, kura nepieciešama aplikantam. Tajā jāietver arī tas, ka aplikants var mēģināt ierosināt atkārtotu lietas izskatīšanu.

Ar ko runā?

Puse, kas tiek uzklausīta, pati var atbildēt vai atļaut, lai tās advokāts vai pilnvarnieks to izdara. Tā ir puses brīva izvēle. Ja ir kāda vajadzība vai pamatojums, pašvaldībai jādūdz uzrādīt attiecīgās puses (personas) pilnvara. Pilsonis var arī uzticēt

kādam citam, lai tas pārstāv viņu sēdē vai uz diskusiju ņemt līdzī padomniekus vai "lieciniekus".

5.3. Padomu sniegšana

*Padomu
sniegšanas
pienākums*

Pašvaldībai vajadzētu sniegt nepieciešamos padomus un atbalstu personām, kuras griežas pēc palīdzības par municipāliem jautājumiem. Noteikums neuzstāda nekādas precīzas prasības. Taču tas mudina uz vispārēju lietpratību un līdzdarbību, ko pilsoņi gaida no savām varas institūcijām. Tiesības saņemt padomus nozīmē, piemēram:

- tam, kas pēc kaut kā lūdz, ir jādod padoms, kā vajadzētu rīkoties un no kādas informācijas atteikties;
- pašvaldībai jāpalīdz tiem, kas to lūdz, aizpildīt anketas un iesniegumus, ja tie paši to nevar izdarīt;
- vēstules un citāda veida griešanās pie pilsoņiem ir jādara tādā veidā, ko var saprast arī "parasti cilvēki";
- pašvaldībai ir jācenšas saprast personas, kas nāk pēc palīdzības, bet nepārvalda valodu; cik tas ir iespējams vajadzētu palīdzēt ar tulka sameklēšanu, ja tas ir nepieciešams, un par to arī samaksāt;
- pilsoņiem ir jādod padoms, kur citur viņi var griezties, ja pašvaldība nav īstā vieta; vēstules, kas attiecas uz citām institūcijām "ir to kompetencē" ir jāpārsūta uz vajadzīgo vietu.

*Padomi par
sūdzēšanos*

Gadījumos, kad pašvaldība rakstiski paziņo pilsonim lēmumu "spriedumu", tai vienlaicīgi ir jādod arī padomi par pārsūdzēšanas iespējām, ja pastāv šāda iespēja. Šiem norādījumiem jāietver informācija, kur var sūdzēties, kā to darīt un kāds ir sūdzētāja laika ierobežojums. Ja pilsonis ir saņēmis to, ko vēlējis, šos padomus var arī neīstenot.

5.4. Pamatojums

*Rakstiski un
mutiski
spriedumi*

Ja pašvaldība lēmumu pilsonim iesniedz rakstiski, tai jāsniedz arī līdzī pamatojums. Ja., savukārt., lēmums tiek paziņots mutiski, pilsonis var pieprasīt rakstisku pamatojumu.

Pamatošanas pienākums attiecas uz katru lēmumu, kas attiecināts uz kādu pusi: lēmums, pamatojoties uz būvniecības, vides vai palīdzības likumu "kodeksu"; noraidot lūgumu pēc bezmaksas sabiedriskā transporta izmantošanas iespēju, pabalsta "subsīdijas utml" vai uzņemšanas darbā. Lēmums ir jāpamato, neskatoties uz to, vai tas ir pieņemts pilsētas domē, kādā komisijā vai administrācijā.

*Tikai
atteikums
utml.*

Nav nepieciešams pamatot lēmumu tam, kas ir saņēmis visu, ko gribējis. Tam, kas saņēmis darbavietu, pensiju vai atļauju būvēties, nav vajadzīgs pamatojums. Bet, ja piemēram, būvniecības atļauja tiek dota ar kādu nosacījumu, tad tas ir jāpamato.

Kāpēc pamatojums?

*Sabiedrības
tiesības*

Pamatošanas pienākumam jāstiprina sabiedrības drošība.

Persona, kurai tiek noraidīta būvniecības atļauja, no pamatojuma var izsecināt, ko varētu darīt, lai šo atļauju tomēr saņemtu: mainīt projektu, pārvietot to uz citu vietu utml.

Cilvēkam var rasties iespaids, ka pārsūdzēšana varētu kaut ko līdzēt. Tas, kurš nav pieņemts darbā, pamatojumā var saņemt paskaidrojumu, ka tāda veida darba vietas ir veltīgi meklēt, un ko viņam, iespējams, vajadzētu mainīt savā rīcībā vai spējās, lai vēlāk tiktu pieņemts.

Sapratne

Pamatojums parasti nesamierina personu ar atteikumu. Taču tas rada sapratni un, labākajā gadījumā, lēmuma akceptu. Godprātīgi un sapratnes pilni pamatojumi rada uzticību varas institūcijām (autoritātēm).

*Labāka lietu
izskatīšana*

Vēl viena pamatojuma izsniegšanas priekšrocība ir sekojoša: ja pilsētas dome, komisija vai sabiedrisko lietu inspektors ir vairākas reizes izdevuši pamatotus lēmumus, tie var vēlākajiem spriedumiem izveidot labu pamatojumu. Šādā veidā tiek radīta iespēja deleģēt lēmšanas kompetenci administrācijai.

Pienākums pamatot var uzlabot lēmumu iepriekšējo sagatavošanu. Pieņemot motivētus lēmumus ir daudz atbildīgāks uzdevums un tas uzliek vairāk pienākuma nekā, ja tas aprobežotos ar savas koncepcijas vai secinājuma pasniegšanu pilsonim. Pilsētas domei un komisijām pamatošanas pienākums nozīmētu politisko apsvērumu un spriedumu atklāšanu, kas tieši ir vajadzīgs - tehniskā lietas daļa labprāt tiktu izdarīta ar administrācijas palīdzību.

Kas ir pamatojums?

Pamatojums ir paskaidrojums, kāpēc lēmums ir tāds, kādu to saņem.

Likuma nosacījumi

Pirmkārt, lēmuma saņēmējam jāzina, ar kādiem juridiskajiem nosacījumiem lēmums ir saistīts, norādot uz paragrāfu likumu kodeksā, specializētiem cirkulāriem utml. Atsevišķos gadījumos būtu pareizi nosūtīt to kopijas.

Faktiskā informācija - apstākļi

Otrkārt, dažos gadījumos ir nepieciešams aprakstīt faktisko situāciju, informāciju, kura ir bijusi nozīmīga. Piemēram, bieži nākas ņemt vērā kaimiņu protestus pret būvniecību; būtu pareizi uzrādīt, cik tāls ceļš uz skolu ir personai, kurai netiek atvēlēta pārvietošanās sabiedriskajā transportā par brīvu; pavēlē vai lūgumā, kas adresēts kādai kažokādu dzīvnieku fermai, būtiski būtu minēt faktus par konstatētajām smakām, vēja virzienu un attālumu līdz tuvākajiem kaimiņiem. Faktiskā lietas apraksta apjoms atkarīgs no tās sagatavošanas darbu gaitas. Ja pilsonis ir bijis cieši saistīts ar visu notikušo, tad lēmuma pieņemšanai jāiet gludi. Ja par faktisko situāciju ir domstarpības un šaubas, pašvaldībai ir jāpaziņo, kāds ir bijis pamatvērtējums vai apsvērumi. Lēmuma saņēmējam ir jādod iespēja izteikt savu attieksmi pret šo spriedumu un viņam ir jāzina, vai ir vērts pārsūdzēt.

Sprieduma pamat- apsvērumi

Treškārt, pamatojumā jāuzrāda "pamatapsvērumi, kas ir bijuši noteicoši sprieduma izdarīšanā". Tā ir pamatojuma svarīgākā daļa. Tajā ir jāatklāj apsvērumi, kas ir lēmuma pamatā. Runa ir par racionālo vērtējumu un politiskās vērtēšanas pamatnosacījumu, kas noveduši pie rezultāta atspoguļojuma.

Piemēram, lūguma pārtaisīt braucamu ceļu par slēgtu gājēju ceļu, atteikumu var motivēt no satiksmes viedokļa - attiecībā pret caurbraucējiem - vai no nodarbinātības politikas viedokļa - ņemot vērā tirgotājus. Atsevišķi domes u.c. Locekļi noraidīs sporta kluba subsidēšanu sava uzskata dēļ, ka labāk jāatbalsta teātri; citi, savukārt, uzskatīs, ka jauniešiem laiks jāpavada kā citādāk. Tādi viedokļi ir būtiski un likumīgi. Tāda taču ir tautas vēlētās pilsētas domes jēga - pieņemt konkrētus lēmumus.

Ja kādā sfērā ir pastāvīga prakse, var norādīt arī uz to; bet tādā gadījumā šai praksei jābūt publiski pieejamai tā, lai aplikants var, ja viņš to vēlas, izsekot lietas gaitai.

Nevienam nav vajadzības pēc tāda izskaidrojuma, kā piemēram: "Sakopojot lietas vērtējumus..." vai "Ņemot vērā konsekvences...". Ir konkrēti jāizstāsta, uz ko ir likts uzsvars un kas tās ir par konsekvencēm, no kā jābaidās. Tas nav godīgi, ja tas, kurš kritizēs lēmumu vai sūdzēsies par to, nedabū zināt, pret ko viņam tas jāattiecinā. Tāpēc nav arī korekti, ja aizbildinās ar "Citstarp tāpēc, ka..." vai arī "utt. utml.".

Noraidīts vietas meklētājs nedrīkst izlasīt vienkārši: "Ņemot vērā, ka šī vieta jau ir atdota citam..." Viņam ir jāzin, kāda kvalifikācija viņam vēl ir nepieciešama vai kādas īpašības darba saņēmējā tika vērtētas visaugstāk. Tāpat kā citos gadījumos, ir jāvadās no konkrētas situācijas, ja aplikants jau no kādas sarunas zin, kādi bija viņa trūkumi, pamatojumu var tikpat labi arī neuzrādīt. Tas pats attiecas arī uz gadījumiem, kad aplikants pats atsakās no tā.

Kā pamatojums tiek veidots?

Ja lēmumu pieņem atsevišķa persona - amatpersona vai mērs - vēstulē jāuzrāda lēmuma motivācija. Bet ko darīt, ja to pieņem vairāki - pilsētas dome vai kāda komisija?

Parasti pamatojuma formulējuma pamatu dod lietas sagatavošanas process un administrācijas rekomendācija. Taču rezultāts, protams, var būt pavisam citādāks nekā to prognozēja administrācija. Pamatojumam jābūt patiesam un visaptverošam

skaidrojumam, kāpēc lēmums ir tieši tāds, kādu to saņem, vai kāpēc tā saturs ir tieši tāds, kāds tas ir. Tam ir jāatspoguļo, kas faktiski ir lēmuma motivācijas pamatā. Priekšsēdētāja uzdevums ir sekot, lai tiek pieņemts lēmums, un lai tā pamatojums ir tik skaidrs, ka vēstuli var nodot attiecīgajam pilsonim.

*Dažādi
pamatojumi*

Ja domes u.c. Locekļu starpā ir vairāki viedokļi, vēstulē vajadzētu uzrādīt visus. Pamatojumam var būt izšķiroša nozīme atsevišķa locekļa izvēlē - nostājā - gan politiskajā, gan tiesiskajā. Pie tam nav vajadzības darīt zināmu to locekļu motivāciju, kuri aizstāvēja un balsoja par citādāku lēmumu.

5.5. Dokumentu un protokolu publiskums

Nodaļā 4.8. Mēs jau rakstījām par dokumentu publiskumu: katram, kā likums, ir tiesības iepazīties ar pašvaldības dokumentiem.

*Plaša apmēra
publiskums*

Šo jautājumu, protams, var izmantot arī jautājuma izskatīšanai līdzdalības puses. Iesaistītai pusei ir mazāk dokumentu pieejamības likuma izņēmumu; tā taču ir informācija par viņa paša lietu, par kuru tiek runāts; tai ir sevišķi nopietna interese iepazīties ar šīs lietas izskatīšanas gaitu.

*IZŅĒMUMI
Noteicošas
pretintereses*

Nemot vērā citu personu intereses, tomēr var motivēt informācijas paturēšanu slepenībā, pat iesaistītai pusei. Māte ir līdzdalības puse sava bērna lietās sociālajā nodaļā; taču var būt tādi apstākļi ģimenē, ka viņai nebūtu vēlams iepazīties ar lietas ziņām par vīru, iespējams, ka viņa nedrīkst redzēt arī protokolu par to, ko teicis bērns. Tomēr, viņai var atteikt tikai gadījumā, ja pastāv liels nopietnas kaitniecības risks. Viņa ir lietas iesaistītā puse un tai, cik tas ir iespējams un drošībai nedraudoši, jādod iespēja gan aizstāvēt savu lietu, gan parūpēties par sava bērna interesēm.

Arī cita veida apsvērumi var pamatot lietā iesaistītās puses dokumentu pieejamības izņēmumu. Daži piemēri: privāto firmu biznesa noslēpumi sevišķos gadījumos nav pieejami pat pretējai līdzdalības pusei. Ja tas, ka līdzdalības puse ir saņēmusi informāciju, policijai nav zināms vai to nav izdevies pamānīt.

pašvaldība var - un viņai to vajadzētu darīt - kļūst. Ja pašvaldība seko kādam apstāklim (kontrolē to), dažreiz varētu būt nepieciešams to neizpaust - attiecīgai personai nav vajadzības iepazīties ar kontroles programmu jau iepriekš. Pacientam ļoti reti var atteikt ieskatu savā slimības vēsturē, ja tā var kaut kādā veidā ļauni atsaukties uz viņu.

Iekšējie darba dokumenti Nodaļā 4.9. mēs pārrunājam, ka iekšējos darba dokumentus var neatzīt par publiskiem. Tas pats attiecas uz līdzdalības pusēm.

Ja kādai personai ir interese pret pašvaldību lietu vai arī to starpā notiek debates, piemēram, par pirkšanu vai pārdošanu, tai nav tiesību iepazīties ar pašvaldības korespondenci, ar tās advokātu.

Uz pilsoni profesionālais pienākums neattiecas Puse var brīvi izmantot informāciju, ko tā ir saņēmusi. Tā var to paust publiski vai izmantot kā pamatojumu sūdzībai. Parasti tā pat var pieprasīt, lai lēmuma gala termiņš tiktu pagarināts, kamēr tai ir pieticis laika "šo lietas spriedumu apdomāt". Pašvaldība var noteikt savu sprieduma pasludināšanas termiņu.

Pašu pieeja Cilvēkiem, kuri ir bijuši pieminēti pašvaldības dokumentos, ir tiesības iepazīties ar to, kas par viņiem rakstīts. Tas paliek spēkā vienalga, vai tie ir līdzdalības puse lietā vai tie tikuši pieminēti citā sakarā (pašu pieeja). Piemēram, cilvēkiem ir tiesības zināt, kur tie atrodas kādā sarakstā - rindā pēc vietas bērnudārzā vai sociālās aprūpes institūcijā. Uz to attiecas tie paši izņēmumi, kas uz dokumentu pieejamību.

Datoru reģistrs Saskaņā ar reģistru likumu, katram ir tiesības zināt, kāda informācija par viņu atrodas pašvaldību datoru reģistrā. Tas ir spēkā, vienalga vai šo reģistru veic pati pašvaldība, vai, piemēram, to dara centralizētais Pašvaldību datorcentrs. Uz augšminēto attiecas daži no tiem izņēmumiem, kas uz dokumentu pieejamību.

6. Iespējas un ierobežojumi

Mērķis

Ja cilvēks tiek ievēlēts pilsētas domē, par to viņam jāpateicas savai vēlmei realizēt politiskus mērķus. Politiskie mērķi ir ļoti dažādi - ar ļoti plašu satura amplitūdu. Daži deputāti vēlētos uzlabot skolu apstākļus un sistēmu, bērnu pieskatīšanu vai veco ļaužu aprūpi; citi gribētu pazemināt nodokļus; citi atkal vēlas labākus tirdzniecības apstākļus, samazināt autosatiksmi un piesārņošanu, palielināt darba vietu skaitu - uzlabot nodarbinātību vai paaugstināt dzīves līmeni.

Līdzekļi

Šos un citus mērķus ir laba iespēja realizēt municipālpolitiskajā darbā. Līdzekļi, kā to sasniegt ir, piemēram, institūciju veidošana un to darbības veicināšana, aktīva padomu sniegšana nodarbinātības jautājumos, pašvaldības attīstības plānošana, vairāk vai mazāk stingra vides aizsardzības likuma izpildes organizēšana, zemes iepirkšana un zemes gabalu pārdošana, kultūras un sabiedriskās dzīves subsidēšana utml. Par jaunām idejām bieži var lasīt presē un pašvaldību laikrakstu izdevumos. Iespējas, arī pašu idejām, ir plašas. Neatmaksājas vienmēr apstāties tikai tāpēc, ka kāds apgalvo "tā mums nav pieņemts vai nekur nav rakstīts, ka tā būtu jādara". Lai gan pastāv zināmas robežas, izejas punkts vienmēr ir rīcības brīvība.

6.1. Vispārēji: kā tiek noteiktas robežas

Tituls

Zināmā mērā pilsētas dome - tāpat kā valsts varas institūcijas - ir saistīta ar prasību, ko tai uzliek tās tituls un autoritāte. Tas attiecas uz tiesisko regulāciju, kuras ietvaros likumdevēji nodevuši kādas funkcijas pašvaldībai.

Citās sfērās pilsētas domei ir lielāka rīcības brīvība. Zināmas aktivitātes var izdarīt un vienu daļu pabalstu un subsīdiju piešķirt bez speciālas likumdevēja atļaujas. Vienīgais - šīs darbības nedrīkst būt pretrunā ar likumu, un tām jāatbilst pašvaldības pilnvarām. Tas nozīmē, ka pašvaldībām nevajadzētu nodarboties ar atsevišķām darbībām, piemēram, ar uzņēmējdarbību vai ārpolitiku.

Robežas

Šajā nodaļā mēs necenšamies aprakstīt robežas. Taču tās laiku pa laikam pavīd un tam par iemeslu ir vairāki apstākļi:

Pirmkārt, vienmēr ir grūti iegūt priekšstatu par tiesībām un pienākumiem sfērā, kas tikai daļēji tiek regulēta tiesiski.

Otrkārt, mainīgas sociālās vajadzības prasa elastīgas robežas. Piemēram, laikā, kad ir nopietnas nodarbinātības problēmas, jābūt pretimnākošākiem sabiedrības iniciatīvai, nekā tad, kad darbavietas ir aizpildītas.

Treškārt, robežas tiek novilkas, ja nepastāv likumi daudzām atsevišķām, daļēji neatkarīgām varas institūcijām; pašām pilsētu un pagastu domēm, visām 14 inspekciju domēm, Iekšlietu ministrijai, tiesām, deputātiem utt.

6.2. Vispārēji: kāpēc robežas?

Varētu domāt, ka politiski ievēlētām institūcijām ar nodokļu uzlikšanas tiesībām vajadzētu ar līdzekļiem rīkoties tā, kā tās uzskata par pareizu - tā, lai tam piekristu vairākums, jo jārēķinās ar to, ka vēlētāji novēršas no tiem deputātiem, kuri rīkojas pretēji tautas gribai.

Šis traktējums attiecas uz Dānijas parlamentu, taču pilnībā neattiecas uz pagastu pašvaldībām. To var izskaidrot dažādi. Tālāk apskatīsim visbiežāk sastopamos pamatojumus. Nedaudz vēlāk šajā nodaļā atgriezīsimies arī pie ierobežojumu apskata.

Respekts pret uzdevumu sadali

Rajonu pašvaldībām nav jārisina valstiski vai pagastu, pilsētu pašvaldību uzdevumi. Viņiem, savukārt, nav jārisina rajonu vai valsts problēmas. Ja kāds pārkāptu šos noteikumus, tad rastos neskaidrība par atbildīgo. Tas izjauktu arī politiskās diskusijas: kam lai pilsoņi uzstāda prasības? Kā lai vēlēšanās izvērtē, kura deputāta rīcība nav pieņemama.

Respekts pret mandātu

Pašvaldību padomes, domes locekļus parasti ievēl par viņu uzskatiem municipālajos jautājumos, nevis par nostāju aizsardzības, zvejošanas vai ārpolitikas lietās.

Respekts pret pašvaldības robežām Pasākumiem, kas tiek uzsākti, jāattiecas uz pašvaldības pilsoņiem. Tāpat arī lēmumiem, kas tiek pieņemti. Pašvaldībai nekas netraucē izmantot ārpuspilsētas pansionātu par samaksu vai uzcelt brīvdienu atpūtas centru savu skolu skolniekiem kādā citā valsts daļā. Taču šo pasākumu mērķim jābūt saistītam ar tās pilsoņiem. Attiecīgajai pašvaldībai jāievēro tās attīstības plāni un citi nosacījumi, kurā tā realizē savus nodomus.

Privātā darbība un sociālā pārvalde Pašvaldības nedrīkst nodarboties ar tirdzniecību, rūpniecību utml. Arī nekādā citā veidā tām nevajadzētu iesaistīties privātās darbības sektorā, piemēram, subsidējot tirdzniecības uzņēmumus.

Vēsturiski pamatots Nav pārāk ilgi jābūt iesaistītam pašvaldību darbā, lai saprastu šo municipālās rīcības brīvības ierobežojuma iemeslu. Šī principa vēsturiskais pamats ir tāds: sabiedrībā, kas ir izveidota liberālās ekonomikas ietvaros, sociālajam sektoram nevajadzētu jaukties iekšā tirgus spēku brīvajā spēlē. Ja šiem spēkiem atļauj darboties, tad, saskaņā ar šo teoriju, tiks piedāvātas preces, pēc kurām ir pieprasījums - vai nu vairāk vai mazāk, bet tā notiks. Ražotājspēku dzenulis ir vēlēšanās nopelnīt. Konkurence ražotājiem sniedz pielāgošanās spēju jauniem pieprasījumiem. Tā nosaka arī to, ka preces tiek piedāvātas tik lēti, cik tas iespējams un tik labas, cik pircēji to vēlas. Teorija paredz, ka sociālo institūciju iejaukšanās gadījumā tirgus spēku sabalansētība tiek izjaukta. Ar nodokļu palīdzību pašvaldība var izkonkurēt privātās firmas, taču tā nevar zināt vai pastāv paties pieprasījums pēc precēm, kas tajās tiek piedāvātas. Tādā pašā veidā tiktu izjaukts konkurences process, ja sociālais sektors atbalstītu kādus noteiktus atsevišķus ražotājus.

Nenoteiktās robežas Tomēr realitātē nevar novilkt skaidru robežu starp privāto un sabiedrisko sektoru. Atsevišķiem pašvaldību lēmumiem ir liela tieša un arī netieša nozīme privāto uzņēmēju darbībās. Piemēram, kāds komūnas kultūras vai biedrības nams dod pajumti daudziem pasākumiem, kas citādi būtu spiesti izvietoties pilsētas viesnīcā; kāda ceļa vai gājēju ielas izbūvēšana dažām nozarēm nāk par labu - citām par sliktu; pašvaldības darbība centrālās apkures sakarā izraisa konkurenci naftas uzņēmumu un elektromontāžas firmu starpā; daži uzņēmumi no pašvaldības nodarbinātības

dienesta priekšnieka saņem padomus, kurus citādāk tiem būtu jāpērk par bargu naudu no konsultantfirmām, nekustamā īpašuma brokeriem, bankām, advokātiem vai revīzijām.

Turklāt, vēl jāatzīmē, ka sociālie institūti atrisina lielāko daļu izglītības jautājumu sabiedrībā, kurā ietilpst arī viena daļa izglītības, kas saistīta ar profesijas izvēli. Sabiedriskais sektors sniedz palīdzību bezdarbniekiem un pensionāriem, kas saņem naudas pabalstus. Varas iestādes sagādā investīcijas infrastruktūras izveidošanai, kas arī ir priekšnosacījums uzņēmējdarbībai.

Šāda un cita veida sociālā "iejaukšanās brīvā tirgus spēlē" ir vispārēji pieņemta.

Mūsu dotais vēsturiskais skaidrojums bija nepieciešams, lai saprastu iemeslu, kāpēc pašvaldībai nevajadzētu tiešā veidā iesaistīties privātajā sektorā. Taču šis skaidrojums neko daudz nedod, kad sāk pētīt tuvāk konkrētās pašvaldības rīcības brīvības robežas. Tās tiek noteiktas, izejot no garas apsvērumu rindas. To starpā liela uzmanība tiek veltīta vienlīdzības principam, piemēram, pašvaldības padome nedrīkst dot labumu vienpusīgi kādam konkrētam uzņēmumam, bet tai ir jādod padomi pilnīgi visiem vai - sliktākajā gadījumā - vismaz visiem konkrētas nozares pārstāvjiem.

*Attiecībā pret
pašvaldības
kasi*

Robežu noteikšanā uzmanība tiek pievērsta arī pašvaldības kases aizsardzībai. Pagasta pašvaldība ir izveidota un darbojas pēc tāda principa, kas tai liedz darboties kā uzņēmējdarbības institūcijai. Arī šī apsvēruma dēļ nevajadzētu iesaistīt pašvaldību uzņēmējdarbībā, kas parasti rada risku pašvaldības kasei.

*Attiecībā pret
citām
pašvaldībām*

Bieži var redzēt, ka pašvaldības cenšas piesaistīt tirdzniecības u.c. uzņēmumus. To tās var darīt tik tālu, cik tās pieturās pie vispārējās iedarbības pasākumiem. Pie jautājuma: ko tas nozīmē, mēs atgriezīsimies nodaļā 6.6. Taču tām vajadzētu izbeigt subsīdēšanu, kā arī palīdzību netiešā veidā, pārdodot tiem apbūvēšanai zemes gabalus par zemākām cenām utml. Tas var radīt konkurenci arī pašvaldību starpā. Ir bijuši gadījumi, kad

uzņēmumi mērķtiecīgi ir meklējuši tādu pašvaldību, kura "maksātu visaugstāko cenu", lai uzņēmums tiktu izvietots tieši tās teritorijā. Šāda veida starppašvaldību konkurence, pirmkārt, ir sociālekonomiski bezjēdzīga. Otrkārt, šai konkurencei padziļinoties, tā ierobežos vājākās pašvaldības, kurām, protams, ir vislielākā vajadzība piesaistīt uzņēmumus, bet tām ir vismazāk līdzekļu, lai to izdarītu.

6.3. Vispārēji: pašvaldību pasākumi

Pašvaldībai vajadzētu iekļauties uzdevumos, kas ir tās kompetencē.

Nacionāl-politiskās lietas

Laiku pa laikam pašvaldībai tiek izvirzīts priekšlikums izsacīt savu viedokli par kādu lietu vai pasākumu, kas nav tās kompetencē. Sekojot tradicionālajiem priekšstatiem, pašvaldībai nevajadzētu izteikties par šādiem jautājumiem. Tai nevajadzētu izteikties par bruņošanas vai atbruņošanas. Tai nevajadzētu kritizēt Dānijas parlamenta (Folketinga) vai valdības pozīciju šādos jautājumos.

Īstenībā, varbūt tikai šo jautājumu dēļ ir nepieciešamība noteikt robežas tam, kuras tēmas pašvaldībai vajadzētu un kuras tā drīkstētu diskutēt. Dānijas valdības prestižs ārvalstīs krietni kristos, ja par tās ārpolitiku pašmāju varas institūcijas ar patstāvīgiem mandātiem izteiktos negatīvi.

Vispārējās tēmas

Lai gan augstākā līmeņa veselības politika ir nacionālpolitiska lieta, tomēr pašvaldība var veiksmīgi rīkot slimību profilakses informācijas kampaņas, pasākumus pret zāļu pārlietu lietošanu vai kampaņas, kas motivētu un pamatotu nepieciešamību veciem ļaudīm pēc iespējas ilgāk palikt savās mājās, nevis pārcelties uz veco ļaužu mītnēm. Tāpat tā varētu rīkoties arī ar satiksmes drošības, vienlīdzības un daudziem citiem jautājumiem.

Valsts institūcijas

Pašvaldība bieži aktīvi iesaistās diskusijās par valsts pārvaldes institūciju un Folketinga darbību dažādu jautājumu risināšanā, arī valsts varas institūciju izvietojumu un nepieciešamību.

Likumdošanas iniciatīva

Pašvaldība bieži izsakās par jauniem likumprojektiem, vai par izmaiņām kādā likumā. Dažreiz ministrijas vai pašvaldību

asociācijas jautā pašvaldību viedokli tām nozīmīgos jautājumos.

Pašvaldībai vajadzētu izteikties par tām lietām, kurām ir būtiska nozīme pašvaldībai, lai gan lemšanas kompetence atrodas citās rokās.

Nākamos divus jautājumus nevajadzētu jaukt ar tīko minēto.

Katrs deputāts ir brīvs Pirmkārt: pašvaldība nevar lemt par deputāta darbību ārpus tās kompetences. Katram padomeš, domes loceklim ir tādas pat tiesības kā citiem pilsoņiem iesaistīties tādās akcijās, biedrībās un manifestācijās kādās tas vēlas.

Lēmuma pamatojums Otrkārt: jautājumiem, ar kuriem nodarbojas deputāts, ir jābūt saistītiem ar pašvaldību un tās padomi, domi. Taču katra deputāta nostājas motivācija var būt atkarīga no viņa plašākas politiskas pieejas jautājumam.

Piemēram, daži balsos par jauna bērnudārza izveidošanu sociālpolitisko apsvērumu dēļ saistībā ar vientuļo māšu problēmām, vai arī, lai padarītu sievietēm vieglāk pieejamu darba tirgu; citi to darīs, lai pašvaldība izskatītos pievilcīgāka tirdzniecības uzņēmumu acīs; daži to darīs tādēļ, lai sagādātu darbu būvstrādniekiem un pedagogiem; citi atkal vēlas ietekmēt pilsētas attīstības virzību ar būvniecību tieši tajā pašvaldības daļā utt.. Kopumā ņemot, tie ir ievēribas cienīgi un lietišķi apsvērumi, lai gan tie visi nav pašvaldības politikai atbilstoši un izriet no augstāka līmeņa politiskiem apsvērumiem.

6.4. Likumdošanā paredzētie pakalpojumi

Katra pašvaldības budžeta sadaļa tiek izmantota tās institūciju uzturēšanai un dažāda veida pakalpojumu sniegšanai iedzīvotājiem. Piemēram, skolu un bērnu iestāžu uzturēšana, pansionātu, veco ļaužu dienas aprūpes centru izveidošana, bibliotēkas, mājas aprūpe veciem ļaudīm, nepieciešamo padomu sniegšana sociālos jautājumos, ugunsdrošība.

Pašvaldības patstāvīgi, likumu ietvaros veic šīs funkcijas. Tas nozīmē, ka tās:

- veido jaunas institūcijas, vienojas par esošo eksistenci vai tās

likvidē;

- nosaka pašvaldības ēku celtniecību, iekārtošanu un izmantošanu;
- piešķir naudu dažādām darbībām;
- pieņem darbā un atbrīvo personālu;
- nosaka personāla politiku un izpilda vadības funkcijas sadarbībā ar to;
- izskata pilsoņu, personāla un citus priekšlikumus un sūdzības.

*Likumdošanā
noteiktie
ierobežojumi*

Likumdošanā noteiktie ierobežojumi dažādu uzdevumu un darbības sfēru sakarā ir diezgan plaši. Ar to mēs saprotam, ka likumos dažādos veidos un apjomā ir noteikti mērķi, kuri jāsasniedz, normas, kas nosaka augstāko un zemāko pakalpojuma līmeni, finansēšana vai reglaments, piemēram par to, kas ir jāuzklausā, pirms tiek pieņemts lēmums.

Šis grāmatas uzdevums nav informēt par dažādajiem ierobežojumiem katrā atsevišķajā sfērā. Apraksts būtu otras grāmatas apjoma vērts. Nosacījumus var atrast citos speciālos norādījumos.

Tas nav arī deputātu uzdevums - iedziļināties visos šajos ierobežojumos. Tas nebūtu paveicams un atņemtu visu laiku politiskajai darbībai. Aprakstīt ierobežojumus un iepazīstināt ar tiem, kā arī uzrādīt rīcības iespējas, ir administrācijas uzdevums.

*Ierobežojumu
piemēri*

Ierobežojumus, kādi pastāv, vislabāk ilustrēt ar konkrētu piemēru. Mēs izvēlējamies stipri regulētu sfēru - tautas skolas.

Tās regulē vairāki likumi:

- tautas skolu likums ar nepilnu simtu paragrāfiem, par skolas mērķiem un priekšmetiem, kurus var piedāvāt un ir jāpiedāvā audzēkņiem; par tēmām kas jāskar; par stundu skaitu; par veidu, kādā pašvaldības var izvirzīt skolu jautājumus; par skolas novietojumu un platību; par pasniegšanas pienākumu un tiesībām apmeklēt skolu; par skolas finansēšanu; par skolas uzdevumu sadali sabiedrisko autoritāšu- varas iestāžu starpā; par skolas vadību; par sūdzībām utml.;
- likums par skolas audzēkņu ēdināšanu bez maksas;
- likums par skolotāju un citu darbinieku izglītību, pieņemšanu

darbā un atbrīvošanu, atalgojumu un pensijām.

Bez tam, vēl pastāv vairāki norādījumi par likumu piemērošanu. Šādi norādījumi ir arī tautas skolu likumam, kuros ietilpst viss, sākot ar vispārējiem nosacījumiem un specifiskiem norādījumiem par glazūru keramikas mākslas stundās, dzīvsudrabu kabatas kalkulatoros, speciālo apmācību vājdzirdīgajiem, iesvētīšanas sagatavošanu, kārtību skolā, skolas patruļām un daudz ko citu.

Konkrētu lemšanas situāciju vajadzībām, bez tam, vēl ir vairāki, agrāk izsludināti, Izglītības ministrijas lēmumi.

Lai gan pastāv daudz un dažādi nosacījumi, tomēr konkrētās lemšanas situācijās atklājas, ka faktiski pastāv pietiekoši liela izvēles brīvība, un, ka rezultātā ir iespējams vienu jautājumu risināt dažādos veidos. Tas atklājas, apmeklējot divas skolas dažādās pašvaldībās.

6.5. Preču ražošana un pakalpojumu sniegšana

Pašvaldībām pamatā nevajadzētu ražot un piedāvāt pakalpojumus. Tām nevajadzētu nodarboties ar tirdzniecību, rūpniecību un industriju. Daļa servisa pakalpojumu jāadresē privātajam sektoram.

Reālajā dzīvē pašvaldības iesaistās dažās no šīm sfērām. Motivācija ir dažāda, piemēram, vēlēšanās:

- palielināt nodarbinātību;

- atbalstīt uzņēmējdarbību pašvaldībā;

- nodrošināt enerģijas sagādi sociālekonomiski pareizā veidā, jeb tādā veidā, kas ir drošs videi un sabiedrībai;

- sniegt satiksmes drošības pakalpojumus teritorijās, kur privātie šoferi neievēro riteņbraucēju priekšrocības;

- nodrošināt iedzīvotājiem iespēju izmantot kultūras pasākumus, piemēram kino, teātrus utt.

Kā jau tika minēts, atļautās robežas ir ļoti nenoteiktas - neprecizas, un tās ar laiku mainās. Robežu noteikšanu nosaka

citstarp arī tas, ko faktiski dara pašvaldības. Bieži ierobežojumi tiek samazināti tāpēc, ka pašvaldības rīcība tikai nedaudz skar - nemanāmi skar šo ierobežojumu.

Tālāk mēs aprakstīsim dažas sfēras, kurās pašvaldība var veikt uzņēmējdarbībai līdzīgu darbību.

Atbalstīšanas darbība

Atbalstīšanas uzdevumi

Liela daļa mūsu elektrokompaniju, centrālās apkures un ūdens uzņēmumu tiek vadīti ar pašvaldības dominantes palīdzību. Tas pats attiecas uz dabas gāzes kompānijām. Arī kanalizācija un atkritumu izvešana ir sfēra, kuru pašvaldība vada vai arī tām ir noteicošā ietekme.

Runa ir par pašām galvenajām dzīves vajadzībām. Tāpēc par veidu, kā tās tiek radītas un risinātas, pastāv liela sabiedrības interese. Piemēram, svarīgi, lai visi - kā bagātais tā nabagais, varētu tikt atbalstīti un lai atbalstīšanas drošība būtu pirmajā vietā. Šie pasākumi prasa apjomīgas investīcijas - ieguldījumus. To rentabilitāte parasti dibināšanas stadijā nav zināma un droša. Pie kam, šajā sfērā ir grūti iedomāties konkurenci. Katrā gadījumā tas novestu pie pavisam nevajadzīgām, neracionālām dubultinvestīcijām.

Šajos apstākļos jāmeklē iespēja, kā pašvaldības varētu ražot un pārdot šos produktus bez likuma pamatojuma. Viena daļa investīciju darbības ir pamatota likumdošanā.

Jaunie atbalstīšanas uzdevumi

Pastāv iespēja jaunu atbalstīšanas uzdevumu izveidošanai, ar kuriem pašvaldībai nodarboties. Paši pēdējie ir kopējās antenas uzstādīšana un kabeļtelevīzija, kuri arī ir nodoti pašvaldības aprūpē, kā arī tikuši reglamentēti ar likumu. Iepriekš ir grūti paredzēt, kur šādos gadījumos tiks novilkta robeža.

Nākamajā piemērā aprakstīsim divus principus, kas attiecas uz pašvaldību atbalstīšanas darbību: darbībai jābūt neatkarīgai (patstāvīgai, pašfinansējošai); nodokļu noteikšanai jānotiek saskaņā ar vispārējiem administratīvi tiesiskiem noteikumiem, to starpā ar vienlīdzības principu.

Neatkarība Parasti visi pašvaldības pilsoņi nav atbalsta institūcijas klienti. Tāpēc pašvaldības atbalsta institūcijām (uzņēmumiem) jābūt neatkarīgiem (pašnoteicošiem). Tas attiecas uz katru atbalstīšanas uzdevumu atsevišķi - ūdensapgādi, centrālapkuri, kanalizāciju utt. Tas nebūs veicams katru gadu, bet vismaz vairāku gadu laikā ir jānolidzina izdevumi un ienākumi. Patērētāju maksām jāsedz tikai instalāciju izmantošana, bet ne vairāk.

Neatkarības pamatojums Ja šī darbība dotu ienākumu pašvaldības kasei, patēriņam būtu sevišķa nodokļu licence, un aplikšanai ar nodokļiem jābūt tiesiski pamatotai. Citādi tā būtu naudas nodošana no viena pilsoņa otram, bet nodokļu maksātāji ir visi.

Ja, turpretī, šī darbība radītu zaudējumus, tad notiktu pilnīgi pretējais; pašvaldības kasei būtu jānāk palīgā, savādi nodokļu maksātāji būtu spiesti bez jebkāda pamatojuma maksāt par kāda cita pilsoņa siltumu un ūdens patēriņu, vai izlietotā ūdens attīrīšanu. Tas būtu pretrunā ar vispārējiem vienlīdzības principiem.

Dažu atbalstīšanas pasākumu neatkarību var pamatot citādāk: viens no dāņu vides politikas pamatprincipiem ir tāds, ka piesārņotājam pašam jāsedz piesārņojuma izdevumi. Pašvaldības atbalsts netirā ūdens novadīšanā uz renovācijas sistēmām piesārņotājus var atbrīvot no lielas daļas izdevumiem.

"Neatkarības" modifikācijas Neskatoties uz šo neatkarības principu, ir vispārēji atzīts, ka pašvaldība var palīdzēt kādas atbalstīšanas darbības - pakalpojuma izveidošanā, ieguldot pasākumā kādu pamatkapitāla daļu. Tā var nodrošināt arī peļņu. Ieguldītais kapitāls pēc laika ir jāatmaksā atpakaļ ar peļņu.

Šādas pakalpojumu veidošanas tradīcijas ir atjaunotas. Tam par iemeslu ir vispārēja interese par to izveidošanos. Atbalsts netiek sniegts institūcijas klientiem tieši, bet gan sabiedrībai vispārēji.

Pakalpojumu uzņēmumam nav jābūt pilnīgi neatkarīgam gadu no gada. Tas droši var ieguldīt līdzekļus nākotnes investīcijās pat tad, ja tā rezultātā patērētājiem dotajā gadā ir jāsamaksā vairāk nekā parasti. Līdzekļu ieguldījumam jābūt proporcionālā -

dabiskā lielumā attiecībā pret investīcijas vajadzību. Nevajag ieguldit par daudz, lai atvieglotu pašvaldības aplikšanu ar nodokli. Ieguldīšanas (piešķiršanas) politika lielā mērā skar, protams vienu jautājumu: kādas radīsies investīcijas vajadzības? Cik uzmanīgi jārikojas ar budžetu? Zināmā mērā un robežās šis jautājums attiecas uz pašvaldību.

Ja, tieši pretēji, ir bijusi vajadzība pēc ārkārtējām investīcijām, kuru ieguldīšana nevar segt izdevumus, tad jāmaksā klientiem. Ja izdevumus iepriekšēji sedz pašvaldības kase, tad šī summa laika gaitā pakāpeniski jāatgūst palielinot tarifus.

Tarifu sadale Daži likumi ietver sevī nosacījumus par tarifu noteikšanu. Tas attiecas, piemēram, uz siltumpakalpojumu likumu, saskaņā ar kuru siltuma uzņēmumiem jāpaziņo to cenas Enerģētikas ministrijas gāzes un siltuma cenu komisijām. Komisija var pieprasīt cenas un nosacījumus mainīt. Renovācijas un kanalizācijas cenas nosaka pilsētas dome. Tās izriet no Vides likuma.

Vienlīdzības principi Pašvaldību uzņēmumiem, tāpat kā visām sabiedriskās pārvaldes institūcijām, ir vienlīdzības principu (nodaļa 2.2) ievērošanas pienākums. Atšķirīgi tarifi ģimenes mājām ar dārziņiem vienā un tajā pašā ceturksnī ir vienlīdzības principa pārkāpums. Turpretī, atšķirīgu maksu par ūdeni ģimenes māju īrniekiem un lopu kautuvei ir iespējams pamatot. Piegādātājiem, iespējams, ir nenoteiktāki izdevumi piegādāšanai lieliem pircējiem.

Nekas netraucē pieprasīt vienādu renovācijas nodevu no visiem mājīpašniekiem pašvaldībā, lai gan vieni saražo vairāk atkritumu nekā citi. Par izlietotā netīrā ūdens novadīšanu arī jāprasa vienāda maksa, neskatoties uz to, ka atsevišķu māju ūdens tiek novadīts uz attīrīšanas iekārtām ar lielām izmaksām, turpretī, citās mājās uz novecojušām, bet lētākām iekārtām. Vienīgais nosacījums ir, lai kopējais rēķins būtu neatkarīgs (pašfinansējošs) - segtu izdevumus.

Nepalielināt pārdošanu Tarifu politikai nevajag tiekties pēc ienākuma. Tās mērķim nav jābūt - kā privātās firmās - palielināt tirdzniecību. Tas būtu pretrunā ar citiem sabiedrības mērķiem, ja tiktu mēģināts

palielināt enerģijas un ūdens patēriņu vai atkritumu daudzumu.

*Nepielietot
atlaides kā
vadības
paņēmieni*

Pašvaldības uzņēmumiem vajadzētu izvairīties no atlaižu došanas noteiktās pašvaldības teritorijās, lai ietekmētu tās attīstības virzienu vai rūpniecības u.c. uzņēmumu izvietojumu. Pilsētas plānošanas un uzņēmumpolitiskie jautājumi uz pašvaldības uzņēmumiem neattiecas. Neatkarības princips tādā gadījumā nosacītu, ka atlaides būtu jāfinansē, paaugstinot tarifus pārējiem klientiem.

*Nedot
sociālas
atlaides*

Pašvaldībai nevajadzētu pārdot siltumu sevišķi lēti, piemēram, pensionāriem, bezdarbniekiem vai jauniešiem, kas mācās. Sociālajai palīdzībai, ko šīs grupas saņem, jābūt saskaņotai - jāizriet no sociālo likumu kodeksa; un tā jāsniedz visiem pašvaldības pilsoņiem vienādi ar nodokļu palīdzību, nevis no siltuma uzņēmuma klientiem ar mākslīgi augstu cenu palīdzību.

*Nepalielināt
iespējas
uzņēmēj-
darbībai*

Pilsētas dome nedrīkst veicināt konkrētus uzņēmumus un tādējādi pievilināt tos pašvaldībai, dodot tieši tiem ūdeni par zemākām cenām vai kanalizācijas piedāvājumus. Tā būtu tieša uzņēmējdarbības atbalstīšana, un tai vajadzīgs tiesiskais pamatojums.

Pašvaldības var atbalstīt konkrētus mērķus, piemēram, sporta un kultūras aktivitātes. Taču atbalstu nedrīkst izpaust pazeminātu elektrības un ūdens tarifu veidā, tāpēc, ka citi klienti būs vienīgie, kam par to būs jāsamaksā.

*Atbalstīšanas
tiesības*

Pašvaldības nedrīkst brīvi nolemt, kuri pilsoņi un organizācijas drīkst pirkt pašvaldību uzņēmumu produkciju. Šajā sakarībā pieņemtie lēmumi ir jāpamato lietišķi.

Ari šeit jāievēro vienlīdzības princips. Tas nozīmē, ka pilnīgi visiem pašvaldības iedzīvotājiem. neskatoties uz dzīves vietu, ir nepieciešams atbalsts. Bet tas nenozīmē, ka atteikumam ir vajadzīgs lietišķs pamatojums. Tas, ka pilsonis dzīvo ārpus pašvaldības uzņēmuma darbības apgabala, ir lietišķs pamatojums: ka viņš ir parādā nodokļu maksājumus nav lietišķs pamatojums.

Pašvaldība var uzlikt pilsoņiem lietot pašvaldības uzņēmuma pakalpojumus tikai tad, ja tam ir tiesisks pamatojums.

Produkcija pašu lietošanai

Pašvaldība var brīvi ražot un tirgot preces un pakalpojumus, kurus tā pati lieto. Tas ir spēkā arī tajos gadījumos, kad šādas preces un pakalpojumus varētu nopirkt no privātajiem tirgotājiem.

Dažas pašvaldības bieži diskutē par jautājumu, vai tām pašām jāieceļ apkalpojošais personāls skolās, pašvaldības ēkā utt., vai nodot šo uzdevumu kādai uzkopšanas firmai. Šajā ziņā pašvaldībām ir brīvas rokas. Tās var izvēlēties lētāko ceļu un veidu; tās var pievērst uzmanību nodarbinātības vai personālpolitikas jautājumiem; tās var atbalstīt vietējās uzkopšanas firmas, kļūstot par to klientu, bet nevis maksājot vairāk vai subsidējot tās.

Tādā pašā veidā pašvaldība var izvēlēties izmantot pati savu veļas mazgātavu, izveidot un izmantot savu mašīnu stāvvietu un darba vietas, ražot asfaltu vai iepirkt to no citas pašvaldības, izgatavot pati savus iespiešanas darbarīkus un mācību materiālus, kurināt ar malku no pašvaldībai piederošā meža.

Vairākos rātsnamos, skolās, pašvaldību teātros un biedrību namos ir iekārtota ēdamzāle, kur darbinieki un iedzīvotāji var nopirkt ēdamos un dzeramos. Ēdamzāle var droši pati izgatavot piedāvājamo produkciju.

Vienai daļai pašvaldību ir sava datoru nodaļa un savi datori. Daudzviet tiek organizēti iekšējie kursi, tiek pieņemti darbā iekšējie konsultanti un speciālisti daudzās nozarēs. Lai gan kursi, datoru apkope un citi pakalpojumi ir nopērkami no ārpuses - iespējams tikpat labā kvalitātē un tikpat lēti, tomēr pašvaldībām ir tiesības to darīt pašām.

Blakus produkti

Pašvaldībām nevajadzētu iekļaukties privātajā uzņēmējdarbībā. Tas ir noteikts ar likumu.

Bet ko darīt ar precēm, kas tiek izgatavotas profesionālajās skolās, bezdarbnieku apmācības centros un rehabilitācijas iestādēs?

Runa ir par aktivitātēm, kuras pašvaldība ir uzsākusi ar sociāliem, izglītojošiem vai ar nodarbinātību saistītiem mērķiem. Preces, kuras nāk no šāda veida darbības, nav šo aktivitāšu mērķis, bet to "blakus produkts". Šīs preces, protams, nav jāizment vai jāiznīcina, bet tās var pārdot klientiem.

Pašvaldībai var piederēt mežs. Tas varbūt iegūts atjaunošanas nolūkos vai ar mērķi nodrošināt platību turpmākajai pilsētas attīstībai. Nekas pašvaldību netraucē pārdot lietaskokus un malku no meža vai par samaksu izsniegt atļaujas cirst mežā kokus. Tā var pat apstrādāt kokus, ja tas ir vajadzīgs, lai, tos pārdodot, iegūtu lielāku peļņu.

Sakarā ar kādas pašvaldības izgāztuves uzturēšanu, var uzstādīt dedzināšanas iekārtas un siltumu, savukārt, pārdot. Var noorganizēt atkritumu šķirošanu un pašvaldība var pārdot tos atkritumus, pēc kuriem ir pircēju pieprasījums. Nekas pašvaldību netraucē uzsākt otrreizējo atkritumu pārstrādi pārdošanas nolūkos.

Ir tikai viens nosacījums šajās situācijās: pašvaldībai jāpārdod produkcija par tirgus cenām - cenām, kuras ir pieejamas pircējiem. Pašvaldībai vajadzētu iegūt peļņu tādā pašā veidā kā privātajiem ražotājiem. Ar to šī situācija atšķiras no pašvaldību atbalstošajiem uzņēmumiem, kuri ir vairāk vai mazāk neatkarīgi. Šī starpība rodas tāpēc, ka blakus produktu pārdošanā parasti pastāv arī citi pārdevēji tirgū - konkurenti. Ja pašvaldība savus ražojumus pārdotu par zemāku cenu, piemēram, tikai ražošanas izmaksu apjomā - bez peļņas, tad konkurentus ietekmētu negodīgi.

Viršprodukcija un pārpalikuma ražīgums

Virš-
produkcija

Pašvaldībai piederēja grants raktuves, lai tā būtu nodrošināta ar granti. Pilsētas dome jautāja pašvaldību asociācijas inspekcijai, vai tai vajadzētu pārdot privātajiem to produkcijas daļu, kuru tā pati neizmanto. Inspekcijas dome neiebilda, bet darīja zināmus savus noteikumus. Tos mēs apskatīsim sīkāk; tie neattiecas tikai uz raktuvēm, bet ietver jautājumus par pašvaldību viršprodukcijas pārdošanu.

Pirmkārt, grants raktuvju pamatmērķim, jeb galvenajam mērķim, jābūt pašvaldības pašfinansēšanai; pārdošanai citur jābūt tikai blakus mērķim. Tātad, pašvaldībai nevajadzētu pirkt, atklāt vai radīt grants raktuves, ja lielākā daļa tās produkcijas ir jāpārdod. Komerciāli grants rakšana pieder pie privātā biznesa darbības.

Otrkārt, inspekcijas dome uzsvēra, ka pārdošana veicinās grants raktuvju labāku izmantošanu. Grants raktuves un materiālus varētu izmantot racionāli un rentabli, ja ražošana pieņemtu noteiktu apjomu.

Treškārt, pārdošanai jānotiek par samērīgām tirgus cenām, pat, ja pašvaldība ar to gūst peļņu. Pazemināta cena radītu negodīgu konkurenci privātajam biznesam. Ja pašvaldības izmaksas ir augstākas nekā tirgus cenas, tad raktuves ir jāpatur, jo sociālekonomiski nav izdevīgi gaidīt, kamēr tās kļūs rentablas, vai kamēr pašvaldībai pašai no tām būs labums, vai kad tās ievajadzēsies. Līdz ar to šī situācija atšķiras no tiem piemēriem, kurus mēs minējām par blakusprodukciju - kur vērtība kristos, ja tie netiktu pārdoti.

Ēkas

Kā jau minējām, šie noteikumi attiecas arī uz viršprodukciju, ne tikai uz grants raktuvēm. No citas nozares varētu minēt ēkas un telpas. Ja kāda skola tiek slēgta, vai kādas telpas ir atbrīvojušās, tad tās vajadzētu izmantot citiem nolūkiem. Ja pašvaldībai pašai tās nav vajadzīgas, tās var izīrēt privātpersonām, lai gan tādējādi tiek radīta konkurence citām ēku īpašnieku izīrējamām telpām. Arī šajā gadījumā pārdošanas vai īres maksai jābūt noteiktai pēc tirgus cenu parauga, tikai, ja tas nav saistīts ar kādu pašvaldības mērķi.

Pašvaldība var pilnīgi droši nopirkt īpašumu kādas institūcijas vai pārvaldes lietošanai, pat, ja īpašums ir lielāks nekā pašvaldībai vajadzīgs. Var gadīties, ka to var izdevīgi nopirkt, vai arī, ka tas viss būtu vajadzīgs vēlāk. Protams nav jāatstāj mājas pārpalikusi daļa tukša - to var un vajag izīrēt. No otras puses, pašvaldībai nevajadzētu pirkt vai būvēt pārāk lielus īpašumus ar mērķi tos izmantot kā ienesīgus izīrējamus uzņēmumus.

Inventārs

Taisnību sakot, arī inventāru, piemēram, pašvaldībai piederošu autobusu vajadzētu izīrēt vasaras periodā, kad tas nav vajadzīgs skolai. Konkrētu lietu izvērtēšanā jāņem vērā apstākļi, vai tā praksē neradīs konkurenci privātajam biznesam.

Sadarbība

Kafejnīcas utml.

Tā ir normāla parādība, ja skolās, biedrības namos, klubos, muzejos utml. Iestādēs ir iekārtotas kafejnīcas vai kioski. Lai gan pašvaldībai nevajadzētu nodarboties ar restorāniem un siktirdzniecību, tomēr ir likumīgi, ja to dara saistībā ar pašvaldības aktivitātēm, kuras jau minējām. Tas ir spēkā vienalga, vai pilsētas daļā ir pietiekoši daudz restorānu un kiosku vai nē.

Šādas darbības ir atļautas ar vienu nosacījumu, ka tās vērstas uz attiecīgās institūcijas patērētājiem. Ja kādas skolas vai pašvaldības teātra telpas tiek izmantotas konferencei, sēdei, koncertam vai sporta pasākumam, nekā netraucē virtuvei apkalpot tās dalībniekus. Pēc rokasbumbas sacensībām var servēt galdus spēlētājiem un treneriem, bet ne 2000 skatītājiem.

Ja klientu loks tiek šādā mērā ierobežots, tirdzniecība tikai nelielā mērā ietekmē citus uzņēmumus. Tāpēc uzņēmumam vajadzētu būt pašvaldības pārziņā, vai cenām jābūt tādām, kādas ir tirgū. tādējādi gūstot peļņu, vai arī preces jāpārdod par to pašizmaksas cenu. Pašvaldībai tālāk nevajadzētu iejaukties.

Arī šādās iestādēs var iegūt papildus peļņu - ja kafejnīca apkalpo privātus banketus un tirgošanās notiek ārpus tās telpām. Tādos gadījumos ir skaidrs noteikums - tas nav saistīts ar pašvaldības telpām, pretējā gadījumā, šim uzņēmumam jāpāriet uz tirgus

cenām. Pastāv arī noteikums, ka kafejnīcai pašvaldības telpās darbojoties, cenas jāpielīdzina privātā sektora kafejnīcu cenām.

Ja tuvumā ir privāto īpašnieku vadītas kafejnīcas, krogi, vai viesnīcas, tad pašvaldības uzņēmumam vajadzētu turēties otrajā plānā, lai tas nenomāktu privātā tirgotāja eksistenci.

Vēl kāds piesaistītās darbības piemērs: koppašvaldību dabas gāzes kompānijas var piedāvāt klientiem kompleksu risinājumu. Tas izpaužas tādējādi, ka patērētāji, pārejot uz dabas gāzes lietošanu, vienlaicīgi var nomainīt apkures un cita veida iekārtas, kā arī saņemt attiecīgu servisu sakarā ar tām.

Zināšanu pārdošana

Publiskie pakalpojumi un administrācija lielā mērā ir balstīti uz zināšanām un iestrādātu tehniku (paņēmieniem), un ir atkarīgi no darbinieku izglītības. Zināšanas tiek iegūtas balstoties uz publiskiem pētījumiem, no valsts pētījumu centriem utml.

Taču arī pašvaldības attīsta jaunus darba paņēmienus - *know how*. Piemēram, jaunas datorprogrammas vai piesārņošanas apkarošanas kampaņas, ceļu būve un pacientu aprūpe. Programmu attīstību var realizēt vai nu ar pašas pašvaldības spēkiem, vai sadarbībā ar privātajiem uzņēmējiem uz līguma pamata.

Šādā veidā uzkrātās zināšanas satur zināmu vērtību. Tās ir iespējams pārdot citām pašvaldībām, privātām firmām vai eksportēt. Kad pašvaldībai ir autortiesības uz izstrādātām programmām, tā ir tiesīga tās pārdot, iespējams, kopā ar privātfirmu, kas ir sadarbojusies ar pašvaldību. Tādējādi pašvaldība konkurē ar privātajām konsultantu firmām, bet situācija ir tāda pati kā ar pašvaldības uzņēmumu produkciju: sociālekonomiski tā būtu nesaprātīga rīcība, ja programmu attīstīšanu pārņemtu vairāki veidotāji vienlaicīgi. Savukārt, tas nav pieņemami, ja pašvaldība, kura ir ieguldījusi līdzekļus programmas izstrādē, piedāvātu to par brīvu.

Pārdošana vai brīva izmantošana Katrai pašvaldībai pašai jāizlemj, vai tās ieguldītās zināšanas var pārvērst naudā. Ja pašvaldība lietošanas tiesības nodod kādam citam, ir jāpieprasa, lai tā vai nu pārdod tās ieinteresētiem pircējiem vai nodod par brīvu jebkuras personas lietošanā. Tā būtu nelikumīga rīcība, ja kāda avansēta datorsistēma tiek piedāvāta par brīvu vienam vai vairākiem vietējiem uzņēmumiem, kamēr citiem šāda iespēja tiek noraidīta.

Pašvaldībai vajadzētu izplatīt savu produkciju tirgū, un pret attiecīgu samaksu, apstrādāt un attīstīt to vēl tālāk tā, lai pircēji varētu to izmantot. Tomēr, pastāv izņēmums: tiesības pārdot zināšanas attiecas tikai uz tām zināšanām, kuras pašvaldība ir attīstījusi savai lietošanai. Tai nevajadzētu uzdot savai datoru nodaļai attīstīt sistēmas, kuras tai pašai nav vajadzīgas - pat tad nē, ja kādu periodu šī nodaļa stāv bez darba un ir šim nolūkam brīvs darbaspēks un resursi. Pašvaldībai nevajadzētu dot savu arhitektu privāto mājīpašnieku rīcībā vai ļaut savai juridiskajai nodaļai dot padomus vispārējos juridiskos jautājumos. To darot, pašvaldība nelikumīgi konkurētu ar datoru, arhitektu un advokātu firmām.

Pastāv vēl viena atkāpe konsultāciju sniegšanas sakarā, kuru pašvaldība ne tikai var, bet tai to vajadzētu sniegt saviem pilsoņiem (nodaļa 5.3). Konsultācijas ir aktuālas gadījumos, kad privātpersona lūdz atļauju "mājās projektētas" būves realizēšanai. Šādi padomi varētu būt vajadzīgi arī kādam nodokļu maksātājam, kuram ir problēmas ar sava ienākuma nodokļa anketēšanu, bet kuru nav racionāli nosūtīt pēc revidenta palīdzības. Tās ir bezmaksas konsultācijas.

Sabiedriski derīgie pasākumi

Institūcijas un iekārtas Liela daļa aktivitāšu notiek pēc vecas tradīcijas ar sabiedrības atbalstu zem nosaukuma sabiedrībai derīgie pasākumi. Tie ir saietu nami, teātri, muzeji, mūzikas ansambļi, operu apmeklējumi, kinoteātri, sporta pasākumi utml.

Iemesls tam, ka šie pasākumi bieži notiek ar pašvaldības atbalstu, ir sabiedrības ieinteresētība, lai tie notiktu. Tas ir arī tādēļ, ka bieži vien nav pietiekama uzņēmēju atbalsta, lai varētu notikt šādi

pasākumi. Vienai daļai šo pasākumu ir tiesisks pamats, citi tiek veikti pilnīgi brīvi.

Kopīgs šiem pasākumiem ir tas, ka tiem ir jābūt vienādi pieejamiem tiem, kas vēlas tajos iesaistīties. Tas nozīmē, ka dalībnieku loks ir jāierobežo objektīvi. Piemēram, futbola laukums var piederēt futbola klubam vai būt tā rīcībā, taču tādā gadījumā visiem ieinteresētajiem ir jābūt iespējai būt kluba loceklim. Locekļa tiesības nedrīkst ierobežot, piemēram, kādai noteiktai profesionālai organizācijai, politiskai partijai, reliģijai vai noteiktai darbavietai.

Ja pašvaldība būvē teātra zāli, tai vajadzētu, cik vien iespējams, nodot to arī citu aktivitāšu rīcībā, vienīgais, lai tā neveidotu nesamērīgu konkurenci ar restorānu un viesnīcu uzņēmējiem. Tāpat kā visus citus pašvaldības lēmumus, arī šos ir jāpamato lietiski profesionāli, kā arī tie nedrīkst būt pretrunā ar vienlīdzības principu.

Šo pasākumu izveidošanai un veikšanai ar pašvaldības spēkiem ir jābūt sabiedrībai derīgam mērķim. Radītās iespējas ierobežotā daudzumā var tikt atvēlētas citām aktivitātēm, ja tas nenotiek tiešā konkurencē ar privātajiem uzņēmumiem. Šī paša iemesla dēļ izīrēšanai jānotiek par tirgus cenām.

Sabiedriskais transports

Sevišķā sfērā ietilpst sabiedriskais transports. Likumdošanā noteikto robežu ietvaros, tai skaitā par tiesībām autobusu satiksmei, pašvaldība var brīvi veidot transporta kustības līnijas - autobusiem, kuģiem - un iekārtot klāt pie tiem vajadzīgos pakalpojumus.

6.6. Palīdzība (dotācijas, subsīdijas...) un atbalsts

Pasaule nav strikti sadalīta sabiedriskajā un privātajā sektorā. Pastāv neskaitāmas starppozicijas. Viena no tām ir uzņēmums, kas tiek vadīts privāti, bet kuru atbalsta pašvaldība.

Subsīdijas un cita veida atbalsts ir viens no daudzajiem veidiem, kā pašvaldība var realizēt savus politiskos mērķus. Var gadīties, ka pašvaldība pati nevēlas būt noteicošais kādas produkcijas ražotājs vai uzņēmējs. Vai arī, tā negrib uzņemties visu atbildību, bet tikai daļēju un ierosina kādam citam uzsākt to. Nemaz nav tik maz pašvaldību, kuras savu darbību ir uzsākušas baznīcu vai privāto uzņēmumu paspārnē, saņemot sabiedrības atbalstu. Privatizācija, par ko šajos gados tik aktīvi runā, varētu novest pie tā, ka līdz šim par sabiedriskiem uzskatītie uzdevumi tiek nodoti privāto uzņēmumu rokās, vienlaicīgi saņemot atbalstu no pašvaldības.

Dažos gadījumos subsidēšana ir pašvaldības pienākums. Tas attiecas uz sociālo sfēru un izglītību. Sākot ar 1987. gadu pašvaldību pienākums ir arī maksāt subsīdijas politiskajām partijām; iepriekš tas bija aizliegts.

Atbalsta veidi Šī nodaļa ir par atbalstu, ko pašvaldība var sniegt, bet kas nav viņas pienākums. Atbalstīšana var būt ļoti dažāda: naudas piešķiršana, bankas procentu garantija, pārdošana par zemākām un pirkšana par augstākām cenām, telpu izīrēšana, sporta iekārtas, mašīnas un darbaspēks. Lai arī kāds nebūtu atbalsta veids, pašvaldībai, likumu robežās, ir rīcības brīvība.

Tālāk mēs apskatīsim dažus vispārējus noteikumus atbalsta saņemšanai. Pēc tam skarsim nozares un sfēras, kurās parasti rodas jautājumi par palīdzību un atbalstu.

Vispārējie noteikumi

Vietējs mērķis Aktivitātei, kura vēlas saņemt atbalstu no pašvaldības, pamatā ir jābūt domātai tās pašvaldības iedzīvotājiem, nevis kādas citas pašvaldības teritorijā dzīvojošiem. Droši var atbalstīt futbola klubu pat tad, ja tas pieņem locekļus no kaimiņu pašvaldības. vienīgais nosacījums ir, lai klubs būtu vietējais.

Jauna vidusskola vai privāta darba skola arī var saņemt pašvaldības atbalstu, ja tās mērķis ir izglītēt vai apkalpot šīs pašvaldības pilsoņus; tajās var piedalīties arī citas pašvaldības pilsoņi, taču mērķim jābūt esošās pašvaldības pilsoņu vajadzību

apmierināšana. Nebūs nozīmes atbalstam, kas stingri reglamentēs, ka tikai šīs pašvaldības iedzīvotāji tiesīgi saņemt pakalpojumu, jo šī pati skola vai klubs varētu lūgt palīdzību arī citā pašvaldībā, un tas būtu pilnīgi likumīgi, saņemot atbalstu no vairākām pašvaldībām.

Tādā pat veidā atbalstu var sniegt jebkura cita pašvaldība, bet atbalstāmajam mērķim ir jābūt racionālam. Ja mērķis ir valstisks, tad pašvaldībai atbalsts nav jāsniedz, arī tad nē, ja mērķis skar tikai vienu pašvaldību.

Humānais darbs

Pastāv daži izņēmumi un viens no tiem ir pašvaldību tiesības sniegt ierobežotas subsīdijas humāniem pasākumiem. Tie varētu būt attīstības stadijā esošu zemju apsaimniekošanai vai slimības apkarošanai valsts mērogā. Šis subsidēšanas nosacījums ir, ka līdzekļi jāsadala organizācijai, kura nodarbojas ar humāno palīdzību, lai nodrošinātu objektīvu to sadali. Pašvaldībai šai procesā nevajadzētu piedalīties. Palīdzība nedrīkst tikt iztulkota kā politisks žests vai kas tamlīdzīgs.

Uz pašvaldību vērsti mērķi

Pastāv vispārējs pašvaldības atbalstīšanas noteikums, ka attiecīgajai darbībai ir jābūt tādai, kuru pašvaldība varētu ņemt savā apgādībā.

Uzdevumu sadale

Pašvaldībai nevajadzētu sniegt palīdzību kādai ģimnāzijai vai universitātei. Tas galvenokārt ir rajonu un valsts uzdevums. Arī gadījumos, kad institūcijas ir privātas. Savukārt, rajons var atbalstīt kādu privātu tautas skolu, ja tam ir kāds tiesisks pamatojums.

Ja kādā likumā ir pamatojums valstiskam atbalstam, tas vienlaicīgi, bet ne vienmēr izslēdz pašvaldības subsīdijas. Likumā ietvertā atbalstīšanas regulācija tiek uzskatīta par negrozāmu. Tas attiecas, piemēram, uz likumu par konstanto enerģētikas avotu izmantošanu utml..

Vienlīdzības princips

Mēs jau iepriekš minējām, ka pašvaldības pienākums ir ievērot vienlīdzības principu (nodaļa 2.2.).

Šis princips attiecas arī uz palīdzību: ja pašvaldība konsekventi, saskaņā ar likumu, izsniedz sporta biedrībām noteiktu summu par katru aktīvo locekli, tad tā nevar patvaļīgi atstunt futbola klubu - padarīt to par izņēmumu tāpēc, ka pašvaldības padomei nepatīk futbols. Ja pabalsti tiek izsniegti vispārēji pensionāru klubiem, tad izņēmums nevar būt tāds klubs, kuru ir dibinājusi kāda politiska partija, ja tā darbība vispārīgos vilcienos saskan ar pārējo klubu darbību.

Taču vienlīdzības princips izpaužas vēl konkrētāk. Palīdzību vajadzētu sniegt tikai tādām pasākumiem, kurš pieejams visiem pašvaldības locekļiem. Piemēram, atbalstītai skautu organizācijai vai klubam ir jāuzņem katrs pilsonis, kurš vēlas piedalīties tā aktivitātēs un ir sasniedzis attiecīgo vecumu.

Turpmākie pienākumi

Atbalsts parasti tiek sniegts kā vienreizēja vai ikgadēja dotācija. Pašvaldībai vispirms vajadzētu lūgt padomu inspekcijas padomei, vai tā piekrīt regulāru pabalstu izsniegšanai. Tas pats attiecas uz gadījumiem, kad tās interesēs ir solidāra attieksme pret kādu biedrību, tirdzniecības kompāniju utml. Tas vajadzīgs tā iemesla pēc, ka šādu pasākumu sekas var būt grūti paredzamas, un, otrkārt, tas var nākotnē ierobežot pašvaldības padomes, domes rīcības brīvību.

Sociālie un ar veselību saistītie mērķi

Valsts iespēja kādam sniegt palīdzību (pabalstu) pēc sociālajiem kritērijiem - vajadzībām tiek reglamentēta likumā par palīdzību, par pensijām utml. Šie likumi ir uzskatāmi par pilnīgiem, un pašvaldība nedrīkst sniegt pilsoņiem papildus atbalstu.

Pašvaldības sociālajām institūcijām, kā arī privātajiem uzņēmumiem, ar kuriem tās sadarbojas, lai risinātu likumā paredzētos uzdevumus, ir noteikti nosacījumi par pakalpojumu samaksu. Tajos ir ietverts gan maksimums, gan minimums; tas nozīmē, ka pašvaldībai nav iespējams ekonomiski atbalstīt klientus ārpus nosacījumu ietvariem.

Bez tam, iespēja atbalstīt privātos pasākumus sociālajā un veselības sfērā ir ierobežota. Piemēram, kāda pašvaldība

atbalstīja "Intensīvās medicīnas centru", kura darbinieki centās apmierināt pacientus kombinējot tradicionālo medicīnu mākslu ar alternatīvo aprūpi (ārstēšanu); radās zināmas šaubas, vai šī centra darbība plašā mērā ir vērsta uz attiecīgās pašvaldības pilsoņiem, citādi šis atbalsts būtu pilnīgā kārtībā. Veselības centrus, kuri strādā nopietni un bez mērķa iedzīvoties, eventuāli var arī atbalstīt.

Pašvaldībām nevajadzētu dotēt ārstus, kuri veic privāto praksi. Tas pats attiecas uz slimnīcām, kuru darbība ietver rajonu uzdevumu sfēru.

Sports un brīvais laiks

Pašvaldība var sniegt palīdzību sporta klubiem, skautu organizācijām utml. Palīdzība var izpausties, piemēram, naudas summas piešķiršanas formā vai kā tiesības izmantot sporta iekārtas (trenažierus u.c.), laivas un kluba telpas.

Palīdzības saņēmēju loku jāierobežo objektīvi. Tas nebūtu likumīgi atbalstīt futbolu un peldēšanu, bet liegt atbalstu rokasbumbai. Un kā rīkoties ar pasta baložu audzētāju apvienību vai šaha klubu? Dažas pašvaldības atrisina šo problēmu, izmantojot Dānijas Sporta Līgas ierobežojumus par pamatu savai darbībai.

Ierobežojumiem ir jāattiecas uz aktivitāšu veidiem, nevis uz to saņēmējiem. Ja kāda politiska partija vai reliģioza organizācija nodibina skautu vienības, tām ir tieši tādas pašas tiesības uz atbalstu kā citām skautu organizācijām. Pašvaldībai vienīgi ir jānodrošina, lai palīdzība tiktu izmantota skautu darbībai un nevis politiskiem mērķiem vai reliģiskiem pasākumiem.

Atbalsts var tikt veikts ar noteikumu, ka darbība, kurai tas tiek sniegts, netiek veikta ekonomiskas peļņas nolūkos. Tomēr Iekšlietu ministrija ir noteikusi, ka var tikt sniegts atbalsts profesionāliem sporta klubiem. Tātad - atbalstīšanas mērķim ir jābūt - sekmēt vispārējo sporta stāvokli un ņemt vērā iedzīvotāju intereses, būt klāt un piedalīties futbola sacensībās.

Kultūra

Tā kā pašvaldība pati var uzsākt daudzas kultūras aktivitātes, tad tā var atbalstīt arī tās, kas tiek veiktas privāti. Piemēram, teātri, muzeji, orķestri, saietu nami, biedrības nami, koncertu un izstāžu zāles, kinoteātri, revijas, koncerti brīvā dabā, festivāli, karnevāli un pilsētas svētki.

Arī šajā gadījumā ir spēkā nosacījums, ka aktivitātēm ir jāattiecas uz pašvaldības pilsoņiem. Pie tam aktivitātes nedrīkst būt organizētas kā darījumi, ar kuru palīdzību pašvaldību pabalsts varētu nonākt kāda uzņēmēja kabatā. Tomēr, nekas netraucē, piemēram, vasaras reviju sarīkot kādam restorāna īpašniekam, vienīgi palīdzībai ir jābūt iepriekš noteiktai, vadoties no tā, ko pašvaldība uzskata par galveno interesi dotajā pasākumā. Jāseko arī tam, lai atbalstīšanas rezultātā privātpersonas negūtu peļņu. Tomēr, ienākumi, kuri gūti no restorāna darbības pasākuma laikā nav jāņem vērā.

Mākslas izstādi var sponsorēt kāda firma un vienlaicīgi atbalstīt pašvaldība. Taču izstādei nevajadzētu dot tās iniciatoriem peļņu. Ienākumu apjomam jābūt noteiktam jau iepriekš, eventuāli kā zaudējuma apjoma maksimumam.

Šajās sfērās objektivitātei ir sevišķas prasības un saturs. Ja, piemēram, pastāv tradīcija atbalstīt mākslas izstādes, nedrīkst pieļaut, lai tā tiktu pārkāpta kādā noteiktā gadījumā tikai tāpēc, ka kultūras komisijai nepatīk izstādes darbi vai mākslinieka domas. Atbalstīšanas mērķi jāierobežo pēc iespējas objektivāk.

Izglītība, zinātne un pētniecība

Daļēji un pilnīgi privātajam sektoram ir nozīmīga loma daņu skolu tradīcijās un likumdošanā. Atsevišķas skolas tiek vadītas kā tīri pašnoteicošās institūcijas, piemēram, ģimnāzijas, lauksaimniecības skolas, tehniskās un tirdzniecības skolas. Pastāv iespēja arī nodibināt brīvskolas kā alternatīvu sabiedriskajām. Tas attiecas, piemēram, uz tautskolām un ģimnāzijām, un semināriem. Šādas skolas var tikt arī finansētas. Tas pieder pie iepriekš minētās tradīcijas, ka valsts piedalās ar lauvas tiesu. Te

pašvaldībām ir sevišķa loma; tām arī bez tiesiskā pamatojuma tradicionāli ir bijusi iespēja atbalstīt izglītības sistēmas darbību.

*Palīdzība
skolas naudas
maksāšanā*

Privātās un pašnoteicošās skolās bieži ir jāmaksā skolas nauda. Tajā pat laikā studenti, saskaņā ar sevišķiem likumdošanas noteikumiem, var saņemt valsts atbalstu šādās mācību iestādēs. Atsevišķos gadījumos atbalstu var sniegt arī pašvaldības. Pašvaldības var sniegt atbalstu vienlīdzīgā apjomā visiem, kuri sasniedz zināmus nosacījumus; diferencācija var tikt izdarīta tikai pamatojoties uz studentu ekonomiskajiem un sociālajiem apstākļiem, ja tam ir likumīgs pamats.

*Skolu
darbības
subsīdijas*

Skolas nauda aizpilda tikai mazu daļu no tās darbības izdevumiem. Saskaņā ar likumdošanu, tās tiek finansētas ar subsīdiju palīdzību.

*Līdzdalība
skolu
dibināšanā*

Turpretī šādu institūciju nodibināšanā pašvaldībām ir brīvāka izvēle līdzdalībai (subsīdijām, investīcijām). Tam ir sekojoši priekšnoteikumi:

- Pašvaldībai ir jābūt ieinteresētai institūcijas nodibināšanā. Tas pirmkārt nozīmē, ka skolām ir jābūt domātām attiecīgās pašvaldības pilsoņiem; tas parasti neattiecas uz maksas un speciālajām skolām. Tas, ka pašvaldības padome, dome labprāt redz skolu uzceltu tieši tās teritorijā un tieši ar tādām darba vietām, kādas tai vajadzīgas, nav pietiekošs pamats pašvaldības interesēm.
- Skolas iniciatoru grupai no savas puses jāiegulda viena daļa sākuma kapitāla. Šīs daļas apjoma nepieciešamība tiek noteikta konkrēti katrā no gadījumiem.
- Lielākus pabalstus nodibinātām institūcijām pašvaldība var piešķirt tad, ja no tā viņai ir kāds labums. Piemēram, pašvaldība varētu piešķirt mūzikas skolas ērģeles un skola varētu tikt izmantota arī koncertiem un citām aktivitātēm, kuras ir nozīmīgas pašvaldības pilsoņiem.
- Ārpus vispārpieņemtiem atbalstīšanas noteikumiem skolas var atbalstīt arī brīvāku apsvērumu dēļ. Piemēram, to var sniegt kādai informātikas augstskolai vai tehniskai skolas. Pašvaldībai nevajadzētu atbalstīt institūcijas, kuras vēlas nodibināt vai uzturēt rajons vai valsts. Nevajadzētu, piemēram, piedāvāt

apgabalam vai valstij zemes gabalu būvniecībai par zemāku cenu, lai atvilinātu kādu ģimnāziju vai speciālo vidusskolu pie sevis.

Uzņēmējdarbības veicināšana (tūrisms utml)

Katra pašvaldība pazīst savu iedzīvotāju labklājības līmeni. Tāpēc arī viens no tās pienākumiem ir uzņēmējdarbības veicināšana, kura nodrošina darbavietas un ienākumus pilsoņiem.

Šīs nepieciešamības vislabāk redzamas, kad pašvaldības dome, padome analizē subsīdiju apjomu kultūrai, satiksmes lietošanai un pabalstu izmaksas pilsoņiem.

Pašvaldībai mērķtiecīgi palīdzēt uzņēmējdarbībai citos veidos ir grūti. Un tomēr, kādā veidā pašvaldība var atbalstīt un uzlabot uzņēmumu apstākļus?

Dānijā ir divi uzņēmējdarbības atbalstišanas veidi: vispārējais un konkrētais.

Vispārējais uzņēmēj- darbības atbalsts

Tas izpaužas tā, ka pašvaldība pieņem darbā uzņēmējdarbības pārzini vai, ja nepieciešams, vairākus darbiniekus - nodaļu, lai dotu padomus uzņēmējiem, kas to vēlas. Tie konsultē arī jaunizveidoto uzņēmumu vadītājus - iesācējus par pašvaldības uzņēmumu tīkla struktūru, tirgus apstākļiem, kā arī par to darbības regulējošiem noteikumiem un likumiem. Šie konsultanti varētu palīdzēt noorganizēt sakarus ar finansu iestādēm un privātiem konsultantiem. Palīdzība varētu būt arī reklāmas jomā un sakaru nodibināšanā ar ārvalstu uzņēmumiem, bet ne ar tiešiem pabalstiem vai garantijām ārvalstu tirdzniecības partneriem. Pašvaldībām nevajadzētu atbalstīt uzņēmumus, kuri nodarbojas ar preču eksportu. Padomdevēji - konsultanti var būt arī ekoloģijas un biodinamikas jautājumos, kuri sniedz bezmaksas konsultācijas zemnieku saimniecībām.

Ir iespējams arī ekonomiski atbalstīt kādu uzņēmēju vai tūristu apvienību, kuru noorganizējuši vietējie uzņēmēji. Konsultējot uzņēmējus, nevajadzētu konkurēt ar advokātiem, revidentiem, nekustamā īpašuma tirgotājiem u.c.

Uzņēmējdarbības nodaļai vai konsultantiem vajadzētu radīt iespēju uzņēmumiem izmantot to vajadzībām seminārus, sēdes, tikšanās un speciālus kursus. To nevajadzētu praktizēt sistemātiski, gadījumā, ja šo darbību rezultātā notiek iejaukšanās viesnīcu un restorānu darbībā.

Ar pašvaldības palīdzību notiek uzņēmumu reklāmas izplatīšana valsts līmenī.

Darbības, kas saistītas ar reģionālo attīstību Pašvaldībām nevajadzētu pirkt vai būt industriālos uzņēmumus, kuri nav paredzēti reģionālās attīstības plānos, ar mērķi tos pārdot tālāk vai izīrēt uzņēmumiem vai jauniesācējiem. Pašvaldības rīcība šajos gadījumos ir izsmeļoši aprakstīta reģionālās attīstības likumā.

Tādi pat ierobežojumi attiecas uz uzņēmēju apvienībām, kas saņem pašvaldību atbalstu. Atbalsts nedrīkst tikt izmantots darbībā, kuru pašvaldība pati nebūtu veikusi.

Pašvaldība nedrīkst pievilināt uzņēmumus, piedāvājot tiem izdevīgus nodokļu noteikumus vai piešķirot izdevīgus zemes gabalus, piemēram, attiecībā pret vides aizsardzības likumu.

Konkrēta uzņēmēju atbalstīšana Konkrētā uzņēmējdarbības atbalstīšana ir aizliegta ar likumu. Pašvaldība nevar piešķirt subsīdijas atsevišķiem uzņēmumiem, kuri ir nonākuši ekonomiskās grūtībās, kuri gatavojas pārcelties uz citas pašvaldības teritoriju. Bieži vien atbalsts tiek noslēpts zem zemes gabala cenu atlaidēm, enerģijas izmaksu samazināšanas utml. Dažādie gadījumi liecina par pašvaldību neizmērojamo fantāziju atbalstīšanas variantu izgudrošanā. Taču, ja inspekcijas darbojas pietiekoši stingri, tad šāda rīcība ir tikpat kā neiespējama.

Viesnīcu vadišana Viesnīcu vadišana ir viens no uzņēmējdarbības veidiem. Šajā darbības sfērā ir gadījumi, kad pašvaldības palīdzība ar atbalstu tiek apstiprināta. Gandrīz bez iebildumiem tika pieņemts lēmums, ka palīdzība tiek sniegta jau eksistējošām, bet cietušām viesnīcām, kurām vajadzīga palīdzība un, ka tām ir liela - pilsētas mēroga nozīme. Kā arguments tika minēts arī iedzīvotāju pieprasījums to atjaunošanai un, ka pašvaldību investīciju daļa

tajās nav dominējošā.

Tūrisma un kempingu vietas Pašvaldībām vajadzētu atbalstīt jauniešu tūristu bāzes un kempingu vietas kā daļu no viņu tūrisma veicināšanas pasākumiem.

Aizdevumi Ekstrēmās situācijās var tikt izvirzīts jautājums par atsevišķa uzņēmuma atbalstīšanu. Tas attiecas uz gadījumiem, kad uzņēmums ir dominējošais darba devējs pašvaldības iedzīvotājiem, un tā slēgšana apdraudētu visu tās ekonomiku, un, ja aizdevums vai pabalsts varētu līdzēt konkrētajā situācijā. Pagaidām ir bijis tikai viens piemērs, kad šis ārkārtējais nosacījums ir bijis pielietots.

Atbalsta mērķis ir noteicošais Noteicošais subsīdiu un atbalstu piešķiršanai ir to **mērķis**: vai runa ir par aktivitāti, ko pašvaldība pati var veikt, vai tā atbalsta pasākumu gadījumos, kad to veic privātais uzņēmējs.

Nosacījumi ir vienkāršāki, ja tiek atbalstīta apvienība vai privāta uzņēmējdarbība, kas nodibināta ar privātu mērķi un kā bezpeļņas uzņēmums.

Atbalsts var tikt sniegts arī tad, ja tā saņēmēja darbībai ir kāds blakus mērķis. Var gadīties, ka pabalstu saņem kāds restorāna īpašnieks, kas rīko vasaras revijas, partiju sanāksmes: kas nodarbojas ar cilvēku informēšanu, pensionāru klubu, reliģiozu saietu rīkošanu vai veido atbalsta centru tiem, kas pārcieš krīzi.

Vienlīdzības princips Ja pašvaldība visumā atbalsta skautu darbību, tā nedrīkst noraidīt lūgumu tikai tāpēc, ka to izsaka politiska jaunatnes organizācija. Ja tiek sniegts atbalsts saietu namiem, tad nedrīkst noraidīt misijas nama lūgumu, kurš ir atvērts visiem, kas to vēlas apmeklēt - tas ir publisks, vispārējs saietas nams. Taču vienlaicīgi ir jābūt attiecīgiem nolikumiem un jāseko līdzi norēķiniem.

Pašvaldība ir tiesīga atzīt apvienības darbību pašu par sevi kā atbalstīšanas vērtu. Varētu gadīties, ka padome, dome uzskata par svarīgu jauniešu sabiedrisko dzīvi vai, ka kultūras un sporta organizācijas nav pietiekoši situētas. Tādā gadījumā tā var atbalstīt šīs organizācijas - apvienības, vienalga, vai tās veic

pašvaldības uzdevumus vai nē.

Atbalsts jāsniedz vispārējiem organizācijas uzdevumiem, kā piemēram, pasta un teleksa sakariem, paziņojumiem. Tomēr to vajadzētu darīt vadoties no **objektīviem kritērijiem**, piemēram, noteiktu summu katrai organizācijai, vai vadoties no darbinieku vai biedru skaita.

Pašvaldības padomei, domei pašai jānolemj, kuras organizāciju kategorijas tā atbalstīs. Atbalsts vienlaicīgi jāsniedz visām organizācijām izvēlētajā kategorijā: ja tiek atbalstītas noteikta vecuma jauniešu organizācijas, tad jāņem vērā visi šāda tipa organizāciju lūgumi, neizslēdzot, piemēram, kādu golfa klubu, musulmaņu apvienību vai jauniešu partijas organizāciju.

Tajā pat laikā nevajadzētu lemt par to, ka palīdzību sniegs tikai jauniešu partijas organizācijām vai reliģiskām apvienībām.

*Atbalsts
partijām*

Likums par atbalstu partijām uzdod pašvaldībām un valstij par pienākumu subsidēt vēlēšanu apvienības. Tas ir stingri reglamentēts. Ārpus tās pašvaldībām nevajadzētu sniegt nekādu atbalstu vēlēšanu savienību politiskajai darbībai.

Pašvaldībai vajadzētu atbalstīt zemnieku u.c. organizācijas to darbībā konkrētos lokālpolitiskos jautājumos. Tie var būt, piemēram, vietējās plānošanas priekšlikumi vai protests pret to utml.. Atbalsts var tikt sniegts naudas veidā vai arī izpausties kā tehniska palīdzība no pašvaldības administrācijas puses.

6.7. Tiesiskā regulācija

Liela pašvaldības darbības daļa izpaužas, sniedzot pilsoņiem servisa pakalpojumus, kā arī dažādos veidos atbalstot vietējās sabiedrības attīstību. Šajā nodaļā mēs vairāk esam runājuši par minētajām aktivitātēm. Taču pašvaldības nodarbojas arī ar citām lietām: būvniecības atļauju izsniegšanu, sociālo izdevumu segšanu, vietējo attīstības plānu izstrādāšanu, vides aizsardzības kontroli u.c.

*Tiesiskās
regulācijas
ideja*

Šo otru pašvaldības darbības svarīgāko jautājumu var nosaukt par "tiesisko regulāciju". Aiz šiem vārdiem slēpjas daudzi dažādi darbības mērķi, kuriem kopīgs ir tas, ka tie regulē attiecības pilsoņu starpā vai attiecības starp individu un sabiedrību. Tas izpaužas tā, ka pašvaldības nosaka tiesības un pienākumus individam un valstij attiecībā pret individu. Šajā sakarā pieņemtajiem lēmumiem sociālajā sfērā, tai skaitā arī pašvaldībās, jābūt tiesiski pamatotiem - tam ir jābūt apstiprinātam Folketingā.

Tālāk tiks aprakstītas dažādas tiesiskās regulācijas formas.

Plāni un citi vispārēji lēmumi

Vietējie plāni

Pašvaldības bieži izveido vietējos plānus. Dažreiz tas vienkārši ir to pienākums. Vietējie plāni ir arī priekšnosacījums, ja, piemēram, jāizdara apjomīgāka zemes dalīšana, būvdarbi vai iekārtošanas darbi.

Vietējie plāni var ietvert, piemēram, lēmumus par perifērijas iekļaušanu vietējā zonā, apgabalu izmantošanu valsts vajadzībām, dzīvojamo māju būvniecību vai centra izveidošanu, zināmu ainavu izveidošanu, saglabāšanu un izvietojumu. Vietējais plāns var attiekties uz vienu vai vairākiem ciemiem, zemes gabaliem un tamlīdzīgi vai aptvert lielāku pašvaldības daļu.

Atšķirībā no citiem plāniem vietējie plāni uzliek pienākumus īpašniekiem, kuru teritorijas ir ietvertas šajā plānā. Tas, pirmkārt, izpaužas tā, ka īpašniekam nevajadzētu pretoties vietējam plānam; zināmos gadījumos viņš, savukārt, var prasīt, lai pašvaldība pieņem attiecīgo īpašumu un izmaksā viņam kompensāciju.

Citi plāni

Likumdošanā var atrast pamatojumu arī tam, ka pašvaldība var izveidot vai tai ir jāizveido plāni, kas dod pilsoņiem tiesības vai uzliek zināmus pienākumus.

Konkrēti lēmumi

Atļaujas un atlaides

Ir zināmas lietas, kuras pilsoņiem vajadzētu darīt tikai tad, ja tie ir lūguši un saņēmuši no pašvaldības attiecīgu atļauju. Atsevišķos gadījumos ir vajadzīgs atbrīvojums, jeb, citiem vārdiem sakot - izņēmums. Daži piemēri:

- Pilsētas domei parasti jādod atļauja pirms tam, kad kāds vēlas būvēt māju, veidot piebūvi vai apbūvi, nojaukt māju. Domei vajadzētu sekot, lai celtniecība nebūtu pretrunā ar pašvaldības plāniem, daļēji uzraudzīt, lai tiktu ievērota celtniecībai un ugunsdrošībai vajadzīgā piesardzība utml.
- Restorāni drīkst tirgot alkoholu tikai tad, ja tie ir saņēmuši attiecīgas atļaujas no pašvaldības vai tās izveidotas atļauju komisijas, utml.
- Ar pašvaldību ir jāsaskaņo plakātu, reklāmu un citu zīmju izvietošana uz ceļiem.

Atsevišķos gadījumos pašvaldības vadība var pieļaut atkāpes no vietējā plāna.

Aizliegumi

Jums tika sniegti piemēri, kuros pilsonis lūdz viņam kaut ko atļaut. Citos gadījumos pašvaldība pieņem tiesiski regulējošus lēmumus pēc savas iniciatīvas. Lūk piemērs:

- Ja kāds uzņēmums piesārņo dabu vai apkārtni, pašvaldība, ievērojot zināmus nosacījumus, var pieņemt lēmumu par ierobežojumu ieviešanu. Ja tas nelīdz, atsevišķos gadījumos uzņēmuma darbību var aizliegt.

Ekspropriācija

Dažos likuma pantos ir pamatota ekspropriācijas uzsākšana pilsētā, kas ietver sevī pilsoņa īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu atsavināšanu. Tā mērķis var būt, piemēram, vietas iegūšana ceļa būvniecībai. Vai arī, ja ekspropriācijai ir liela nozīme kāda vietējā plāna realizācijā, iespējams, ka īpašnieks ir vajadzīgs kādai jaunai institūcijai vai kā citādi noderīgs pašvaldībai. Ekspropriācija var notikt tikai tad, ja tā ir skaidri un tiesiski pamatota. Šādos gadījumos ir jāizpilda zināmi nosacījumi, lai netiktu pārkāptas īpašnieka tiesības un pasargātu to no netaisnības.

Atlīdzība

Ja pašvaldības taisās kaut ko ekspropriēt, tai jāmaksā īpašniekam pilna atlīdzība. Ja nevar panākt abpusēju vienošanos, tad to panāk īpašas novērtēšanas komisijas.

Daži citi pasākumi var būt pilsoņiem par ļaunu, piemēram, jau minētie lēmumi un aizliegumi vides jautājumu sakarā. Tie, savukārt, neparedz atlīdzības maksāšanu. Pašvaldība nemaz nav tiesīga sniegt atlīdzību - tā būtu atbalsta sniegšana īpašniekiem bez tiesiskā pamatojuma. Pašvaldība nedrīkst arī pirkt īpašumu, kamēr tai nav likumīgs pamatojums tā izmantošanai.

Palīdzības piešķiršana

Mēs jau iepriekš minējām, ka pašvaldībām - saskaņā ar likumu - ir pienākums izveidot atsevišķas institūcijas, piem., bērnodārzus, dienas centrus, pansionātus.

Minētajām institūcijām nevar brīvi piekļūt (izmantot to pakalpojumus). Ir vajadzīgs lēmums par to, kurš atbilst attiecīgajiem nosacījumiem un kuram var piedāvāt brīvas vietas. Tos sauc par izmeklēšanas lēmumiem.

Atbilstoši lēmumi ir jāpieņem arī par to, kas var izmantot cita veida pašvaldību servisu, piemēram, īpašu izglītību (mājskolotājus u.c.) vai bezmaksas ceļu uz skolu.

Tas pats attiecas uz ekonomiskās palīdzības piešķiršanu - naudas pabalstu, dienas naudu utml. - saskaņā ar sociālo likumdošanu.

Viena daļa šo lēmumu ir cieši saistīti ar likumu nosacījumiem. Tas attiecas, piemēram, uz materiālās palīdzības noteikšanu. Tātad - pašvaldības galvenais uzdevums ir konstatēt, vai tiek izpildīti likumu nosacījumi. Citos gadījumos ir vajadzīga nedaudz brīvāka pieeja, piemēram, pansionāta aplikantei ir vajadzība pēc vietas tikai tādā gadījumā, ja tās veselības stāvoklis neļauj tai palikt savās mājās, saņemot palīdzību tur. Tomēr pavisam brīvi rīkoties nevar. Tas ir gan pašas pašvaldības prakses - vienlīdzības principa - gan sūdzību instanču prakses rezultāts.

Uzraudzība un izdoma

Noteikumi un lēmumi tiek ievēroti lielā mērā tāpēc, ka tos zin. To ievērošana tiek kontrolēta tikai fragmentāri un tūlīt pēc to pieņemšanas.

Kas uzrauga? Atsevišķos likumos ir izsmeltoši noteikts, kurām varas institūcijām kas jāuzrauga, un kā tām jāreaģē pārkāpumu konstatēšanas gadījumā. To var novērot, piemēram, lielākajā daļā vides likumos un sociālajos likumos, kuri attiecas uz nevērīgu izturēšanos un cietsirdību pret bērniem. Citos gadījumos šo nosacījumu vai nu nav, vai tie ir ļoti rezervēti un neskaidri; taču pastāv nosacījums, ka tā varas institūcija, kura piedalās likuma administrācijā, izdara arī zināmu uzraudzību.

Kas ir uzraudzība? Uzraudzīt, nozīmē, kontrolēt, vai tiek ievērots kāds likums, citi vispārēji noteikumi vai, piemēram, kādas atļaujas nosacījumi. kā arī reaģēt, ja tas nenotiek. Pašvaldībās uzraudzīšana parasti ietver zināmu pašas pašvaldības iniciatīvas pieskatīšanu - attiecīgās pārvaldes darbinieki laiku pa laikam pārbauda vai citādi kontrolē vai tiek ievēroti visi dotie nosacījumi. Kontrolētājiem, protams, ir jārespektē iedzīvotāju neaizskaramība, privātās dzīves miers un īpašuma neaizskaramība. Dažos lēmumos ir pamatota pašvaldību pārstāvju uzraudzīšana arī privātā īpašuma ietvaros.

Paziņojumi Bieži tiek saņemti paziņojumi no privātpersonām, kuri liek varas institūcijām sākt darboties. Tas var būt kāds neapmierināts kaimiņš vai zaļo kustības aktivists, kurš sūdzas par dabas piesārņošanu. Vai arī, piemēram, ārsts vai kaimiņš ziņo par cietsirdīgu attieksmi pret bērniem. Ziņot var administrācijai vai kādam deputātam; tas var būt gan rakstisks, gan mutiskā veidā, gan anonīms vai atsūtīts ar kādu kurjeru. Ja vien paziņojums nav tūlīt noraidāms kā nepamatots, saņēmējam vajadzētu parūpēties, lai tas tiek reģistrēts kādā pašvaldības lietā. Jāizvērtē arī, vai tas pietiekami pamato turpmāko izmeklēšanu un darbību. Nopietnākos gadījumos paziņojuma ignorēšana var tikt pat sodīta. Ja pašvaldība konstatē likuma pārkāpumu, tai pašai jātiek ar to galā. Šajā nolūkā vislabākais ir vērsties pie likuma pārkāpēja, vēlams mutiski - ar padomu vai rīkojumu. Ja tas nelīdz, vai gadījumā, ja pārkāpums ir ļoti nopietns, tad lieta ir

jāizskata kārtīgi. Dažos likumos ir ieteikti līdzekļi, kā piemēram, ka pašvaldība pati novērš pārkāpuma sekas un pēc tam piesūta tā vaininiekam rēķinu.

Vēršanās pie policijas

Atsevišķos gadījumos var būt gan pareizi, gan vajadzīgi vērsties pie policijas ar ziņojumu par notikušo. Tā rezultātā policija izdara reģistrāciju; ja tas ir nepieciešams, policija vai valsts advokāts var ierosināt lietu, kura var beigties ar naudas sodu, nosacītā cietumsoda vai retākos gadījumos - cietumsoda piespriešanu vainīgajam. Ja nelikumīgā rīcība vai tās sekas netiek izlabotas, likumpārkāpējam piespriež to izdarīt, liekot viņam maksāt soda naudu par katru nokavēto dienu.

6.8 Informācija

Informācija ir plašs jēdziens. 4. un 5. nodaļā tika aprakstīta informācija, kuru pašvaldība sniedz sabiedrībai un iesaistītajām līdzdalības pusēm kā vaduguni lemšanas procesā. Šajā nodaļā mēs runāsim par informāciju ar citu mērķi, kā piemēram, klientu informēšana, padomu sniegšana, ietekme un prezentācija. Atsevišķos gadījumos sniegt informāciju ir pašvaldības pienākums. Visos gadījumos, izņemot profesionālā noslēpuma nosacījumus, tā drīkst darīt.

Informācijas politika

Aizvien vairākas un vairākas pašvaldības veic aktīvu informācijas politiku. Dažas pieņem darbā informācijas darbinieku vai pat veselu grupu. Citas nodarbojas ar to, lai pēc iespējas vairāk organizācijas dalībnieki - gan politiķi, gan darbinieki - piedalītos informācijas uzdevuma veikšanā. Pašvaldībai ir iemesls augstu vērtēt informācijas uzdevumu. Pirmkārt, liels pieprasījums ir pēc informācijas. Liela daļa sabiedrības informācijas atrodas 800000 valsts administratīvo darbinieku rokās. Cilvēki sagaida - un viņiem uz to ir tiesības - lai šī informācija tiktu nodota interesentu rīcībā. Otrkārt, plašas zināšanas par sociālajiem (valsts) pasākumiem ir nepieciešams priekšnosacījums, lai mūsu demokrātija virzītos uz vēlamo mērķi un attīstītos, lai varētu atrisināt problēmas, kuru priekšā stāv sabiedrība. Treškārt, informācijas izplatīšana var izrādīties daudz efektīvāks līdzeklis, lai sasniegtu municipālpolitiskos mērķus, nekā vairums plānu, likumu, ierobežojumu un pavēļu. Bez plašas izplatīšanas šādi noteikumi utml. Ir mazāk efektīvi. Daudziem cilvēkiem

pašvaldība ir visvairāk pazīstamā varas institūcija, līdz ar to no tās tiek sagaidīta informācija, un ja šī ekspektācija nerealizējas, pretenzijas ir jāsaņem tieši pašvaldībai.

Padomi patērētājiem

Daudziem ir grūtības ar lasīšanu

Nav lielas jēgas atvērt dienas centru izvarotām sievietēm vai atklātu konsultāciju centru jauniešiem, ja cilvēki, kuriem ir vajadzība pēc tā, netiek par to informēti. Var rasties vajadzība pēc profesionālas palīdzības, lai informācija sasniegtu vajadzīgos cilvēkus. Ne vienmēr pietiek ar sludinājumiem avīzēs un plakātiem skolās, jo pētījumi rāda, ka 15 - 25% iedzīvotāju nevar lasīt avīzes, valsts vēstules un paziņojumus. Iespējams, ka vajadzīgas videofilmas, vizītes skolās un paziņojumi vietējā radio. Vēl var minēt tādus patērētāju informēšanas piemērus, kā informācijas brošūras nākamo skolēnu vecākiem, ziņojumu dēļi utml. rātsnamā un vispārēja informācija un paziņojumi nodokļu maksātājiem. Pašvaldību svarīgs uzdevums ir informēt par jauniem likumu nosacījumiem tos, kuriem tie jāievēro.

Ietekmes informācija

Informācijas kampaņas

Enerģijas krīzes laikā varēja novērot enerģijas patēriņa krišanos. Tas bija vairāku apstākļu rezultāts. Taču, bez šaubām var apgalvot, ka informācijas kampaņas bija viens no efektīgākajiem līdzekļiem. Arī atsevišķi municipālpolitiskie mērķi tiek sasniegti ar informācijas palīdzību - propaganda, attieksmes informācija utml. Daudzi likumi, noteikumi un plāni tiek ievēroti tikai tāpēc, ka tie vienkārši pastāv. Taču, lai tā būtu, tie, protams, ir jāzin. Daudzējādā ziņā pašvaldība ir pirmā, kurai vajadzētu par to rūpēties. Citi piemēri: dažas pašvaldības ir izmantojušas informāciju ūdens patēriņa samazināšanai, bibliotēku apmeklējuma palielināšanai vai samazināšanai vai izlīdzināšanai visa darbības laika garumā, pilsētas piesārņošanas samazināšanai vai satiksmes atvieglošanai. Informācija kā pārvaldes līdzeklis nerada tādu pretestību, kā to dara pavēles un aizliegumi.

Prezentācijas informācija

Reklāma

Katrs privātais uzņēmums savu darbību veic konkurencē ar citiem. Tam ir vajadzīga reklāma. Padarot savu vārdu pazīstamu, palielinās iespēja, ka klienti vērsīsies tieši pie šīs firmas. Pašvaldībai šādas vajadzības nav. Neskatoties uz to, dažas pašvaldības apzināti cenšas izveidot savu ārējo seju. Pirmkārt, ir labāk, ja cilvēki pazīst institūciju, kurai tie maksā nodokļus. Tiem jādod iespēja vērtēt un tiesāt tās darbību vēlēšanu dienā un notiekošo politisko debašu laikā. Otrkārt, informācija var palielināt tās darāmā darba un pieņemamo lēmumu sapratni un akceptu. Šādā veidā, iespējams, var uzlabot uzsākto lietu efektivitāti. Treškārt, šīs sistēmas darbiniekiem - politiķiem un ierēdņiem - ir svarīgi, lai to darbs ir vispārēji pazīstams un, iespējams, respektēts. *Pašvaldību reklāmā* izmantojamo līdzekļu starpā var nosaukt, piemēram, prezentācijas brošūras, uzkrītošu darba paziņojumu u.c. paziņojumu noformēšanu, prezentējošu videofilmu vai diapozitīvu sēriju, *Informācijas veikalu* utt.

6.9. Līgumi

Dažāda veida līgumi

Pašvaldības savu funkciju pildīšanas procesā var noslēgt līgumus. Tie var būt līgumi ar privātpersonām, firmām, citām pašvaldībām u.c. Tie var būt, piem., par pirkšanu un pārdošanu, īrēšanu un izīrēšanu, renti, nodevu, par algām un aizņēmumiem, personālu pieņemšanu darbā un konsultantu pieņemšanu uz laiku. Principā, pašvaldība ir līdzvērtīgs līguma partneris ar akciju sabiedrībām, apvienībām un privātpersonām. Pašvaldība var noslēgt līgumus ar citām pašvaldībām par kopīgu uzdevumu veikšanu. Pie tā mēs atgriezīsimies nodaļā 7.6.

Līgumus ar personālu un tā organizācijām mēs apskatīsim nodaļā 11.1. Šobrīd par citām līgumattiecībām.

Preču pirkšana un pārdošana

Preču pirkšana

Kā jau tika minēts, katra pašvaldība var ražot noteiktas lietas pati savām vajadzībām. Taču tas nebūt nav viss, ko tā patērē. Tai ir nepieciešams iegādāties daudz dažādu lietu: kurināmos un elektrību, mēbeles, veļu un pārtiku pensionāriem, izglītības

materiālus skolām, satiksmes līdzekļus, kantora piederumus, asfaltu, dažādu veidu augu stādus, būvmateriālus un kanalizācijas trūbas u.c. Un tās ir tikai nedaudzas no tām lietām, kas būtu jāiegādājas.

Pašvaldība ir brīva

Būtībā tā ir pašvaldību brīva izvēle, kādas preces pirkt, no kā pirkt un uz kādiem noteikumiem. Tomēr, kad rīkojas ar sabiedrības līdzekļiem, nevis ar pašu domes locekļu naudu, pastāv zināmi ierobežojumi.

Ekonomiski izdevīgi

Pašvaldībai ir tiesības, gan pienākums rīkoties ekonomiski efektīvi. Tai ir jāpērk un jāpārdod pēc vispārējiem tirgus ekonomikas nosacījumiem. Pašvaldības var uzskatīt kā liela pasūtījuma apjoma klientus, zolīdus maksātājus. To var izmantot, lai iegūtu vairumtirdzniecības atlaides, kredītu un labu servisu. Pašvaldībai pašai jāizlemj un jāizvērtē, vai tas vislabāk ir iegūstams, uzturot pastāvīgas, nemainīgas attiecības vai izplatot savus pasūtījumus starp vairākām konkurējošām firmām.

Pašvaldībai nav ieteicams izvēlēties piegādātāju partneri, kura piedāvājums šķiet vislētākais. Var gadīties, ka kāds cits piedāvājums tiek vērtēts kā drošāks un uzticamāks, kurš dod drošāku piegādes garantiju, labāku servisu un izdevīgākas atlaides ilgstošas sadarbības gadījumā. Nevajadzētu dot priekšroku vietējiem tirgotājiem un uzņēmējiem tikai tāpēc, ka tie ir vietējie. Pašvaldībai jārīkojas ekonomiski atbilstoši apstākļiem. Taču vietēju iepirkšanos un sadarbību var pamatot labs serviss un ātra piegāde, lai gan cenas dažkārt ir nedaudz augstākas nekā tās, kādas varētu sameklēt ārpus pašvaldības teritorijas.

Pašvaldībai nevajadzētu diskriminēt kādu firmu tāpēc, ka tai nav pieņemami firmas principi, piemēram, tajā, ka šī firma sadarbojas ar valstīm, kurās ir diktatūras režīms.

Sludinājumi

Pašvaldībai pašai jāizlemj, kurās avīzēs un citos masu mēdijos tā vēlas ievietot savus sludinājumus un cik lielā mērā. Izvēle ir ļoti liela. Taču, nedrīkst aizmirst, kam un kādā veidā ir mērķis nogādāt informāciju. Diskriminēt laikrakstus ar lielāko lasītāju skaitu pašvaldībā ir nelikumīgi. Nav aizliegts ievietot sludinājumus arī citās, tai skaitā valsts mēroga avīzēs. Tas pat

palielinātu informācijas saņēmēju skaitu, kuriem tā ir svarīga. Bet, ja uzsvars tiek likts uz atsevišķa laikraksta vai tā konkurenta atbalstīšanu, ievievojot sludinājumus, tad tas ir nelikumīgi. Par atbalstīšanu var uzskatīt sludinājumu ievietošanu par augstāku cenu nekā parasti vai nekā pašvaldībai no tā varētu būt labums.

Vienīgais *blakus mērķis*, kas ir atļauts, ir pašvaldības atbalstīšanas iespēja citādākā veidā, kas tika aprakstīta nodaļā 6.6. Piemēram, gadījums, kad municipālās institūcijas sponsorē kādu vietējo futbola komandu. Tas ir pilnīgi iespējams, jo pašvaldība varēja likumīgi piešķirt naudas subsīdiju; tādā gadījumā tā var lūgt arī pēc pretpakalpojuma (vai noteikt to) reklāmas veidā uz sportistu apģērba vai komandas plakātiem.

*Kustamā
īpašuma
pārdošana*

Pašvaldības tiesības ražot un pārdot preces ir ierobežotas. Tas tika aprakstīts nodaļā 6.5.

Situācija ir nedaudz citādāka, ja pašvaldības vēlas atbrīvoties no lietām, kuras tām vairāk nav vajadzīgas. Kā piemēru šeit var nosaukt, automašīnas, traktoros, kompjūterus un mēbeles.

Arī šajā gadījumā pašvaldībai jārikojas pēc iespējas ekonomiski atbilstošāk; tas nozīmē - jāmeklē tai visizdevīgākā cena. Pašvaldībai arī nevajadzētu dot kādam priekšroku vai diskriminēt kādu konkrētu pircēju.

Pašvaldības pienākums nav piedāvāt pārdodamās lietas publiski. Tomēr, ja tās tiek pārdotas pašvaldības politiķiem vai tās ierēdņiem, būtu labāk, ja tas tiktu izdarīts publiskā izsolē. Arī valsts varas institūcijām ir jāizvairās no priekšrocību došanas, jānodrošina, lai institūcijas saņem noteikto samaksu, kā arī jānodrošina sabiedrībai pieejamību valsts pasākumiem.

*Uzpirkšanas
sabiedrības,
urdzniecības
organizācijas*

Dažreiz iepirkties ir vieglāk, esot kādas uzpirkšanas sabiedrības loceklis, kas organizētas pēc kooperatīva uzņēmuma parauga. Parasti pašvaldībai nekas netraucē iestāties šādā organizācijā. Tomēr, pastāv viens nosacījums: pašvaldība nedrīkst uzņemties pārāk lielu ekonomisku risku. Ja piederība šai apvienībai vai organizācijai uzliek juridiskus un finansiālus pienākumus, tad tas ir jāsaskaņo ar inspekcijas departamentu un jāsaņem tā

piekrišana. Tas neattiecas uz gadījumiem, kad pašvaldība rīkojas tikai ar vienreizējām iemaksām.

Vēl viens nosacījums tam, lai pašvaldība varētu būt dalībnieks kādā organizācijā ir, lai tā nepiedalītos pašā uzņēmējdarbībā. Varētu gadīties, ka sabiedrība plašākā apjomā izdarītu pārdošanu personām, kas nav tā biedri, tas nozīmē - konkurētu ar privātfirmām.

Pašvaldībai nekas netraucē iegādāties akcijas vai pajas kādā uzņēmumā, ja tai ir izredzes pārdot pašvaldības ražojumus, piemēram, kokmateriālus no pašvaldību mežiem vai otreizējās izejvielas. Šeit priekšnotekums ir, lai pašvaldība neuzņemtos tālejošu biznesekonomisku risku un lai tā slēptā veidā neiesāktu ar firmām konkurējošu uzņēmējdarbību.

Nekustamā īpašuma pirkšana un pārdošana

Pašvaldība var iepirkt zemi un nekustamo īpašumu savām vajadzībām: institūtu, rātsnama, ceļu vai autostāvvietu būvniecībai. Tāpat tā arī var pārdot īpašumu, kurš tai vairs nav vajadzīgs.

Zemes politika

Daudzas pašvaldības nodarbojas arī ar apbūvējamo platību piegādāšanu: tās nopērk neapstrādātu zemi, sagatavo to apbūvēšanai un pārdod kā apbūvējamo platību. Tas var būt viens posms pilsētas domes ceļā uz pašvaldības plānu īstenošanu. Apbūvējamo zemes gabalu piedāvāšana var tikt veikta arī, lai piesaistītu iesācējus, tai skaitā uzņēmumus.

Parastās tirgus attiecības

Minētajās situācijās pirkšanai jānotiek pēc parastajiem tirdzniecības noteikumiem un par tirgus cenām. Arī šajā sakarā pašvaldībai jārikojas ekonomiski racionāli un tā nedrīkst atklāti vai slēpti - atbalstīt atsevišķus uzņēmumus vai privātpersonas.

Pašvaldībai nevajadzētu iepirkt zemi un apbūvējamo platību ar nolūku to pārdot, ja tam nav iepriekšējs nolūks, ka to varētu pārdot par cenu, kas varētu segt pašvaldības izdevumus. Ja ieceres neīstenojas, grunts gabals jāpārdod vienalga par tirgus cenu, tas nozīmē - ar zaudējumiem.

Savukārt, ja apbūvējamo zemes gabalu tirgus cena ir augstāka par pašvaldības piedāvāto cenu, tad pašvaldībai arī ir jāpārdod par tirgus cenu un jāatsakās no ienākumu iecerēm.

Pašvaldībām ir tiesības apstrādāt zemes gabalus, izpostītas rūpniecības ēkas pilsētas centrā utml., ja tas tiek darīts, lai sasniegtu pilsētas plānošanas mērķus. Var gadīties ka, piemēram, kāds uzņēmums ir beidzis savu darbību un pārvācies uz jaunu rūpniecības apgabalu, un pašvaldības interesēs ir saglabāt šo platību centra apbūvēšanai vai dzīvojamo platību ierīkošanai.

Pašvaldība var iepirkt zemi vai ēkas paturešanai sev, piemēram, ja tās ir nepieciešamas institūciju iekārtošanai, celtniecībai un zaļajai zonai.

*Pašvaldība
nav
nekustamā
īpašuma
tirgotājs*

Pašvaldības uzdevums nav nodarboties ar vispārēju nekustamā īpašuma tirdzniecības darbību - pirkt un pārdot īpašumu. Taču pilnīgi likumīgi pašvaldība var nopirkt zināmu platību vai atsevišķas ēkas konkrēti iepļānotai izmantošanai nākotnē, pie kam tās starplaikā var iznomāt.

Arī minētajos gadījumos pašvaldībai jārikojas ekonomiski saprātīgi, tas nozīmē - pēc tirgus cenu parauga. Šeit, protams, pastāv zināma robeža. Taču, ja tirgošanās gaitā tiek piešķirta nauda uzņēmumiem, tad tūlīt iejaucas inspekcijas varas iestādes.

*Vienlīdzības
princips*

Pašvaldība nedrīkst dot priekšroku vai diskriminēt konkrētus zemes pircējus. Pašvaldību pienākums nav piedāvāt brīvos gruntsgabalus ar sludinājumu palīdzību; tā var to, piemēram, pārdot ar īpašuma makleru palīdzību. Ja uz vienu zemes gabalu piesakās vairāki pircēji, tad tas jāpārdod, piemēram, pirmajam, kurš ir pieteicies vai arī jāļauj tiem savā starpā izšķirties, kurš grib un kurš var maksāt. Ir iespējams izveidot sarakstu rindas kārtībā uz pašvaldību gruntsgabaliem. Turpretī, savas pašvaldības pilsoņiem dot priekšrocības ir nelikumīgi, tāpat kā nedrīkst dot priekšroku pircējiem, kuriem vēlas izdabāt utml.

Jā piesakās ieinteresēti pircēji pašvaldības padomes locekļu vai darbinieku starpā, pārdošanai, pēc parlamenta un Iekšlietu ministrijas piekrišanas, jānotiek sabiedriskā vietā.

Līgumi

Pašvaldība, tāpat kā visi citi, pēc savas vēlēšanās var uzticēt daļu darba izpildīt līguma personai. Tas var būt kāds celtniecības darbs, kompjūteru sistēmas izveidošana un vadīšana, sniega tīrīšana uz pašvaldības ceļiem utml. Līgums nozīmē, ka pašvaldība definē noteiktu darba uzdevumu, kurš ar norunu tiek uzticēt kādai firmai vai personai pret atlīdzību.

Šajā gadījumā nav nepieciešams sabiedrisks piedāvājums - publiskums. Līguma pakalpojuma iegādāšanos var salīdzināt ar preču iegādāšanos, kura tika aprakstīta iepriekš. Ir iespējams pieņemt piedāvājumus no vairākām firmām, tomēr celtniecības un iekārtošanas darbu veikšanas gadījumā augstākais no diviem, pretējā gadījumā - darbs jāpiedāvā konkursa atlases kārtībā (licitācija).

Licitācija

Pašvaldība var veikt darbu licitācijas ceļā. Ja ir jāveic celtniecības un iekārtošanas darbi, tad tas jādara, sekojot licitācijas likuma nosacījumiem un īpašiem Eiropas Kopienas noteikumiem. Cita starpā tie nosaka, ka ir jāpiedāvā līgumi, zināmas summas apjomā, visā Eiropas Kopienā.

Pašvaldības izvēlei starp vairākiem piedāvātājiem ir jābūt objektīvi pamatotai. Tas nozīmē, ka tai jāizvēlas pats labākais piedāvājums, izņemot vienīgi tad, ja ir kāds sevišķs iemesls kādai citai izvēlei. Tāds iemesls ir, ja pašvaldība uzskata par pilnīgi acīmredzamu to, ka lētākā pakalpojuma piedāvātājs nav spējīgs izpildīt minēto darbu pietiekošā kārtībā un kvalitātē, racionālā veidā un noliktajā laikā. Lētākā piedāvājuma noraidījums ir jāpamato rakstiski. Dot priekšroku kādai atsevišķai, vietējai līguma personai, lai sagādātu tās firmai darbu un nodrošinātu pašvaldībā pieprasījumu, ir nelikumīgi.

Pašvaldībai, kura piedāvā līguma noslēgšanu, ir jānosaka, kas un kā jāpaveic: piemēram, kā jāiekārto māja, kādi materiāli jāizmanto un kur un kad jābrauc sniega vācējai mašīnai. Turpretī, darba izpildīšanas veids, parasti tiek uzticēts darbaņēmēja līgumpusei. Taču pašvaldība var uzstādīt arī savus noteikumus un prasības par to. Tā var, piemēram, noteikt, lai darbaņēmējs

viņam piedāvātā darbā nodarbina ilgtermiņa bezdarbniekus, studentus vai mācekļus, ja tas ir iespējams.

Investīcijas

Skaidrās naudas norēķini Pašvaldības kases ir domātas tam, lai būtu pieejama skaidrā nauda ikdienas darījumiem. Tajās ir jābūt šāda veida nepieciešamajiem līdzekļiem, bet ne vairāk.

Kapitāl-ieguldījumi Pārējo naudu ir jāiegulda kādā bankā vai pasta giro (kreditu pārsaitīšanas sistēma banku, pastu u.c. starpā) kontā vai arī jāiegulda tādās obligācijās vai investīciju čekos, kuros var ieguldīt pamata līdzekļus. (§44).

Pilsētas dome pati nosaka investīciju veidu. Tomēr, tāpat kā citos gadījumos, tas pienākums ir rīkoties ekonomiski racionāli, skatoties no pašvaldības kases viedokļa.

Pašvaldībai nevajadzētu iesaistīties tādos spekulatīvos pasākumos, kā akciju iegādē, hipotēku izsniegšanā, aizdevumu došanā privātpersonām utml. Tai nevajadzētu iegādāties vērtspējas vai nekustamo īpašumu, lai nodrošinātu vai paaugstinātu savu materiālo stāvokli. Ir citādāk, ja pašvaldība citu iemeslu dēļ ir īpašuma līdzīpašnieks un līdz ar to arī paaugstina savu vērtīgo materiālo stāvokli un īpašumu.

Kad pašvaldība pārdod nekustamo īpašumu, tā var vienkārši ļaut tajā ieguldīt pārdošanas hipotēku, gadījumā, ja parādnieks nepilda savu pienākumu, pašvaldībai ir tādas pašas tiesības kā citiem kreditoriem sava parāda piedzišanā: tā var hipotēku uzteikt; tā var atdot vai arī noraidīt pārpalikuma atdošanu, tā var pieprasīt piespiedu izsoli un, ja tas nepieciešams, pārņemt īpašumu atpakaļ, ja citādāk tā nevar atgūt zaudējumus. Ja pašvaldība pārņem kādu īpašumu piespiedu izpārdošanas ceļā, tas ir jāpārdod - cik vien ātri to var izdarīt bez zaudējumiem - izņemot vienīgi, ja pašvaldībai šis īpašums pašai ir vajadzīgs.

Aizlienējumi

Aizlienējumu robežas Pašvaldībai ir tiesības aizlienēt, taču tikai to robežu ietvaros, kuras ir noteiktas un aprakstītas Dānijas Iekšlietu ministrijas paziņojumā (§55). Pašvaldība drīkst aizņemties tikai tiem izdevumiem, kuri ir skaidri minēti šajā paziņojumā. Tas sevišķi attiecas uz atsevišķām ilgtermiņa investīcijām, kā piemēram, ar likumu noteiktajiem pašvaldību obligātajiem maksājumiem par ūdens, elektrības, gāzes un siltuma piegādi, enerģijas uzkrāšanas pasākumu izdevumiem, pilsētas uzkopšanu, ugunsdzēsību, pansionātu un dienas centru izveidošanas izdevumiem utml.

Pašvaldības aizņēmumu robežas nevajadzētu aizpildīt tikai ar tās pašas aizlienējumiem, bet tajās atvēlēt kādu daļu pašvaldības kopējiem aizlienējumiem. Ja kāda neatkarīga vai privāta organizācija vai, piemēram, kāda sporta apvienība aizņemas naudu labiekārtošanas darbiem, kuri varēja būt pašvaldības kompetencē, un pašvaldība dod šim aizņēmumam garantijas, tad tas ieņem vietu blakus citiem aizņēmumu robežās. Tas pats attiecas uz gadījumiem, kad pašvaldība, piemēram, noirē kādu māju tai vietā, lai to uzceltu saviem spēkiem, šādos gadījumos noirēta vērtība tiek uzskatīta par pašvaldību aizlienējumu.

Ja pašvaldība pārkāpj savas aizlienējuma robežas, tai jādeponē tāda paša apmēra summa kādā bankā vai kredītapvienībā.

6.10 Finansēšana

Pašvaldības izdevumiem jātiek finansētiem. Tas nozīmē, ka ir jā rūpējas par ienākumu saņemšanu, kas būtu pietiekoši izdevumu segšanai. Pašvaldībai ir jā rūpējas par to, lai varētu tikt samaksāti rēķini un lai būtu ieplānota pienācīga daļa neparedzētiem izdevumiem. Tāpēc nepārtraukti ir nepieciešams nodarboties ar zināmiem naudas norēķiniem un izlīdzināšanu. Tādā veidā var tikt izveidots zināms līdzsvars gadu gaitā, tā, ka var tikt saņemta lielāka apjoma investīcija, tieši tajā pašā gadā tūlīt par to neizmaksājot nodokļus, bet gūstot zināmus iekrājumus.

Turpmāk īsumā tiks aprakstīti svarīgākie ienākumu veidi, kādus saņem pašvaldības.

Ienākumi no pārdošanas un patērētāju maksājumi

Pašvaldību iespēja pārdot preces ir ierobežota (nodaļa 6.5.). Tāda veida darbībai, vairumā gadījumu, jābūt pašfinansējošai. Tādējādi tā tikai nelielā mērā var dot kādu labumu citu pašvaldības pasākumu finansēšanai.

Tai pat laikā ar likumu ir pamatota patērētāju maksājumu pieprasīšana par pašvaldību servisa pakalpojumiem. Tas attiecas, piemēram, uz vairākiem sociālajiem pakalpojumiem. Piemēram, pansionātu un bērnudārzu izmantotājiem ir jāsamaksā daļa izdevumu. Parasti šīs samaksas ir standartizētu maksājumu veidā, kuri nepārsniedz pašvaldību izdevumus: parasti tie ir daudz zemāki par izmaksām.

Vietās, kur patērētāju maksājumiem nav tiesiskā pamatojuma, pakalpojumiem jābūt par velti. Pilsētas domei nav tiesību, piemēram, pieprasīt skolas naudu, pakalpojumu maksu par grāmatu ņemšanu bibliotēkās utml., atalgojumu par sociālu padomu sniegšanu vai kāda cita veida atbalstīšanu uz pilsoņa vērsanos pie pašvaldības vai sūdzību izskatīšanu.

Aizliedzumi

Nodokļu bāze Visas pašvaldības nav vienlīdz bagātas.

Pirmkārt, pastāv milzīga starpība tajā, cik lieli ir pilsoņu ienākumi vidēji katrā pašvaldībā - un līdz ar to arī nodokļu maksājumi ir dažādi. Var teikt, ka pašvaldībām ir dažāda nodokļu bāze: ja kāda pašvaldība, kurā dzīvo bagāti pilsoņi, vēlas investēt par 1 mlj. kronām, tad tā prasa tikai nelielu nodokļa procenta paaugstinājumu. Kādā citā pašvaldībā, kurai nodokļu bāze ir zema, šie paši izdevumi prasa daudz lielāku nodokļa procenta palielināšanu.

**Izdevumu
nepiecie-
šamība**

Otrkārt, pastāv starpība dažādu pašvaldību izdevumu nepieciešamībā: pašvaldībai, kurā ir daudz mazu bērnu, jāizmanto daudz līdzekļu parastajos pašvaldību uzdevumos. Tā pati situācijā ir pašvaldībām, kurās ir daudz veco ļaužu, bezdarbnieku vai daudz novecojušu un nolaistu dzīvojamā māju.

Izlīdzināšanas pasākumi Šīs nevienlīdzības parasti cenšas izlīdzināt ar subsīdiju palīdzību. Šo pasākumu mērķis ir sniegt pašvaldībām vienlīdzīgas iespējas veikt komunālos pakalpojumus. Tie nebūt nenosaka to, kādiem pienākumiem šī nauda jāizdod, tā vietā šīs subsīdijas var izmantot nodokļu samazināšanai, ja ir tāda vajadzība. Minētie pasākumi nodrošina augstāku vienlīdzības pakāpi, taču ne pilnīgu vienlīdzību. Robežas tam ir noteiktas likumos. Pastāv vairāki izlīdzināšanas pasākumi:

-nodokļu bāzei Viens ir saistīts ar nodokļu bāzi: pašvaldībai tiek piešķirtas subsīdijas, ja tās nodokļu bāze ir zemāka nekā paredzētais līmenis. Šo līmeni Dānijas parlaments ir noteicis tādu, ka gandrīz visas pašvaldības, izņemot galvaspilsētas apgabalu - saņem subsīdijas. Tās pamatā maksā valsts.

Uz pašvaldībām, kuras atrodas galvaspilsētas apgabalā attiecas īpašs nodokļu aplikšanas izlīdzināšanas pasākums. Tajās vienādošana tiek veikta lielākā mērā nekā citur valstī. Subsīdijas galvaspilsētas apgabala sliktāk situētajām pašvaldībām izmaksā nevis valsts, bet gan labāk situētās pašvaldības.

- izdevumu vajadzībām Otrs izlīdzināšanas pasākums attiecas uz izdevumu vajadzībām: tās pašvaldības, kurām ir lielāka izdevumu nepieciešamība, nekā vidējais rādītājs to uzrāda, saņem subsīdijas. Tās maksā tās pašvaldības, kurām ir mazāka izdevumu nepieciešamība nekā vidējais. Izlīdzināšana nenotiek, ņemot vērā pašvaldību faktiski izmaksātos izdevumus, bet to *objektīvās vajadzības*, kuras tiek aprēķinātas un izvērtētas pēc visaptverošiem kritērijiem - bērnu, veco ļaužu, bezdarbnieku utt. skaita.

Ari šajā sakarā galvaspilsētas apgabala pašvaldībās tiek veikts īpašs pasākums. Tas nodrošina plašāka mēroga minēto pašvaldību savstarpējo izlīdzināšanu.

Apgabali Apgabalos tiek veikti nedaudz citādāki izlīdzināšanas pasākumi nodokļu bāzei un izdevumu vajadzībām. Tas notiek tīri starpreģionāli, un valsts tajos neiejaucas.

Subsīdiju kopkases Mazākas valsts kopējās subsīdiju kases ir domātas pašvaldībām, kurām ir sevišķi zems nodokļu bāzes līmenis, kurām ir īpašas

grūtības, pašvaldībām ar daudz iebraucējiem, kā arī atsevišķām pašvaldībām, kuras atrodas uz salām.

Izlīdzināšanas aprēķināšanas un administrācijas veids ir ārkārtīgi komplikēts. Pastāv ilggadējs strīds valsts reģionu starpā un dažādu pašvaldību starpā par to, vai šis aprēķināšanas veids ir pilnīgi taisnīgs.

Šajā grāmatā mums jāprobežojas, konstatējot, ka izlīdzināšanas pasākumi atsevišķām pašvaldībām dod ienākumus, citām rada izdevumus. Pašvaldībām nav nekādas tiešas ietekmes uz to apjomu noteikšanu, kas tiek aprēķināti un paziņoti centralizēti. Daudzās no pašvaldībām šīs summas sastāda ievērojamu daļu no apgrozījuma.

Valsts dotācijas un atlīdzības

Šie izlīdzināšanas pasākumi, kurus mēs tikko aprakstījām, daļēji ir valstiski. Taču valsts, bez tam, vēl piešķir pašvaldībām arī citus pabalstus (dotācijas).

Vispārējās dotācijas Lielākās summas tiek ietvertas vispārējās dotācijās. Tās tiek sadalītas visu pašvaldību un reģionu starpā, pamatojoties uz to visu nodokļu bāzes līmeņiem. Tā rezultātā pašvaldībās tiek pazemināti nodokļu procenti ar noteiktu skaitu iedaļu.

Atlīdzības Atlīdzību pasākumiem kādreiz bija liela nozīme pašvaldību finansēšanā. Tagad tas tā ir tikai nedaudzās sfērās, tai skaitā - sociālajā. Atlīdzināšanas pasākumi, īsi sakot, izpaužas tā, ka valsts pašvaldībām maksā noteiktu procentu daļu no to faktiskajiem izdevumiem noteiktos pasākumos.

Īpašuma nodoklis

Pašvaldību darbība daļēji tiek finansēta ar īpašuma nodokļa palīdzību. Tie pa daļai ir zemes nodokļi, pa daļai tā sauktie seguma nodokļi.

Zemes nodoklis Zemes nodokļa promili nosaka pilsētas dome, vadoties no pieņemtā gada budžeta. Pašlaik ir noteikts, ka tai ir jābūt ne mazākai kā 6 promiles no zemes vērtības un augstākai kā 24

promiles. Dažās pašvaldībās tā varētu būt pat augstāka: taču tādā gadījumā tā ir jāsamazina vismaz par 2 promilēm gadā. Apgabalu zemes nodoklis nu jau vairākus gadus ir saglabājis savu pozīciju - 10 promiles.

Par atsevišķiem valsts īpašumiem utml. zemes nodoklis nav jāmaksā.

Pašvaldība var atbrīvot zināmus īpašumus no nodokļu maksāšanas, piemēram, privātpersonas, neatkarīgās institūcijas, sporta organizācijas, kā arī elektrostacijas, kuras netiek vadītas ar peļņas nolūku.

Seguma nodokļi

Pilsētas dome var pieprasīt nodokļus no atsevišķiem īpašumiem, kuriem ir zemes nodokļu maksājuma atvieglojumi. Tas ir standartizēts nodoklis, kurš liek arī šo īpašumu īpašniekiem piedalīties pašvaldības izdevumu segšanā par ielām, ceļiem un to uzkopšanu. Šis nodoklis var tikt pieprasīts arī tad, ja pašvaldībai īstenībā šādi izdevumi ir vai nav. Taču šis nodoklis ir jāiekasē no visiem šāda tipa īpašumiem. Seguma nodokļi ir daudz zemāki nekā zemes nodoklis un tos aprēķina citādāk. Zemāku seguma nodokli var pieprasīt, savukārt, no atsevišķiem uzņēmumu īpašumiem, vēl papildus zemes nodoklim. Šie īpašumi ir noteikti ar likumu. Seguma nodoklis ir jāpieprasa no visiem attiecīgā tipa īpašumiem.

Procentu ienākumi

To, kā jānotiek pašvaldību aktīvu kustībai, mēs jau aprakstījām nodaļā 6.9. Procentu pārpalikumi ir jāpievieno pašvaldību pasākumu finansēšanas līdzekļiem.

Ienākumu nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Pilsētas dome gadu no gada nosaka pašvaldības nodokļu procentus. Tajos ietilpst personīgu ienākumu aplikšana ar nodokli. Šī nodokļu iekasēšana bieži tiek uzskatīta par vienu no svarīgākajām pašpārvaldes iezīmēm: pašvaldība nosaka pakalpojumu līmeni un suverēni ievāc tos nodokļus, kurus pašvaldības veicamās funkcijas padara par nepieciešamiem. Šajā

sakarā tā nav atbildīga neviena cita, tikai savu vēlētāju priekšā. Valsts, turpreti, sekojot tradīcijai, nedrīkst iejaukties.

Tai pat laikā, neskatoties uz šo tradīciju, pašvaldībām, protams, ir nepatīkami, ja valdība un parlaments vienalga interesējas par nodokļu procentu likmēm un tās ietekmē, pielietojot gan likumdošanu, gan *līgumus* ar Komūnu Nacionālo līgu un Apgabalu apvienībām, gan *ieteikumus* un citus līdzekļus. Ja nodokļu uzlikšanas tiesības tiek samazinātas pastāvīgi, vietējā institūcija zaudē iespēju noteikt pakalpojumu līmeni - to servisu, kas iedzīvotājiem vajadzīgs un par kuru tie var samaksāt. Tā rezultātā, iespējams, pieaugtu standartizācija visā valstī, kas samazinātu eventuāli arī atbildību par resursu patēriņu, ja lemšanas tiesības tiktu daļēji vai pilnīgi nodalītas no finansiālās atbildības. Striktu ekonomisku robežu noteikšanas un zināmu pasākumu reglamentēšanas kombinācija var izpostīt attīstību, kas ir viena no svarīgākajiem decentralizētas lemšanas sistēmas kvalitāte un vērtība.

Ilggadējā procentu noteikšana īstenībā ir viena vienīga rēķināšana: kad ir sastādīts visu izdevumu budžets, šī summa sastāda kopējo finansēšanas nepieciešamību. Ievērojama daļa no šīs summas tiek segta, izmantojot jau minētos avotus. Pašvaldība var pierēķināt klāt pie ienākumu rēķina to summu, kuru tā izmantos no skaidrās naudas līdzekļiem. Tomēr, pēc šīs operācijas vēl joprojām zināma summa trūks. Tā ir jāsedz ar pašvaldības nodokļu palīdzību. To apjomu var izrēķināt, ja ir skaidri zināma nodokļu bāze, kas ir ar nodokļiem apliktie pilsoņu ienākumi, no kuriem atņemt personāla atskaitījumi.

Praksē parasti šī secība ir nedaudz citādāka: vēlamais nodokļu procents tiek aptuveni noteikts un ņemts vērā jau izdevumu budžeta veidošanas gaitā.

Apvienību
utml. nodokļi

Pašvaldības gūst labumu arī dažiem citiem valsts noteiktiem personisko ienākumu nodokļu maksājumiem, tai skaitā no apvienību nodokļiem, jūrnieku nodokļiem un īpašajiem nodokļiem, kuri attiecas uz kapitālvinnestiem. Atsevišķās pašvaldībās šie nodokļu maksājumi sastāda nozīmīgu summu.

Daļa III

Iekšējā darbība - pašvaldību institūcijas un to darbības principi

7. Politiskās institūcijas

Atsevišķais dalībnieks

Politīķi lemj. Politīķi ir atbildīgi. Tā to dēvē. Tas ir gan pareizi, gan nepareizi. Katrs ierindas politiķis atsevišķi neko nenolemj. Viņš vienīgi var realizēt savu ietekmi pilsētas domē un komisijās, un viņam tas arī ir jādara. Lemšanas tiesības pieder institūcijām un nevis konkrētiem politiķiem - katram par sevi. Tāda ir municipālā politika; šī ir viena no atšķirībām starp pašvaldībām un valsti, kurā atsevišķas, konkrētas personas - ministri - atrodas varas institūciju virsotnē.

Frakcija

Frakcijām arī nav nekādas varas pašvaldībās. Tas, protams, neizslēdz to, ka frakciju diskusijas un vienošanās var spēcīgi ietekmēt lēmumus un būt izšķirošas. Grupu ietekmei vai sadarbībai tajā nav noteikti nekādi likuma ierobežojumi. Tas ir pilnīgi politiķu rokās - atrast, kāda būs grupas loma un ietekme. Jeburos apstākļos lēmumi ir jāpieņem municipālpolitiskajās institūcijās, kuru locekļiem katram jāizdara izvēle. jāizvēlas nostāja, jāņem kāda pozīcija un jāatbild par izrietošajām sekām.

Institūcijas

Pašvaldības - tā ir sadarbība vairāku politisku institūciju starpā. Pilsētas dome ir pati augstākā institūcija, taču tas nenozīmē, ka tajā politiķi pieņem lielāko daļu lēmumu. Tie tiek pieņemti komisijās.

Sēdes

Municipālpolitikas lēmumi tiek pieņemti pilsētas domes un komisiju sēdēs. Politīķi, protams, var diskutēt lietas un slēgt līgumus ārpus sēžu laika, taču tie nav saistoši. Vienmēr ir jābūt iespējai kontrolēt notiekošo un saukt kādu pie atbildības. Šī iemesla dēļ lietas ir jāizskata municipālo institūciju sēdēs. Sēdes nodrošina arī to, ka katrs politiķis individuāli var jautāt, izteikt savus priekšlikumus, iebilst vai attaisnot sevi utml. Neviens politiķis nav atbildīgs par lēmumiem, kuros tas ir balsojis pret.

7.1. Pilsētas dome

Locekļu skaits Pilsētas domes locekļu skaits tiek noteikts domes reglamentā. Tam jābūt nepāra skaitlim - mazākais 7, lielākais 31 (§5).

Augstākā institūcija Pilsētas dome ir pašvaldības augstākā institūcija. Tas nozīmē, ka tā var izskatīt un pieņemt lēmumus par jebkuru municipālu lietu, izņemot dažās īpašās sfērās, kur likumā ir noteikts, ka tās ir ierēdņu, departamentu vai komisiju kompetencē, piemēram, personu lietas sociālajos un veselības jautājumos.

Atbildība un stratēģija Ja likumā ir minēts, ka pilsētas dome pieņem lēmumus, un daudzos likumos tas tā ir - tad tas parasti nenozīmē, ka domei pašai jārikojas. Lēmumi var tikt pieņemti gan komisijās, gan administrācijā: taču pilsētas dome kā augstākā institūcija ir atbildīga par to, lai tiktu veikti uzdevumi, kurus uzliek šie lēmumi.

Pilsētas domei jā rūpējas arī par to, lai pašvaldības kopējie resursi tiktu izmantoti racionāli. Šajā sakarā pilsētas dome - Dānijas parlamenta noteiktajās robežās - var sagatavot un organizēt šo uzdevumu veikšanu tā, kā tai liekas vislabāk: citiem vārdiem sakot, tā var veikt darba dalīšanu pašvaldībā. To var realizēt dažādi.

Pilsētas dome pati izvēlas savu stratēģiju. Tā var paredzēt darba kārtībā atsevišķus jautājumus, jo nepastāv nekādi ierobežojumi, ar cik daudz un cik lielām lietām pilsētas domei ir tiesības nodarboties. Ja tā vēlas pielikt savu roku pie katra mazākā sīkuma un detaļas, tai to neviens nevar aizliegt. Vienīgi tādā gadījumā pastāv risks zaudēt vispārējo lietu kopskatu, un var palikt pavisam maz laika politiskajām diskusijām un vispārējo darbības virzienu izskatīšanai un noteikšanai.

Pilsētas domes lietas Vadības likumā ir noteikts, ka atsevišķas lietas ir jāizskata pilsētas domē. Likumā ir noteikti tie jautājumi, kuri ir jāizskata obligāti, piemēram, pilsētas domē ir jāpieņem gada budžets, jāizskata jautājumi par ārkārtējām dotācijām, iekārtošanas atļaujām, algu paaugstināšanu, garantiju pienākumiem un jāapstiprina gada bilance (§38.40.41 un 45).

Tādējādi pilsētas domei ir jākontrolē un jātur savās rokās ekonomiskā pārvaldes sistēma. Pašvaldība var izmaksāt naudu tikai tādā gadījumā, ja tam ir segums kādā dotācijā, ko ir pieņēmusi pilsētas dome. Līdz ar to domei ir cieši nodrošināta augstāko politisko institūciju un administrācijas pārvalde.

Arī citi lēmumi vēl bez vadības likuma var noteikt, ka atsevišķi lēmumi ir jāpieņem pilsētas domes sēdēs. Tas attiecas, piemēram, uz pašvaldību plāniem, vietējiem plāniem un uz jaunu personisko datu reģistrācijas veidošanu datoru sistēmā.

Vajadzība pēc atklātām debatēm un to, lai mazākums gūtu iespēju balsot un ieņemt kādu noteiktu pozīciju, ir svarīgi jautājumi un nosacījumi, kuri palīdz sastādīt pilsētas domes darba kārtību. Komisiju sēdes ir slēgtas un mazākums nav pārstāvēts visās no tām. Vispārējās darbības līnijas un plāni, piemēram, skolu plāns, atkritumu plāns un izlietotā ūdens plāns tāpēc jāpieņem pilsētas domē. Atsevišķi jautājumi arī var būt tik svarīgi - vai nu pašvaldības iekšējai darbībai vai pilsoņiem - ka lēmumi par tiem ir jāpieņem visai domei kopīgi; piemēram, par augstākā ierēdņa iecelšanu vai atlaišanu vai lēmums par sporta zāles vai centra būvniecību. Vispārējās ekspropriācijas var tikt pieņemtas komisijas sēdē, turpretī, lietāka mēroga jautājumi, kur, piemēram, cilvēki tiek piespiesti izvākties no dzīvokļa vai mājas, būtu jāizskata pilsētas domes sēdēs. Jautājumi, kuriem ir liela principa nozīme, arī ir jāizskata pilsētas domē.

Pilsētas domei ir jānobalso, ja jātiek mainītiem lēmumiem, kurus tā pati iepriekš ir pieņēmusi, izņemot vienīgi tad, ja ir skaidrs, ka tā ir pilnvarojusi kādu citu to izdarīt.

Kontrole un vadība

Pilsētas domei ir iespēja kontrolēt lietas un sfēras, kuras tā uztic komisijām un administrācijai. Pilsētas dome var ierosināt kādu jautājumu, piemēram, pēc mēra ierosinājuma. Tā var pieprasīt, lai viņu informē vai uzsāk pētījumus. Jebkurš domes loceklis arī var pieprasīt, lai kaut kādi zināmi jautājumi tiktu atreferēti pilsētas domes sēdēs.

Kā augstākā institūcija pilsētas dome var dot norādījumus, kā jātiek izskatītām un izlemtām lietām komisijās un administrācijā.

Norādījumi var būt gan vispārēju ieviržu formā, gan kā konkrēti lēmumi atsevišķās lietās. Komisijās un administrācijā pieņemtos lēmumus var mainīt, izņemot tos gadījumus, kad tie ir kļuvuši saistoši pašvaldības institūcijām. Pilsētas domei, citiem vārdiem sakot, ir visas iespējas, kādas var būt augstākajai institūcijai attiecībā pret saviem padotajiem.

7.2. Ekonomikas jautājumu komisija

Locekļu skaits Vadības likumā ir noteikts, ka ir jāpastāv Ekonomikas jautājumu komisijai. Tās locekļu skaitu nosaka domes nolikumā. Vienīgie ierobežojumi ir, ka šim skaitam jābūt nepāra, un tas nedrīkst pārsniegt pusi no pilsētas domes locekļu skaita.

Vispusība Visas citas komisijas ir atbildīgas par atsevišķu uzdevumu izpildi. Ekonomikas jautājumu komisija, turpreti, ir atbildīga par to, lai pašvaldība funkcionētu kā organizācija. Šīs komisijas uzdevumi parasti ir tieši iekšēji pretstatā ar citu komisiju uzdevumiem, kuri ir vērsti uz āru. Var gadīties, ka Ekonomikas jautājumu komisijai ir jāsaturs pašvaldība kopā un jāuzmana, lai tā netiktu sašķelta dažādo interešu savstarpējā cīņā. Lai to varētu realizēt, vadības likumā ir noteikts, ka Ekonomikas jautājumu komisijai ir vairāki vispusīgi uzdevumi, un šis apstāklis nevar tikt mainīts atsevišķi katrā pašvaldības vadības konvencijā.

Ekonomika Ekonomikas jautājumu komisijai jā rūpējas par to, lai katru gadu pilsētas domē tiktu izveidots budžeta projekts (§37). Šajā sakarā Ekonomikas jautājumu komisija var uzdot citām komisijām noteiktā laika posmā iesniegt budžeta projekta priekšlikumus (§21; 3.pants), taču tai nav obligāti jāizmanto un jāpilda citu komisiju priekšlikumi. Šo budžetu pieņem pilsētas dome: Ekonomikas jautājumu komisijai tas tikai ir jāsapatavo.

Ja gada gaitā citām komisijām ir nepieciešamība kādā nolūkā izmantot līdzekļus, kurus pilsētas dome savā budžetā nav akceptējusi, tad šis priekšlikums vispirms ir jāapskata Ekonomikas jautājumu komisijā un jānovērtē un tikai tad tas var nonākt pilsētas domē (§21;1.pants).

Ekonomikas jautājumu komisija ir atbildīga arī par to, lai pilsētas domei tiktu iesniegta gada bilance. Tai skaitā komisija ir atbildīga par to, lai būtu kārtībā pašvaldības grāmatvedība, lai ieņēmumi tiktu saņemti un izdevumi samaksāti laicīgi utml. Šis praktiskais darbs ir jāveic administrācijai.

Administratīvā iekārta Ekonomikas jautājumu komisijai ir jā rūpējas par to, lai pašvaldība var funkcionēt kā organizācija. Tas nozīmē, ka jautājumi par pārvalžu un institūciju struktūru, vadības un sadarbības formām, arhīviem utml. Ir Ekonomikas jautājumu komisijas kompetencē.

Personāla komisija Ekonomikas jautājumu komisija ir personāla komisija (§18;3.pants). Tas nozīmē, ka tai ir jāizskata jautājumi par algām, darba laiku, pieņemšanu amatā, paaugstināšanu amatā, kvalifikācijas celšanu utml. Vai nu nolēmšanai uz vietas, vai vienkārši noskaidrošanai ceļā uz pilsētas domi.

Ekonomikas jautājumu komisija var jautāt pēc padoma par personāla jautājumiem kādai no pastāvīgajām komisijām, taču lēmuma pieņemšana vai rekomendācijas sniegšana pilsētas domei ir Ekonomikas jautājumu komisijas pašas rokās. Tā var deleģēt uz administrāciju, bet ne uz pastāvīgajām komisijām.

Plānošana Ekonomikas jautājumu komisijas uzdevums ir jebkurā gadījumā koordinēt pašvaldības plānošanu (§18;4.pants). Tas nozīmē, ka šai komisijai jānodrošina saskaņa plānu starpā, kad citas komisijas nodarbojas ar plānošanu savas nozares ietvaros, piemēram, dodot tām kopīgus priekšnosacījumus par ekonomiskajām iespējām un iedzīvotāju stāvokli.

Vadības konvencijā var tikt noteikts, ka Ekonomikas jautājumu komisijai ne tikai jākoordinē, bet arī jānodrošina visu vai vismaz dažu sektoru plāna izstrādāšana. Tomēr, ja kādam plānam ir liela nozīme kādai pastāvīgajai komisijai, tad tai ir jādod iespēja izteikties.

Pašvaldības plāns pats par sevi ir vispusīgs plāns, kas ir Ekonomikas jautājumu komisijas kompetencē. Protams, tas netraucē tajā iesaistīties citām komisijām vai sagatavošanas

darbus uzticēt atsevišķām pārvaldēm.

Citi uzdevumi Vēl bez minētajiem uzdevumiem, kuri ir noteikti likumos, vadības konvencijā var tikt noteikts, ka Ekonomikas jautājumu komisijai ir jārūpējas arī par dažiem citiem uzdevumiem. Tie parasti ir saistīti ar nodarbinātības un uzņēmējdarbības politiku, sabiedrisko transportu un satiksmi, nekustamā īpašuma pirkšanu un pārdošanu utml. Nebūtu pareizi Ekonomikas jautājumu komisijai uzkraut apjomīgākus specifisko sfēru uzdevumus. Šīs komisijas pirmais un galvenais uzdevums ir aplūkot kopumu. Tāpēc vajadzētu izvairīties no tās apgrūtināšanas ar atsevišķu sektoru u.c. interesēm.

Nevis biznesa komisija Ekonomikas jautājumu komisija, tāpat kā citas komisijas, ir pakļauta pilsētas domei (§11;1. pants). Taču minētā komisija nav pārāka par citām komisijām. Tā nedrīkst funkcionēt kā tāda pilsētas domes darījumu, biznesa komisija - arī ne vasaras brīvdienų laikā. Tā nevar pilsētas domes vietā izlemt lietas, kuras attiecas uz pastāvīgajām komisijām - ir to kompetencē. Tikai gada budžeta sagatavošanas sakarā Ekonomikas jautājumu komisija var uzstādīt citām komisijām savas prasības: ja tās pieskaņojas vai pakļaujas Ekonomikas jautājumu komisijai citos gadījumos, to var izskaidrot tā, ka šī komisija sastāda pilsētas domes vairākumu.

7.3. Mērs

Mēram vienkārši ir vissvarīgākais atsevišķais amats. Tas ietver vairākas tādas funkcijas, kuras ļauj viņam saturēt rokās visas pašvaldības darbību.

Priekšsēdētājs Mērs ir pilsētas domes priekšsēdētājs (§30). Tas nozīmē, ka viņam jānosaka darba kārtības vispārējā gaita un jāsasauc vajadzīgajā laikā pilsētas domes sēdes. Mērs ir atbildīgs arī par to, lai administrācijās un komisijās tiktu sagatavotas lietas tā, lai būtu iespējams pieņemt lēmumus, balstoties uz objektīvas un visaptveroši izsmēlošas bāzes. Mērs vada pilsētas domes sēdes: tas nozīmē arī to, ka pilsētas domei - vismaz iesākumā - vajadzētu pakļauties viņa izvēlētai metodei.

Mērs ir arī Ekonomikas jautājumu komisijas priekšsēdētājs (§18;1.pants). Tajā viņam ir tāda pati atbildība par sagatavošanas darbiem, sēžu sasaukšanu un vadīšanu.

Politisko lēmumu pieņemšana pilsētas domes un komisiju sēdēs ir viena no pašvaldības pazīmēm. Tas nodrošina to, ka tiek veikta diskusija starp vairākiem atšķirīgiem viedokļiem un, ka mazākums netiek izstumts. Tāpēc arī priekšsēdētāja paša personiskās noteikšanas un lemšanas iespējas ir diezgan ierobežotas.

Priekšsēdētāja lēmumi Mērs var patstāvīgi izlemt lietas tikai tādā gadījumā, ja par lēmumu nav nekādu šaubu (§31;1. pants). Nepietiek ar mēra pārliecību, ka vairākums viņu atbalsta. Noteicošais var būt tas, ka jautājums var tikt izlemts tā un nekā citādāk tā iemesla pēc, ka tas ir noteikts likumdošanā vai to liek darīt pašvaldības pieredze. Bez tam, vēl mērs var izlemt jautājumus, kuri ir tik steidzīgi, ka nevar tikt atlikti līdz nākošajai sēdei (§31;1.pants). Var gadīties tādas lietas, kurās jārikojas tūlīt uz vietas. Gan rutinētās, gan steidzīgās lietās jāatceras, ka mērs rīkojas pilsētas domes vārdā, tāpēc viņš, protams, nedrīkst rīkoties pilnīgi brīvi.

Mēra tiesības izlemt ikdienu un neatliekamās lietas attiecas arī uz lietām, kas saistītas ar Ekonomikas jautājumu komisiju (§22;2.pants), taču tas neattiecas uz citu komisiju lietām. Šajā sakarā tā ir komisijas priekšsēdētāja kompetence.

Vēl bez jau minētā pilsētas dome var nolemt, ka mērs var pieņemt arī citus jautājumus pašvaldības vārdā (deleģēšana). Mēru var pilnvarot, piemēram, vadīt un noliegt atsevišķus darījumus pilsētas domes noteiktos ietvaros. Nemot vērā sabiedrības un domes mazākuma intereses, ir noteiktas zināmas robežas tam, cik plašas šīs pilnvaras var tikt dotas.

Ar tādiem pašiem ierobežojumiem arī ekonomikas jautājumu komisija var deleģēt mēru savu lietu izskatīšanai.

Koordinatori Mēram ir svarīga loma kā koordinatoram. Viņam jāsadala uzdevumi komisiju starpā kā arī - ja tas iespējams - jābūt sadarbības iniciatoram frakciju u.c. grupu starpā, ja citi to

neuzņemas. Lai spētu uzņemties koordinatora lomu komisiju starpā un komisiju un pilsētas domes starpā, mēra rīcībā jābūt komisiju darba kārtībām un lēmumu protokoliem, kā arī viņam ir tiesības piedalīties komisiju sēdēs, kurās tas pats nav loceklis.

Mēram jāinteresējas un jā rūpējas par to, lai administrācija darbotos un funkcionētu kā nākas. Kā ikdienas vadītājam viņam tomēr nevajadzētu iejaukties bez izņēmuma visās lietās pēc kārtas. Viņš, protams, var uzmanībt tās lietas, kuras ir izskatāmas pilsētas domē, taču viņš nedrīkst iesaistīties lēmuma satura noteikšanā, piemēram, par celtniecības atļaujām, īpašo izglītību, vides jautājumiem un visu citu, ar ko strādā atsevišķas nodaļas. Mēram vajadzētu rūpēties, piemēram, par vietējiem jautājumiem (sadali, iekārtojumu, presi utml.), personāla jautājumiem, lietu izskatīšanu, lietu izpildi un sagatavošanu un ienākumu un ieņēmumu segumu.

Praksē mērs uzticēs lielu daļu vadīšanas izpildīdžektoram un katram atsevišķas nodaļas priekšniekam. Deleģēt vadības uzdevumus uz leju ir pilnīgi atļauts, tikai mērs jebkurā laikā var pārbaudīt, pieprasīt informāciju un dot vispārējus vai konkrētus norādījumus.

Saikne starp politiķiem un administrāciju

Kā augstākais vispārējais vadītājs mērs ir atbildīgs par to, lai pārējie politiķi saņem informāciju, uz kuru tiem ir tiesības. Vadot administrāciju, mēram ir jārikojas pašvaldības interesēs, nedodot priekšroku savām vai savas partijas interesēm.

Protams, komisiju un pilsētas domes diskusijās un balsošanā mērs var aizstāvēt savu un savas partijas viedokli. To viņš var darīt arī atklātajās debatēs.

Priekšsēdētāja komisijas

Ja mērs uz kādu laiku ir aizņemts vai nevar ierasties, tad pilsētas domes un Ekonomikas jautājumu komisijas sēdes ir jā vada priekšsēdētāja vietniekam. Vispārējā administrācijas vadīšana tiek veikta ar mēra pilnvarām pārvaldēs.

Ja mēra prombūtne ir paredzama, mazākais, uz diviem mēnešiem, pilsētas domei ir jāievēl funkcionējošs mērs (§15:5.pants). Tas pats attiecas uz gadījumiem, kad mērs tiek atlaists no amata.

nomirst vai izstājas no pilsētas domes (§7.3.pants).

7.4. Pastāvīgās komisijas

*Kuras
komisijas*

Likumā ir noteikts, ka pašvaldībā ir jābūt vismaz vienai pastāvīgajai komisijai, bet to skaita maksimālā robeža nav noteikta.

Komisiju struktūra tiek noteikta katras pašvaldības vadības likumā, kurā jāmin arī tas, kuras sfēras attiecas uz katru komisiju un kādam jābūt to locekļu skaitam. Komisiju locekļu skaitam ir jābūt nepāra un tas nedrīkst pārsniegt pusi no pilsētas domes locekļu skaita.

Pašvaldības, kurās ir neatkarīgas ostas, pašvaldības valdes pārziņā ir jābūt ostu komisijai. Bez tam, katra pilsētas dome var izveidot sev tādu komisiju struktūru, kura tai ir vispiemērotākā. Parasti ir tādas komisijas: sociālā, tehnikas un vides jautājumu, izglītības un skolu jautājumu komisija. Apgabalos parasti ir četras pastāvīgās komisijas: tehnisko un vides jautājumu, izglītības un kultūras, slimnicu jautājumu un sociālo un veselības stāvokļa jautājumu komisija.

*Komisiju
uzdevumi*

Komisija ir domāta to sfēru vadīšanai, kuras attiecas uz to jeb, kuras ir šīs komisijas pārziņā. Tas nozīmē, ka komisija pieņem atsevišķus lēmumus pilsētas domes vārdā. Vēl viens svarīgs tās uzdevums ir sagatavot un izveidot rekomendācijas lietām, kuras jānodod domes rīcībā. Tas, vai komisija pati var pieņemt lēmumus, vai tai tikai jāinformē pilsētas dome par apstākļiem, ir atkarīgs no tā, kādas ir attiecības konkrēti katrā pašvaldībā.

*Attiecība pret
pilsētas domi*

Pastāvīgās komisijas ir pakļautas pilsētas domei. Tas nozīmē, ka to pārziņā esošās lietas var tikt skatītas pilsētas domē vai nu tāpēc, ka tā vispārēji vēlas to darīt vai arī konkrētajā gadījumā pieprasa, vai arī tāpēc, ka mērs, kāda komisija vai kāds domes loceklis to ierosina. Tas nozīmē, ka pilsētas dome var dot komisijām norādījumus par to, kā izskatīt un izlemt jautājumus.

Pilsētas dome var pieņemt nosacījumus par to, kāda veidā lietas var izlemt pašas komisijas un kuras ir jāiesniedz domei. Ja šādi nosacījumi nav pieņemti, vajag noskaidrot praksē un vadīties pēc

pieredze. Kā jau iepriekš tika minēts (7.1. nodaļā), iespējas ir ļoti plašas, bet tomēr pastāv atsevišķas lietas, kuras saskaņā ar likumu ir jāizskata tikai pilsētas domē.

*Sociālā un
veselības
sfēra*

Sociālie un ar veselību saistītie jautājumi var tikt uzticēti sociālo jautājumu komisijai, taču pastāv arī iespēja izveidot komisiju, kuras būtība būtu pretēja tradicionālajiem sektoriem. Kā jau minēts, pietiek ar vienu pastāvīgo komisiju. Tādā gadījumā tai ir jānodarbojas ar visu, sākot ar ceļu jautājumiem un beidzot ar sociālajām lietām. Vienalga, kurai komisijai tiek uzticēti sociālie jautājumi, tai arī pieder personu lietu izlemšanas kompetence. Šāda veida jautājumi nevar tikt izskatīti pilsētas domē (Sociālās vadības likums - §2.). Pilsētas dome var vai nu dot atsevišķas instrukcijas, vai mainīt pieņemtos lēmumus.

Pilsētas dome var noteikt vispārējas ievirzes personu lietām, taču tās rīcības iespējas ir ierobežotas. Nedrīkst izvairīties no likumos un paziņojumos noteiktajām nodevām. Relatīvi, retajās sociālajās lietās, kurās ir vairākas lēmuma iespējas, ir jābūt iespējai konkrēti novērtēt situāciju katrā gadījumā atsevišķi. Pilsētas dome nedrīkst nolemt, ka ārpus mājas var dzīvot tikai noteikts skaits bērnu. Turpretī, tai vajadzētu nodarboties ar to, lai šādai dzīvošanai vairāk nebūtu vajadzības.

Parasti sociālā un veselības sfēra ir pilsētas domes apgādībā. Tas attiecas, piemēram, uz jautājumiem par institūciju struktūru, vietu skaitu, administrācijas iekārtu.

*Deleģēšana
administrā-
cijai*

Praktiski vienai komisijai ir neiespējami izlemt visus jautājumus. Lai komisija nebūtu pārslogota ar lietām un nefunkcionētu kā zīmoga uzspiešanas birojs, lielāko daļu lietu vajadzētu nodot administrācijai. Taču groži paliek - līdzīgi kā pilsētas domei - komisijas rokās un tā tos var savilkt, kad vien vēlas.

Komisija var noteikt, kāda veida lietas tā izlems pati. Tā var jebkurā laikā iesaistīties lietās, kuras ir uzticētas administrācijai. Komisija var administrācijai dot norādījumus, kā lietas ir jāizskata un jāpieņem par tām lēmumi, kā arī tā var mainīt administrācijas lēmumus, ja vien tie nav kļuvuši saistoši attiecībā pret pilsoņiem. Komisija var noteikt, kā un cik bieži tā vēlas

saņemt informāciju par tām jautājumu sfērām, kuras ir uzticētas administrācijai. Tā var pieprasīt, piemēram, daļēju rientāciju par atsevišķām lietām vai ikgadējas atskaites, vai sniegt pārskatu.

Komisiju priekšsēdētāji

Komisiju priekšsēdētājiem ir jāveic vispārējās priekšsēdētāju funkcijas (§22). Tie sagatavo un sasauc sēdes. Tie var pieņemt lēmumus par steidzīgām un ikdienišķām lietām, kurus būtu pieņēmusi arī komisija. Tomēr, mēram ir jāziņo iepriekš par priekšsēdētāja lēmumiem steidzīgās lietās. Ārpus ikdienišķiem un steidzīgiem lēmumiem, lai pieņemtu lēmumus, priekšsēdētājam ir jāsaņem no komisijas pilnvara. Komisija priekšsēdētājam var dot norādījumus, kas viņam kā amatpersonai jādara (§22;3.daļa).

Komisijas priekšsēdētājs ir atbildīgs par to, lai tiktu sagatavotas komisijas izskatāmās lietas. Tās nozīmē, ka viņam ir jāseko daļai no administrācijas darba.

Savas funkcijas priekšsēdētājam jāpilda no politiski neitrālās pozīcijas. Praksē priekšsēdētājam var tikt uzticēta līdzīga funkcija kā mēram, kurā tam, piemēram, komisijas vārdā ir jāparaksta kāda vēstule. Ja viņš to uzņemas, tad viņam ir tiesības uzstādīt savas prasības par vēstules saturu un formu, taču tikai ar mērķi iegūt skaidrāku komisijas lēmuma izklāstu.

Domstarpības par jautājumu saturu, kuras nevar izlemt tiesiskā ceļā, priekšsēdētāja un administrācijas starpā ir jāizlemj visas komisijas sēdē. Ja priekšsēdētājs nav apmierināts ar administrācijas darba veidu, tad tam ir jākontaktējas ar mēru kā augstāko administrācijas vadītāju.

7.5 Municipālā pārvalde

Būtiskākās atšķirības

Dānijas lielākajās pašvaldībās pārvaldes forma atšķiras no tās, kuru mēs aprakstījām līdz šim. Komisijām tajās nav tik lielas nozīmes. Nozīme, turpreti, tur ir domniekiem (aldermaņiem), kurus ievēl kā atsevišķu departamentu vadītājus un kuri ir pilntiesīgi politiķi tāpat kā mērs. Šī ir visbūtiskākā atšķirība. Domnieki un mērs kopā sastāda pašvaldības vadību, kuras funkcijas līdzinās Ekonomikas jautājumu komisijas funkcijām citās pašvaldībās.

Orhūsas pašvaldībā blakus mēram ir pieci domnieki. Odenses un Alborgas - katrā pa četriem. Kopenhāģenas pašvaldības domniekus titulē kā mērus, un tur tie ir seši. No tā izriet, ka viņu priekšgalā ir jābūt kādam virsmēram. Vēl viena Kopenhāģenas un citu lielo pašvaldību specifiska atšķirība ir tā, ka Kopenhāģenas mēri izstājas no pilsētas domes, kuru sauc par *Pilsoņu reprezentatīvu*, un to vietā pie darba stājas vietnieki. Bez tam, vēl Kopenhāģenas pašvaldībai ir pašai savs likums: Likums par Kopenhāģenas pašvaldības pārvaldi. Frederiksbergas pašvaldībā nav izveidota valde, bet tās Ekonomikas jautājumu komisijas locekļus sauc par domniekiem. Citām pašvaldībām nav tiesību izveidot municipālās sistēmas pārvaldi (§64).

Pienākumu sadale mēra un domnieku starpā tiek noteikta vadības likumā, kura ir jāapstiprina Iekšlietu ministrijā. Mērs un domnieki vada katrs to departamentu, kurš ir tā pakļautībā. Mērs un domnieki var gan pieņemt lēmumus, gan vadīt administrāciju. Pašvaldībās ar valdi līdz ar to nepastāv vienota administrācija.

Pilsētas dome Arī lielajās pašvaldībās pilsētas dome ir augstākā institūcija. Tā var pieņemt lēmumus par jebkuru lietu, dot norādījumus mēram un domniekiem un izdarīt izmaiņas to lēmumos tik tālu, cik tie nav kļuvuši saistoši. Pilsētas dome var ariždam pieprasīt atskaites no mēra un domniekiem un veikt zināmu viņu darbības uzraudzību. Šajā sakarā pastāv daži izņēmumi, līdzīgi kā tas ir pašvaldībās ar komisiju pārvaldi, piemēram, jautājumos par sociālajiem pakalpojumiem un atbalstu atsevišķām personām.

Mērs Mērs - izņemot Kopenhāģenas pašvaldību - ir pilsētas domes priekšsēdētājs, un kā tāds viņš pilda parastās priekšsēdētāja funkcijas. Mēram pakļautībā ir atsevišķa administrācija, tai skaitā arī Ekonomikas jautājumu komisija. Mēram savas kompetences ietvaros ir jāizsakās par jebkuru lietu, kas tiek izskatīta galvenajā municipalitātē vai pilsētas domē. Tas attiecas, tai skaitā, arī uz jautājumiem, kuriem ir ekonomiskas vai administratīvas konsekvences.

Domnieki Katrs domnieks vada tos departamentus, kuri ir viņa pakļautībā. Attiecībā pret administrāciju domnieks ir visādā ziņā noteicējs un priekšnieks. Tas nozīmē, ka viņš viens pats var pieņemt

lēmumus, kurus citās pašvaldībās pieņem komisijas. Tā kā domnieks vēl pie visa ir arī pilntiesīgs politiķis un savas pārvaldes vispārējs vadītājs, tad viņam, faktiski, ir iespēja administrāciju vadīt daudz labāk, nekā to var veikt jebkura no komisijām parastā pašvaldībā.

Domieki tiek ievēlēti pēc vienošanās un attiecību principa. Tas nozīmē, ka no mazākuma puses arī var būt viens vai vairāki domnieki.

Municipalitāte Municipālitatei, kuru sastāda mērs un domnieki, ir jāizvērtē lietas un jautājumi pirms tie nonāk pilsētas domē. Līdzīgi kā Ekonomikas jautājumu komisija, tā ir atbildīga par budžeta projekta izveidošanu. Bez tam, vēl viens svarīgs municipalitātes uzdevums ir darba koordinācija pašvaldībā. Šāda koordinācijas vajadzība var rasties pārvaldes apstākļos, kur katram departamentam ir savs politiskais līderis.

Komisijas Lielajās pašvaldībās pastāv arī noteiktas pastāvīgās komisijas, taču tām nav lemlšanas kompetences. Komisijām ir jāizskata tās lietas, kuras pilsētas dome, mērs vai kāds cits domnieks liek tām apskatīt. Odesenas pašvaldībā pastāv tāda kārtība, ka visām lietām, kuras domnieki nodod pilsētas domei, ir jābūt līdzī attiecīgās komisijas rekomendācijai.

Komisijām ir nepieciešams saņemt no mēra vai domniekiem informāciju par jautājumiem, kuri tiem jārisina.

7.6 Citas institūcijas

Iepriekšējās nodaļās mēs aprakstījām tās institūcijas, kuras veido pašvaldības *mugurkaulu*. Taču pastāv arī vairākas citas. Dažas ir likumīgi izveidotas, dažas - nē. Municipālā iekārta un tās elementi ir ļoti daudzveidīgi, tāpēc nav iespējams aprakstīt visas institūcijas.

Pašvaldības *mugurkauls* ir jā saglabā, tai skaitā arī tāpēc, lai paturētu politisko atbildību. Tāpēc uzdevumu uzticēšana citām institūcijām ir pilnīgi brīvi atļauta. Deputāts nedrīkst izvairīties no savas atbildības. Taču nebūtu gluži pareizi izslēgt visas

demokrātijas aktivizēšanas iespējas. Mēs mēģināsim novilkt zināmas principiālas robežas, taču tās nav nedz striktas, nedz nekustīgas.

Likumīgās speciālorganizācijas

Vairākas organizācijas ir jāizveido tāpēc, ka to pieprasa likumdošana. Dažiem no tiem saskaņā ar likumu ir pilnīgi vai daļēji patstāvīga kompetence. Tas nozīmē, ka pilsētas domes vara ir ierobežota. Atsevišķos gadījumos tai jāizvēlas attiecīgās institūcijas locekļi.

Skolas

Tautas augstskolās būtisku lēmumu pieņemšana ir atstāta katras skolas direktora un vadības ziņā. Pilsētas dome ir atbildīga par vispārējo skolu sistēmu un struktūru augstākā līmenī, par skolu kontrolēšanu, ekonomisko iespēju apjomu un atsevišķu direktoru un pasniedzēju pieņemšanu darbā un atlaišanu. Turklāt, pilsētas dome var noteikt vai ierobežot audzēkņu mācību stundu skaitu, īpašo apmācību, klašu izvietojumu un vairākus citus jautājumus un apstākļus, taču tā var šos jautājumus arī atstāt katras skolas vadības pārziņā.

Ekonomisko robežu ietvaros, kuras ir noteiktas katrai skolai atsevišķi, *skolas vadībai* ir jāizveido un jāpieņem budžets. Vadībai tādā pašā veidā arī jāapstiprina mācību līdzekļi, jānosaka zināmas kārtības normas un citas skolas darbības principiālas ievirzes.

Skolas valde sastāv no pieciem vai septiņiem ievēlētiem pārstāvjiem no vecāku vidus, diviem skolotāju un augstāko darbinieku pārstāvjiem un diviem skolnieku pārstāvjiem. Darbinieku un skolnieku pārstāvjiem balsstiesības ir tikai tādā gadījumā, ja tā to ir noteikusi pilsētas dome. Sekojot konkrētai skolas valdei, pilsētas dome var nolemt, ka viens no tās locekļiem piedalās attiecīgās skolas valdes sēdēs, bet bez balsstiesībām.

Skolas direktoram, saskaņā ar likumu par tautas augstskolām, ir tiesības pieņemt visus lēmumus, kas saistīti ar skolas audzēkņiem, kā arī par darba dalīšanu un vadīšanu skolas darbinieku starpā.

Brīvais laiks Ar brīvā laika sfēru nodarbojas pamatskolu departaments, brīvā laika departaments un pieaugušo izglītības departaments, kuri daļēji sastāv no pilsētas domes locekļiem un daļēji no atsevišķu izvēlētu šīs sfēras organizāciju darbiniekiem. Pašlaik rit diskusija par to, vai ir nepieciešams ieviest šajā sfērā jaunas patērētāju demokrātijas izpausmes formas.

Citi piemēri No citiem sektoriem kā likumīgo speciālinstitūciju piemērus var minēt dabas aizsardzības departamentu, ires departamentu, ugunsdzēsības komisiju, vietējo problēmu departamentu. Pilsētas domei vajadzētu izveidot komisiju no pieciem vai sešiem pilsētas domes locekļiem, kura izskatītu lietas par varmācīgu un nelikumīgu attieksmi pret bērniem un jauniešiem.

Īpašas komisijas

Tagad pāriesim pie institūcijām, kuras nav obligātas attiecībā pret likumdošanu. To nozīmes atšķirības pašvaldībai slēpjas lietu būtībā. Tas attiecas gan uz to skaitu, gan uzdevumiem un pilnvarām. Šiem orgāniem nekad nav pastāvīgu pilnvaru, bet tikai tās, kuras pilsētas dome tām uztic, un jebkurā laikā var atkal atsaukt.

Īpašās komisijas Pašvaldību mugurkauls ir jāsaglabā. Tāpēc īpašas komisijas izveidot ir tiesīga tikai pilsētas dome (§17:4.daļa). Protams, administratīvā līmeņa ietvaros var tikt izveidotas komisijas, grupas utt., kurās ietilpst ierēdņi, taču politiskā līmeņa ietvaros formēšanas grožiem jābūt pilsētas domes rokās, tāpēc, lai izvairītos no neskaidrībām atbildības attiecību sfērā.

Apakškomisijas Komisijas, tomēr, pašas var izveidot savu locekļu starpā apakškomisijas, bet tikai ar sagatavošanas funkcijām.

Ierobežota rakstura uzdevumi Pilsētas dome var izveidot īpašu komisiju konkrētu uzdevumu izpildei. Taču tas attiecas tikai uz ierobežotiem dabas uzdevumiem. Ja ir vajadzīga jauna, ilgstoša komisija kādas sfēras aprūpēšanai, tad tas ir saistīts ar pastāvīgajām komisijām, kas prasa izmaiņas vadības likumā.

Var, piemēram, tikt izveidota īpaša komisija, kurā ietilpst pārstāvji no pastāvīgajām komisijām, lai veiktu kādu daudzpusīgu uzdevumu. Vai arī, var tikt izveidota celtniecības komisija, lai sekotu celtniecībai un pieņemtu nepieciešamos lēmumus, kas vajadzīgi darba izpildīšanai pilsētas domes noteiktajās robežās.

Pilsētas dome definē uzdevumu un izveido komisiju; tajā var tikt ievēlētas personas, kuras nav pilsētas domes locekļi.

Īpašo komisiju izveidošana var būt praktisks solis, taču tās var iejaukties pilnvarās, kuras pieder pastāvīgajām komisijām, Ekonomikas jautājumu komisijai un pilsētas domei, vai tiesībās, kuras ir mazākumam.

Tuvības demokrātijas institūcijas

Attiecībā pret valsti, pilsētu un apgabalu domes ir tuvības demokrātijas institūcijas. Ir radusies liela interese nostiprināt tuvības demokrātiju uz āru. To mērķis ir izmantot to iesaistītību, kura nereti pārņem cilvēkus, kad tie pietuvinās problēmām un tiek tieši skarti lēmšanas procesā.

Tuvības demokrātijas institūcijas dod iespēju ietekmēt vietējos iedzīvotājus un patērētājus. Politikā deleģē varu un ietekmi, un, kad tie to dara uz šādām institūcijām, tad tas nerada sevišķu risku izjaukt varas līdzsvaru politiķu starpā.

Vietējās komisijas

Pilsētas dome var, piemēram, izveidot vietējās komisijas, tas nozīmē, tādas institūcijas, kuras nodarbojas ar kāda ierobežota apgabala municipālajiem uzdevumiem. Vietējām komisijām var būt padomdevēja funkcija pilsētas domei; taču tām var uzticēt arī dažāda servisa uzdevumu veikšanu pašvaldības noteiktajās robežās. Vietējās komisijas tomēr nedrīkst pieņemt tiesiski regulējošus lēmumus (nodaļā 6.7).

Patērētāju institūcijas

Vēl viens tuvības demokrātijas nostiprināšanas veids ir iesaistīt institūcijas, kuras pārstāv patērētāji. Nav iespējams izveidot patērētāju institūcijas visās sfērās, taču tas var notikt, ja kādai municipālai institūcijai ir daudz maz pastāvīgs patērētāju loks.

Saskaņā ar likumdošanu, dienas centru vecāku dome, var izteikt tikai priekšlikumus un padomus, taču pašvaldībām nekas netraucē uzticēt šīm domēm lemlēmšanas kompetenci par institūciju tās darbības robežās, kuras pašvaldība nosaka sadarbībā ar institūciju vadītāju. Tādā pašā veidā arī citas institūcijas var tikt uzticētas patērētāju institūcijām, piemēram, sporta zāle, kultūras nams, veco ļaužu centrs utml.

Tomēr, pastāv arī zināmas robežas; pašvaldības nedrīkst patērētāju institūcijām uzticēt tiesiski reglamentējošu lēmumu pieņemšanu. Dienas centra vecāku dome, piemēram, nevar pieņemt lēmumus par bērnu uzņemšanu vai izslēgšanu.

*Sociālās
patērētāju
biedrības*

Atsevišķās pašvaldībās ir izveidotas sociālo patērētāju biedrības, kuras dod padomus pilsētas domei un sociālo jautājumu komisijai par vispārējas un principiālas dabas jautājumiem, kuri attiecas uz pašvaldības sociālpolitiku. Šīs domes ir dažādos veidos apkopotas no ieinteresēto organizāciju pārstāvjiem.

Deleģēšana

Uzticot vietējām komisijām un patērētāju institūcijām uzdevumus, pilsētas dome to administrācijai var uzstādīt noteikumus un noteikt galvenās darbības ievirzes. Pilsētas dome par šo uzdevumu veikšanu ir pilnīgi atbildīga un jebkurā laikā var atsaukt savu deleģēšanu. Pilsētas domei arīdzan jāseko, lai tiktu ievēroti visi likumi un nosacījumi.

Pilsētas domei ir jāpārlicinās un jābūt drošai, ka tuvības demokrātijas institūcija faktiski pārstāv patērētājus vai iedzīvotājus. Vienkārši neatkarīga komiteja neatbilst noteiktajām prasībām: institūcijās, kuras ir vēlējuši patērētāji, iespējai piedalīties vēlēšanās ir jābūt visiem patērētājiem; atsevišķa savienība atbilst šīm prasībām, ja tai var brīvi un ar vienādām tiesībām piekļūt jebkurš patērētājs - konkrēta sporta savienība, piemēram, var pārzināt kādu sporta zāli. Vēl trešā iespēja ir tāda, ka pilsētas dome izvēlas patērētāju institūcijas, eventuāli pamatojoties uz interešu grupu, apvienību utml. Ieteikumiem. Vietējās komisijas var ievēlēt, pamatojoties uz ieteikumiem no ārienes.

*Brīvo
pašvaldību
likums*

Saskaņā ar likumu par brīvajām pašvaldībām, gan brīvās pašvaldības, gan citas pašvaldības ir saņēmušas iespēju nodot vietejo komisiju rokās zināmu pastāvīgu kompetenci noteiktās ierobežotās sfērās. Turpretī, veidot vietējās domes ar vietējo iedzīvotāju tiešas vēlēšanās palīdzību ir nelikumīgi.

Kopmunicipālās institūcijas

Atsevišķās sfērās uzdevumu veikšanai ir vajadzīga pašvaldību sadarbība. Šī sadarbība var notikt dažādā veidā. Atsevišķos gadījumos tiek izveidotas īpašas kopīgas institūcijas no pārstāvjiem, kuri tiek izvēlēti no pilsētu domēm, kuras piedalās šajā pasākumā; iespējams - šīs institūcijas tiek izveidotas kā kooperatīvās vai interesentu sabiedrības.

*Municipālās
biedrības*

Municipālās biedrības jeb kopienas ir sadarbības institūcijas pašvaldību starpā. Šīs institūcijas var uzlikt līdzdalības pašvaldībām saistības - pienākumus. Varētu teikt, ka tās ir īpatnējas speciālpasvaldības, kuru darbība izpaužas pāri pašvaldību robežām. Šāda veida kopienām ir jāizņem inspekcijas domes apstiprinājums, tāpēc, ka tās pārņem līdzdalības pašvaldību pilnvaras (§60). Kā piemērus šeit var nosaukt atkritumu biedrību, pārtikas produktu un vides kontroles institūcijas, reģionalās satiksmes kompānijas, dabas gāzes kompānijas.

Pašvaldības arī var iesaistīties asociācijās, kurās ir pārstāvēti arī citi dalībnieki, piemēram, elektrības kompānijā. Ja pašvaldība līdz ar iestāšanos tajā uzņemas solidāru rīcību attiecībā pret organizāciju, tad tai ir vajadzīgs inspekcijas domes apstiprinājums.

Municipālajām kopienām var būt atšķirīga patstāvības un neatkarības pakāpe. Dažas no tām sastāda savus budžetus un izsniedz rēķinus līdzdalības pašvaldībām. Citām, savukārt, ir jādabū līdzdalības pilsētu domju apstiprinājumi savam budžetam un citiem lēmumiem.

Municipālo kopienu priekšrocība ir tā, ka tās bieži dod efektīgu un elastīgu uzdevumu risinājumu.

Taču pastāv arī trūkumi; šīs kopienas var radīt neskaidrības kompetences un atbildības attiecībās - kā politiskajā, tā tiesiskajā sfērā; līdzdalības pašvaldību pilsētu domēm ir mazākas iespējas attiecīgajā situācijā nekā tad, ja tā to būtu vadījusi pati. Sabiedrībai ir vēl mazāk sekošanas iespēju, ja kopienas institūcijas rīko slēgtas sēdes.

Ja patstāvīgās kopmunicipālās asociācijas atrisina vairākus uzdevumus, tas var būtiski ierobežot līdzdalības pašvaldību pilsētas domju rīcības brīvību. Ja kāda pašvaldība apmierina, piemēram, savu nepieciešamību pēc pansionāta vietām kaimiņ pašvaldībā, maksājot tai, tad šai *maksājošai* pašvaldībai un tās iedzīvotājiem nebūs iespēja tieši ietekmēt pansionāta iekārtojumu un vadīšanu, jo lēmumi par to tiks pieņemti kaimiņ pašvaldības pilsētas domes sēžu zālē tik ilgi, cik ilgs līguma termiņš.

Šo iemeslu dēļ vairumam municipālo kopienu līgumiem ir jāsaņem inspekcijas autoritāšu apstiprinājums. Inspekcija iejauksies gadījumā, ja līdzdalības pašvaldībām patstāvība būs jāupurē pārāk lielā mērā, vai arī, ja kopienas institūciju balsošanas procedūrās tiks pārkāpti demokrātiskie principi, kuri parasti ir spēkā pašvaldības pārvaldē. Neskatoties uz līguma ilguma termiņu, inspekcijas varas iestāde var līgumu pārtraukt pēc dalībnieka vēlēšanās, kura ir pietiekami pamatota.

Neformālā sadarbība

Atsevišķos gadījumos pašvaldību starpā notiek arī neformāla sadarbība. Ja tajā netiek upurētas pilnvaras, tad šī sadarbība nav jāapstiprina inspekcijas domē. Šāda sadarbība var notikt ļoti daudzās sfērās, sākot ar kopīga ceļa nolīdzinātāja iepirkšanu, līdz pat sadarbībai skolu zobārstu un psihologu sakarā.

Pašvaldību Nacionālā Līga, Apgabalu domju asociācija utml.

Interesu organizācijas

Pašvaldību Nacionālā līga ir valsts mēroga interešu un servisa institūcija pašvaldībām. Dānijas apgabalu domju asociācija atbilstošā veidā ir apgabalu pašvaldību kopīgais orgāns. Šīm divām interešu organizācijām ir liela nozīme municipālajā politikā: tās diskutē ar valsti par ekonomiskajiem ierobežojumiem, izsakās pašvaldību un apgabalu vārdos ļoti daudzos jautājumos, tai skaitā par likumprojektiem. Šīs

organizācijas analizē municipālā sektora apstākļus un sagatavo augsni pārmaiņu veikšanai. Pašvaldību Nacionālā līga par samaksu veic arī pašvaldību konsultēšanas darbu.

Pašvaldību Nacionālā līga un Apgabalu domju asociācija pieņem lēmumus un slēdz saistošus līgumus katrai pašvaldībai un apgabalam tieši vienā konkrētā sfērā, proti, algu un iecelšanas amatā apstākļu un noteikumu sfērā. Tas attiecas gan uz vispārējiem apstākļiem, gan uz konkrētu personu lietām. Kopenhāgenas apgabalā ar šīm funkcijām nodarbojas Kopenhāgenas Apgabala Pašvaldību Savienība. Pašvaldības un apgabali faktiski nevar noslēgt spēkā esošus līgumus par algas un darba apstākļiem un noteikumiem bez Pašvaldību Nacionālās līgas. Apgabalu domju asociācija vai Kopenhāgenas Apgabala Pašvaldību Savienības palīdzības. Šī kompetences pārņemšana attiecas tikai uz pašvaldībām un apgabaliem, kuri ir šo organizāciju dalībnieki. Tajās iestāties var brīvprātīgi. Taču šo organizāciju locekļi ir visi. Izmērot Kopenhāgenas un Frederiksbergas pašvaldības. Nolikumiem par atalgojumu un citiem darba līgumu slēgšanas jautājumiem jātiek apstiprinātiem algu departamentā, kuru ir iecēlusi Iekšlietu ministrija (§67).

Pašvaldību Nacionālās līgas un Apgabalu domju asociācijas vadības tiek ievēlētas no partijām, vadoties pēc to pārstāvētības apjoma apgabala domju vēlēšanās. Pašvaldību Nacionālās līgas dalībnieku sēdēm, kas ir šīs savienības augstākā varas institūcija, pilsētas domes izvēl noteiktu skaitu delegātu, kurš tiek noteikts, vadoties pēc attiecīgās pašvaldības lieluma. Apgabala domju asociācijas ģenerālsapulcē var piedalīties jebkurš apgabala domju loceklis.

Pašvaldību Nacionālāi līgai un Apgabala domju asociācijai ir jāņem vērā pašvaldību un apgabalu intereses un šajā sakarā tām ir liela nozīme. Ārkārtīgi grūti varētu būt iegūt kopsaucēju šajos neskaitāmos jautājumos, kuros katrā valsts daļā pastāv atsevišķas intereses katrai lielai un mazai pašvaldībai un partijai. Šo divu lielo organizāciju cieša sadarbība ar valsts varas institūcijām var nozīmēt, ka liela daļa municipālpolitisko debašu noris šaurākā dalībnieku lokā un retāk nekā parasti.

Katrā apgabalā ir atsevišķa pašvaldību līga, kura ir attiecīgā apgabala kopēja institūcija. Pašvaldību līgas ir pakļautas Pašvaldību Nacionālajai līgai, un tās nodarbojas ar vietējo uzdevumu veikšanu; atsevišķos zināmos gadījumos šīs līgas izvēlas departamentiem un komisijām municipālos reprezentatorus. Pašvaldību līgas katra savā teritorijā veic zināmu izglītošanu politiķiem un citiem municipāliem darbiniekiem.

Ir izveidota sakaru dome, kura sastāv no pašvaldību līgu un politisko partiju pārstāvjiem.

Servisa institūcijas

Pašvaldību Nacionālā līga, Apgabalu domju asociācija. Kopenhāģenas un Frederiksbērgas pašvaldības ir iecerējušas izveidot vairākas kompānijas, kas nodarbotos ar servisa sniegšanu apgabaliem un pašvaldībām.

Šis un tas

Daudzas pilsētu domes ievēl un deleģē locekļus atsevišķu institūciju, namu pārvalžu, arodbiedrību, fondu, asociāciju u.c. vadīšanai. Tas tūlīt nenozīmē, ka ievēlētie domes locekļi ir iecelti par pašvaldības pārstāvjiem, jo vadība var tikt pārstāvēta vienīgi tad, ja tās veicamie uzdevumi ir municipāli tādā ziņā, ka pašvaldība pati būtu varējusi veikt šos uzdevumus, ja tā to vēlētos.

Citos - varbūt pat vairumā gadījumos - pilsētas dome ir tikai forums vai sapulce, kas izvēl dalībniekus, kuri neko nepārstāv. Taču pastāv risks, vai to pareizi saprātis apkārtējie vai, piemēram, kāda fonda vadība. Tāpēc ir svarīgi, lai pašvaldība noskaidro, vai šie dalībnieki var tikt uztverti kā pārstāvji, vai nevar. Ir ļoti svarīgi, lai pilsētas dome apsver, vai vadības dalībnieku izvēlēšana un iecelšana ir nepieciešama sadarbībai. Pastāv iespēja, ka institūcija utml. Vēlas tikai nelielu padomu, lai nodrošinātu tādu savu darbību, kas ir pa prātam pašvaldībai.

7.7 Ievēlēšana amatos

*Iecelšanas
(vēlēšanu)
sēde*

Šī nodaļa par municipālās politikas institūcijām noslēdzas ar īsu aprakstu par to, kā domes locekļi tiek ievēlēti amatos.

Pirms jaunievēlētā pilsētas dome uzsāk savu darbību, vēlēšanas gadā starp 1. un 15. decembri tiek rīkota iecelšanas sēde (§6;1.daļa). Šīs sēdes laikā tiek ievēlēts mērs (§6;2.daļa). Bez tam, pilsētas dome ievēl savus pārstāvjus amatu pildīšanai pastāvīgajās komisijās un departamentos, domēs, pārvaldēs utml., institūcijās, kurās domei ir pienākums ievēlēt amatos tās locekļus (§7;1-3.daļa). Ievēlēšanu citos amatos vajadzētu atlikt uz vēlāku laiku, lai to var apdomāt.

*Vairākuma
vēlēšanu
sistēma*

Vadības likumā ļoti sīki ir aprakstīts, kā jānotiek mēra vēlēšanām (§24;1.daļa). Lai mēru ievēlētu, tā kandidatūru jāatbalsta vairākumam. Var gadīties, ka ir nepieciešami vairāki balsošanas piegājieni.

Mērs tiek ievēlēts uz pilsētas domes darbības laika posmu (§6;6.daļa). Tas nozīmē, ka pilsētas dome nevar atcelt mēru no amata vienalga, vai viņš kļūst nepopulārs, maina savu partijas piederību vai izradās neiespējams sadarbības partneris. Neko nenozīmē arī tas, ka vairākums pilsētas domes locekļu izsaka viņam neuzticību. Viņš var nolemt pats, vai viņš vēlas aiziet. Vienīgais izņēmums šajā sakarā ir aprakstīts nodaļā 12.2.

Tādā pašā veidā tiek ievēlēts arī pilsētas domes priekšsēdētāja vietnieks. Ja pašvaldības vadības likumā tiek prasīts, tad jāievēl gan pirmais, gan otrais priekšsēdētāja vietnieks, un tādā gadījumā jāpielieto proporcionālas balsošanas metode (§6; 4. un 5. daļa). Šīm vēlēšanām arī jānotiek iecelšanas sēdes laikā.

*Proporcionālā
balsošana*

Balsojot par vairākām pilsētas domes locekļu kandidatūrām uz vietām dažādās institūcijās ir jāpielieto proporcionālās balsošanas metode. Šī metode nodrošina to, ka arī mazākums var tikt pārstāvēts amatos. Proporcionālās balsošanas metode ir sīki aprakstīta vadības likumā (§24; 3. Daļa). Likumā ir noteikts, ka pilsētas domei jātiek sadalītai balsošanas grupās, kurām tiek atvēlēts katrai konkrēts vietu skaits atkarībā no grupas apjoma. Katra partija var izveidot atsevišķu balsošanas grupu, taču ir

iespējams vienoties arī koalīcijās.

Šis pilsētas domes balsošanas grupas parasti paliek tādas pašas gan iecelšanas sēdē, gan arī pēc tās. Taču tas nav nepieciešams obligāti. Obligāta ir dažu citu nosacījumu ievērošana: balsošanas grupām jābalso sākotnējā kārtībā visās pastāvīgo komisiju vēlēšanās; jauna locekļa ievēlšanu kādas institūcijas amata vietas izpildei vēlēšanu perioda laikā var izdarīt tikai tā pati balsošanas grupa, kuras dalībnieks šo vietu aizņēma iepriekš (§28;1.daļa).

*Ievēlēšana
pastāvīgajās
komisijās*

Maza apjoma mazākuma grupām var nākties grūti tikt pārstāvētām, ja proporcionālā balsošana aptver katrā reizē tikai vienu institūciju. Vadības likumā ir noteikts, ka balsojot par kandidātiem uz pastāvīgajām komisijām, pirmajā piegājiēnā ir jābalso par katru komisiju atsevišķi, un tikai pēc tam var tikt izskatīta kopējā balsošanas grupu pārstāvība katrā pastāvīgajā komisijā (§27;1.daļa). Ja kādai grupai pēc kopējās proporcionālās izvērtēšanas trūkst viena vai vairākas vietas, tad tai šīs vietas jāatgūst no tās vai tām grupām, kurām pirmajā piegājiēnā ticis par daudz. Šī maza apjoma mazākuma grupu nodrošināšana nenozīmē, ka kādai citai grupai līdz ar to jāriskē pazaudēt vairākuma tiesības (§27;3.daļa). Šāda riska gadījumā tai jā rūpējas par to, lai saglabātu vairākumu. Tā rezultātā gan rodas sekundāras dabas sekas, ka attiecīgā komisija kļūst apjomīgāka, nekā tai jābūt saskaņā ar vadības likumu.

*Komisijas
priekšsēdētāja
ievēlēšana*

Katra pastāvīgā komisija ievēl savu priekšsēdētāju suverēni (§22;1.daļa). Tas ar laiku var tikt nomainīts, ja komisijas vairākums to vēlas. Tik brīvi tas ir nostādīts juridiski, faktiski tas tik bieži nenotiek, tai skaitā tāpēc, ka pastāv zināma pienākuma sajūta pret līgumiem, kuri ir noslēgti iecelšanas laikā.

*Ievēlēšana
citos orgānos*

Ievēlot divus vai vairākus domes locekļus citos orgānos, arī jāizmanto proporcionālās balsošanas metode. Lai gan amati bieži cieši ir saistīti, saskaņā ar likumu, balsošanai jābūt katrā orgānā atsevišķi (§25; 1.daļa). Tomēr - pilsētas dome, kur ir vienisprātis par kopējās proporcionālās balsošanas metodes izmantošanu ievēlēšanai cieši saistītos amatos, var balsot proporcionāli.

Balsošanas grupas amatu sadale Vadības likumā nav nekādu nosacījumu par to, kā jātiek sadalītiem amatiem balsošanas grupas ietvaros. Tas grupai jāizlemj pašai. Nevienam domes loceklim nav īpašas vajadzības pēc amata kādā komisijā.

Partijas, kuras ir apvienojušās koalīcijā, parasti cenšas iegūt pēc iespējas vairāk vietu. Kompromiss šajā jautājumā - un varbūt vienīgā iespējamā izeja - varētu būt proporcionālās balsošanas metodes pielietošana iekšējās sadales veikšanai.

Izmaiņas termiņā Pilsētas domes locekļu pienākums ir ievēlēt municipālās politikas institūcijas, un šīs vēlēšanas ir spēkā noteiktu laika posmu (§17; 5.daļa). Taču šī noteiktā termiņa laikā var notikt amatu maiņa, vienīgais, tikai tad, ja attiecīgās personas par to ir vienojušās un balsošanas grupa šo izmaiņu atbalsta. Kādas koalīcijas vai balsošanas grupas ietvaros var, piemēram, notikt rokāde, ja tā noteiktā termiņa laikā ir atradusi kāda amata aizvietošanu - labāku kandidatūru.

Ja kāds domes loceklis vēlēšanu perioda laikā izstājas no partijas, kura viņu ir ievēlējusi atsevišķos amatos, tad viņam nav obligāti jāpamet šie amati. Savu rīcību viņš var izlemt pats, neatkarīgi no partijas viedokļa.

Amatos iecelšanas laikā balsošanas grupas izvēlas vietas, vadoties no tobrīd pastāvošas darba dalīšanas sistēmas. Ja vēlēšanu perioda laikā tiek pieņemtas plašāka apjoma izmaiņas, piemēram, kāda komisija tiek likvidēta vai no vienas komisijas svarīgi uzdevumi tiek uzticēti kādai citai komisijai, tad tūlīt arī ir jāmaina vadības konvencija. Otrkārt, amatu sadalījumam jātiek mainītam tik daudz, cik tas skar attiecīgās izmaiņas.

Procesijas kļūmes Ja ievēlēšanā amatos tiek pielietota nepareiza metode, tad sakarā ar attiecīgo balsošanu ir jāprotestē. Ja protests tiek iesniegts pēc nobalsošanas, tad, visticamākais, tās rezultātos nekas netiks mainīts, ja vienīgi attiecīgajā institūcijā nav izveidojusies tāda kombinācija, kas ir pretrunā ar likumu.

8. Sēdes

Municipālo politiku ikdienā notiek ļoti daudz sēžu: tikšanās ar pilsoņiem, partijām, atsevišķiem grupējumiem utt. Vēriens ir neaptvērams gan tēmu, gan dalībnieku, gan sēžu skaita ziņā.

Šajā nodaļā mēs aprakstīsim sēdes (tikšanās) municipālās politikas institūcijās - pilsētas domē un komisijās. Šajās sēdēs demokrātiskajiem procesiem jāpārņem lēmumus, un tāpēc tām ir izšķiroša nozīme. Šajās sēdēs ir jāsaņem atbildes uz neskaidrajiem jautājumiem, jādod vaļā diskusijām, jauniem priekšlikumiem un jāatrod vajadzīgie kompromisi.

Dialogs starp politiķiem un ierēdņiem un pašu politiku starpā ir ļoti svarīgs. Tāpēc lietas ir jāizskata sēdēs. Tās nav iespējams atrisināt rakstiskā vai telefoniskā veidā domes locekļu starpā. Sēdes nodrošina arī to apstākli, ka visi to dalībnieki saņem vajadzīgo informāciju par izskatāmajām lietām un vēlāk spēj dot pozitīvu vai negatīvu slēdzienu par rezultātu.

Ar sēžu palīdzību ir jānodrošina demokrātisks lemtāšanas process, taču, lai šo mērķi sasniegtu, ir jāievēro zināmi spēles noteikumi. Nākošās divas nodaļas pavēstīs par attiecīgajām dalībnieku tiesībām un pienākumiem, tai skaitā sakarā ar sēdēm. Šajā nodaļā vairāk tiek stāstīts par vispārējiem sēžu organizēšanas un norises nosacījumiem.

*Sēžu norise-
kārtības rullis*

Pilsētas dome un komisijas pašas apstiprina savu sēžu norises gaitu, un tai nav jātiek nekur oficiāli akceptētai (§2: 4.daļa un §20; 2.daļa). Tas nenozīmē, ka var pieņemt, ko vien iegribās. Visam ir jātiek pamatotam ar likumu vai vispārējiem tiesiskajiem pamatojumiem.

8.1 Sēžu laiks

Sēžu grafiks

Katru gadu ir jābūt sastādītam pilsētas domes sēžu grafikam ar tajā norādītu katras sēdes laiku un vietu. Lai gan likums to nemaz neprasa, tomēr komisijām arī sēžu plāna sastādīšana nāktu tikai par labu.

Pilsētas domei ir jāriko, kā minimums, viena sēde mēnesī (§8; 1.daļa). Vasarā sēdes var nerīkot vasaras atvaļinājuma laikā. Pilsētas dome var nolemt rīkot vairāk sēdes - tik daudz, cik tā uzskata par vajadzīgu. Sēžu biežums nav ar likumu reglamentēts. To pilsētas dome nosaka pati.

Daži politiķi dod priekšroku sēdēm pēcpusdienā, citi labprātāk tiekas dienas sēdēs. Jāņem vērā gan darbs, gan brīvais laiks, gan klausītāji, gan prese. Veidojot sēžu grafiku, pilsētas domei vajadzētu izvairīties no laika noteikšanas, kas izslēgtu viena vai vairāku domes locekļu līdzdalību sēdēs.

Neskatoties uz sēžu grafika nemainīgumu un tā ievērošanu, tomēr uz katru sēdi ir jāaicina atsevišķi.

Ārkārtējās sēdes

Priekšsēdētājs un mērs var sasaukt ārkārtējo sēdi (§8; 2.daļa), taču tikai tadā gadījumā, ja lieta ir tik steidzīga, ka to nav iespējams atlikt līdz nākošajai sēdei. Arī ārkārtējo sēžu sasaukšanas gadījumā domes komisiju locekļiem ir jādod iespēja sagatavoties. Priekšsēdētājam nedrīkst tikt dota iespēja realizēt kādu lēmumu, sasaucot sēdi *pa galvu, pa kaklu*. Mēram ir jāsasauca pilsētas domes ārkārtēja sēde, ja to pieprasa trešdaļa no domes locekļiem. Katra komisija savā kārtības rullī var nolemt, ka priekšsēdētājam ir jāsasauca komisijas sēde, ja to pieprasa noteikts komisijas locekļu skaits.

Atteikums

Ja kāds domes loceklis nevar ierasties uz sēdi, viņam jāparūpējas par to, lai priekšsēdētājs par to līdz sēdei uzzin.

Lēmšanas kompetence

Lai pilsētas dome/ komisijas būtu kompetentas pieņemt lēmumus, minimums pusei no tās locekļiem jābūt sēdē (§11; 2.daļa un §20; 1.daļa).

8.2 Darba kārtība

Izsūtišanas laiks

Pirms katras pilsētas domes sēdes tās locekļiem ir jāizsūta darba kārtība (§8; 3.daļa). Tā ir jāizsūta, vēlākais, četras dienas pirms sēdes. Ja sēde ir paredzēta trešdienā, tās darba kārtība ir jāizsūta - vēlākais, piektdien - sestdienā tiek rēķināta kā darba diena. Ar lēmumu kārtības rullī var tikt nodrošināts ilgāks laiks sēdes darba kārtības izsūtišanai.

Saturs

Darba kārtības mērķis ir dot domes locekļiem iespēju sagatavoties. Tāpēc darba kārtībā jāietver ne tikai sēdē izskatāmās lietas, bet arī jāmin problēmas, pret kurām domes locekļiem būs jāizsaka sava nostāja. Darba kārtības sarakstu var noformēt dažādi.

Informācija par izskatāmajām lietām

Pirms pilsētas domes sēdēm mēram, cik tas ir iespējams, jārupējas par to, lai domes locekļi pienācīgā un atbilstošā laikā varētu iepazīties var būtiskāko informāciju par gaidāmajā sēdē izskatāmajiem jautājumiem - minimums trīs dienas iepriekš. Domes locekļi var šos materiālus izskatīt kopā, piemēram, ar atbalsta grupu dalībniekiem, kuri nav domes locekļi, ja vienīgi to nereglamentē profesionālā noslēpuma pienākums (§8; 3.daļa).

Likumā nav noteikts, ka informācijas materiāli būtu jāizsūta domes locekļiem. Taču, ja politiķi ir spiesti visi sanākt un satikties, lai varētu pienācīgi sagatavoties sēdēm, tad tas apgrūtina viņu darba apstākļus. Parasti tomēr informācijas materiāli pilsētas domes un komisiju sēdēm tiek izsūtīti kopā ar darba kārtību; var neizsūtīt pilnīgi visus, bet tikai tādā apmērā, ka domes locekļiem būtu pietiekams pamats novērtēt izskatāmās lietas. Noteikumi sakarā ar šo jautājumu var tikt ietverti kārtības rullī.

Referāti par svarīgāko lietu informāciju, skaidrojumi no citām instancēm un administrācijas vai komisijas recenzijas parasti izriet no darba kārtības, taču tas nemaz nav svarīgi, vai tās izriet no darba kārtības vai no kāda pielikuma, galvenais, ka tās tur vispār ir.

Ja būtiska informācija tiek paziņota pirmo reizi tikai sēdes laikā, tad domes loceklis var pieprasīt lietas atlikšanu.

Ir svarīgi, lai problēmas, informācija un vērtējumi tiktu politiķiem pasniegti izsmēlošā un pārskatāmā veidā un skaidrā, saprotamā valodā. Politiķu prasības pret ierēdņu materiālu sagatavošanu un pasniegšanu bieži vien uzlabo un nostiprina lietas izskatīšanu. Kad tiek runāta skaidra valoda, tad arī domas kļūst skaidras; un tas ir nepieciešams demokrātijas nodrošināšanai, lai būtu saprot gan politiķi, gan ierēdņi, gan sabiedrība.

*Komisiju
sēdes*

Likumā nav noteiktas nekādas prasības pret komisiju sēžu darba kārtību un lietīšķajiem materiāliem. Ja komisija vēlas, lai tās darbam būtu nozīme un saturs, tai jāseko tiem pašiem principiem, kas attiecas uz pilsētas domi. Prasības vislabāk ir fiksēt kārtības rullī.

*Darba
kārtības
apstiprināšana*

Izsūtītā darba kārtība ir priekšsēdētāja uzmetums. Domes locekļiem ir tiesības līdz sēdes sākumam izteikties par šo darba kārtību, ja tie vēlas to mainīt, bet tie nedrīkst runāt par lietu saturu. Domes locekļiem ir jābūt modriem, kad priekšsēdētājs nozvina sēdes sasaukšanas zvanu. Ja sēde ir sākusies un neviens neprotestē pret darba kārtību, tad ar to arī tā ir apstiprināta.

Gan priekšsēdētājs, gan locekļi var ieteikt jaunus darba kārtības punktus, bet, ja kaut viens loceklis protestē, tad papildus lietas nevar tikt izskatītas.

Ja vairākums to vēlas, tad lieta ir jāizsvītro no darba kārtības. Kārtības rullī var tikt noteikts, ka mazākums, piemēram, viena trešdaļa var pieprasīt lietas pārcelšanu uz nākamo sēdi. Šādas pārcelšanas tiesības mazākums drīkst pielietot katrai lietai tikai vienu reizi.

Sakarā ar darba kārtības apstiprināšanu jātiek nolemtai arī, vai kāda lieta nav jāpārceļ no pilsētas domes sēdes slēgtās daļas uz atklāto vai otrādāk.

Noraidījums

Ja izsūtītajā darba kārtībā kāda lieta neattiecas uz pašvaldību, tad tā ir jānoraida. Kad ir skaidrs, ka kāda lieta ir jānoraida, mērs sēdes sākumā dod priekšlikumu par to nobalsot, neļaujot citiem par to izteikties un risināt šo jautājumu.

Svarīgi ir tas, vai lieta ir saistīta ar jautājumiem, kas attiecas uz pašvaldību. Ja tā ir, tad lieta nevar tikt noraidīta. Nevajadzētu no darba kārtības izsvītrot jautājumu par pašvaldības attīrīšanas iekārtu būvniecības apstādinašanu, lai gan tas ir skaidrā pretrunā ar apgabala noteiktajām saistošajām direktīvam par izlietotā ūdens attīrīšanu. Priekšlikums ir jāizskata un, ja tas tiek pieņemts, tad tas ir apgabala un eventuāli inspekcijas domes ziņā, vai tās var un grib piespiest pašvaldību izpildīt attiecīgās prasības.

Domes u.c. locekļu pienākums ir balsot pret lēmumu, ja, viņuprāt, tas ir nelikumīgi, pretējā gadījumā tie var kļūt līdzatbildīgi.

Ja kādas lietas būtība pilnībā sakrīt ar kādu citu, jau agrāk pilsētas domē izskatītu lietu, tad tā var tikt noraidīta un izsvītota no darba kārtības. Jauna informācija vai izmainīti apstākļi nozīmē tikai to, ka attiecīgā lieta nav vienkārša atkārtošanās. Tādā gadījumā tai nevajadzētu tikt noraidītai, lai arī tai ir tāds pats formulējums kā iepriekš jau noraidītajai lietai.

Lietas noraidīšanu var izdarīt, ja to nolemj pilsētas domes vairākums. Mazākuma vēlēšanās saglabāt iepriekšējo lēmumu nevar aizkavēt vairākuma vēlēšanos izskatīt kādu lietu no jauna. Tas nozīmē, ka atsevišķi priekšlikumi var tikt izteikti vēlreiz, ja tie ir izskatīti kādā iepriekšējā sēdē, kad atsevišķi domes locekļi nav bijuši klāt. Arī jaunievēlēta pilsētas dome var mainīt vecās domes lēmumus. Lietu izskatīšanu vēlreiz var aizkavēt vienīgi tas, ka iepriekšējie lēmumi ir kļuvuši pašvadībām saistoši.

Paziņojumi utml.

Darba kārtības punkti parasti ietver sevi priekšlikumus, pret kuriem ir jāizsaka sava nostāja. Pārējos darba kārtības punktus, kuros priekšlikumu nav, sauc. piemēram, par paziņojumiem, orientācijām, informatīvām lietām, jautājumiem utml. Par šāda veida punktiem ir jābūt iespējai debatēt un komentēt tos, bet ja debašu laikā tiek izteikti priekšlikumi, tos jānoraida, ja vienlaicīgi vairāki domes locekļi neizsaka vēlēšanos par tiem izteikties vai nobalsot. Informēšana par svarīgām lietām sēdēs varētu būt ļabi pamatota: taču ievēlēt darba kārtībā atsevišķas informatīvas lietas nebūtu ieteicams.

Pastāv risks, ka domes locekļi tiktu uztverti kā kādi *kālnieki* bez iespējas izteikt savu nostāju.

Orientācijas sēdes

Pilsētas dome un komisijas var rīkot arī orientācijas sēdes ar ierēdņiem, ekspertu noklausīšanos, debašu sēdes utml. Šādās sēdēs parasti nav nepieciešams ievērot reglamentu un dažādas norises noteikumus. Turpretī, tajās nevar tikt pieņemti lēmumi.

8.3 Informācija par lietām

Domes locekļiem ir jātiek dotai iespējai iejusties izskatāmajās lietās pirms sēdes. Tas - kā jau tika minēts - nozīmē, ka būtiskākajai informācijai, spriedumiem un recenzijām par šīm lietām vēlams vajadzētu tikt izsūtītām domes locekļiem, sliktākajā gadījumā - būt pieejamām.

Ir ļoti svarīgi, lai domes locekļiem būtu pienācīgs pamats, uz kuru balstīt savu lēmumu pieņemšanu. Būtiski fakti un informācija nedrīkst tikt noklusēti, nedrīkst iztrūkt. Tas jāņem vērā arī tad, ja domes locekļiem, vismaz dažiem no tiem, jau ir skaidra nostāja attiecībā pret lietu.

Maksimums No otras puses - atsevišķām lietām ir tik daudz pušu, ka nav iespējams saredzēt robežu, kādai būtu jābūt pamatīgai sagatavotībai. Vienmēr ir iespējams izdarīt vēl vienu apskati, ievākt vairāk informācijas vai izveidot vairākas alternatīvas. Skaidrs, ka šādā jautājumā kaut kur ir jānovelk robeža tā iemesla dēļ, ka pašvaldības ekonomiskie resursi ir ierobežoti. Priekšsēdētājs ir atbildīgs par lietu sagatavošanu. Ja ir kādas šaubas par to, cik lielā mērā šī sagatavošana ir nepieciešama, tad pilsētas domes vai konkrētas komisijas vairākums izlemj, kādā apjomā ir jāiegulda resursi katrā konkrētā lietā, un līdz ar to tiek izlemts gan sagatavošanas apjoms, gan kvalitāte.

Minimums Pastāv zināmas robežas izskatāmo lietu informācijas jautājumā, taču pastāv arī ierobežojumi par to, cik trūcīga šī informācija var būt. Kad Ekonomikas jautājumu komisija vai pilsētas dome izskata kādu lietu, piemēram, par darbinieka uzņemšanu vai iecelšanu amatā, ir jātiek nosauktiem vismaz diviem aplikantu vārdiem - mazāk informācijas nedrīkst būt nekādā gadījumā. Bez tam, politiķiem ir vajadzīga zināma informācija par novērtējumu, lai tie varētu objektīvi pamatot savu izvēli.

Izskatīšana komisijās Vēl bez citiem pienākumiem, komisiju pienākums ir sagatavot to sfērā un pārzinā esošās lietas, kurām jātiek izskatītām pilsētas domē. Attiecīgajai komisijai par viņas sfēru ir sevišķas zināšanas, tāpēc uzticēt komisijām lietu sagatavošanu nav tikai formalitāte.

Ja komisija ir izskatījusi kādu lietu, tad skaidrs, ka tās nostāja vai recenzija ir jādara zināma pilsētas domes locekļiem.

Ar pilsētas domes locekļu balsu vairākumu lieta var tikt uzticēta komisijai papildus informācijas ievākšanai, alternatīvu izvērtēšanai un rekomendācijai.

Likumā ir noteikts, ka Ekonomikas jautājumu komisijai ir jāizsakās par pilnīgi visām lietām, kas ir saistītas ar ekonomiskajiem vai administratīvajiem jautājumiem pirms pilsētas dome izlemj šīs lietas. Ja, neskatoties uz to, pilsētas dome vienalga saņem šāda veida lietu, kas nav pabijusi Ekonomikas jautājumu komisijā, tā var tikt arī izskatīta. Bet, ja kaut viens domes loceklis to pieprasa, tad šī lieta jāatliek, lai Ekonomikas jautājumu komisija to var apskatīt pirms pilsētas domes.

Ja kāda lieta, kura ir kādas pastāvīgās komisijas kompetencē, nav bijusi komisijā pirms tā nonāk pilsētas domē, tad tādā pašā veidā viens domes loceklis var pieprasīt, lai tā tiktu izskatīta komisijā.

Ja domes loceklis, kurš uzskata, ka lieta ir nepietiekoši izgaismota, var izteikt priekšlikumu šo lietu pārcelt uz citu sēdi, lai iegūtu vairāk informācijas, pētījumu vai vērtējumu, bet to izemt un apstiprināt tikai ar pilsētas domes locekļu balsu vairākumu.

*Bez-
partejiskums*

Komisija vai pilsētas dome var noteikt ievirzi lietu apgaismošanā, taču nedrīkst aizmirst, ka priekšsēdētājam un administrācijai ir jābūt ziņošiem un kompetentiem attiecīgajā lietā. Ievirzes noteikšanai jānotiek bezpartejiski; informācijas atsijāšana vai to fakti izlaišana, par kuriem neliekas ne zinīs vai kuri personiski liekas nesvarīgi, tiek uzskatīta par varas izmantošanu nelietīgi vai savās interesēs.

*Informācija
no ierēdņiem
sēdēs*

Pirms lietas nonāk pilsētas domē, tām jātiek sagatavotām tik labi, ka politiķi var paveikt pārējo. Tas nozīmē, ka ierēdņim būtu jāsniedz ārkārtējs daudzums informācijas vai jāpiedalās sēžu debatēs. Mandātu lēmumu pieņemšanai no iedzīvotājiem saņēmuši taču tikai politiķi. Vēl bez sekretāres, kura nodarbojas

ar protokolu, sēdēs parasti piedalās izpilddirektors. Sēdes laikā mērs var lūgt padomu izpilddirektoram vai kādam citam ierēdnim un apspriesties atsevišķi ar saviem padomdevējiem. Ja mērs mana, ka lietas izskatīšanai trūkst informācijas, viņš var izteikt priekšlikumu par lietas pārceļšanu uz nākošo sēdi un eventuāli nosūtīt to kādai komisijai.

Atsevišķos gadījumos mērs tomēr sēdi var pārtraukt, lai ierēdņi varētu sniegt pilsētas domei papildus informāciju aiz aizslēgtām durvīm. Politīķi, protams, var šo informāciju izmatot, kad sēde atkal ir sākusies atklātā veidā. Lietās, kuras tiek izskatītas pilsētas domē aiz slēgtām durvīm, municipālie ierēdņi vai citi pieaicinātie var saņemt atļauju palikt sēžu zālē un - ja tas ir nepieciešams - sniegt papildus informāciju (§10; 2.daļa).

Komisiju sēdes norisinās daudz neformālākā veidā. Tajās ir pilnīgi normāli un ļoti praktiski, ka politiķi var uzstādīt ierēdņiem jautājumus un uz vietas saņemt atbildi. Šajās sēdēs parasti piedalās arī administrācijas vadītājs un sekretāre, kura protokolē sēdi. Komisija pati var neatkarīgi noteikt, cik daudz un kādiem ierēdņiem jāpiedalās tās sēdēs. Ja politiķi kāda īpaša iemesla dēļ vēlas palikt vieni, tad tie var palūgt visus ierēdņus atstāt sēžu telpu; taču tad politiķiem pašiem jāparūpējas par to, lai sēde tiktu protokolēta.

Iesūtītais materiāls

Kā jau tika minēts, lietu materiālu piesūtīšana politiķiem mājās ir gan parasta, gan izdevīga un racionāla, jo tad politiķi mierā, klusumā un mājas ērtībās var sēdēt un gatavoties. Tas nozīmē, ka īsā laikā politiķiem mājās uzkrājas lielas papīru kaudzes. Tāpēc ir praktiski izdevīgi vienoties par to nodošanu. Pilsētas domei/ komisijām vajadzētu noteikt materiālu nodošanas pienākumu administrācijai pēc tam, kad tie ir izmantoti.

8.4 Sēžu vadīšana

Ir svarīgi, lai sēžu gaita varētu norisināties tādā veidā, kas dotu iespēju gan konstruktīvam dialogam, gan efektīvam risinājumam. Labi izdevušās sēdes veicina iesaistītību, atbildību un atsaucību.

Sēdes vada priekšsēdētājs

Sēžu vadīšana ir priekšsēdētāja ziņā (§22; 1.daļa un §30.). Viņam ir jāievēro vispārēji sēžu vadīšanas principi, kā arī tie īpašie

nosacījumi, kuri ir noteikti kārtības rullī. Pārējiem sēdes dalībniekiem ir jāpieskaņojas sēdes vadītājam, lai sēdes laiks tiktu izmantots lietu izskatīšanai nevis plašām debatēm par sēdes norises jautājumiem. Tie locekļi, kuri nav apmierināti ar sēdes vadīšanu, var pieprasīt, lai jautājumi un priekšlikumi šajā sakarā tiktu ietverti nākošās sēdes darba kārtībā, piemēram, priekšlikumi par precizējumiem un izmaiņām kārtības rullī.

Priekšsēdētājam ir jānoskaidro situācija, ja gadījumā rodas šaubas par sēdes gaitas pareizību. Procesijas jautājumus priekšsēdētājs var uzticēt arī pašai komisijai - tā ir viņa brīva izvēle. Zināmos gadījumos tomēr konkrēts loceklis var pieprasīt nobalsošanu par kādu konkrētu apstākli, piemēram, par darba kārtības jautājumiem, par priekšlikumiem atcelt kādu lietu vai nodot to komisijas izskatīšanai vai par pilnvaru atņemšanu kādam konkrētam domes loceklim.

Parasti lietas tiek izskatītas tādā kārtībā, kādā tās ir ietvertas darba kārtībā, taču sēdes vadītājs var noteikt arī citu kārtību. Kārtības rullī var būt noteikts, ka, ja zināms skaits sēdes locekļu pieprasa, tad ir jānotiek balsošanai par lietu izskatīšanas secību.

Tiesības uz vārdu

Locekļiem, kuri vēlas izteikties, par to ir jāpaziņo sēdes vadītājam. Vadītājam, savukārt, jālaiž deputāti pie vārda tādā kārtībā, kādā tie ir pieteikušies.

Runātājam ir stingri jāturas pie darba kārtībā iekļautās lietas tēmas, kura tobrīd tiek izskatīta, un sēdes vadītājs var aizrādīt vai, sliktākajā gadījumā, atņemt attiecīgajam loceklim vārda tiesības, ja viņš nerunā par doto tēmu. Darba kārtībā parasti ir iekļautas ļoti daudz lietas, un tāpēc sēžu laikā ir nepieciešama disciplīna.

Deputātiem ir tiesības vismaz vienu reizi izteikties katram par vienu lietu. Šīs tiesības ir spēkā, neskatoties uz to, vai frakcijām ir runātājs vai nav. Ja atsevišķiem deputātiem vārda tiesības tiek dotas divas vai vairākas reizes vienas lietas ietvaros, tad pārējiem arī jādod šādas tiesības. Šajā jautājumā, tomēr, var būt objektīvs pamatojums dot atšķirīgas runas tiesības, piemēram, ja tiek uzstādīts jautājums, kas prasa atbildi. Sēdes vadītājs var

samazināt runātāju sarakstu, paziņojot, ka tiem, kas vēlas tikt pie vārda par izskatāmo lietu, ir jāpiesakās nākamā runātāja laikā.

Runāšanas laiks nedrīkst būt neierobežots. Sēdes vadītājs var uzstādīt prasību, lai tās dalībnieki izsakās īsi un iekļaujas pēc iespējas isākā laikā, sevišķi tad, ja tiem vārds tiek dots vairākas reizes. Ja kāds deputāts savu runu jau no faktiem un argumentiem ir iztukšojis, bet vienalga turpina runāt, tad sēdes vadītājam viņš jāpamudina uz nobeigumu un, ja tas nelīdz, tad viņš jāpārtrauc.

Ierosināt balsošanu bez iepriekšējām debatēm sēdes vadītājs var tikai norises kārtības priekšlikumu sakarā, piemēram, par lietas pārcelšanu uz citu sēdi.

Klusums un kārtība

Ir svarīgi, lai sēdes locekļi varētu izteikties un izklāstīt savu domu, netraucēti bez dažādiem izsaukieniem utml. Sēdes vadītājam ir jārūpējas par to, lai citi deputāti un klausītāji nepārtrauktu runātājus un netraucētu tiem. Pats vadītājs arī nedrīkst pārtraukt runātāju vai arī traucēt tam izklāstīt savu domu.

Runu formai un saturam jābūt reglamentētam. Polemiska veida izteikumi nav aizliegti, vēl jo vairāk - objektīvi. Sēdes vadītājs var uzstādīt prasības, lai runātāji izvairītos vai ierobežotu lamuvārdu lietošanu, lai tie runātu par lietu, neapšaubītu citu personu motivāciju, un lai apvainojumus paturētu pie sevis. Īpaši nopietnos gadījumos par apvainojumu sēdes laikā deputāts var tikt sodīts.

Ja kāds deputāts sēdes laikā tiek saukts pie kārtības divas reizes, viņam var netikt dots vārds turpmākajā sēdes gaitā. Šo sankciju nevar piespriest pats sēdes vadītājs, lēmums ir jāpieņem visiem sēdes dalībniekiem.

Pārtraukums

Sēdes vadītājs var nolemt, ka sēde uz kādu laiku jāpārtrauc. Tā iemesls var būt pīppauze, kā kompensācija smēķēšanas aizliegumam sēdes laikā, kāju izstaipīšana vai pusdienas pārtraukums. Ja komisija/ pilsētas dome ir pieņēmusi, ka tās sēdēm vai tieši konkrēti kādai sēdei nav jāturpinās kādu noteiktu laika posmu, vai, ja pēc sēdes vadītāja domām, sēdi turpināt ir

bezzēdzīgi, tad viņam vajadzētu to pārtraukt. Sēde var turpināties citā laikā, eventuāli - nākošajā dienā.

Sēdes vadītājs sēdi var pārtraukt arī tāpēc, lai dotu balsošanas grupām iespēju izspriest un izsecināt kādu nostāju tām pieņemt pret kādu priekšlikumu, kas ir izteikts sēdes gaitā. Mazākums to nevar pieprasīt. Šādu lēmumu pieņem sēdes vadītājs, bet to var uzticēt arī komisijai/ pilsētas domei.

8.5 Lēmumi

Diskusijām, kā likums, ir jārealizējas lēmumā. Sēdes vadītājs nolemj, kad ir pienācis īstais laiks pieņemt lēmumus. Līdz tam katram komisijas/ pilsētas domes loceklim ir tiesības, kā jau minējām, vismaz vienu reizi tikt pie vārda.

Sēdes vadītāja priekšlikums

Sēdes vadītāja pienākums ir formulēt priekšlikumu vai priekšlikumus, pret kuriem ir jāizsaka sava attieksme. Viņš parasti izmanto administrācijas vai komisijas dotās recenzijas. Ņemot vērā debates un to rezultātus, sēdes vadītājs atsevišķus priekšlikumus var piemērot, pārveidot vai noformulēt pavisam citādāk, pēc viņa domām tā, lai tie tiktu atbalstīti. Ir svarīgi, lai sēdes vadītājs savu priekšlikumu noformulētu skaidri, lai visi varētu saprast, ko tas nozīmē un ietver sevī. Svarīgi ir arī tas, lai lēmumiem būtu tik konkrēts formulējums, ka pēc tam būtu skaidrs, kas jādara, lai šo lēmumu realizētu dzīvē. Ja citu priekšlikumu nav un neviens no deputātiem neprasa nobalsošanu, tad sēdes vadītājs var secināt, ka viņa priekšlikums vai kāds lēmums ir pieņemts.

Citi priekšlikumi

Debašu laikā var tikt izvirzīti arī citi priekšlikumi, un tas var notikt līdz pat balsošanas uzsākšanai. Ja šādi priekšlikumi ir, tad sēdes vadītājam ir jāpaziņo, pret kuriem priekšlikumiem ir jāizsaka sava nostāja un kādā kārtībā tam jānotiek. Vadītājs var palūgt deputātam savu priekšlikumu formulēt skaidrāk. Ja kāds ir izteicis priekšlikumu, bet pats to atsauc, kāds cits šo priekšlikumu var atbalstīt un atjaunot.

Secība

Dažreiz ir grūti noteikt pareizo secību. Situāciju varētu ilustrēt ar šādu piemēru: ja kādā lietā runa ir par kādas skolas betona fasādes atjaunošanu, tad mērs var ieteikt - iespējams, saskaņā ar

komisijas rekomendāciju - šai fasādei izveidot alumīnija plākšņu segumu. Kāds deputāts var izteikt priekšlikumu nosūtīt šo lietu atpakaļ komisijai, lai tā novērtētu, cik izmaksā fasādes atjaunošana bez betona seguma. Tas ir sēdes norises kārtības izmaiņu priekšlikums. Kāds cits deputāts var atbalstīt mēra ieteikumu, bet, savukārt, pievienot no savas puses priekšlikumu par to, ka plākšņu virsmu var īpaši apstrādāt. Tas ir izmaiņu priekšlikums. Vēl trešais deputāts var izteikt priekšlikumu fasādes segumam alumīnija vietā izmantot ķieģeļus - tas ir alternatīvas priekšlikums.

Kārtība ir tāda: vispirms jāizskata sēdes norises kārtības priekšlikums. Pēc tam tiek nobalsots par izmaiņu priekšlikumu, ja vien šī lieta nav atcelta, un, visbeidzot, var tikt izteikta nostāja pret pašiem priekšlikumiem, kādi tie ir izteikti - ar vai bez izmaiņām. Alternatīvo priekšlikumu izskatīšanas secību nosaka sēdes vadītājs, ja vienīgi nav pilnīgi skaidrs, ka viens priekšlikums ir daudz tālejošāks nekā otrs. Tādā gadījumā par labāko priekšlikumu ir jābalso vispirms. Ja, piemēram, kāda uzdevuma veikšanas izmaksām tiek izteikti dažādi naudas summas priekšlikumi, tad priekšlikums par lielāko naudas summu ir tālejošāks, plašāks.

Minētajā piemērā par skolas fasādi priekšlikums par atkārtotu jautājuma izskatīšanu komisijā uz balsošanu jāliek pirmais. Ja tas tiek noraidīts, tad jābalso par īpašo virsmu apstrādi, kas ir izmaiņu priekšlikums. Ja to pieņem, tad uz balsošanu tiek likts mēra priekšlikums ar minēto nosacījumu par apstrādi. Mērs var izlemt, par kuru priekšlikumu var balsot vispirms - par ķieģeļu vai alumīnija izmantošanu. Ja vairākums nobalso par pirmo priekšlikumu, tad tas ir pieņemts un par otro nav jābalso.

Šie principi nav nemaz tik nesvarīgi. Tie ir vajadzīgi, lai komisiju/ pilsētas domes locekļi ar balsošanas palīdzību varētu realizēt savas ieceres. Šis princips ir ierocis pret manipulāciju.

Balsošana

Parasti balsošana notiek ar roku pacelšanu. Var tikt organizētas rakstiskas balsošanas, taču tās nedrīkst būt slepenas. Ir jābūt zināmam, uz ko gulstas atbildība par lēmumiem. Tas attiecas arī uz lietām, kurās runa ir par politisko atbildību. Slepena balsošana

apgrūtinās vēlētāju iespēju saukt politiķus pie atbildības.

Ir pieņemts priekšlikums, par kuru balsojis vairākums. Vienlīdzīga *par* un *pret* balsu gadījumā, tas nav pieņemts (§11; 3.daļa un §20; 1.daļa).

Protokolēšana Lēmumi ir jāieraksta protokolā (§13 un §20; 2.daļa). Sēdes vadītājs formulē, kas tajā ir jāieraksta. Tā mērķis ir nodrošināt lēmumu dokumentāciju un iegūt skaidrību par to, kas ir balsojis *pret*, lai vajadzības gadījumā varētu saukt pie atbildības. Sēdes locekļiem ir jāparaksta protokols, pirms tie pamet sēdes telpas. Protokolu pirms tam vajadzētu nolasīt priekšā, taču, ja visi uzskata, ka tas nav nepieciešams, tad to var arī nedarīt. Domes/komisijas loceklis ar savu parakstu apstiprina, ka viņš ir bijis klāt, un, ka protokols atbilst īstenībā pieņemtajam un izlemtajam. Taču paraksts nenozīmē, ka deputāts atzīst vai apliecina tos priekšlikumus, par kuriem viņš ir balsojis *pret*.

9. Deputātu tiesības

Kā jau tikām minējuši, var būt ļoti daudz un dažādu veidu politiķi, un katrs politiķis pats izvēlas, kādu lomu viņš grib spēlēt. Tam nevar un nedrīkst tikt noteikti nekādi nosacījumi. Svarīgākie faktori šajā izvēlē ir intereses, personība, nostāja, atbalsts no apkārtnējiem utml.

Šajā nodaļā tiek aprakstīts, kādas tiesības politiķiem ir pieprasīt informāciju, izvirzīt kādu lietu vai jautājumu, izteikt priekšlikumus un savas domas utml. Par šādām tiesībām parasti runā kā par mazākuma tiesībām. Tas nav pareizi. Šīs tiesības attiecas uz jebkuru politiķi, vienalga, vai viņš pieder pie vairākuma vai mazākuma.

Tiesības var būt ļoti svarīgs līdzeklis aktīva politiķa darbībā. Tas nozīmē, ka ar tiesību palīdzību viņš var celt gaismā jebkuru jautājumu, par kuru pilsētas dome ir atbildīga. Tāpat kā citām demokrātiskajām tiesībām, arī šīm ir liela nozīme politiķu neaizsargātās eksistences iespējai, jo katram pašvaldību

darbiniekam ir jārikojas apzinoties, ka jebkurā brīdī jebkurš fakts var tikt publicēts vai par to uzsāktas debates.

Municipālo politiķu iespēja sniegt savu ieguldījumu ir atkarīga no tā, vai viņiem tam atliek laiks darba dienās, un nav jāzog stundas no sava brīvā laika, lai to izdarītu, un vai politisko darbu vērtē pietiekami augstu. Ekonomiskie apstākļi tiks aprakstīti nodaļas beigās.

9.1. Tiesības uz informāciju

Pilsētas dome ir atbildīga par pasākumiem pastāvīgajās komisijās un pašvaldību administrācijā, un tāpēc var tikt saukta pie politiskās atbildības par pasākumiem, kuru sakarā viņi nekad nav izteikušies un varbūt nemaz par tiem nav dzirdējuši. Vienkārši, visu nemaz nav iespējams zināt.

Atsevišķos gadījumos politiķis var izvairīties no turpmākās atbildības, izskaidrojot pašvaldības iepriekšējās kompetences sadalījumu. Taču citos gadījumos nedz pašam politiķim nedz sabiedrībai tas nav apmierinoši un pietiekoši, ja politiķis uz jautājumu atbild *to es nezinu*. Tad nākošais jautājums var būt *Kāpēc jūs necenšaties neko uzzināt par tik svarīgu lietu? - vai tad jūs neesat pilsētas domes loceklis?*

Kā politiķis iegūst informāciju par lietām un jautājumiem, kurus viņam nav bijusi iespēja iepazīt kā pilsētas domes vai komisijas loceklim no sēžu darba kārtībām? Vairumā gadījumu šo informāciju var iegūt pietiekami vienkārši un neformāli, pajautājot un saņemot atbildi. Dažos gadījumos ir nepieciešams izmatot savas tiesības.

Tiesības uz informāciju no komisijām

Izņemot mēru, neviens pilsētas domes loceklis nedrīkst piedalīties to pašvaldību institūciju sēdēs, kurās tie paši nav locekļi. Vienīgi Ekonomikas jautājumu komisija var ļaut pilsētas domes locekļiem, kuri nav šīs komisijas locekļi, piedalīties tās noslēdzošajā budžeta izskatīšanas sēdē (§20: 4.daļa).

Politiķiem, turpreti, ir tiesības pēc lūguma saņemt sēžu darba kārtības un protokolus no komisijām, kurās tie nav locekļi (§20: 5.daļa). Šīs informācijas vērtība, protams, ir atkarīga no darba kārtību noformējuma. Pilsētas domes loceklis, kurš nav nevienas

noteiktas komisijas loceklis, arī var pieprasīt, lai viņam piesūta sīkākus materiālus par konkrētu lietu. Ja pilsētas domei nekas nav iebilstams, politiķiem, kuriem interesē noteikta tēma, var tikt turpmāk piesūtīti komisiju materiāli par šīm tēmām kopā ar darba kārtību.

Lietu pieejamība

Protams, ka politiķi var izmantot likumu par atklātību un publiskumu tāpat kā jebkurš cits pilsonis, bet politiķiem ir vēl citas tiesības piekļūt pie citiem esošiem materiāliem par konkrētām lietām. Šīs tiesības ir saistītas ar principiālo atbildību par municipālo pārvaldi jeb administrāciju.

Tiesības piekļūt jebkuras lietas materiāliem prasa zināmu konkrētību. Deputātam nav tiesību okšķerēties kantoros, lai redzētu un uzzinātu, kas atrodas plauktos un atvilknēs. No otras puses - no deputāta nevar prasīt, lai viņš iepazīstas ar lietām no laikrakstiem. Vienīgais lietu materiālu pieejamības priekšnosacījums ir, lai administrācijai būtu skaidrība par to, kādu lietu materiāli ir nepieciešami. Deputāti tikpat labi var pieprasīt, piemēram, lai viņiem tiktu uzrādītas atskaites par visiem vides inspekcijas pasākumiem lauku saimniecības sfērā pēdējo gadu laikā.

Pilsētas domes locekļiem ir tiesības iepazīties ar visiem materiāliem, kas attiecas uz kādu lietu, piemēram, administrācijas iekšējām pazīmēm, ar administrācijas recezijām, kas domātas komisijām, sēžu referātiem, izdevumu atskaitēm utml. Tas nenozīmē, ka politiķiem vajadzētu nepārtraukti sekot katram ierēdņu darbā izdarītajam solim. Lietu pieejamības tiesības neietver sevī vēstuli, piezīmju utt. materiālu pieejamību, kuri vēl tiek rakstīti un sagatavoti.

Lietu pieejamības tiesības nav ierobežotas attiecībā uz materiāliem, kas ir centrālās administrācijas rīcībā, un tās attiecas arī uz materiāliem, kas atrodas institūcijās utml. Šīs tiesības neietver institūcijas, kurām ir pastāvīga kompetence, piemēram, tas attiecas uz municipālajām biedrībām utml. Šajā gadījumā materiālu pieejamības tiesības ir tikai attiecīgās institūcijas locekļiem.

Apskate/ kopēšana

Lietu materiālu pieejamības tiesības nedod politiķiem tiesības uz materiālu kopiju vai oriģinālu saņemšanu, bet tikai uz to apskati un pārbaudi. Šāds ierobežojums ir noteikts sakarā ar administratīvo resursu saglabāšanu. Politiķi, tāpat kā citi pilsoņi, var izmantot atklātības, jeb publiskuma tiesības visās tā darbības lauka iespējās, lai iegūtu materiālu kopijas. Taču nekas netraucē politiķiem izsniegt materiālu kopijas, ja runa ir par nelielu lapušu skaitu, tad tas nenonāk pretrunā ar resursu saglabāšanas jautājumiem.

Kārtība

Mērs kā augstākais administratīvais vadītājs ir atbildīgs par to, lai municipālpolitiķi varētu iepazīties ar lietu materiāliem, kurus tiem ir tiesības redzēt. Šī sistēma var tikt izveidota tā, ka visiem iesniegumiem jātiek adresētiem mēram, taču netraucē pašam mēram vai pilsētas domei nolemt, ka deputātiem ir jāgriežas, piemēram, pie konkrētas pārvaldes priekšnieka. Tādā gadījumā pilsētas domei vai mēram var tikt adresētas sūdzības. Politiķiem, tāpat kā citiem pilsoņiem, jātiek informētiem par viņu tiesībām gan vispārēji, gan par konkrētām lietām. Ja kāds politiķis lūdz viņam izsniegt atsevišķu materiālu kopijas, kuras tam nav tiesības saņemt, tad viņam nedrīkst atbildēt vienkārši noraidoši, bet viņš vienlaicīgi ir jāinformē par viņa tiesībām iepazīties ar šiem dokumentiem un pārbaudīt tos.

Pieejamība lietu materiāliem ir jāorganizē pēc iespējas ātrāk. Neviena pilsētas domes loceklis nevar gaidīt, kamēr lieta jau eventuāli ir izskatīta kādā komisijā. Var taču gadīties, ka viņam šie materiāli ir vajadzīgi tieši tāpēc, lai varētu ietekmēt lietu izskatīšanas turpmāko gaitu. Saņemto informāciju jebkurš politiķis var darīt zināmu sabiedrībai, izņemot tos materiālus, kuru publicēšanu ierobežo profesionālā noslēpuma pienākums (nodaļa 4.2.).

Lietu materiālu pieejamības tiesības attiecas uz to personu, kas šos materiālus ir pieprasījusi. Ja pastāv uzskats, ka citiem politiķiem, piemēram, attiecīgās komisijas priekšsēdētājam ir jāzin, kurš ko ir pieprasījis, tad tas var tikt praktizēts vispārēji vai pēc vajadzības katrā atsevišķā gadījumā.

*Tikai esošie
materiāli*

Tiesības iepazīties ar materiāliem par lietām attiecas tikai uz esošiem materiāliem. Neviens komisijas vai pilsētas domes loceklis nevar pieprasīt, lai tiktu sagatavoti jauni materiāli. Ja, piemēram, ir sakopoti statistikas dati par nitrātu sastāvu dzeramajā ūdenī vai par rindas kārtības sarakstiem dienas centros, tad jebkuram deputātam ir tiesības ar tiem iepazīties. Taču neviens nevar pieprasīt, lai šie statistikas dati tiktu sakopoti, ja tas vēl nav noticis.

*Tiesības
apmeklēt
institūcijas*

Jebkurš deputāts - vai nu konkrētā lietā vai vispārēji - var izteikt priekšlikumu sakopot informāciju. Vienīgi komisijai vai pilsētas domei, proti, vairākumam ir jānolemj, kādam jābūt informācijas limenim un apjomam.

Katram pilsētas domes loceklim ir tiesības pieteikties vizītē jebkurā no pašvaldības institūcijām, vienalga, vai viņš ir tās komisijas loceklis, pie kuras šī institūcija pieder, vai nē. Tomēr politiķi nedrīkst ierasties institūcijā nepieteikušies. Šajā sakarā var tikt izveidoti nosacījumi par to, ka mērs, komisijas priekšsēdētājs vai vadītājs ir jāinformē savlaicīgi par vizīti un, ka tas var pavadīt politiķi vizītes laikā. Politīķiem ir tiesības pēc savas individuālas iniciatīvas uzsākt sarunu ar attiecīgās institūcijas klientiem, protams, jāpiezīmē, ka tikai tādā gadījumā, ja tie paši ir ar mieru.

Serviss

Politīķiem bieži ir jāizsakās par lietām, kuras prasa ārkārtīgi unikālu atmiņu, lai atcerētos visas tās detaļas to sakarā. Lai izvairītos no veselas virknes neskaidrību un neizprastas informācijas no politiķu puses, ir svarīgi, lai tie nekavējoties varētu saņemt iztrūkstošo informāciju. Politīķiem nekas netraucē sazināties ar konkrētiem lietu izskatītājiem administrācijā, lai atsvaidzinātu atmiņā zināšanas par kādu lietu vai iegūtu vispārpieejamu informāciju. Tas var tikt veikts ar vispārējā, parastā servisa palīdzību; politiķus taču nedrīkst nostādīt zemākā pozīcijā nekā pārējos pilsoņus. Jāiegaumē vienīgi tas, ka neviens politiķis - izņemot pašu mēru - nedrīkst pavēlēt un dot instrukcijas municipālajiem darbiniekiem.

9.2. Sēžu sakarā

Tiesības uzdot jautājumus un izteikt priekšlikumus

Jebkurš pilsētas domes loceklis tai var uzdot jebkuru jautājumu par pašvaldībā notiekošajiem pasākumiem, kā arī izteikt priekšlikumus šajā sakarā. (§11; 1.daļa)

Jautājumi

Tiesības uzdot jautājumus attiecas uz apstākļiem, kas saistīti ar pašvaldību, piemēram, lietu izskatīšanu administrācijā un komisijās- gan par realitāti, gan notikumu kārtību. Jautājumi var tikt uzstādīti par mēra darbības veidu, pašvaldībā veikto uzraudzību ekonomisko sistēmu, līgumu slēgšanu, personāla politiku utt. Deputāti var jautāt par visu - lielu un mazu, sākot no augstāko līmeņu darbības virzieniem, līdz pat atsevišķa ierēdņa izlemtas lietas detaļām. Jo precīzāk tiek formulēti jautājumi, jo lielāka ir iespēja saņemt precīzu atbildi.

Jebkurš deputāts var lūgt, lai viņa jautājums tiktu ietverts pilsētas domes sēdes ietvaros. Tas nozīmē, ka uz jautājumu jāatbild paziņojuma veidā.

Tiesības izskatīt jebkuru jautājumu pilsētas domē ir saistītas ar pilsētas domes augstāko atbildību. Sniedzot atbildi, pilsētas domes locekļiem rodas iespēja novērtēt, vai dome rīkojas noteikto robežu ietvaros, vai viņi vēlas kaut ko mainīt vai uzsākt jaunas iniciatīvas.

Šis jautāšanas tiesības attiecas uz pilnīgi visiem deputātiem- un tās vairākums nevar noliegt. Katrs deputāts lietas izskatīšanas laikā pilsētas domē var arī izteikt savu viedokli šajā sakarā.

Minētā paziņojuma apjoms un pamatīgums nekur nav noteikts. Tā mērķis ir dot politiķiem pamatīgu bāzi konkrētas lietas izvērtēšanai. Ja šī lieta ir tikai sagatavošanas stadijā, tad ir jāapmierinās ar jau sagatavoto, jau esošo informāciju. Nevienam deputātam nevar pieprasīt, lai pašvaldība ievāktu papildus informāciju vai izdarītu kādus īpašus pētījumus. Šajā gadījumā - tāpat kā citos- resursu apjomu, kādam jātiek patērētam uzdevuma veikšanai, nosaka pilsētas domes vairākums. Tomēr būtiskai

informācijai, kura jau atrodas pašvaldības institūciju rīcībā, ir jābūt pilsētas domes redzeslokā un pieejamībā.

Par to, lai uz jautājumiem tiktu saņemtas atbildes, ir atbildīgs mērs. Ja deputāts ir lūdzis ievietot kādu jautājumu darba kārtībā rakstiski un laicīgi - kārtības rulli noteiktajā laikā, tad mēram tas ir jāizpilda. Šajā sakarā var vienīgi rasties tūri praktiska problēma, proti, īsā laika sprīdī sagatavot ziņojumu. Mērs, kurš labprāt vēlētos sagatavot pamatīgu ziņojumu, var aprobežoties, paskaidrojot jautātajam, ka administrācija ir uzsākusi darbu pie šī jautājuma, un, ka paziņojums tiks nolasīts nākamajā sēdē. Deputātam, kurš ir uzdevis jautājumu, nekas netraucē lūgt vārdu, lai motivētu savu jautājumu.

Protams, ka jebkurš loceklis, kurš vēlas saņemt atbildi uz kādu jautājumu, vai vērsties pie mēra, komisijas priekšsēdētāja vai administrācijas, daudzos gadījumos atbildi arī saņems, lai gan tas nemaz nav noteikts obligāti. Pašvaldības ikdienas darbībai nevajadzētu kļūt tik formālai, ka atbildes tiktu sniegtas tikai uz jautājumiem, kas ietverti darba kārtībā.

Kad atsevišķa deputāta jautājums tiek ietverts pilsētas domes sēdes darba kārtībā, tad sakarā ar to ir jāsniedz informācija un attiecīgajam deputātam jādod iespēja komentēt šo jautājumu. Kamēr var tikt vai jātiek pieņemtam lēmumam.

Priekšlikumi Ja kāds deputāts vēlas, lai pilsētas dome pieņemtu noteiktu lēmumu, viņam rakstiski ir jāiesniedz priekšlikumi par to un jālūdz mēram ietvert šo priekšlikumu darba kārtībā (§11; 1.daļa). Uz šāda veida iesniegumu arī attiecas kārtības rulli noteiktais laiks, parasti - astoņas dienas pirms sēdes.

Deputātam, kas vēlas ierosināt kādu lietu, vispirms vajadzētu tikt skaidrībā, ko viņš vēlas panākt un izvēlēties līdzekļus mērķa sasniegšanai. Ir iespējams vienlaicīgi uzdot jautājumu un ierosināt lietas izskatīšanu tās pašas sēdes laikā, taču prātīgāk tomēr būtu nesteigties ar ierosināšanu, kamēr nav saņemta atbilde uz jautājumu.

Jebkurš deputāts var izteikt priekšlikumu jautājumos, kuri skar pašvaldību. Priekšlikumi var būt saistīti ar lēmumiem konkrētās lietās, augstāko instanču vispārējām darbības ievirzēm, pētījumiem, procedūrām utt. Neskatoties uz to, ka administrācija vai kāda no komisijām ir pieņēmusi lēmumu kādas lietas sakarā, tomēr var tikt izteikts priekšlikums par to, lai pilsētas dome pieņem jaunu lēmumu. Taču attiecīgo izmaiņu realizēšana var tikt aizkavēta ar to, ka lēmums jau ir kļuvis saistošs pašvaldībai.

Ja kādā lietā pilsētas dome jau ir pieņēmusi lēmumu, tad tā mazākums nevar pieprasīt atkārtotu lietas izskatīšanu, ja par to nav iegūta būtiska papildus informācija vai ir kādi citi apstākļi.

Kad darba kārtībā ir ietverts kāds priekšlikums, tad pilsētas domes locekļiem ir iespēja sēdes laikā par to diskutēt. Par priekšlikumu nav obligāti jābalso; to var atcelt vai noraidīt, ja tiek pieņemts kāds procedūras priekšlikums, piemēram, kas attiecīgo lietu nodod komisijas izskatīšanai vai atceļ to uz nākošo sēdi.

Komisijas

Noteikums par to, ka jebkurš deputāts var uzdot jautājumus un izteikt priekšlikumus, saskaņā ar likumu attiecas tikai uz pilsētas domes locekļiem. Taču šo noteikumu droši var pielietot praksē arī komisijas tādā veidā, ka katram komisijas loceklim ir iespēja ievietot savu jautājumu attiecīgās komisijas darba kārtībā. Katrā gadījumā ieviest šādas tiesības praksē pilnīgi nekas netraucē, jo visiem tas būtu tikai par apgrūtinājumu, ja lietas, kuras ir vēlēšanās un iespēja izskatīt kādā komisijā, jāierosina vai jāizskata pilsētas domē.

Atšķirīgi viedokļi

Lēmumu dokumen- tācija un atbildība

Ja pilsētas domē vai kādā komisijā rodas domstarpības par kādu lēmumu, vienmēr ir jāpastāv iespējai protokolā noskaidrot, kuri deputāti ir balsojuši *pret*, kuri - *par*. Līdz ar to šajā protokolā tiek dokumentēts, kuri deputāti ir atbildīgi par lēmumu, un kuri nav.

Vairākuma viedoklis bieži ir identisks ar administrācijas sniegto rekomendāciju. pretējā gadījumā tam jātiek formulētam un pamatotam sēdes gaitā un ierakstītam protokolā (nodaļas 5.4 un 8.5).

Nedaudz atšķirīgs viedoklis Katram deputātam, kurš ir balsojis pret kāda lēmuma pieņemšanu, ir tiesības ievietot sava viedokļa īsu aprakstu un motivāciju protokolā (§13 un §20; 2. daļa). Viņam pašam tas ir jāpalūdz un jānodiktē teksts, kādu tas vēlas ievietot protokolā. Šim tekstam ir jābūt saistītam ar izskatāmo lietu. Protokolam ir jābūt lēmumu un atbildības sadalījuma nevis diskusiju dokumentācijai.

Priekšlikumi Jebkurš loceklis, kurš izsaka pretpriekšlikumu vai izmaiņu priekšlikumu, vai norises kārtības priekšlikumu, var pieprasīt, lai viņa priekšlikums un lēmums par to tiktu protokolēts. Ja neviens no pārējiem locekļiem nepieprasa nobalsošanu par attiecīgā deputāta priekšlikumu, tad šī lieta var aprobežoties ar nobalsošanu par oriģinālo priekšlikumu. Tādā gadījumā jebkurš deputāts, kas balso pret šo priekšlikumu, var pieprasīt, lai viņa priekšlikums protokolā tiktu ievietots kā viņa atšķirīgs viedoklis.

Pārējo iepazīstināšana ar mazākuma viedokli Ja lēmumam vai tā rekomendācijai jātiek nosūtītai uz pilsētas domi, citām komisijām vai varas institūcijām, tad deputāti, kuru atšķirīgie viedokļi ir ietverti protokolā, var pieprasīt, lai šie viedokļi tiktu pievienoti lietai (§13 un §20; 2.daļa). Turpretī, tie nevar pieprasīt, lai viņu īpašā nostādne tiktu ietverta vēstulēs, kuras tiek izsūtītas privātpersonām. Taču tie, protams, paši var informēt privātpersonas, un iedzīvotāji, savukārt, var uzdot jautājumus par balsošanas rezultātiem un pieprasīt protokola dokumentu pieejamību.

Pamatojums Jebkuram deputātam, kurš vēlas izsmeloši pamatot savu īpašo nostādni, ir tiesības, lai šis pamatojums tiktu nosūtīts pilsētas domei, citām komisijām un varas institūcijām (§13 un §20; 2.daļa). Šādam pamatojumam nav vietas protokolā.

Pamatojumu iesūtīšanai var tikt nolikta zināma laika robeža. Deputāts savā pamatojumā var minēt argumentus un faktus, kuri netika minēti sēdes laikā, taču tam jābūt izņēmumam. Tikai gadījumā, ja pamatojumā ir ietverta nepareiza informācija, priekšsēdētājam ir tiesības pievienot komentārus. Tomēr viņam vispirms vajadzētu pievērst deputāta uzmanību šai kļūdai un lūgt to novērst.

Tiesības apturēt procesu

Jebkurš komisijas loceklis var aizkavēt komisijas lēmuma realizēšanu dzīvē, pirms pilsētas dome nav izteikusi par to savu viedokli (§23). Tas nozīmē, ka lieta tiek uz laiku atcelta, un pilsētas domei ir jāpieņem lēmums.

Šis apstiprināšanas tiesības var pielietot tikai pret lēmumiem, kas attiecas uz pašu lietu, bet nevis pret lēmumiem par norises kārtību, pētījumiem, informāciju un faktiem utml. Apturēšanas tiesības nevar tikt pielietotas personu lietās, kas saistītas ar sociālo un veselības sfēru. Tām nevajadzētu tikt izskatītām pilsētas domes kopsapulcēs (nodaļa 7.4).

Deputātam, kurš vēlas izmantot procesa apturēšanas tiesības, tas ir izsmeloši jāpaziņo, pirms sēde ir beigusies. Šis paziņojums ir jāieraksta protokolā. Attiecīgais deputāts jebkurā laikā savu prasību var atsaukt pilsētas domes sēdes ietvaros, un tādā gadījumā komisijas lēmums var tikt realizēts.

10. Deputātu pienākumi

10.1. Pienākumi, kas saistīti ar amatu

Sabiedriskais pienākums

Principi Būt municipālpolitikim ir sabiedriskais pienākums. No šī vecumvecā principa izriet trīs lietas: pienākums kandidēt vēlēšanās, pieņemt izvēli un rūpēties par savu amatu visā vēlēšanu perioda laikā.

Sabiedriskā pienākuma principa iemesli ir sekojoši:

1. Jebkurā gadījumā ir jābūt iespējai aizpildīt posteņus. Parasti nav nekādu grūtību atrast kandidātus, kuri ir gatavi uzņemties grūtus pienākumus brīvprātīgi. Tāpēc nav nepieciešams nevienu piespiest.
2. Ievēlēšanas gadījumā nebūtu prātīgi, ja pašvaldības politikas atteiktos no šī amata tikai tāpēc, ka viņam vienai šis amats

neinteresē, vai viņš tiek atcelts tās vai citas ietekmes dēļ. Vēlētāju domas, to viedoklis ir jārespektē.

3. Bez tam, vēl sabiedriskā pienākuma princips nozīmē, ka politiķu pienākums ir pieņemt iecelšanu tajos amatos, kurus nosaka dome un komisijas - sākot no visu kategoriju amatiem komisijās līdz pat mēra krēslam (§7; 1.daļa, §17; 5.daļa un §22; 1.daļa).

Tiesības tikt ievēlētam Vispārējās tiesības tikt ievēlētam ir uzskaitītas pašvaldību vēlēšanu likumā. Tas atbilst vēlēšanu tiesību nosacījumiem, ka personai ir jābūt:

- pilniem 18 gadiem;
- pastāvīgai dzīvesvietai pašvaldībā;
- pilsonībai vai patstāvīgai dzīvesvietai Dānijā pēdējos trīs gadus;
- persona nedrīkst būt nepieskaitāma.

Atlaides no kandidēšanas Nekandidēt vēlēšanās var tikai šādos gadījumos:

- 1) ja attiecīgais kandidāts ir strādājis pašvaldības domē divus pilnus, savstarpēji saistītus vēlēšanu periodus;
- 2) ja vēlēšanu dienā kandidātam ir pilni 60 gadi.

Ja kandidāts ir piekritis balotēties vēlēšanās, tad tas nevar izmantot šos pamatojumus, lai savu kandidatūru atsauktu.

Vēlēto politiķu pienākums ir izpildīt savus pienākumus visu starpvēlēšanu periodu. Tomēr pastāv izņēmuma gadījumi, lai atstātu amatu (dažreiz piespiedu kārtā):

- 1) atlaišana, ja pastāv nopietns iemesls;
- 2) ja deputāts zaudē tiesības tikt ievēlētam;
- 3) sodāmības gadījumos, kuri var novest pie amata zaudēšanas.

Ja deputāts starpvēlēšanu periodā atstāj savu amatu vai mirst, tad viņa amatā stājas aizvietotājs vai vietnieks.

Atlaišana no amata Pašvaldību politiķi var atbrīvot no amata, pietiekoša iemesla gadījumā (slimība, cits sabiedrisks uzdevums vai amats, darījums utml.), kas padara neiespējamu viņa piedalīšanos pilsētas domes vai komisijas sēdēs. Politiķu pienākums ir pamatot atbrīvošanas iemeslu. Nepietiek ar attaisnojošā iemesla sameklēšanu un minēšanu, tā eksistence ir konkrēti jāpierāda, piemēram, nopietna

slimība, jauns darbs, kuram nepieciešamas papildus pūles un laiks, papildus un apjomīgāki darījumi utml. Vai politiķu iemesls lūgt atbrīvojumu ir pietiekoši pamatots, lemj pilsētas dome. Noraidījuma gadījumā politiķis var iesniegt sūdzību Iekšlietu ministrijā.

Politīķis var lūgt atbrīvojumu tūlīt pēc vēlēšanām; taču tas nav racionāli, ja šī lūguma iemesli ir bijuši spēkā jau kandidēšanas brīdī. Vēlētāji tiek nostādīti muļķu lomā, ja politiķi izvirza savas kandidatūras vēlēšanām tikai tāpēc, lai savāktu savai partijai vairāk balsu, bet pēc tam nepilda savus pienākumus.

Politīķis nevar tikt atbrīvots politiskas vilšanās, nesaprašanās, partijas atkāpšanās utml. iemeslu dēļ. Politīķim ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums - turpināt savu darbību, neskatoties uz to, cik daudzi tam lūdz vai piedāvā atstāt savu amatu.

*Ievēlamības
tiesību
zaudēšana*

Ja kāds deputāts maina dzīvesvietu ārpus attiecīgās pašvaldības, tad viņš nevar turpināt savu darbību šīs pašvaldības domē. Var rasties domstarpības, ja deputātam ir vairākas dzīvesvietas. Noteicošais faktors ir, kur deputāts uzturas pamatā.

Īslaicīgas prombūtnes gadījumā (6 mēnešu robežās) deputāts var atkal ieņemt savu vietu atgriežoties. Dotajā situācijā pastāv priekšnoteikums - deputātam aizbraucot, jābrīdina par savu vēlēšanos atsākt darbību attiecīgajā amatā. Tādā gadījumā vietnieks šo deputāta amatu izpilda tikai viņa prombūtnes laikā.

*Titula
zaudēšana*

Sodāmības apstākļi var novest pie titula zaudēšanas, un līdz ar to politiķis tiek diskvalificēts. Tas attiecas uz jebkuru sodāmu rīcību (krimināllikumam, nodokļu, vides u.c. likumu pārkāpumiem).

Šādos gadījumos lēmumu pieņem Ievēlamības tiesību departaments, kura sastāvā ir seši locekļi: priekšsēdētājs, kurš ir valsts vai augstāko tiesību tiesnesis (lemējs), priekšsēdētāja vietnieks, kuru ieceļ Iekšlietu ministrs; trīs Pašvaldību Nacionālās līgas iecelti locekļi un viens loceklis no Apgabalu domju asociācijas.

Ievēlamības tiesību lēmuma kritērijs ir tas, vai attiecīgā sodāmā rīcība padara politiķi par necienīgu nēsāt šo nosaukumu.

Pastāv laika ierobežojumi pārkāpēja diskvalifikācijā no aktīvas līdzdalības pašvaldības politikā. Šis laiks ir skaidri noteikts: vēlēšanu dienā ir jābūt pagājušiem trim gadiem no gala sprieduma pasludināšanas vai tā izpildīšanas; nosacītā vai cietumsoda izciešanas gadījumā, laiks tiek mērīts no brīvlaišanas brīža, un tas ir pieci gadi, ja cietumsods ir bijis lielāks par sešiem mēnešiem.

Pēdējos gados Ievēlamības departamenta darbalauks ir samazinājies; tikai ļoti retos gadījumos lieta tiek novesta līdz izslēgšanai. Sakarā ar alkohola lietošanu Ievēlamības tiesību departaments ir noteicis robežu, kad tiek zaudēta deputāta vieta un tituls, un tā ir pusotra promile.

Ja kāds domes loceklis tiek sodīts starpvēlēšanu periodā, tad domei jāpaziņo par šo gadījumu Ievēlamības tiesību departamentam. Atsevišķos gadījumos sodītie politiķi labprāt aiziet brīvprātīgi. Praksē tas tiek uzskatīts par vienu no atlaišanas iemesliem, un tad atkrīt lietas izskatīšana Ievēlamības tiesību departamentā.

Deputāta sodīšana pirms vēlēšanu perioda sākšanās ir jāatreferē tikai tad, ja viens vai vairāki jaunievēlētās domes deputāti to pieprasa trīs mēnešu laikā pēc vēlēšanu dienas. Tādā gadījumā ir jāizlemj vai sodītais politiķis nav sava titula necienīgs pēc vispārējiem pieņēmumiem, neskatoties uz vēlētāju vēlmēm redzēt vainīgo kā savu pārstāvi pilsētas domē.

Prombūtne

Ja deputāts tiek atlaists pēc paša lūguma, tad viņš vairs nepieder pie domes līdz nākošajām vēlēšanām - viņa vietu ieņem vietnieks.

Ja domes deputāts ir prom uz īsu laiku, piemēram, slimības dēļ, tad tam nav jālūdz sevi atlaist, bet jāinformē mērs, ka tuvākajā laikā viņš nevar pildīt sava amata pienākumus.

Nav vēlams, lai dome ilgāku laika posmu nebūtu pilnā sastāvā. Tas var izjaukt politisko līdzsvaru. Tāpēc mēram ir jāpieaicina attiecīgās vietas izpildītājs uz nākamo sēdi, pēc tam, kad viņš ir saņēmis ziņu par attiecīgā deputāta prombūtni, kura var turpināties mazākais vienu mēnesi (§15; 2.daļa). Domei sēdē ir jāizlemj, vai vietas izpildītājam jāuzsāk sava darbība, kas atsevišķos gadījumos ir tikai īslaicīga. Domes deputātam ir jāieņem sava vieta pēc iespējas ātrāk.

Atlaišana no komisijas

Izkļūt no komisijas locekļu saraksta nav nemaz tik grūti, taču to neviens komisijas loceklis nevar izlemt patvaļīgi. Dome var izdarīt posteņu apmaiņu, ja attiecīgie deputāti un to vēlēšanu grupa to vēlas. taču šajā apmaiņas procesā nedrīkst tikt pārkāpts sadalījums grupu starpā.

Vispārējā diskvalifikācija

Dāņu valodā *kvalificēts* parasti lieto apzīmējot varošu, zinošu un ietekmīgu personu. Ievērojot to, varētu būt diezgan nepatīkami, ja kāds tiktu nosaukts par diskvalificētu. Tā tiktu nosauktam gandrīz nozīmētu, ka cilvēks nav īsti gudrs.

Juristiem, tāpat kā citām profesionāļu grupām, ir izveidojusies sava īpaša valoda. Atsevišķos gadījumos tā var būt nesaprotama apkārtējiem. Tas nav nemaz tik briesmīgi un ir ātri izskaidrojams. Taču, kad viens un tas pats vārds var iegūt citu nozīmi, tad tas kļūst bīstami un pastāv risks nonākt pārpratuma situācijā.

Problēma ar diskvalifikāciju (juridiskā plāksnē) parādās, kad politiķis ir saistīts ar kādu lietu, kas rada nopietnu risku tikt sajauktai profesionālajai un politiskajai sfērai ar privātekonomiskajām interesēm. Likumiem par diskvalifikāciju jānodrošina, lai politiķi, darbinieki un ierēdņi neizmantotu savu amatu privātajās interesēs.

Pastāv divas diskvalifikācijas formas:

- 1) speciālā diskvalifikācija, kura nosaka, ka persona nedrīkst piedalīties konkrētas lietas izskatīšanā. Nodaļa 10.2.
- 2) vispārējā diskvalifikācija, kas nozīmē, ka persona tiek izslēgta no noteikta amata, tai skaitā, lai aizkavētu vairākus

speciālās diskvalifikācijas gadījumus.

Paša
nodarbošanās

Nekas netraucē personai būt vienlaicīgi pašvaldību darbiniekam un pašvaldību politiķim vienā un tai pašā pašvaldībā. Vienīgais izņēmums ir izpilddirektors. Tas var tikt ievēlēts, bet tad viņam jāatstāj savs amats.

Mēram nevajadzētu būt nevienā citā municipālā amatā, izņemot dažas atsevišķas mazas darba vietas.

Uz komisiju posteņiem attiecas tas, ka pašvaldību darbinieki nedrīkst tikt ievēlēti pastāvīgajā komisijā, pie kuras pieder viņu pašu nodarbošanās (§29; 1.daļa). Piemēram, neviens skolotājs nedrīkst būt izglītības un kultūras komisijas loceklis; neviens ceļu remonta strādnieks - tehnisko un vides jautājumu komisijas loceklis. Šis ierobežojums attiecas arī uz politiķiem, kuri ir kādas neatkarīgas institūcijas darbinieki, ja tā ir pakļauta pašvaldības administrācijai un uzraudzībai tādā pat veidā kā pašas pašvaldības institūcijas.

Jāpiezīmē, ka diskvalifikācijas iemesls pašvaldībā ir ieņemamais amats, nevis profesionālās zināšanas. Jebkurš kaimiņu pašvaldībā strādājošais skolotājs var būt izglītības un kultūras komisijas loceklis.

1989. gada rudenī Dānijas Iekšlietu ministrija izteica priekšlikumu atvieglot šī likuma nosacījumus tā, ka komisijās nedrīkst tikt ietverti vienīgi attiecīgās sfēras augstākie priekšnieki, to vietnieki un darbinieki ar vadošām administratīvām funkcijām. Šeit noteicošais ir tas, vai darbiniekam ir patstāvīga vadības atbildība un vai tas pastāvīgi vada atsevišķu personālu, kā piemēram, kādas institūcijas vadītājs.

Ja politiķis ir atvaļinājumā, viņam nekas netraucē piedalīties komisijas sēdēs. Piemēram: deputāts, kurš ir atvaļinājumā no sava pansionātu pārziņa amata, var būt sociālo jautājumu komisijas loceklis.

Uz Ekonomikas jautājumu komisiju attiecas īpaši noteikumi (§29; 3.daļa): tāslocekļi nedrīkst būt ekonomiskās administrācijas darbinieki vai strādāt personīgā administrācijā. Tāpat persona nedrīkst būt Ekonomikas jautājumu komisijas loceklis, ja viņš ieņem vadošu posteni kādā citā pārvaldē, kas ir pakļauta šai komisijai. Bez tam, no līdzdalības Ekonomikas jautājumu komisijas darbībā ir izslēgti augstākie sektoru administrācijas ierēdņi, piemēram, sociālo jautājumu inspektors un pašvaldības inženieris.

Laulātā drauga vai kopdzīves partnera amats Politīķis var tikt izslēgts no noteiktiem posteņiem sava laulātā drauga vai kopdzīves partnera amata dēļ (§29; 4.daļa). Persona nedrīkst būt komisijas loceklis, ja tās laulātais draugs vai kopdzīves partneris ieņem vadošu administratīvu amatu šīs pašas komisijas sfēras ietvaros. Ja personas otrā puse vai partneris ir augstākais ierēdnis kādā pārvaldē vai administrācijā, piemēram, skolas direktors vai valsts inženieris, tad tā arī nedrīkst būt Ekonomikas jautājumu komisijas darbinieks vai loceklis.

1989. gada rudenī Dānijas Iekšlietu ministrija ieteica atvieglot šo noteikumu tā, lai loceklis nedrīkstētu būt pastāvīgajā komisijā tikai tad, ja tā laulātais draugs vai kopdzīves partneris ir attiecīgās nozares augstākais priekšnieks vai tā vietnieks.

Komerčiālas intereses Nevienā likumā nav teikts, ka komerčiālas intereses būtu par pamatu atļaišanai no ieņemamā amata, pamatojoties uz vispārējo diskvalifikāciju.

Pats par sevi saprotams, ka politiķi nedrīkst izmantot savu ieņemamo amatu, lai iegūtu sev kādu labumu. Pārpratumi šādos gadījumos var kaitēt politiskās dzīves reputācijai. Lai to novērtētu, likumā ir norādīts, ka neviens politiķis nedrīkst sniegt preces, pakalpojumus utt. pret samaksu tām pašvaldību administrāciju daļām, kuras ir pakļautas komisijai, kuru viņš pārstāv (§29; 1.daļa). Piemēram: grāmatu tirgotājs nedrīkst pārdot skolām grāmatas, ja viņš pats ir izglītības un kultūras komisijas darbinieks; arhitekts nedrīkst pārdot projektus jaunu pansionātu un bērnudārzu veidošanai, ja viņš ir sociālo jautājumu komisijas darbinieks.

Publiskas licitācijas (aicinājuma pieņemt pakalpojumu) gadījumā politiķi tomēr var izdarīt piedāvājumus un pieņemt darbu un pasūtījumus, ja viņu piedāvāto pakalpojumu cena ir zemāka.

Ja kādam no politiķiem regulāri ir privātas komerciālas intereses noteiktā komisijā izskatāmajās lietās, tad viņš vispārēji jādiskvalificē. Nebūtu pareizi, ja kāds no komisiju locekļiem sēdes pavadītu aiz komisijas sēžu zāles durvīm. Piemēram, nekustamā īpašuma māklerim nevajadzētu būt nekustamā īpašuma komisijas loceklim.

Pienākums veikt uzraudzību

Viens ir skaidrs, politiķu darbībai ir jābūt likumīgai; cita lieta ir, vai to pienākums ir uzraudzīt citus. Vai politiķiem ir jākontrolē pašvaldības administrācijas un pilsoņu jautājumu sakārtotība? Vai politiķim kaut kādā veidā jāreaģē, ja viņš uzzin, vai viņam rodas aizdomas par nelikumīgu darbību? Vai arī labāk ir izteikt savu viedokli un nobalsot par sēdes darba kārtībā ietvertajiem jautājumiem, uz visu pārējo pieverot acis?

Ierindas politiķis

Ierindas politiķa pienākums ir aktīvi kontrolēt un uzraudzīt. Viņa pienākums nav pieprasīt tos dokumentus, kurus viņš tāpat saņem kopā ar darba kārtību vai sēdes laikā. Viņam nav arī jāatskaitās par katru savu darbību. Savādāk pašvaldībā politiķa amatu būtu grūti veikt.

Savādāk ir, ja deputāts iegūst informāciju vai viņam rodas aizdomas par nelikumīgu darbību, kas skar pašvaldības intereses.

Municipālās nelikumības

Politiķu pienākums ir reaģēt, ja tiem kļūst skaidrs, ka pašvaldība rīkojas nelikumīgi vai neveic to, kas ietilpst tās pienākumos. Kontroles jeb uzraudzības institūcijas var pievērst politiķu uzmanību labojamiem jautājumiem. Piemēram: pašvaldības revīzija ziņo, ka pašvaldība nepilda savus pienākumus sakarā ar parādu piedzišanu, tad politiķiem no Ekonomikas jautājumu komisijas vai domes ir jādara viss nepieciešamais, lai novērstu pašvaldības zaudējumus. Kad rajona sūdzību jautājumu komisija ir izskatījusi kādu lietu un pieņēmusi lēmumu tās sakarā, tad politiķiem no sociālo jautājumu komisijas ir jārūpējas par to, lai

attiecīgais lēmums tiktu izpildīts.

Deputāts var atbrīvoties no atbildības, informējot mēru. Sekojoši, mēra pienākums ir parūpēties par attiecīgo lietu. Ja mērs neko nedara, tad deputāts var izvirzīt attiecīgo lietu domē vai informēt par to inspekcijas komisiju, taču tas neietilpst viņa pienākumos.

Ja nelikumīgā rīcība attiecas uz konkrētu komisiju, tad loceklis, kurš to atklājis, var novelt no sevis atbildību, informējot šīs komisijas priekšsēdētāju. Ja komisijas priekšsēdētājs neliekas ne zinis, tad pie lietas jāķeras mēram.

Pilsoņu nelikumības

Vai politiķa pienākums ir reaģēt uz pilsoņu nelikumīgu rīcību sfērās, kas attiecas uz pašvaldības administrāciju un inspekciju? Vai politiķis var vienkārši būt pilsoņa *sabiedrotais*? Vai domes deputāts par nelikumīgu dabas piesārņošanu var stāstīt, lai to neuzzinātu vides aizsardzības administrācija? Vai var sociālo lietu komisijā stāstīt par melno darbu apejot nodokļu komisiju?

Politikājiem, kurus neapmierina lietu stāvoklis, ir jāmēģina mainīt šos apstākļus. Noklusēšana pie pārmaiņām nenoved. Drīzāk tā noved pie patvaļas un despotisma. Ja politiķi neapmierina pastāvošie likumi, tad viņš var strādāt, lai tos mainītu. Ja politiķis vēlas protestēt pret likuma administrāciju, tad viņam tas jādara atklāti.

Mērs

Mēra pienākumi ir plašāki kā deputāta. Tas izriet no viņa daudzajām pilnvarām un uzdevumiem - tai skaitā arī viņa atbildība par domi. Mēram jābūt zināmā mērā uzraugam, lai kontrolētu pašvaldības administrācijas korekto funkcionēšanu. Mērs nedrīkst aprobežoties ar to, ka viņš reaģē tikai uz atklātām un redzamām nelikumībām. Viņam jā rūpējas, lai pamatotu aizdomu gadījumā apstākļi tiktu izpētīti.

Labvēlība un korupcija

Dāvanas, pusdienas, braucieni u.c. pasākumi

Ir zināms, ka nemaz nav tik neparasti, ja privāti uzņēmumi pasniedz krāšņas dāvanas, rīko dārgas pusdienas u.c. pasākumus biznesa attiecībās. Šāda rīcība praksē padarītu pilnīgi bezcerīgus centienus uzturēt un saglabāt respektu pret pašvaldību darbību. Ja

politiķis skatīsies uz nelikumībām caur pirkstiem, tad pilsoņiem ātri vien radīsies iespaids, ka viss ir kārtībā un tas ir pilnīgi pieļaujams. Pilsoņi turpina darīt nelikumības - varbūt pat ar vēl lielāku pašapziņu kā iepriekš, - bet problēmas samilzt un ir daudz nopietnākas, ja vienā jaukā dienā tās vienalga tiks atklātas. Pietam, politiķis pats var nonākt sarežģītas dilemmas priekšā un kļūt līdzatbildīgs ne tikai morāli un politiski, bet, nopietnākos gadījumos, arī juridiski.

Tādā ziņā varētu teikt, ka būt politiķim šaurā sabiedrībā ir neizdevīgāk nekā plašā, jo morālās dilemmas kļūst vairāk un lielākas, ja cilvēki dzīvo ciešāk.

Labs paņēmieni varētu būt - likt pilsonim pašam nokārtot visus jautājumus. Ja viņš to nedara, tad politiķim jāinformē par to mērs vai komisijas priekšsēdētājs.

Visi likuma pārkāpumi nav vienādi. Ja politiķis uzskata, ka uz kādu jautājumu jāreaģē vieglāk, tad tas jāpanāk ar darbu komisijā vai domē, bet nevis jādara tas slepenībā.

Pašvaldībai bieži ir jāiesaistās biznesa attiecībās, piemēram, ar darba uzņēmējiem, datoru piegādātājiem un vietējiem tirgotājiem. Taču pašvaldības pārstāvjiem, gan darbiniekiem, gan politiķiem, ir jākontrolē sava rīcība. Tiem nepieder pašvaldība, tiem ir jāņem vērā pašvaldības nevis savas vai savas firmas intereses.

Tāpēc pastāv noteikumi par kvalifikāciju. Šie paši apsvērumi nosaka, ka pašvaldību politiķi un darbinieki nedrīkst pieņemt nekādas dāvanas un citus labumus no pašvaldības darījumiem. Tam ir divi nopietni iemesli:

- 1) dāvanas utml. var iespējami daļēji neobjektīvi ietekmēt lēmumu pieņemšanu;
- 2) daļēji tas var izslēgt iespēju pieņemt pamatotus lēmumus.

Atsevišķi pasākumi ir tik parasti un tiek veikti tik bieži, ka tie tradicionālajā uztverē ir pieļaujami. Politiķi, kuri tiekas ar kādas privātas firmas pārstāvjiem, noteikti var pieņemt piedāvājumu piedalīties attiecīgajam brīdim piemērotā maltītē, kura ir dabiski pamatota ar tikšanos. Tas ir pieļaujams arī gadījumos, kad notiek

kāda līguma parakstīšana vai darba nodošana. Taču tas ir nepieņemami, ja privātuzņēmumi aicina politiķus uz braucieniem, apjomīgākām apskatēm vai vēl grandiozākiem pasākumiem, piemēram, uz dārgām pusdienām, prezentācijām utml.

Šo pašu iemeslu dēļ politiķiem vajadzētu būt ļoti atturīgiem ar dāvanu saņemšanu. Daudzi domā, ka dāvana ir pieļaujama kā, piemēram, sarkanvīna pudele, šokolādes tāfelīte vai piezīmju grāmatiņa uz Ziemassvētkiem vai Jauno gadu; taču nepieļaujami ir, ja šīs dāvanas ir pārāk apjomīgas.

Daudzi politiķi saņem dāvanas lielās jubilejās utml. godos. Eventuālas dāvanas no pašvaldības darījumu partneriem šādos gadījumos arī ir jāuztver vispārējā līmenī. Noraidīt *sveicienu* būtu nepieklājīgi, taču visu interesēs ir novērst pārpratumu rašanos par to, vai lēmumu pieņemšanu ietekmē tikai pašvaldības intereses. Pēc tā ir prasība gan sabiedrībai kā nodokļu maksātājiem, gan liberālajiem, atklātajiem konkurentiem.

Dāvanas ir apliktas ar nodokļiem pēc vispārējiem noteikumiem, tas nozīmē, ka normāla lieluma godu dāvanas var tikt apliktas ar nodokli. Ja kādam politiķim rodas šaubas un viņš grib tikt skaidrībā, tad vislabākais ir nosūtīt dāvanu sarakstu nodokļu administrācijai.

Korupcija

Apdāvināšana var tikt sodīta, ja tā izpaužas kā korupcija. Noteikta robeža šajā jautājumā nav, taču dāvanām jābūt lielām vai daudz. Lai kāds labvēlības žests tiktu atzīts par korupciju, labvēlībai ir jābūt saistītai ar lēmumiem, kas jāpieņem tās saņēmējam pašvaldības vārdā. Korupcija ir nelikumīga jebkurā gadījumā; gan, ja tā tiek izdarīta pirms pašvaldība ir izšķirusies, piemēram, par kāda līguma noslēgšanu, gan, ja tā seko pēc tam kā atzinība.

10.2. Deputātu pienākumi sēdēs

Līdzdalības pienākums

Ievēlēto politiķu pienākums ir piedalīties pilsētas domes un to komisiju utml. sēdēs, kuru locekļi tie ir.

*Likumīga
neierašanās*

Sēdes var būt apnikušas līdz nelabumam, bet tas neko nenožīmē. Politikis drīkst neierasties tikai tad, ja viņam ir likumīgs iemesls. Tāds iemesls ir, piemēram, slimība.

Ja politiķis ir iesaistīts vairākos pasākumos, protams, ka viņš nevar piedalīties vairākās sēdēs uzreiz. Ja deputātam jāpiedalās abās sēdēs un nav nekādas iespējas vienu no tām pārcelt, viņam ir jāizvēlas.

Privāto struktūru darbinieku neierašanās ir attaisnota tad, ja viņu darba devējs atsakās viņu palaist. Patstāvīgu uzņēmēju neierašanās ir likumīga arī tad, ja piedalīšanās sēdē saistīta ar lielāka apjoma zaudējumiem. Taču viņiem - cik vien tas ir iespējams - ir jāplāno savs darbs tā, lai varētu ierasties uz sēdēm.

Arī politiķim ir tiesības uz brīvdienām, taču tam jānotiek tā, lai no tā neciestu viņa politiskais amats un pienākumi. Tomēr, ja sēdes tiek organizētas visu gadu, tad no tā ir grūti izvairīties.

Atteikums

Ja kāds no locekļiem nevar ierasties sēdē, tad viņam jāpaziņo neierašanās iemesls vai tas jāatsūta rakstiskā formā.

*Vietas
izpildītājs*

Parasti nav iespējams pieaicināt attiecīgās vietas izpildītāju tiki tāpēc, ka deputāts nevar ierasties uz vienu sēdi. Tomēr likumā ir paredzēti atsevišķi izņēmumi: tie ir konstituējošā sēde un citi budžeta izskatīšanas pasākumi (§15; 1.daļa). Šādos, lielā mērā nozīmīgus un noteicošus, lēmumus var ietekmēt arī viena locekļa prombūtne. Šīs problēmas atrisinājums ir to locekļu ziņā, kuri ir ievēlēti tai pašā kandidātu sarakstā - vai vietas izpildītājs tiks izsaukts šādos gadījumos vai nē. Ja starpvēlēšanu periodā ir jāpieņem grozījumi konstitūcijā utml., tad spēkā ir tikko minētie nosacījumi. Par iespēju pieaicināt vietas izpildītāju atsevišķa locekļa diskvalifikācijas gadījumā tiks aprakstīts tālākajās nodaļās.

Speciālā (īpašā) diskvalifikācija

Kā jau tika minēts (nodaļā 10.1), politiķi tiek diskvalificēti no amatiem, ja tajos ir iespējams nonākt īpašos interešu konfliktos. Nosacījumi par vispārējo diskvalifikāciju nodrošina pret locekļu

izslēgšanu no atsevišķu lietu izskatīšanas. Taču laiku pa laikam vienalga nevar izvairīties no diskvalifikācijas atsevišķos konkrētos gadījumos; tā ir speciālā diskvalifikācija.

Ir vērts akcentēt faktu, ka neviens netiek diskvalificēts tā iemesla dēļ, ka viņš nodarbojas ar kādu lietu. Nevienš netiek diskvalificēts par to, ka viņš izsaka savu viedokli pirms lietas izskatīšanas un lēmuma pieņemšanas. Veidot savu uzskatu, piedaloties lietu izskatīšanā un izsakoties par tām, taču ir politiķa galvenais uzdevums. Tāpēc būtu pilnīgi absurdi, ja tas varētu novest pie diskvalifikācijas.

Par diskvalifikāciju var runāt tad, ja politiķim ir īpaša saistība ar izskatāmo lietu. Tas nozīmē, ka pastāv risks objektīvajiem, vispārpieņemtajiem aspektiem palikt neievērotiem un atstumtiem otrā plānā. Īsi sakot, politiķi nedrīkst piedalīties lietu izskatīšanā, kuros viņi var dzīties pēc sava labuma. Šajā jautājumā nav nekādu īpašu noteikumu, bet mēs apskatīsim atsevišķus raksturīgākos piemērus. Īpaši apstākļi var kļūt par iemeslu diskvalifikācijai arī citās situācijās.

*Vispārējā
mēraukļa*

Ir svarīgi atzīmēt, ka lēmumi par diskvalifikāciju neattiecas ne uz vienu konkrētu personu. Tas ir pretrunā nosacījumiem, ka lēmumi par diskvalifikāciju tiek attiecināti uz jautājumu par uzticēšanos vai neuzticēšanos kādam konkrētam deputātam. Šeit netiek ņemta vērā locekļa spēja ignorēt savas personiskās intereses. Interesu konflikts ir jānovērtē, balstoties uz universālu mērauklu, neatkarīgi no tā, kas ar to tiek mērīts. Ja šos principus ievēro, tad diskvalifikācija nekad nevar tikt uztverta kā pazemojums vai sakāve.

Paša lietas

Politiski nedrīkst pieņemt lēmumus par viņu pašu lietām. Šajā gadījumā tiktu pilnīgi pazaudēta uzticība pašvaldības institūcijām, ja politiķi paši izlemtu par to, ka viņiem ir jāiedala labākais zemes gabals zemes mērīšanas laikā vai viņiem ir jādod atlaides nodokļu maksājumiem. Pat tad, ja politiķi būtu pilnīgi neatkarīgi un nepaļautos mantkārībai, būtu godprātīgi, viņi tomēr tiktu turēti aizdomās par negodīgu rīcību.

Ekonomiskās intereses Politikis tiek diskvalificēts no jebkuras lietas, ja viņam tajā ir ekonomiska ieinteresētība. Šī ieinteresētība ir acīmredzama, ja viņš pats vai viņa darījumi ir lietas daļa un objekts. Politikis nevar sēdēt galda abās pusēs, noslēdzot pašvaldības līgumus par pirkšanu, pārdošanu, aizdošanu, aizņemšanos, izīrēšanu utml. Politikis tiek diskvalificēts arī tādā gadījumā, ja viņa intereses izpaužas tikai kā darījuma līdzdalībniekam.

Šajā sakarā nav novilkta striktas robežas: deputāts, kurš savu uzņēmējdarbību veic kādā ielā, var tikt diskvalificēts sakarā ar lietu, kas saistīta ar šīs ielas pārbūvēšanu; taču tas var notikt tikai tādā gadījumā, ja šī pārbūvēšana var radīt nopietnas ekonomiskas priekšrocības vai trūkumus. Konkrētu deputātu var diskvalificēt lietā, kas saistīta ar kanalizācijas izbūvi tikai tad, ja viņam tajā ir īpaša ieinteresētība. Turpretī, ja šīs izbūves projekts aptver lielāku platību, tad viņš netiek diskvalificēts, pat tad, ja viņš ir īpašnieks vienam no šiem zemes gabaliem.

Ja lietas ir vispārējākas, jo vairāk ir nepieciešams, lai kādu no tām diskvalificētu. Izskatot pašvaldības plānu, par diskvalifikāciju runa var būt tikai tad, ja kādam deputātam ir īpaši liela un acīmredzama ieinteresētība īpašuma jautājumā.

Radniecība utml. Politikis var tikt diskvalificēts arī tad, ja viņa tuviem radiem ir personiska vai ekonomiska interese konkrētā lietā. Tas attiecas uz sievu vai vīru, uz radniecību abos vecuma virzienos (vecāki vai bērni), uz ieprecētiem radiem visās pakāpēs un virzienos, uz brāļiem un māsām. Turpretī, politikis var piedalīties lietas izskatīšanā, kas skar viņa tēva brāli vai māsīcu.

Šajā gadījumā svarīga ir ne tikai formālā radniecība. Par diskvalifikācijas iemeslu var kļūt arī pastāvīga kopdzīve vai draudzība. Neviena deputāts nevar piedalīties, piemēram, lietas izskatīšanā ne par sava laulātā drauga, ne kopdzīves partnera pieņemšanu darbā.

Citas privātās intereses Jebkurš politikis, kurš ir vadošā amatā kādā privātuzņēmumā, tiek diskvalificēts no lietas, kurā šis uzņēmums ir iesaistīts. Šādos gadījumos parasti politikis izjūt lojalitātes pienākumu pret šo uzņēmumu, un lietas izskatīšanas gaitā no tā ir grūti izvairīties.

Daudzi politiķi ir neatkarīgu institūciju, būvuzņēmumu, banku utml. valdes locekļi. Ja viņi šajā valdē ir iesaistījušies kā pašvaldības locekļi, tad viņi netiek diskvalificēti no pašvaldību lietas izskatīšanas, jo viņiem ir vienādas intereses un loma abās vietās. Ja, turpreti, politiķis ir iecelts atalgotā postenī, lai rūpētos par attiecīgās institūcijas interesēm, tad tas tiek diskvalificēts, jo viņa misija katrā no vietām ir atšķirīga. Piemēram, politiķis, kurš ir bankas valdes loceklis nedrīkst piedalīties lietās, kuras skar pašvaldības attiecības ar šo banku.

*Interesu
organizācijas*

Politiki, kuri aktīvi piedalās interešu organizāciju vai ietekmes grupu darbā, parasti netiek diskvalificēti no to lietu izskatīšanas, kuras attiecīgā organizācija pati ir izvirzījusi vai kādā citā veidā izrāda par tām īpašu interesi. Iespējams pat, ka šie politiķi ir ievēlēti pilsētas domē tieši tāpēc, lai aizstāvētu šīs organizācijas mērķus un uzdevumus. Piemēram, kādas sporta asociācijas valdes pārstāvis ir pilntiesīgs piedalīties šīs asociācijas darbības atbalsta piešķiršanas sēdē. Politiki tiek diskvalificēti gadījumos, ja tiek slēgti saistoši līgumi šai asociācijai vai, ja tiek izskatīti jautājumi par tās regulēšanu un kontroli, un viņš atrodas tās vadībā.

Pārstāvis

Deputāts, kurš ir iesaistīts kādā lietā kā citu personu pārstāvis, ir diskvalificējams tāpat, kā būtu diskvalificējamas personas, kuras viņš pārstāv. Piemēram, deputāts nedrīkst piedalīties lietas izskatīšanā par pirkšanu un pārdošanu, ja viņš pats ir tajā līdzdarbojies kā nekustamā īpašuma mākleris.

*Pašvaldības
darbinieki*

Profesionālās intereses pašas par sevi nevar būt par iemeslu diskvalifikācijai. Neviens politiķis netiek diskvalificēts tikai tāpēc, ka attiecīgā lieta skar viņa darbības sfēru vai viņa paša darba vietu. Diskvalifikācija notiek tikai tadā gadījumā, ja šī lieta tiešā veidā ir saistīta ar viņa darba apstākļiem un nosacījumiem. piemēram, ar algu, avansa saņemšanas iespējām vai vietas likvidešanu. Politiki tiek diskvalificēti arī lietās, kuras ir saistītas ar viņa tuvāko priekšnieku iecelšanu vai atlaišanu no amata.

Jāmin daži piemēri: jebkura mājkalpotāja var droši piedalīties lēmumu pieņemšanā par mājkalpotāju prakses paplašināšanu vai sašaurināšanu, ja vien tas tiešā veidā neskar viņas pašas darbību.

Jebkurš skolotājs var piedalīties vispārēju pašvaldības skolu jautājumu izskatīšanā un lietās par skolas pārbūvi, kurā viņš pats strādā, bet ne lietās, kuras tiešā veidā skar viņa darba apstākļus, piemēram, stundu daudzumu.

Jebkurš deputāts, kurš ir vadošā amatā kādā no pašvaldības institūcijām, tiek diskvalificēts biežāk un vairākas reizes, nekā parasts ierindas darbinieks. Parasti priekšnieks tiek diskvalificēts lietās, kuras ir cieši saistītas ar attiecīgo institūciju, piemēram, tās pārbūvi.

*Līdzdalība
vairākās
instancēs*

Daži apgabalu domju locekļi ir arī deputāti pilsētas domē, tātad pašvaldībā. Vairākums gadījumos tie var piedalīties lietās, kuras attiecīgais apgabals izskata par pašvaldību, pie kuras viņi pieder. Tomēr, pastāv atsevišķi izņēmumi: šie politiķi nedrīkst piedalīties lietās, kuras apgabals izskata par attiecīgās pašvaldības inspekciju un kontroli, ja tie iepriekš ir piedalījušies šīs lietas izskatīšanā pašu pašvaldībā. Politiķis nedrīkst piedalīties abās pārrunu pusēs - nedz diskusijās, nedz lēmumu pieņemšanā - gadījumos, kad pašvaldība un apgabals iesaistās pārrunās par pirkšanu, pārdošanu un līdzīgiem ekonomiskiem pasākumiem.

Neviens inspekcijas loceklis, kurš vienlaicīgi ir arī pilsētas domes loceklis, nedrīkst piedalīties lietu izskatīšanā, kas saistītas ar pašvaldību, pie kuras viņš pieder (§50; 3.daļa).

*Pilsētas
domes
iekšējie
jautājumi*

Politiķi var piedalīties lemlēmšanas procesā par ievēlēšanu amatos.

Tas, ja kāds politiķis ir uzstājies ar kritiku kādā lietā vai, tieši pretēji, tiek kritizēts, parasti nevar būt par iemeslu diskvalifikācijai. Politiķis tomēr ir jādiskvalificē, ja kādā lietā tiek izvirzīts jautājums par viņa aizvietošanu.

Politiķi nedrīkst piedalīties pilsētas domes lemlēmšanas procesā par kritiskiem bilances revīzijas novērojumiem, kas attiecas uz jautājumiem, kuros viņi paši ir tiešā veidā piedalījušies kā konkrētās komisijas locekļi (§45; 3.daļa).

Procedūra

Deputāta pienākums ir piedalīties lietas izskatīšanā, ja vien viņš nav diskvalificēts. Neviena politiķa nedrīkst atstāt sēžu zāli tikai

tāpēc, ka tiek izskatīta kāda lieta, kura viņam nav tuva vai viņu neinteresē. Viņš pats nevar brīvi noteikt, kad un kurās lietās viņš būtu diskvalificējams.

Ja kādam deputātam ir šaubas par kāda kvalifikāciju lietā, tad viņam jāvērs priekšsēdētāja uzmanību uz to (§14; 2.daļa). Ir ļoti svarīgi to paziņot. Tas nemaz nav pazemojoši, ja pilsētas dome kādu pasludina par diskvalificētu, taču pazemojoši var kļūt tas, ja attiecīgā persona laikus nav paziņojusi par savu diskvalifikācijas nepieciešamību, un aizdomas šajā sakarā rodas vēlāk. Jautājumu par kāda locekļa diskvalifikāciju var izvirzīt arī citi deputāti. Patiesībā, to darīt ir viņu pienākums, ja viņi šajā sakarā kaut ko zin.

Priekšsēdētājs viens pats nevar izlemt jautājumu par diskvalifikāciju. Tas jādara zināms pilsētas domei vai komisijai, pirms lietas izskatīšana ir sākusies (§14; 1.daļa). Ja neviens no locekļiem nevēlas izteikties, tad sēdes vadītājs var ātri izbeigt šo jautājumu. Taču, ja kāds no deputātiem pieprasa diskusijas un jautājuma nobalsošanu, tad tas ir jādara. Attiecīgais deputāts pats var piedalīties jautājuma izskatīšanā par savu diskvalifikāciju.

Ja deputāts ir pasludināts par diskvalificētu, viņam ir jāatstāj sēžu zāle. Viņš nedrīkst piedalīties ne lietas diskusijā, ne balsošanā.

Vietas izpildītāja pieaicināšana

Kad kāda frakcija vai cita veida grupa, kas sastāv no deputātiem, kas ievēlēti vienā kandidātu sarakstā, paredz, ka vienu no tās deputātiem diskvalificēs kādā lietā, kura tiks izskatīta, tad tā var pieprasīt, lai šīs lietas izskatīšanā piedalās attiecīgā deputāta vietas izpildītājs (§14; 3.daļa). Līdz ar to ir iespējams izvairīties no politisko spēku līdzsvara izjaukšanas pilsētas domē, kam par iemeslu varētu būt nejauši rakstura apstākļi - kāda locekļa diskvalifikācija.

Ja pilsētas dome pieņem lēmumu par diskvalifikāciju, pirms vietas izpildītājs ir pieaicināts, attiecīgā grupa var pieprasīt, lai lieta tiktu pārcelta uz nākošo sēdi. Tomēr 2/3 no klātesošajiem domes locekļiem var noraidīt atcelšanu. Līdz ar to ir iespēja izvairīties no nevajadzīgas kavēšanās. Lietu nevar atcelt arī tajos gadījumos, ja tas var izraisīt likumdošanā vai varas institūcijās

noteiktā laika pārkāpšanu (§14; 4.daļa).

Pienākums ieņemt nostāju

Nepietiek ar to, ka politiķi vienkārši ierodas uz sēdēm. Tiem ir jāieņem noteikta nostāja pret lietām, kuras ir ietvertas darba kārtībā.

Šaubas

Šaubīties nav aizliegts. Ir svarīgi, lai lietas tiktu skaidri pasniegtas un par tām notiktu debates, un lēmēju šaubas bieži vien var noderēt kā labs izejas punkts. Taču, ja jāpieņem kāds lēmums, tad politiķiem ir jāieņem konkrēta pozīcija. Vienalga, vai tā būtu pareiza vai nepareiza, tam nav nekādas jēgas, ja politiķis grib tikt skaidrībā, kādai jābūt viņa pozīcijai. Viņiem ir jāieņem kāda pozīcija un tā dēļ nav nepieciešams apspiest savas šaubas. Nekas netraucē deputātus vēlāk savus uzskatus un nostāju mainīt. Gruntvīga kunga vārdiem sakot: "Man ir bijis kāds uzskats, bet tajā es esmu kļūdījies. Tagad es domāju citādāk".

Izteikties

Daudzās lietās lēmumi tiek pieņemti bez balsošanas. Sēdes vadītājs vienkārši izdara gala secinājumu, un, ja nevienam nav nekādu iebildumu, lieta tiek izbeigta. Vēlāk neko vairs nevar grozīt, kaut gan kāds no deputātiem apgalvo, ka viņam ir bijuši vairāki iebildumi. Tiem deputātiem, kuri nepiekrīt kādam lēmumam, tas ir savlaicīgi jāpaziņo, kamēr sēdes gaita nav atvirzījies uz nākošo darba kārtības jautājumu. Lēmuma protokolā ir jāatzīmē, kuri deputāti ir pauduši negatīvu attieksmi pret doto lēmumu.

Deputāti nedrīkst nobalsot vai atturēties no balsošanas lietā, kurās pašvaldību pienākums ir pieņemt lēmumus. Ja kāds deputāts tomēr to dara, tad viņu var saukt pie atbildības par nelikumīga lēmuma pieņemšanu (§61; 5.daļa).

Lieta var būt nostādīta tā, ka locekļiem nav iespējas izteikt savu viedokli, vienkārši nobalsojot par priekšlikumu noraidoši vai piekritoši. Bieži tiem ir nepieciešams kaut kas vairāk. Tādā gadījumā vislabāk ir izmantot savas tiesības izteikt alternatīvu vai pretēju priekšlikumu. Tādējādi rodas iespēja izpaust savu

viedokli. Gadījumā, ja izteiktais priekšlikums tiek noraidīts, deputāta pienākums ir balsot par iepriekšējo nostādni.

*Pamatojums
lemšanai*

Var gadīties arī tāda situācija, ka kāds loceklis atklāj informācijas vai pētījumu rezultātu nepietiekamību lietā. Tādā gadījumā šim deputātam ir jāizsaka priekšlikums par lietas izskatīšanas atcelšanu, lai tuvākajā laikā informācija tiktu papildināta. Ja šis priekšlikums balsošanā tiek noraidīts, tad balsot pret kādu lēmumu, kuru deputāts sākotnēji ir novērtējis pozitīvi, būtu neprātīgi. Situācijā, kad ir acīmredzami, ka lietas izskatīšanā trūkst informācijas, deputātam ir jāļauj neuzņemties atbildību par šo jautājumu balsojot. Minētajā gadījumā deputātam ir jāpieprasa, lai viņa viedoklis tiktu ietverts protokolā.

*Izteikt
iebildumus*

Deputātu pienākums ieņemt noteiktu nostāju ir tikai tad, ja ir jāpieņem kāds lēmums. Pilsētas domei tiek iesūtītas rekomendācijas no komisijām, un bieži gadās, ka deputātiem ir jāizsaka "savi iebildumi". Šis izteiciens pats par sevi ir diezgan nenozīmīgs. Nenāktu par ļaunu noskaidrot, ko tas īsti nozīmē. Pamatojums var būt, piemēram, ka deputāts vēlas iegūt papildus informāciju vai pārrunāt atsevišķus lietas jautājumus ar savu frakciju vai partiju, iekams viņš ieņem noteiktu nostāju pilsētas domē. Ja iebildumi izvēršas un ietver komisiju vairākumu, rekomendācija vairs neko nenožīmē. Tādos gadījumos vislabāk būtu atlikt lietu, kamēr tai tiek sagatavota pienācīga rekomendācija.

Pašvaldības pārstāvis

Diskusija

Lēmums, kas uzliek pašvaldībai ārējas saistības, bieži ir jāpieņem pilsētas domē, vai kādā no komisijām. Daudzos gadījumos šo lēmumu bāze un pamatojums tiek veidots diskusijās ar pilsoņiem, organizācijām, citām varas institūcijām utml.

Svarīgākās diskusijās kopā ar citiem iespējams piedalīties arī mēram vai komisijas priekšsēdētājam. Tādējādi tie diskusijā runā pašvaldības vārdā - līdzīgi kā ierēdņi. Viņu uzdevums - pēc iespējas vairāk realizēt pašvaldības intereses pilsētas domes vai komisijas noteikto pilnvaru ietvaros. Attiecīgā komisija vai pilsētas dome var būt tik tālu iesaistījusies sarežģītajā lietā, ka tā

ir pilnvarojusi politiķus noslēgt līgumu pēc aptuveniem nosacījumiem. Pretējā gadījumā ir jāturpina diskusijas attiecīgās politiskās institūcijas ietvaros, līdz līgums tiek noslēgts.

Pašiem politiķiem ir svarīgi, lai sadarbības pusēm būtu skaidrs, ka jāsaglabā pašvaldības darbības likumi. Ja pretējās diskusijas puses ir pārliecinātas, ka mērs vai komisijas priekšsēdētājs var darboties pilnīgi patvaļīgi, ātri vien rodas nesaprašanās un nevajadzīgi konflikti. Sarunās iesaistītais politiķis, protams, var būt ieinteresēts jaunos priekšlikumos un iespējamajos kompromisos, taču viņš nedrīkst pārkāpt savas noteiktās pilnvaras. Ja tas tomēr notiek, pašvaldībai var tikt uzlikta saistības, un vainīgajam politiķim, tādā gadījumā, ir personīga atbildība par nodarītajiem zaudējumiem. Vispareizāk būtu pretējai pusei uzsvērt, ka komisijas vai pilsētas domes piekrišana ir noteicošā.

*Neformālas
sēdes
(tikšanās)*

Jebkuram politiķim - lielākā vai mazākā mērā - gadās arī neformālas tikšanās ar iedzīvotājiem.

Piemēram, iepirkšanās universālveikalā var beigties kā saruna ar Pēteri un Pauli par visdažādākajām lietām.

Ja politiķis apsola kaut ko izdarīt, tas tūlīt tiek uztverts ka solījums pilsētas domes vārdā. Tāpēc, arī neformālā sarunā ir svarīgi uzsvērt, kādi ir katra atsevišķā politiķa ierobežojumi. Neviena deputāts, arī mērs nē, nedrīkst noslēgt pašvaldību ārēji saistošus līgumus. Viņš var apsolīt, ka iepazīsies ar šo lietu, izteikt prasību izdarīt pētījumus, izteikt kādu priekšlikumu šīs lietas sakarā, taču viņš nevar apsolīt, ka pašvaldība noorganizēs pasākumu, kuru pilsonis vēlas realizēt. To var nolemt tikai komisija vai pilsētas dome ar savu lēmumu.

*Amatos
ievēlēti*

Vai pilsētas dome var noteikt, kas būtu jādara deputātiem, kurus tā pati ir ievēlējusi dažādos amatos?

Tas ir iespējams gadījumā, ja pilsētas dome gatavojas pieņemt lēmumu, kuru tā jebkurā citā gadījumā būtu uzticējusi konkrētas institūcijas valdei. Uz pilsētas domes pleciem balstās galīgā atbildība, un tāpēc tā jebkurā laikā var atsaukt savu deleģēšanu.

Tāpēc nav vērts dot pavēles deputātiem, kuri ir ievēlēti vadībā. Tas, katrā ziņā, nebūtu labākais veids kā ietekmēt lēmumus.

Atsevišķos gadījumos pilsētas dome politiķus ievēl institūcijās ar neatkarīgu darbības sfēru, piemēram, ugunsdzēsības komisijā. Šiem politiķiem pilsētas dome nevar pavēlēt vai likt balsot piekriši vai noraidoši par kādu konkrētu lēmumu.

Pilsētas dome nedrīkst iejaukties jautājumos, kas nav municipāli. Neskatoties uz to, ka tā ir nozīmējusi konkrētu locekļu daļu valdēs utml., tā nedrīkst iejaukties viņu darbā.

Piesaistītās funkcijas

Citos gadījumos - piemēram, visdažādākā veida municipālo biedrību un asociāciju valdēs - var rasties vajadzība pakļaut politiķi, kurš pārstāv pašvaldību vienā no šīm valdēm. Šis jautājums var kļūt aktuāls tikai tajās lietās, kuras skar pašvaldības intereses.

Ja attiecīgajā institūcijā ir ievēlēts tikai viens loceklis, tad parasti nekādas problēmas nerodas. Šo pārstāvi ir ievēlējis domes vairākums, un viņš parasti brīvprātīgi aizstāv tās politiskās idejas. Ja tas ir nepieciešams, viņam var tikt dots rīkojums to darīt.

Turpretī, kad tiek ievēlēti vairāki locekļi, tad izvēlei ir jānotiek proporcionāli. Citiem vārdiem sakot, mazākums - vismaz tā lielākās partiju grupas - arī gūst iespēju realizēt savu ietekmi attiecīgajā institūcijā. Šajā gadījumā var rasties tāda situācija, ka vairākums dod rīkojumus visiem pārstāvjiem balsot saskaņā ar tā politisko pārliecību.

Proportionālās ievēlēšanas sistēmas mērķis ir nodrošināt mazākuma ietekmi. Tādējādi jābūt īpašam iemeslam, lai mazākumu ierobežotu. Tāds iemesls var būt, piemēram, tas, ka attiecīgās institūcijas statūtos ir noteikts, ka noteiktu lietu iervaros pilsētas dome var pakļaut savus locekļus, kuri to pārstāv. Taču pamatojums ir, ka neviens tautas ievēlēts pārstāvis nevar tikt piespiests balsot kādā politiskā institūcijā, kurā tas ir ievēlēts proporcionālās vēlēšanās, pret savu pārliecību.

10.3. Manieres un labais tonis politikā

Personiskā pārlicība

Dānijas konstitūcijas 56. paragrāfā ir minēts, ka Dānijas Parlamenta locekļi ir piesaistīti tikai viņu pašu pārlicībai un nevis viņu vēlētāju norādījumiem. Neskatoties uz to, ka municipālajā vadības likumkodeksā šāda nosacījuma nav, tomēr šis pats princips attiecas arī uz municipālpolitiķiem.

Viedokļa veidošana

Tas nenozīmē, uzreiz, ka politiķim ir jāieslēdzas kādā tukšā kambarī. Viņš tik pat labi var nonākt pie savas pārlicības kopā ar citiem. Demokrātijas procesā ir pilnīgi dabiski, ka politiķi savu nostāju un attieksmi attīsta pastāvīgā dialogā ar sabiedrību un savā starpā. Katrā gadījumā uz klausīt citus un pārrunāt problēmas ir vislabākais politiskās darbības veids. Racionāli ir arī savstarpēji tuvināt viedokļus, lai varētu panākt sadarbību. Protams, politiķim nekas netraucē rīkoties saskaņā ar viņu atbalstītājiem (izvirzītājiem) un realizēt solokarjeru. Bet tā jau ir katra paša izvēle.

Pilna atbildība

Politikis personīgi ir atbildīgs par to, kā viņš ir nobalsojis komisijā vai pilsētas domē. Tas attiecas uz sabiedrības juridisko pusi. Taču praksē tas skar arī politisko sfēru. Katrā gadījumā šāda politiskā darbība nav uzticības cienīga, ja politiķi, kuri ir balsojuši apstiprinoši konkrēta jautājuma sakarā, paskaidro, ka viņi to ir darījuši tikai tāpēc, lai izvairītos no konfliktiem ar grupu, frakciju vai vēlētājiem. Politikis nevar izbēgt no atbildības.

Neviens politikis nevar būt piesaistīts. Lai kādus noteikumus uzstādītu frakcija, tā nevar pilsētas domes loceklim uzlikt par pienākumu balsot par vai pret kādu konkrētu priekšlikumu. Deputāts ir neatkarīgs savas nostājas pieņemšanā.

Kritika

Taču tik pat skaidrs ir arī tas, ka jebkuram politiķim, kurš darbojas pretrunā ar savu izvirzītāju politisko nostāju ir jārēķinās ar kritiku. Tas, vienkārši, pieder pie spēles noteikumiem. Jebkurš pārstāvis riskē pazaudēt uzticību no tās puses, kuru viņš pārstāv. Sliktākā gadījumā reakcija var izpausties kā pārstāvja izslēgšana

no partijas vai kādas citas interešu grupas. Taču nosodīt pilsētas domi vēlētajiem var tikai nākošajās vēlēšanās.

Saņemt kritiku no saviem vēlētajiem ir diezgan nepatīkami un pat slikti. Taču ar to ir jārēķinās, lai politiskā sfēra nepārtaptu par personisko. Vienalga, vai politiķim tas patīk vai nē, viņam ar kritikas saņemšanu ir jāsamierinās, jo, ja viņš to nesaņems no vienas puses, tad saņems no otras. Vienkārši, nav iespējams izdabāt visām pusēm.

Nelikumīgi spaidi

Par nelikumīgu spiedienu var runāt tad, ja kāds mēģina pielietot ekonomiskas represijas, atlaišanas draudus utml., lai piespiestu politiķi rīkoties pret viņa pārlicību.

Politiskā kritika - pat pati spēcīgākā, kas izpaužas draudos izslēgt no partijas vai frakcijas - netiek uzskatīta par spaidiem juridiskā nozīmē.

Politiskie solījumi un vienošanās

Sadarbība

Mēs jau esam runājuši par to, cik liela nozīme ir pilsoņu un politiķu saskarsmei. Svarīgas ir arī neformālas attiecības politiķu starpā. Ārpus komisiju un domes sēdēm tās ir izveidojušās ļoti plašas, un tās lielā mērā nosaka politisko darba kārtību un rezultātu sasniegšanu.

Lai kādā komisijā vai pilsētas domē tiktu pieņemts lēmums, paiet ilgs laiks, un tas ir apjomīgs process. Administrācija atklāj problēmas vai arī tās viņai tiek pasniegtas, tad administrācijas izpēta faktiskos apstākļus un novērtē, kādi varētu būt iespējamie atrisinājumi.

Kad lietas nonāk kādā komisijā vai pilsētas domē, tad izvēlēties tās risinājumu ir politiķu uzdevums. Atsevišķos gadījumos dažādās iespējas tiek pārrunātas uz vietas sēdē, kas, acīmredzot, ir visizplatītākais paņēmieni tieši komisijās. Citos gadījumos pirms sēdēm tiek noslēgti neformāli līgumi, norunas atsevišķu politiķu starpā, lai nonāktu pie priekšlikuma, kuram vairākums varētu piekrist.

Neformālie līgumi nav reglamentēti ne ar kādiem likuma nosacījumiem, tāpat arī solījumi un normas, kuri izriet no iepriekšminētajiem līgumiem. Šajā gadījumā politiķiem - līdzīgi kā citiem cilvēkiem - ir jāatrod piemērotas manieres un labais tonis, lai tie varētu kopīgi izrunāt lietas, nebaidoties tikt izsmietiem vai atstumtiem sabiedrībā.

Sabiedrība ir nepieciešama. Tas nenozīmē, ka ir momentā jāatsakās no politisko nostāju atšķirības un tās jāiznīcina. Tas nozīmē to, ka cilvēkiem ir jābūt savstarpējai uzticēšanās spējai.

Vienprātība Vienprātība politiķu starpā ir drošs pamats. Var gadīties, ka diskusijas sākas no pilnīgi dažādiem izejas punktiem, bet, neskatoties uz to, pateicoties informācijai un argumentiem, tiek panākta vienošanās. Lai tā izdotos, ir svarīgi, lai politiķi varētu saņemt to informāciju, kas viņiem ir nepieciešama, un lai valdošā noskaņa būtu tik laba, ka cilvēki pievērsu uzmanību ne tikai saviem argumentiem, bet uzklausītu arī citus. Var rasties nepieciešamība tikties vairākas reizes, pa starpām ieturot pārdomu pauzes un dodot iespēju politiķim tikties katram ar savu "aizmugri". Ja katrs politiķis atsevišķi sāks būvēt savus bastionus un pēc tam vēl šaudīties uz visām pusēm, lai tos aizstāvētu, tad sadarbībai ir lemts izputēt.

Kompromiss Ar kompromisu ir nedaudz savādāk. Kompromisa gadījumā netiek panākta vienošanās par to, kurš ir vislabākais atrisinājums, bet gan abas puses piekāpjas viena otrai, iespējams tāpēc, ka ir jāsakopo lielais vairākums to, kuri atbalstītu kādu noteiktu risinājumu. Kompromisi ir nepieciešami, lai izvairītos no politiskās dzīves tukšgaitas vai pilnīgas apstāšanās. Bez politiķu vēlēšanās piekāpties un vienoties kopīgā priekšlikumā, nekas nevar tikt panākts.

Kompromisu negatīvā puse politiskajā sfērā ir tas, ka politiķu diskusijas notiek aiz slēgtām durvīm, un tādējādi tiek mazināta politisko debašu iespēja. Taču kompromisam nemaz nav jāietver visas partijas vai politiskie saraksti, bet tikai vairākums. Atklātajai pašvaldību sistēmai tāpēc vajadzētu nodrošināt, lai ārpus pilsētas domes esošās grupas un frakcijas var uzstādīt jautājumus, saņemt uz tiem atbildes un iesaistīties kritiskās

debatēs par tiem.

Tirgošanās Tirgošanās ir trešais politiskās vienošanās veids. Kompromisa gadījumā puses nāk viena otrai pretī un satiekas pusceļā kāda priekšlikuma pieņemšanā. Tirgošanās gadījuma izveidojas "dots pret dotu" attiecības: samaksa par to, ka viena puse var realizēt savu priekšlikumu, izpaužas tajā, ka otrai pusei tiek dota iespēja realizēt kādu savu nodomu. Piemēram, viena frakcija ir iecerējusi jauna ceļa izbūvēšanu, otra vēlas izbūvēt peldbaseinu. Gala noruna minētajā gadījumā izpaustos tā, ka tiktu uzūvēts gan ceļš, gan peldbaseins.

Šis vienošanās veida priekšrocības var atrast tajā, ka divas problēmas tiktu atrisinātas vienā piegājienā. Ēnas puse varētu būt tā, ka, iespējams, tiek pieņemti divi lēmumi, kuri abi ir nevēlami pilsētas domes vairākumam. Bez tam, šāda veida tirgošanās bieži pašvaldībai dārgi maksā.

Kompromisu var panākt piekāpjoties savās prasībās; tirgošanās var beigties ar vienošanos, ja abu pušu prasības atbilst viena otrai, un bieži to apjoms nav tik svarīgs. Kompromiss ir iespējams, ja divas puses vēlas sasiegt vairāk vai mazāk vienu un to pašu. Turpretī, par tirgošanos runa var būt tanī gadījumā, ja pusēm katrai ir pilnīgi atšķirīgas prasības un vēlmes, kuras nav savienojamas.

Līgums vai noruna var tikt veidots ar vienprātības, kompromisa vai tirgošanās palīdzību, taču politiskajā ikdienā starp šīm ideālajām formām ir ļoti daudz starpposmu un variāciju.

Pildīt solījumus un norunas Par laimi, politiskajai dzīvei ir ļoti daudz kopīgu pazīmju ar citām sabiedrības un sadarbības formām. Pildīt solījumus un norunas (līgumus) pieder pie labā toņa un manierēm. Ja kāds politiķis to neievēro, tad tā rezultātā viņš zaudē citu politiķu uzticību. Tas nav to vērts - iesaistīties ilgās un sarežģītās pārrunās, kuru laikā cilvēks atkāpjas no saviem principiem rezultāta panākšanas labā, ja pēc tam viņš konstatē, ka citi neievēro norunu.

Tāpēc ir svarīgi, lai politiķis padomātu, pirms viņš kaut ko apsola. Tā nav nekāda kauna lieta, ja kāds norunas laikā savam

partnerim pasaka, ka viņam ir vajadzīgs laiks pārdomām un, iespējams, arī sarunām ar saviem domu biedriem un vēlētājiem, pirms viņš slēdz līgumu vai iesaistās kādā pasākumā. Tas nav arī nekāds negods, ja pirms tam, kad kaut kas tiek norunāts, cilvēks grib būt pārliecināts par to, ka visa svarīgākā informācija ir aktuāla. Pretējā gadījumā viņš un, līdz ar to, arī citi, var nonākt nelāgā situācijā. Ja cilvēks pilnīgi bez nekādas atturības iesaistās kādā norunā, tad pēc tam ir grūti no tā atteikties, nezaudējot savu uzticēšanos un cieņu.

*Pārkāpt
solījumus un
norunas*

Neskatoties uz to, ka politiķis ir bijis atturīgs un piesardzīgs, tomēr vēlāk var uzrasties papildus informācija, kura ir tik būtiska, ka būtu pilnīgi muļķīgi turpmāk saglabāt norunu. Citā gadījumā apstākļi var mainīties nozīmīgā veidā. Ja tas, vai kas cits notiek, kas politiķim liek atteikties no saistības, ko tas uzņēmies, tad pie labā toņa un manierēm pieder paziņot par to savam norunas partnerim cik vien ātri iespējams, lai norunāto vispār varētu atcelt un lai nebūtu par velti. Ja no līguma atsakās viens politiķis, tad, iespējams, to darīs arī pārējie, un tādā gadījumā uzticēšanās ne drusku netiek veicināta, ja rodas jauna informācija.

*Atklātība un
uzticēšanās*

Pašvaldību sistēmā ļoti liela nozīme ir atklātībai. Pilsoņiem ir jāzin, kādas lietas tiek izskatītas pašvaldības administrācijā, komisijās un pilsētas domē, un politiķiem ir jāpiedāvā savs darbs sabiedrisko debašu iztirzāšanai un jādod par to atskaites.

Taču, politiķu starpā ir nepieciešama uzticēšanās, saliedētība un zināma tuvība. Vairums cilvēku ir ļoti atturīgi, runājot ar citiem, ja pastāv risks, ka nākošajā dienā viņu domas, kuras tie ir izteikuši neformālas sarunas laikā, tiks citētas kādā avīzē. Lai sadarbība politiķu, frakciju vai partiju starpā notiktu veiksmīgi, tad nevar pieļaut, lai politiķi, kuri tajā piedalās, izstumtu un apsmietu citus par viņu "muļķīgajiem viedokļiem", kas tiek atklāti diskusiju laikā. Nekāda labuma nav arī no tā, ka viena līguma puse cenšas saglabāt visus laurus par tā pozitīvo pusi un uzvel visu atbildību par negatīvo uz otru.

Nodaļā par profesionālā noslēpuma pienākumu (nodaļa 4.2) tika izklāstīts, kas ir jāizstāsta par lietām, kuras tiek izskatītas komisijās un aiz slēgtām durvīm pilsētas domes sēdēs. Īkšķa

likums nosaka, ka:

- jebkura tēma var tikt brīvi diskutēta, izņemot informāciju, uz kuru attiecas profesionālā noslēpuma pienākums. Tas pats attiecas arī uz lēmumiem un uz informāciju par to, kurš ir balsojis apliecinot, kurš - noliedzot;
- jebkuram politiķim ir jādod informācija par to, ko viņš ir teicis sēžu zālē;
- turpretī, ir kategoriski aizliegts atreferēt to, ko citi ir teikuši sēžu zālē.

Neformālo sēžu laikā var būt vēl lielāka nepieciešamība pēc savstarpējas uzticēšanās. Lai sadarbības process veiktos, būtu labi, ja politiķi diskusiju laikā necenstos publicēt un atklāt sabiedrībai katru mazāko diskusiju detaļu. Lai kaut ko sasniegtu un lai paliktu labs sarunu partneris arī nākošajā dienā un turpmāk, ir jābūt ļoti uzmanīgam un iejūtīgam. Taču demokrātijas process zaudē savu prestižu, ja visas sarunas un vienošanās notiek ar tirgošanās palīdzību un vairumā gadījumu slepeni.

11. Administrācijas pienākumi

11.1. Administrācijas iekārtojums

Tradīcija

Dānijas pašvaldību sistēmā pastāv tradīcija, ka deputāti tieši piedalās notiekošajā (tekošajā) administrācijas darbībā. Pirms 20-30 gadiem pagasta vai apgabala domes priekšsēdētājs to visu varēja paveikt, sēžot savās mājās pie ēdamgalda. Šodien tas ir kļuvis neiespējami, jo municipālie uzdevumi ir kļuvuši pārāk plaši un izskatāmo lietu pārāk daudz. Tomēr tautas ievēlētie vēl joprojām tiešā veidā ir iesaistīti ļoti daudzu konkrētu lietu izskatīšanā. Tas, pirmkārt, ir attiecināms uz pastāvīgajām komisijām, kā arī uz politiķu ikdienas saskarsmi ar pilsoņiem.

Adminis- trācijas uzdevumi

Ir ļoti svarīgi, lai pašvaldības administrācijā strādātu cilvēki ar profesionālu izglītību un pieredzi visās neskaitāmajās uzdevumu sfērās. Administrācijas uzdevums ir sagatavot lietas, kurās politiķiem jāpieņem lēmumi. Administrācijai ir jāpieliek savas pūles, arīdzan, lai realizētu politiķu pieņemtos lēmumus dzīvē. Var pilnīgi droši apgalvot, ka mūsdienu pašvaldību sistēmas

apstākļos politiķi ļoti lielā mērā ir atkarīgi no palīdzības, kuru viņiem sniedz administrācija. Pašvaldību uzdevumi ir tik dažādi un daudzpusīgi, ka praksē politiķiem lielākā darba daļa ir jāuztic municipālajiem darbiniekiem (ierēdņiem): piemēram, institūciju ikdienas vadīšana un lēmumu pieņemšana virknē rutinēto lietu.

Deputātu atbildība

Kopš apgabalu domju priekšsēdētāju ziedu laikiem vadības likumdošanā ir izdarītas daudzas izmaiņas; taču galējais, izšķirošais princips ir palicis nemainīgs: uz deputātu pleciem gulstas galējā atbildība par pašvaldības darbību, un tāpēc viņiem pieder arī lemtāšanas tiesības. Šī paša iemesla dēļ ir svarīgi diskutēt par to, kā var tikt pielāgota politiskā vadības sistēma, lai tā funkcionētu kā administrācijas ikdienas darbības ievirzītāja, nevelkot garumā lietu izskatīšanu. Vai attiecīgās politiskās vadības interešu un administrācijas efektivitātes darbība būs vērstas pretēji viena otrai, vai arī šie divi faktori var tikt apvienoti un stimulēt viens otru? Pie šiem jautājumiem mēs vēl atgriezīsimies nodaļā 11.2.

Personāls

Pilsētas domes uzdevums ir izlemt un noteikt, kādiem posteņiem ir jābūt katrā administrācijas nodaļā. Protams, ka starp cilvēku daudzumu un prasībām, kuras uzstāda likumdošana un pati pilsētas dome uzdevumu veikšanai, ir jābūt zināmais sakarībai.

Vienošanās un līgumi

Municipālās darbības personāls tiek pieņemts darbā saskaņā ar vienošanos un līgumiem, kurus savā starpā noslēdz personālu organizācijas un Pašvaldību līga. Diskusijas par pašvaldībām Kopenhāgenas apgabalā no darba devēju puses pārstāv Kopenhāgenas Apgabala Pašvaldību Savienībā. Kopenhāgenas un Fredriksbergas pašvaldības šīs lietas kāro pašas.

Apgabalu vienošanos no darba devēju puses veic Apgabalu domju asociācija.

Lai lēmumi par algas un daudziem citiem darba nosacījumiem varētu stāties spēkā, tie ir jāapstiprina pašvaldību Algu departamentā (§67). Šo departamentu pēc municipālo organizāciju utml. ieteikumiem un rekomendācijām, iecel

Iekšlietu ministrija.

Likumi

Bez tam, vēl pašvaldībām uzliek saistības vesela virkne ar personālu saistītu likumu, piemēram, likumi par atvaļinājumu, darba organizāciju un vienlīdzību attieksmē pret darbiniekiem. Uz tautu augstskolu ierēdņiem attiecas likums par ierēdņiem. Uz pārējiem ierēdņiem attiecas pašu pašvaldību konvencijas par ierēdņiem, kuras arī ir jāapstiprina Pašvaldību Algu departamentā.

*Uzņemšana
darbā*

Minēto ierobežojumu ietvaros pilsētas dome pastāvīgi var izlemt, cik daudz cilvēku tā nodarbinās; pilsētas dome pati slēdz līgumu ar attiecīgajām personām.

*Personāla
politika*

Sīkākas, ar personāla politiku un darba izpildi saistītas detaļas, nosaka pilsētas dome un kāds cits, kuru tā ir pilnvarojusi šai funkcijai. Tomēr, sadarbībā ar darbiniekiem un to pilnvarotiem pārstāvjiem ir jāievēro priekšniecības tiesības.

*Sadarbības
izvēle*

Attiecībā uz darba vietām sadarbības komisijām pastāv nosacījums, ka iepriekš sadarbības komisijā ir jāvienojas par darba un personāla apstākļiem un detaļām šajā sakarā. Tas var būt saistīts, piemēram, ar darba laiku un pārtraukumu izvietojumu, apsardzes grafiku, darba vidi un drošību. Bez tam, vēl jāvienojas par nosacījumiem sakarā ar pieņemšanu darbā, atlaišanu utml.

Sadarbības komisijā priekšniecība un personāls katrā darba vietā ir vienlīdzīgi pārstāvēti. Sadarbības komisiju uzdevumus vēl, bez tam, ir arī pieņemt informāciju no abām pusēm un atrisināt visus jautājumus, kas saistīti ar darba un personāla apstākļiem.

Administrācijas uzbūve

Pilsētas dome administrāciju lielā mērā var iekārtot, kā tai pašai patīk.

*Sadalījums
sektoros*

Tradicionāli, pašvaldības administrāciju ir uzbūvējušas tā, lai tā tiktu sadalīta sektoros, kas lielā mērā atbilst komisiju sadalījumam. Parasti vēl bez centrālās pārvaldes (kurā ietilpst arī

Ekonomikas jautājumu komisija) pastāv arī sociālā pārvalde, tehnikas un vides jautājumu pārvalde un izglītības un kultūras pārvalde. Pie katras pārvaldes ir piesaistītas vairākas institūcijas. Apgabalos parasti pastāv centrālā pārvalde, slimnīcu pārvalde, sociālo un veselības jautājumu pārvalde, izglītības un kultūras pārvalde un tehnikas un vides jautājumu pārvalde. Administrācijas un komisiju uzbūves sistēmām obligāti nav jābūt vienādām, un praksē parasti pastāv būtiskas atšķirības starp tām.

*Kompetences
sadalījums*

Galavārds jautājumā, kas darbiniekiem ir un, kas būtu jādara, pieder pilsētas domei. Tā var izveidot un pieņemt kompetences sadalījuma plānu, organizācijas plānu un amatu aprakstus, kuri vairāk vai mazāk detalizēti nosaka, kuros līmeņos katrs no jautājumiem ir jāizskata. Sīkāka kompetences sadalījuma noteikšana administratīvajās aprindās parasti tiek uzticēta katras pārvaldes priekšniekam. Dažās pašvaldībās jebkura rīcība ir reglamentēta ipašos darba dalīšanas likumos; turpretī, citās - viss notiek, vadoties pēc pašu pieredzes.

*Hierarhiska
vai
horizontāla
struktūra*

Iespējas ir ļoti plašas. Var tikt izveidota tradicionālā hierarhiskā struktūra, kuras ietvaros pēc iespējas mazāk tiek uzticēts parastajiem ierindas darbiniekiem; kurā pastāv katra līmeņa iekšējā kontrole; kurā daudzām lietām jātiek izskatītām tikai pašā virsotnē. Var tikt izveidota arī pilnīgi horizontāla struktūra, kuras ietvaros daudzas lietas var izskatīt ierindas darbinieki; iekšējā kontrole ir ļoti minimāla; administratīvā un politiskā priekšniecība interesējas par vadības struktūrām un, tikai ļoti reti, par konkrētām lietām.

Deleģēšana

*Adminis-
trācijas
kompetence*

Lai pašvaldība varētu darboties, tad - kā jau minējām - ir nepieciešams, lai darbinieki veiktu veselu virkni uzdevumu. kuros nebūtu tiešā veidā piesaistīti politiķi. Bez municipālo darbinieku patstāvības un atbildības uzņemšanās pašvaldības darbība vienkārši stāvētu uz vietas. Darbiniekiem, protams, ir jāiekļaujas to robežu ietvaros, kuras ir noteikušas politiskās institūcijas kompetences sadalījuma, budžeta un citu nosacījumu veidā.

Administrācijai pieder darbības lauks, kuras ietvaros tā var rīkoties, neprasot obligāti izsmeljošas politisko institūciju pilnvaras. Šī darbības lauka apjoms ir jāizvērtē konkrēti katrā situācijā. Tas ir atkarīgs no profesionālās sfēras un katras pašvaldības tradīcijām. Kā jau tika minēts, šo darbības lauku var ierobežot politiskās institūcijas. Taču tas var tikt paplašināts ar deleģēšanas palīdzību.

Deleģēšana

Ar deleģēšanu saprot, ka tas, kuram pieder kompetence, uztic lēmumu pieņemšanu citai personai. Pilsētas dome vai komisijas ar deleģēšanas palīdzību var administrācijai uzticēt līgumu noslēgšanu noteiktu veidu lietās. Deleģēšana var tikt ierobežota atsevišķos jautājumos. Katra politiskā institūcija var noteikt vairāk vai mazāk precīzus ierobežojumus, kuru ietvaros administrācija var pieņemt lēmumus.

Deleģēšanai no politiskā uz administratīvo līmeni ir ļoti plašas iespējas. Sociālā pārvalde, piemēram, var deleģēt lēmumus materiālo pabalstu sakarā, tehnisko un vides jautājumu komisija var deleģēt lēmumus celtniecības jautājumu un vides inspekcijas sakarā. Neskatoties uz to, komisijām vajadzētu pasekot līdzi, kas notiek to profesionālajās sfērās, un svarīgākos lēmumus pieņemt pašām.

Kā jau tika minēts nodaļā 7.1, daži jautājumi ir jāizlenij pilsētas domē, piemēram, apstiprinājumi, revīzijas rezultātu novērtēšana, aizņēmumi, garantiju uzņemšanās un augstākie politiskie lēmumi.

Ja pilsētas dome, piemēram, kādā kompetences sadalījuma plānā ir viennozīmīgi noteikusi, ka konkrētai komisijai jāpieņem noteikta veida lēmumi, tad šī komisija nevar pati deleģēt šo lēmumu pieņemšanu administrācijai.

Pilsētas domes vai kādas komisijas mazākums nevar aizkavēt lēmumu par deleģēšanu administrācijai. Tāda lēmuma pieņemšanai pietiek ar vispārēju balsu vairākumu. Mazākums, kas vēlas tiešāk iesaistīties kādu lietu izskatīšanā, tādos gadījumos var pieprasīt lietu dokumentu pieejamību, uzdot jautājumus un izvirzīt priekšlikumus komisijā vai pilsētas domē (nodaļa 9.1 un 9.2).

Ja pilsētas dome vai kāda komisija deleģē kompetenci administrācijai, tad jātiek uzstādītām zināmām prasībām. Pirmkārt, ir jābūt skaidrībai, kādas pilnvaras un kam tiek uzticētas. Otrkārt, administrācijas rīcībā jābūt resursiem - gan profesionālajiem, gan ekonomiskajiem - kuri padarītu iespējamu uzdevuma veikšanu. Treškārt, pilsētas domei vai attiecīgajai komisijai ir jāveic zināma kontrole, piemēram, atsevišķu pārbaužu veidā, pieprasot regulāras atskaites par attiecīgajām profesionālajām sfērām.

Politiskajām institūcijām, kuras ir deleģējušas administrācijai lēmumu pieņemšanu, ir pilnas tiesības jebkurā lietā iejaukties. Pieņemtie lēmumi var tikt grozīti, izņemot gadījumus, kad tie ir kļuvuši saistoši pašvaldībai; deleģēšana var arī tikt atsaukta vispārēji vai arī kādas konkrētas lietas ietvaros.

Vienota administrācija

Vienota administrācija

Municipālā administrācija ir vienots veselums, neskatoties uz to, ka tā ir sadalīta vairākās nozaru pārvaldēs. Tas gan neattiecas uz pašvaldībām ar municipālo pārvaldes sistēmu (nodaļa 7.5).

Mērs ir augstākais vienotās administrācijas vispārējais vadītājs (§31; 2.daļa). Tas nozīmē, ka mērs vai izpilddirektors viņa vietā ir pirmā atbildīgā persona personāla, administrācijas iekārtojuma lietu izskatīšanā utml.

Vienota administrācija dod iespēju nodibināt sakarību administrācijas sektoru starpā. Ir jāizvairās no tā, ka pārvaldes darbojas viena otrai pretī. Vislabākais ir, ja ar sadarbības palīdzību ir uzlabots lietu izskatīšanas process vai ietaupīti resursi. Iespējams, ka nodokļu pārvaldes kartotēka par pilsoņu materiālo stāvokli var tikt izmantota sociālo jautājumu pārvaldē, izskatot lietas par dzīvokļu piešķiršanu pensionāriem. Katrā ziņā, tas ir diezgan nelāgi, ja nodokļu pārvalde vēlas tikai modernizēt un uzlabot šo kartotēku ar jaunu informāciju, kam ir tikai ar nodokļiem saistīta nozīme. Tāda rīcība var novest pie tā, ka sociālās pārvaldes lēmumi tiek balstīti uz neformālu informāciju. Ja divas pārvaldes pašas savā starpā nevar vienoties par sadarbību, tad mēram vai izpilddirektoram ir jānāk tām palīgā.

Vienotas administrācijas gadījumā ir iespējams rīkoties saskaņā ar vienotu personāla politiku, pēc iespējas racionālāk izmantot ēkas un telpas, vienoties atsevišķās kopīgās funkcijās, kuras var veikt kopīgi visu nozaru pārvaldes un institūcijas. Īsi sakot, vienotas administrācijas mērķis ir saturēt kopā pašvaldību un pēc iespējas racionālāk izmantot resursus.

Daudzviet ir izveidotas vadības grupas, kuras sastāv no izpilddirektora un attiecīgo nozaru vadītājiem. Šādas grupas var stipri veicināt sadarbību un koordināciju nozaru starpā.

Divi pavēļu ceļi

Mērs nedrīkst iejaukties lietu saturā; politiskā pārvalde pieder pastāvīgajām komisijām un pilsētas domei.

Administrācija var nonākt strupceļā starp divām dažādām pavēļu līnijām. Ja, piemēram, komisija prasa, lai kāda nodaļa, cik vien ātri iespējams, pabeidz apjomīgu sektoru plānu, turpretī, mērs tai pašā laikā pieprasa, lai tā izdara analīzi attiecībā pret lietu izskatīšanas racionalizāciju, tad ko lai izpilda pa priekšu? Var arī gadīties, ka kāda komisija uztic administrācijai tādus uzdevumus, kuru veikšanai nav pietiekošu resursu. Ko tad lai dara? Mēram ir jā rūpējas par to, lai konflikts starp iesaistītajām pusēm tiktu atrisināts. Ja tas nedod rezultātus, tad pilsētas domei ir jādod priekšroka vienam no uzdevumiem.

Administra- tīva palīdzība citiem

Pilsētas domei ir jāizlemj, vai pašvaldība sniegs administratīvu palīdzību demokrātiskā procesa institūcijām (patērētāju biedrībām, vietējām komisijām utt.). Pašvaldība var to darīt, taču tas nav obligāti. Jaunajām institūcijām palīdzība lieti noder. Katra pilsētas dome pati nosaka atbalsta veidu un apjomu.

11.2 Politiku pārvalde

Tautas mandāti pieder politiķim un nevis municipālajiem darbiniekiem, un politiķi ir atbildīgi vēlētāju priekšā. Tāpēc svarīgi, lai reālā pārvalde (vadība) pašvaldībā būtu tautas ievēlēto rokās. Rodas jautājums, kā to vislabāk nodrošināt? Kādi pārvaldes līdzekļi ir to rīcībā? Vai politiskās pārvaldes ietekmes sfēras ir ierobežotas? Vai ir kaut kas tāds, no kā politiķim vajadzētu stāvēt nostāk?

Darbiniekiem, protams, ir ļoti svarīgi, kā viņu darbs tiek vadīts. Municipālajiem darbiniekiem ir jāzina, kādi nosacījumi izriet no demokrātijas "spēles" noteikumiem. Tie, protams, ir jāievēro. Municipālie darbinieki - tāpat kā visi citi - var sajust lielāku iesaistību un atbildību, ja tiek dota lielāka ietekme. Ja cilvēks tiek regulēts un kontrolēts katrā vismazākajā niansē, tad jebkurš var zaudēt darba prieku, vienalga vai tā priekšnieki ir ierēdņi vai politiķi.

Svarīgs jautājums, vai jāuztic līdzdalība demokrātijas institūcijās. Iesaistoties tajās ir iespējas veicināt atbildības sajūtu.

No otras puses, tas var radīt iespaidu, ka politiķi izvairās no atbildības, ja tie vienkārši iedod maisu ar naudu un uztic darbiniekiem vai arodbiedrībai darbus, kuri laiku pa laikam nav visai patikami.

Politiskās pārvaldes robežas

Lietu sagatavošana

Politisko institūciju lēmumi lielā mērā ir atkarīgi no jautājumu sagatavotības pakāpes un no iesniegtā materiāla, kas ir lēmuma pieņemšanas bāze. Politiķi - paši to nemaz nenojauzdami - var būt spiesti pieņemt kādu konkrētu lēmumu tikai tāpēc, ka tiem trūkst informācijas un argumentu, kuri varētu novest pie cita lēmuma. Izslēgt noteiktus risinājumus jau iepriekš. nav administrācijas uzdevums. Ja pastāv reālas izvēles iespējas, tad tās atklāti jāliek priekšā politiskajām institūcijām. Tātad, ir ļoti svarīgi, lai administrācija sagatavošanas darbu laikā būtu objektīva.

Mērs un komisiju priekšsēdētāji var dot norādījumus attiecīgo pilsētas domes un komisiju sēžu sagatavošanai: piemēram, paziņot administrācijai, ka jautājumam jābūt sagatavotam līdz noteiktam laikam. Turklāt, politiķi var regulēt sagatavošanas apjomu. Eventuāli, tie var arī paziņot, ka jautājuma sagatavošanas procesā nav nepieciešams apkopot citu instanču izteikumus, ja tas nav obligāti noteikts likumā.

Nav tiesību ignorēt informāciju par faktiskajiem apstākļiem, kura politiķiem liekas nepieņemama. Tie nedrīkst pavēlēt, lai

darbinieki dod slēdzienu pretrunā ar viņu profesionālo pārliecību, jo priekšsēdētājam, pilsētas domei vai komisijai ir nepieciešamība pēc nopietniem un objektīviem padomiem.

Mērs un komisiju priekšsēdētāji var pieprasīt, lai visi apsvērumi un argumenti tiktu minēti kopā ar faktiem. Tos atklāti jāpasniedz tiem politiskajiem orgāniem, kuriem pēc tam ir jāizdara izvērtēšana. Politiski, turpretī, nevar pieprasīt, lai administrācija iesniegtu kādu noteiktu rekomendāciju, kas varētu apmierināt mēra vai attiecīgās komisijas priekšsēdētāja politiskās intereses. Mērs vai komisijas priekšsēdētājs, savukārt, var piedāvāt savu rekomendāciju administrācijas rekomendācijas vietā vai tai blakus.

No tā var secināt, ka mērs un komisiju priekšsēdētāji zināmā mērā var vadīt jautājumu sagatavošanu, piemēram, tās apjomu un laika patēriņu, bet šai vadišanai jābūt politiski neitrālai.

*Izņēmums -
patstāvīgās
pilnvaras*

Parasti administrācijai nav nekādu patstāvīgu pilnvaru attiecībā pret politisko līmeni. Kā izņēmumu varētu minēt to, ka skolas direktoram, saskaņā ar jaunajām izmaiņām likumdošanā, pieder kompetence pieņemt visus konkrētos lēmumus, kas saistīti ar šīs skolas skolniekiem, kā arī vadīt skolas darbiniekus un sadalīt pienākumus to starpā. Pilsētas dome par katru skolu var ievākt informāciju un izteikt savus priekšlikumus. Tā, turpretī, nevar mainīt skolas lēmumus tik tālu, cik tie ir pieņemti skolas kompetences ietvaros, izņemot gadījumus, ja ir konkrēta sūdzība.

Vispusība

Ir bijušas karstas diskusijas par to, vai pašvaldības politiskās institūcijas, piemēram, var tik tālu vadīt bibliotēkas darbību, ka iejaucas jautājumā, kādas grāmatas būtu jāiepērk. To var darīt, ja politiski to vēlas - gan vispārēju norāžu veidā, gan konkrēti izvēloties grāmatas - tikai politisku izvēle nedrīkst būt balstīta uz neobjektīviem apsvērumiem.

Bibliotēku likumā ir ietverti kritēriji, kuriem ir jābūt noteicošiem grāmatu izvēlē. Šie nosacījumi uzliek saistības (reglamentē) arī pilsētas domes locekļiem. Šajā konkrētajā gadījumā, piemēram, politiski apsvērumi ir neobjektīvi, tāpēc ka, ņemot tos vērā, netiek ievērota prasība pēc vispusības, kura saskaņā ar likumu

attiecas uz bibliotēkām. Līdzīga prasība pēc vispusības attiecas uz izglītību tautas augstskolās.

Objektivitāte Attiecībā pret objektīviem vērtējumiem pastāv ierobežojumi cik tālu politiķi var iejaukties. Tādēļ, ka lēmumus jābalsta uz objektīviem apsvērumiem. Šajā sakarā robežas ir difūzas, un nekad nenāk par ļaunu uzmanīt arodb grupas, kuras vēlas pārņemt vai paturēt politisko prioritāti, slēpjoties aiz "profesionalitātes" vairoga. Vairākās sfērās pastāv risks, ka atklātā demokrātiskā izvēle var tikt aizstāta ar profesionālu tehnokrātiju, vai nu tāpēc, ka politiķi vēlas atbrīvoties no sarežģītas izvēles, vai arī tāpēc, ka atsevišķi profesionāļi labprāt vēlētos iet savu, neatkarīgu ceļu, kur nebūtu tik daudz neskaidru jautājumu.

Ir pilnīgi skaidrs, ka ir jāizvēlas politiski, vai slimību ārstēšanai tiks pielietoti jauni, profesionāli atzīti paņēmieni un tehnika. Turpretī, uzstādīt konkrētam pacientam diagnozi un vienlaicīgi ar to piemeklēt vispareizāko ārstēšanas ceļu ir ārsta kompetencē.

Skaidrs, ka politiķiem ir jāizšķir, vai tiks būvēts jauns tilts satiksmes plūsmai, vai tam jābūt ar vai bez velosipēdistu celiņa un cik daudz tas var izmaksāt. Turpretī, noteikt, kā jātiek izpildīti tehniskajiem aprēķiniem un konstruēšanai nav politiķu uzdevums. Politiķi, protams, var uzstādīt jautājumu par tehnisko sfēru un pieprasīt, lai tiktu sniegta sīkāka informācija par kādu jautājumu. Ja tiem nav uzticības kādam projektam, tie var to noraidīt un pasūtīt jaunu: tas būtu satraucoši, ja politiķi noraidītu pilnīgi visus profesionālos aprēķinus, lai realizētu paši savas idejas un tilta konstrukcijas plānus.

Likuma robežas Administrācijas pienākums ir dot padomus par to iespējamo lēmumu likumību, par kuriem politiķi diskutē. Ja tie, neskatoties uz visu, tomēr pieņem nelikumīgu lēmumu, tad rodas jautājums, vai administrācijas pienākums ir realizēt to dzīvē. Pie tā mēs atgriezīsimies nodaļā 11.3.

Tikai municipālie uzdevumi Politiskai administrācijas vadīšanai, protams, vajadzētu turēties municipālo uzdevumu ietvaros. Darbiniekiem nevar likt darīt visu iespējamo, piemēram, nomazgāt mēra automašīnu, lai tā būtu skaista nedēļas nogales ģimenes izbraukumam, vai rakstīt mēra

vietā viņa politiskos rakstus un runas.

*Tikai kā
darbinieki*

Darbinieki var saņemt norādījumus tikai tajā, kas viņiem būtu jādara kā municipālajiem darbiniekiem. Viņi paši ir noteicēji par saviem profesionālajiem klubiem utml. Mērs kā augstākais vispārējais vadītājs var noteikt, ka darbinieki nedrīkst apkalpot parastos pilsētas domes ierindas locekļus; taču viņš nevar aizliegt darbinieku klubiem to darīt vai neļaut municipālajiem darbiniekiem un politiķiem brīvajā laikā sarunāties vai būt vienas politiskās biedrības locekļiem.

Konkrētas lietas un/vai norādījumi

Politiskās institūcijas var nodrošināt sev ietekmi, pašas pieņemot lēmumus konkrētās lietās. Taču, kā jau tika minēts šīs nodaļas sākumā, faktiski nav iespējams politiskajām institūcijām izlemt pilnīgi visas lietas. Tomēr tās izlemj tik daudz lietas, cik vien iespējams.

Otrs veids, kā politiķi var nodrošināt sev ietekmi, ir ierobežot administrāciju. Obligātā prasība pēc apstiprinājumiem jebkurā gadījumā nozīmētu to, ka politiķi nosaka ekonomiskās robežas. Līdz ar to viņiem ir iespēja noteikt pamatievirzes. Tās var izpausties kā nosacījumi lietu izskatīšanai, kuras tiek deleģētas administrācijai. Tās var izpausties arī kā nosacījumi institūcijas darbības sakarā, piemēram, par darba laikiem, aprūpi utml.

Politiki var aprobežoties ar to, ka viņi nosprauž zināmus darbības mērķus un uztic darbiniekiem, lai tie izlemj, kā tos labāk realizēt. Tie var uzstādīt minimālas un maksimālas prasības. Tie var izlemt, ka viņi vēlas dot ļoti precīzus nosacījumus. Šeit pastāv neskaitāmas variācijas.

Ir svarīgi apsvērt, kā politiskajai pārvaldei var radīt vislabākās iespējas.

Savas pārvaldes formas izvēle ir atkarīga no pilsētas domes un no katras komisijas atsevišķi. Var rasties nepieciešamība pielietot dažādus pārvaldes līdzekļus dažādajās sfērās.

Tagad mēs pavisam vispārīgi ieskicēsim dažas priekšrocības un trūkumus tam, ka politiskās institūcijas konkrētu lietu izskatīšanai dod atsevišķus nosacījumus jeb pamatievirzes.

KONKRĒTAS LIETAS

Kā argumentus konkrētu (atsevišķu) lietu izskatīšanai var minēt:

Priekšrocības

- Politikā ir jāiesaista pēc iespējas vairākās lietās, tāpēc ka viņi jebkurā gadījumā ir augstākās atbildīgās personas par pašvaldības administrāciju. Politikā nedrīkst izvairīties no atbildības, deleģējot lietas darbiniekiem.

- Ja pilsoņi vēlas diskutēt par savām lietām ar politiķiem, tad tas ir muļķīgi, ja politiķi par tām nav neko dzirdējuši. Pilsoņi jūtas tā, it kā pret viņu lietām neviens neattiecas nopietni, un, savukārt, politiķiem rodas sajūta, kā pilntiesīgiem šī procesa dalībniekiem.

- Saskaņā ar definīciju, politiķi ir laji (nespeciālisti). Tas ir labi, ka municipālo darbinieku profesionālos apsvērumus pirms galīgā lēmuma pieņemšanas novērtē nespeciālisti.

- Lietas, kuras izliekas nenozīmīgas tālākā perspektīvā, var izrādīties ļoti nozīmīgas pilsoņiem. Tāpēc politiķiem vajadzētu kaut nedaudz piedalīties lietu izskatīšanā, neskatoties uz to, cik tās ir nenozīmīgas, izejot no kāda "objektīva" atskaites punkta.

- Konkrētas lietas var noderēt kā veids, kādā diskutēt par principiem.

Trūkumi

Konkrētu lietu izskatīšana var aizkavēt pārvaldes procesu.

- Ja sēdes darba kārtība tiktu pieblīvēta ar nebeidzamu atsevišķu lietu sarakstu, tad katrai no tām sēdes laikā varētu tikai nedaudz pieskarties un izskatīt to ļoti vispārēji un īsi.

- Politikā, nenoliedzami, atdursies pret situāciju, kurā tie vienkārši formāli pieņem lēmumus, bet viņiem nav reālas iespējas iedziļināties šajās lietās.

- Ja darbinieki var aizbildināties ar to, ka politiķi pieņem lēmumus, lai gan īstenībā lielajā vairumā gadījumu to dara paši darbinieki, tad mazinās atbildība.

- Ja politiķi iesaistās kādā no daudzajām lietām, kuras ir ietvertas darba kārtībā, tad tas bieži vien notiek nejauša iemesla dēļ. Tas var notikt, piemēram, tāpēc, ka tie ir nokļuvuši saskarsmē ar vienu no lietas pusēm. Ja tas noved pie īpašas, t.i. nevienlīdzīgas lietu izskatīšanas, tad tas būtu negodīgi pret citiem-pieticīgākiem un nerunīgākiem- pilsoņiem, kuri ir iesaistīti līdzīgās lietās.

- Nav prātīgi, ka politiķi sēž un izlemj lietas, kuras daudz labāk var izlemt cilvēki ar labām zināšanām, piemēram, kādas municipālās institūcijas darbinieki.

- Ja lietas tiek iesniegtas vienā vai vairākās politiskajās institūcijās, tad to izskatīšana krietni vien ievelkas.

- Bieža ierēdņu lēmumu mainīšana mazina pilsoņu uzticību administrācijai un uzveļ neskaitāmas lietas uz politiķu pleciem.

- Atsevišķu konkrēto lietu izskatīšana atņem daudz laika politiskajām diskusijām par vispārējām municipālās darbības ievirzēm un dialogam ar iedzīvotājiem.

NOSACĪJUMI

Ja politiskās institūcijas koncentrē savu darbību uz pamatieviržu noteikšanu administrācijas darbībā un nevis izskata konkrētas lietas, tad par priekšrocībām un trūkumiem var teikt gluži pretējo.

Priekšrocības

Lielākais ieguvums, runājot par vispārējām pamatievirzēm ir tas, ka politiķu diskusijas iegūst daudz principiālāku un progresīvāku raksturu. Tas ir ļoti noderīgi visai demokrātijas kultūrai. Ja politiķi neiesaistās principiālās diskusijās par politisko virzienu, tad šī lieta var nonākt bezattieksmju tehnokrātijā. No šīs perspektīvas viedokļa skatoties ir ļoti interesanti, vai politiķis var pielikt savu roku kādā nejaušā lietā.

Trūkumi

Pastāv risks, ka politiķu diskusijas var kļūt pārāk abstraktas. Ir svarīgi, lai viņiem būtu pazīstama patiesā situācija, uz kuru šim

politiskajām pamatievirzēm un nosacījumiem ir jāattiecas. Taču jāatceras, ka pastāv vēl citi veidi kā iepazīties ar praksi, nevis tikai ar konkrēto lietu darba kārtībā. To var izdarīt, piemēram, iepazīstoties ar savu darba lauku, ar tipisku lietu prezentēšanas palīdzību, ar atklātajiem semināriem un diskusijām, ar pastāvīgu atskaišu palīdzību, ar nejaušu inspekciju un principiālu lietu izskatīšanu. Jaunievelētai pilsētas domei var rasties nepieciešamība iepazīties ar vairākām lietām, pirms tā uztic tās attiecīgajiem municipālajiem darbiniekiem.

Vēl viens trūkums, nosakot pamatievirzes, varētu būt, ka tās nav elastīgas. Taču tas nav obligāti; eventuāli var tikt dota lielāka vai mazāka brīva novirzes iespēja. Pretējā gadījumā var tikt pieņemts lēmums, ka administrācijai ir jānosūta lieta komisijai, ja pastāv kādi sevišķi apstākļi, kuri liek novirzīties no normas. Var nolemt, ka pamatievirzēm jātiek izskatītām revīzijā vismaz vienu reizi vēlēšanu perioda laikā. Jebkurš deputāts var izteikt priekšlikumus par izmaiņām, ja viņam liekas, ka tās ir vajadzīgas.

Kontrole

Politikim ir jābūt uzticīgam, un pamatievirzes ir jāievēro. Komisija vai pilsētas dome var saņemt lielu momentinspekciju, ikgadējās atskaites, tā var noteikt vizītes institūcijās utt. Līdz ar to tiek noteikts, ka pašvaldības praksei jābūt politiķu noteikto pamatieviržu sekām un konsekvencei. Tādējādi politiskā atbildība ir nodrošināta.

Neskatoties uz to, ka konkrētu lietu izskatīšana ir deleģēta administrācijai, politiķi tomēr var šīs lietas uzticēt vai pārņemt, piemēram, pilsoņa sūdzību rezultātā. Šis ir svarīgs pašvaldību princips, un pastāv daudz iemeslu, lai politiķi izskatītu konkrētās lietas personiski, piemēram, var būt pieņemts lēmums, kurš ir pretrunā ar dotajām pamatievirzēm, vai arī lieta var būt tik īpaša, ka pamatieviržu nosacījumi to nemaz neskar.

Turpreti, ja politiķis ķeras pie konkrētām lietām, tās izvēloties tūri nejauši, tad tiek apdraudēts atbildības sadalījums starp politiķiem un municipālajiem darbiniekiem. Bet vēl vairāk uzticība pašvaldībām zūd, ja cilvēki sāk manīt, ka vienādas lietas tiek izskatītas dažādi, proti, ja lēmumus ietekmē tie, kuri visvairāk saskaras ar politiķiem.

Grozījumus konkrētos lēmumos vajadzētu ietvert jaunajās pamatievirzēs administrācijai.

Plānošana

Pašvaldības darbība ir ļoti apjomīga, tās rīcībā ir ļoti daudz naudas un tai ir liela ietekme uz pilsoņu dzīves apstākļiem, iespējām un labklājību.

Mērķis

Tāpēc pašvaldības darbību ir jāplāno. Taču ir svarīgi noskaidrot un apjaust, kur šī plānošana tiks izmantota un cik apjomīgai tai jābūt.

Plānošanas mērķim jābūt - nodrošināt pārskatāmību. Nevar droši teikt, ka visprātīgāk ir apmierināt vai noraidīt visas vajadzības tādā kārtībā, kādā tās sevi piesaka. Ar plānošanas palīdzību paveras iespējas izvērtēt visas vajadzības un apsvērt dažādo risinājumu sekas.

Deputāti, protams, var pieprasīt, lai plānošana tiktu pasniegta tādā formā, lai tā būtu labi saprotama un viegli izmantojama.

Ietaupīt uz plānošanas rēķina - tas protams ir vilinoši, un, ja pēc tā nav tiesiskas prasības, tad tas ir iespējams. Taču ietaupījumi var izrādīties ļoti virspusēji un īslaicīgi. Ja kādā no sfērām nav izdarīta plānošana, tad administrācijai, burtiski, jāsāk no nulles katru reizi, kad tai kāda lieta tiek iesniegta izskatīšanai.

Pastāv saistoši un precīzi izstrādāti pašvaldības ekonomiskās plānošanas priekšraksti, kuriem katru gadu - vēlākais 1. oktobrī - ir jārealizējas nākošā gada budžeta apstiprināšanā (§38). Šīs nodaļas beigās mēs nedaudz sīkāk aprakstīsim budžeta specifiskās prasības: vispārēji apsvērumi, ar kuriem mēs iesākām šo nodaļu, attiecas kā uz ekonomisko, tā arī uz visu pārējo plānošanu.

Lēmšanas gatavība

Pastāv uzskats, ka labas plānošanas pamatnozīme ir gūt iespēju visu apsvērt pirms lēmuma pieņemšanas, lai to izdarītu pareizi.

Pirmkārt, tā ir laika perspektīva: lēmumi, kuri tiek pieņemti, realizējas rītdien un varbūt pēc daudziem gadiem. Ja uz kāda zemes gabala tiek būvēts veco ļaužu nams, tad šo zemi nekam citam izmantot nevar; šos līdzekļus nevar izmantot bērnudārza celtniecībai; šī lēmuma rezultātā tiks radīti algu un citi veco ļaužu namu darbības izdevumi, bet tas atvieglos aprūpes darbību; pansionāta eksistence - vismaz politiskajā ziņā - apgrūtinās turpmāk jaunu veco ļaužu aprūpes politikas iespēju meklēšanu. Plānošana, iespējams, var noraidīt domu, ka šī vajadzība ir tik neatliekama jau šodien, un tās realizāciju varbūt var pārcelt kādus gadus uz priekšu.

Lai varētu realizēt vairāk vai mazāk tālejošus mērķus, ir vajadzīga zināma laika plānošana. Var rasties pēkšņa vajadzība izdarīt kaut ko tieši šodien vai arī atlikt kaut ko citu, lai nezustu iespēja realizēt tālejošākus un dziļākus mērķus.

Otrkārt, tā ir sektoru (sfēru) perspektīva: pilsētas domes uzdevumu loks ir ļoti plašs. Plānošana dod iespēju novērtēt, kādas konsekvences vienam lēmumam būs citās sfērās. Ja, piemēram, tiek likvidēta kāda lauku skola, protams, tiek aiztaupīti zināmi izdevumi. Turpretī, ar to tiek radīta lielāka nepieciešamība pēc transporta. Turklāt ir jāparedz, kā skolas likvidēšana tuvākā nākotnē ietekmēs attiecīgā lauku ciemata vai pilsētas attīstību. Vai atmaksājas tajā ierīkot centrālās apkures sistēmu, kā tas ir nolemts kādā citā sektora plānā, ja tās iedzīvotāju skaits nepārtraukti samazināsies?

Viss, kas atrodas mums apkārt, attīstās tik ātri un neparedzami, ka daudzi tālejoši plāni nerealizējas nekad. Nākošai pilsētas domei var būt citādāki mērķi nekā iepriekšējai. Taču tas neko nenozīmē. Plāni nav domāti tāpēc, lai tie noteikti tiktu realizēti, plāni tiek veidoti, lai tie nodrošinātu jaunu lēmumu pieņemšanu, pēc kuriem rodas nepieciešamība. Tikai apbruņojies ar plānošanu var sasniegt kvalitatīvu attīstību vai aizturēt to, ja tāda ir cilvēku vēlēšanās. Tas skan paradoksāli: tikai ar plāna sagatavošanas palīdzību var paredzēt, kādas būs sekas, ja no šī plāna novirzīsies. No šī aspekta skatoties, plāni ir līdzeklis tiem politiķiem, kuriem ir vajadzīga argumentācija lēmumiem, kurus tie vēlas pieņemt, neskatoties uz to, ka tie ir pretrunā ar plānoto.

Taču pašos pamatos, protams, plānam jātiek realizētam, un tiem, kas novirzās no tā, ir jāpārlicina savi kolēģi par pretējo un nevis otrādāk. Ja rodas vēlēšanās novirzīties no plāna visaptverošā veidā, tad tas ir jāmaina.

Pārvaldes nodrošinājums Vēl bez tā, ka plānošana palīdz lemtāšanas procesā, tā nodrošina arī vadību (pārvaldi). Plāni nosaka arī konkrēto lēmumu robežas, kuri pēc tam ir jāsaņem administrācijā. Plānošana var noteikt tās robežas, kuras ir nepieciešamas, lai varētu deleģēt konkrēto lietu izskatīšanu un lemtāšanu administrācijai. Šajā sakarā jāmin konkrēts piemērs par budžeta apstiprināšanu; kad budžets ir pieņemts, administrācija, institūcijas un komisijas var rīkoties; tām ir zināmas budžeta iespējas un tie priekšnosacījumi, ar kuriem tās ir pieņemtas.

Visbeidzot, budžets un citi plāni dod iespēju veikt pašvaldības pašreizējās darbības politisko kontroli. Ar to palīdzību kļūst skaidri redzams, ko no uzstādītajiem mērķiem nav izdevies sasniegt.

Informācijas līdzeklis Viens no iemesliem, kāpēc likumdošanā ir noteikta detalizēta plānošana, ir tas, ka plāni var sniegt valstij informāciju. Šai informācijai jākalpo kā valsts ekonomiskās politikas koordinēšanas pamatam, un tā dod iespēju veikt zināmu uzraudzību pār to, vai tiek ievēroti likumu nosacījumi.

Atsevišķi plāni kā informācijas avots var interesēt pilsoņus. Tie var noderēt kā labs pamats diskusijām par pašvaldības politiku.

Saturs Pašvaldība var daļēji izstrādāt sektoru plānus un daļēji rezumējošus plānus.

Sektoru plāni ir, piemēram, skolu plāni, sociālā plānošana, noteikudeņu un atkritumu plāni utt.

Rezumējošie plāni ir daļēji pašvaldības plāns, daļēji gada budžets un budžeta izmaiņas.

Daži no plāniem ir tieši saistoši pilsoņiem; tas attiecas, piemēram, uz vietējiem (lokāliem) plāniem (nodaļa 6.7). Citi ir

vienkārši pašas pilsētas domes darbības plāni. Parasti plānam ir jā sastāv no sekojošiem elementiem, lai tas varētu funkcionēt.

Izejas punkts Statuss: Ja ir jāplāno kāds attīstības process, tad, protams, ir jāzin, kur ir tā izejas punkts: kādā stāvoklī šodien ir institūciju izdevumi? Kases rezerves? Daudzi faktori ir atkarīgi no tā, kāds plāns īsti ir jāveido.

Priekšnosacījumi Ir jāapzinās, ka pastāv zināmi priekšnosacījumi, kurus pilsētas dome tik vienkārši un tik īsā laikā nevar ietekmēt un mainīt; piemēram, iedzīvotāju un pensionāru skaita prognozes; darba tirgus un ekonomikas attīstība, kā arī strādājošo ienākumu līmenis un nodokļu maksāspēja; valdības uzliktie budžeta ierobežojumi; izmantotā ūdens attīrīšanas prasības, kuras izriet no apgabala reģionālā plāna utt.

Mērķis Mērķa izvēle un noteikšana ir būtiska plānošanas daļa; tā nosaka laika perspektīvu, kādā plāns ir jāuzlūko.

Līdzekļi Līdzekļi, stratēģija un programma: kā pilsētas dome ir iecerējusi savu plānu realizāciju? Šeit var runāt vai nu par pašvaldības pašas ieguldījumu un pūlēm, vai par cerībām attiecībā pret citiem. Atsevišķos plānos ir jābūt hronoloģiskās kārtības plānam, citos tam nav jābūt.

Sekas Visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi ir tas, ka plānošanā ir jāietilpst konsekvenču izvērtēšanai, turklāt arī iespējamo nevēlamo blakus norišu paredzēšanai.

Budžets un asignācijas

Gada budžets Gada budžets ir viens no pilsētas pārvaldes līdzekļiem. Tas ir tik svarīgs, ka, saskaņā ar likumu, tas ir jāizskata pilsētas domē divas reizes (§38). Budžeta sastādīšanas darbi sākas ilgi pirms tā, kad tas nonāk pilsētas domes darba kārtībā. Patiesībā, pie budžeta tiek strādāts visu gadu. Tūlīt, kad ir pieņemts viens gada budžets, sākas darbs pie nākošā.

Gada budžets nosaka nākošā gada pasākumu robežas (§40; 1.daļa). Katra pilsētas dome pati var izlemt, vai budžets noteiks

ļoti konkrētus pasākumu ierobežojumus, vai arī tas izpaudīsies kā plaša, lielākus mērogus aptveroša robeža.

Budžeta aplēse Nākošā gada budžetam ir jāpievieno nākošo trīs gadu budžetu aplēses. Vairāku gadu budžetu plāni nav saistoši, tie neuzliek pienākumus, bet tie var noderēt attiecīgā gada budžeta ilgstošākas iedarbības un seku novērtēšanai.

Priekšrocību sniegšana Budžets ir zināma gaidāmo pašvaldību pasākumu, iespēju sniegšanas izpausme, un šajā sakarā tiek nostādīta arī nodokļu, algu un izdevumu politika, kuru ir jāfinansē. Budžetā ir jābūt ietvertam koncentrētam pārskatam par pašvaldības izdevumiem un ieņēmumiem, un tiem ir jābūt sabalansētiem.

Ir svarīgi, lai politiķi nodrošinātos pret to, ka budžeta sastādīšana notiek tīri tehniski. Ir jāatklāj politiskās izvēles iespējas un jādiskutē par tām; politiķiem ir jādod iespēja novērtēt savu priekšlikumu konsekvences.

Asignācijas Budžets ietver sevi līdzekļu piešķiršanas apstiprinājumu katrai pašvaldības darbības sfērai. Komisijas, administrācija un institūcijas nevar rīkoties, ja tās nav saņēmušas finansējumu (§40). Citiem vārdiem sakot, finansējumi ir pilnvaras izdarīt izdevumus vai ievākt ieņēmumus.

Attiecīgās naudas summas, kuras ir piešķirtas dažādiem mērķiem, ir jāizlieto saskaņā ar pilsētas domes priekšnosacījumiem, no kuriem būtiskākie tiek ietverti budžetā izdarītajās piezīmēs jeb komentāros. Pieņemot budžetu, pilsētas dome, tādējādi, tikai neizsaka savu attieksmi pret finansēto naudas summu apjomu, bet tā nobalso arī par piezīmēm un papildinājumiem budžetā.

Papildus asignācijas Ja gada gaitā rodas nepieciešamība pēc izdevumiem, kas pārsniedz budžeta plānā noteiktās robežas, tad par to pilsētas domē ir jāiesniedz lūgums piešķirt papildus finansējumu (§40; 2.daļa). Var rasties nepieciešamība lūgt papildus finansējumu, ja, piemēram, gada gaitā notiek būtiskas izmaiņas cenu un algu līmenī.

Kalkulācijas vietas Atsevišķās sfērās ir iespējams izdarīt izdevumus bez papildus finansējuma palīdzības. Tas attiecas uz izdevumiem, kurus pašvaldībai nākas izdarīt saskaņā ar likumiem vai kādiem citiem saistošiem priekšrakstiem (§40; 2.daļa).

Veselības nodrošināšanas konvencijā ir noteikts, ka apgabala pašvaldībai ir jānomaksā rēķini, kurus piesūta praktizējoši ārsti kā iedzīvotāju apmeklējumu izdevumu atspoguļojumu. Pašvaldības pienākums ir izmaksāt materiālos pabalstus un sniegt citus sociālos pakalpojumus tiem klientiem, kuriem saskaņā ar likuma nosacījumiem, ir jāsaņem palīdzība, neskatoties uz to, vai tiek pārkāpts budžetā noteikto darba vietu skaits. Šīs vietas budžetā ir aprēķināmas, jeb kalkulējamas.

Asignācijas ir saistošas Ja kādam pasākumam tiek piešķirts finansējums, tad tas nozīmē, ka tas ir jāveic. Šo apstākli var mainīt tikai pati pilsētas dome. Taču, ja kāda komisija vai administrācija gada gaitā atklāj, ka to pašu mērķi var sasniegt izdodot mazāk līdzekļu, tad par to pilsētas domē atļauja nav jāprasa.

Budžets nosaka saistošus ierobežojumus tikai nākošajam gadam. Finansējums, kurš netiek izlietots līdz gada beigām, tiek anulēts. Taču pilsētas dome tik pat labi var arī pieņemt lēmumu, ka institūcijas, kuras savu budžetu pilnībā neizlieto gada laikā, var to pārskaitīt uz nākošo gadu. Tas uzliek politisko atbildību, bet līdzekļi tiek pārskaitīti pēc tam, kad pārskaitītā summa tiek atkārtoti finansēta nākamajā gadā.

Pilsētas domei ir jānolemj, vai nozarēm, kurām pastāv gan izdevumi, gan ieņēmumi, ir jādod gan izdevumu gan ieņēmumu asignācijas. Tā vietā var tikt izmantoti darbības paplašināšanai un papildus pasākumiem. Iztrūkstošiem ienākumiem, turpretī, jātiek kompensēti ar patēriņa samazināšanas palīdzību.

Asignēšanas līmenis Pilsētas domes ziņā ir noteikt, vai finansējums, kuru tā paredz budžeta ietvaros, ir jādod konkrēti katrai institūcijai atsevišķi. Tā var noteikt finansējuma sadalījumu pat pa dažādiem izdevumu veidiem, piemēram, grāmatu iepirkšana, inventārs, algas utt. Pretējā gadījumā ir iespējams izsniegt kopēju finansējumu, piemēram, bērnu dienas institūcijām un aprūpei, un veco ļaužu un

invalidu institūcijām. Pēdējā laikā ir pierādījusies iespēja izsniegt kopējus finansējumus pat atsevišķai komisijai. Tādā gadījumā visus lēmumus, kas saistīti ar izdevumiem, hipotēkām utt., var pieņemt pati komisija vai tās institūcijas un eventuālo patērētāju grupas, kurām komisija izsniedz noteiktas naudas summas.

Jo pilsētas dome izvēlas izsniegt savu finansējumu precīzāk - gan naudas, gan norādījumu veidā - jo ciešāk ir tās vadības groži. Problēma ir tā, ka sistēma līdz ar to kļūst statiska un nav elastīga; katra izmaiņu iespēja, kas jāveic gada gaitā, ir jāizskata tieši pilsētas domei.

*Iekārtošanas
asignācijas* Budžetā paredzētās iekārtotās darba vietas parasti netiek uzskatītas par finansējumu, taču šo vietu nodrošināšanas līdzekļi tiek pierēķināti budžetam, lai varētu veikt kopīgo nodokļu noteikšanu.

Iekārtošanas darbu var sākt tikai tad, kad pilsētas dome ir apstiprinājusi attiecīgo projektu un devusi konkrēto finansējumu. Iekārtošanas darbu finansējums var tikt izsniegts uz vairākiem gadiem, taču attiecīgā gada izdevumi nedrīkst pārsniegt budžetā noteiktās robežas.

Informācija Budžets pilda arī informējošas funkcijas gan politiķiem, gan administrācijai, gan sabiedrībai. Ar tā palīdzību visi, kam ir laiks un vēlēšanās to darīt, var iegūt skaidru pārskatu par to, cik izmaksā katrs pašvaldības pasākums, vai iegūt informāciju par to, kādas ir katra pasākuma cenas (§39).

Statūti Pilsētas domes pienākums ir izveidot pašvaldības kases un aprēķina statūtus ar grāmatvedības un kases darbības gaitas nosacījumiem (§42; 5.daļa). Tādā pašā veidā tai ir jāizveido statūti ar sīkākiem nosacījumiem attiecībā uz revīziju.

Kontrole Pastāv nepārtraukta kontrole pār to, vai finansējums tiek ievērots. **Kontrole** izpaužas tā, ka kāds darbinieks vai politiķis ar savu parakstu apstiprina, ka pakalpojums, uz kuru attiecas zināms rēķins, ir izpildīts. Piešķiršana nozīmē, ka tiek kontrolēts izdevumu un ieņēmumu finansējuma pamatojums, pēc kā

līdzekļus var izmantot. Piešķiršanas kompetence pieder mēram (§31; 2.daļa), taču viņš to var deleģēt pārvaldes darbiniekam vai kādam citam darbiniekam pašvaldībā.

Gada gaitā katrai pastāvīgajai komisijai tās sfēras ietvaros un Ekonomikas jautājumu komisijai visas pašvaldības apmērā ir jāorientējas, kāda ir darbības attīstības gaita. To var izdarīt, piemēram, periodiski salīdzinot skaitļus budžetā un rēķinos.

Gada beigās ir jāizstrādā kopēja visa gada atskaite, kuru ir jāizskata pašvaldības revīzijai. Izveidotā gada atskaite ir jāiesniedz pilsētas domē apstiprināšanai.

Pašvaldības revīzijai gada gaitā bez pieteikuma ir jāveic pastāvīga revīzija, un piezīmes, kas radušās šīs kontroles gaitā, arī ir jāiesniedz pilsētas domē.

Tādējādi pastāv savstarpēji saistīta budžeta un kontroles sistēma, kas nodrošina pilsētas domei pārskatu par pašvaldības ekonomisko attīstību un katra finansējuma kontroles iespējām.

11.3. Kontroles iespējas

Lomu

sadalījums

Lomu sadalījums pašvaldībā ir šāds:

Politīķi ir izvēlēti, lai tie reprezentētu, jeb pārstāvētu un iztulkotu iedzīvotāju vēlmes un prasības, kā arī pieņemtu lēmumus, kas nepieciešami, lai tās realizētu.

Administrācijas un institūciju darbinieki ir pieņemti, amatos, lai tie dotu politiķiem padomus lēmumu sakarā un tos pēc tam pildītu.

Amatpersonas

Pašvaldību darbiniekiem nepieder pastāvīga lēmšanas kompetence, izņemot to, ko deputāti tiem piešķir un ko jebkurā brīdī var atkal atņemt. Uz skolu direktoriem attiecas īpaši nosacījumi, kuri tika minēti nodaļā 11.2.

Ierēdņiem nav nekādu tautas pilnvaru. Viņu viedoklis attiecībā pret pašvaldības jautājumiem ir balstīts uz to profesionālajām zināšanām. Taču lēmumus neveido zināšanas vien. Lai varētu

pieņemt lēmumus, ir jābūt zināmai nostājai, politiskai gatavībai. Tas ierēdņiem, protams, arī piemīt. Taču - atšķirībā no politiķiem - nav konstatēts, vai šie faktori sakrīt ar iedzīvotāju uzskatiem. Dānijā, tieši pretēji, par ļoti vērtīgu tiek uzskatīts tas, ka ierēdņi tiek iecelti, vadoties no tehniskajām un profesionālajām zināšanām, ņemot vērā viņu politiskos uzskatus vai piederību pie kādas partijas.

Tālāk tiks aprakstīti daži principi tam, ko tautas ievēlēti deputāti drīkst sagaidīt no administrācijas.

Padomu sniegšana

Kurš dod padomu?

Padomu sniegšana deputātiem ir viens no ierēdņu centrālajiem uzdevumiem. Tas sevišķiem attiecas uz priekšniekiem un "ierindniekiem" domē; taču padomu sniegšanā var tikt iesaistīti arī institūciju darbinieki.

Kas ir padomu sniegšana?

Padomu sniegšana var notikt mutiski - sēdēs un personiskos dialogos. Tā var izpausties arī rakstiski vēstulju, piezīmju un lēmumu ievada veidā.

Parasti padomu sniegšana sastāv no 3 elementiem: faktisko apstākļu apraksts, informācija par likumiem un citiem nosacījumiem, kā arī rekomendācija vai, citiem vārdiem sakot, priekšlikums lēmumam, kurš jāpieņem.

Faktiskie apstākļi

Faktiskie apstākļi ir jāapraksta tādā veidā, lai politiķiem būtu atbilstošs atbalsta punkts lēmuma pieņemšanai. Kā piemērus var minēt inspekcijas un analīzes rezultātus, statistiku, izskatīšanas un uzklausišanas rezultātu apkopojumu, kādas institūcijas personāla apstākļu vai sociālo jautājumu novērtējumu, kas pamatotu kādu lūgumu saskaņā ar likumu par sociālās palīdzības sniegšanu utt.

Tiesiskais pamatojums

Administrācijai ir jādara zināmi likumi, cirkulāri un viss cits, kam ir kāda nozīme lietas izskatīšanā. Ja rodas kādas neskaidrības vai šaubas par to, ko tie nozīmē un izsaka, tad arī tas ir jāietver ziņojumā.

Rekomendācijas

Administrācijas rekomendācijas nav obligāti attiecīgo darbinieku viedokļa atspoguļojums par to, kādam vajadzētu būt politiski vispareizākajam risinājumam. Bieži vien tās tiek dotas saskaņā ar pašvaldības pieredzi attiecīgajā sfērā un saskaņā ar to, kā lietai jātiek izskatītai, lai sasniegtu kādu mērķi. Ja ir skaidri zināms, ka par vienu un to pašu lietu pastāv vairāki politiskie viedokļi, tad būtu labi formulēt vairākas iespējamās rekomendācijas alternatīvas. Administrācijas rekomendāciju sniegšanas mērķis nav, lai tās tiktu apstiprinātas un pieņemtas. Tās ir vajadzīgas, lai nodrošinātu politiskās debates. Tās bieži vien norisinās retāk, ja to dalībniekiem ir kaut kas konkrēts, par ko izteikt savu nostāju, vienalga, vai viņi piekrīt ieskicētajam lēmumam, vai ir pret to.

Papildus padomi

Padomu sniegšana bieži vien neapstājas šajā diezgan atturīgajā stadijā. Bieži no padomdevējiem gaida, lai tie aktīvi piedalītos diskusijās. Tas ir pilnīgi normāli, ka lemšanas stadijā padomdevējus izmanto kā pretiniekus, lai labāk varētu pārbaudīt argumentus. Padomdevēju piedalīšanās lemšanā var noderēt arī tad, ja ir jāapsver, vai pastāv jauna, papildus varianta, iespēja, vai tad, ja ir jānosaka to konsekvences.

Ierēdņiem, kuri dod padomus, vajadzētu likt manīt politiķiem, ja kāds pārstrādāts lēmums ir nelikumīgs, neracionāls, pretrunā ar pašvaldības pastāvīgo pieredzi vai galvenajiem mērķiem, vai arī, ja lēmuma pamatojums ir kļūmīgs.

Padomdevēja premisas

Politika mērķis, sarunājoties ar pārvaldes priekšnieku vai speciālistu, ir piekļūt viņa zināšanām un dzirdēt viņa komentārus par konkrētiem apsvērumiem. Padomu sniegšanas izejas punkts nav padomdevēja paša politiskie uzskati. Ja padomdevējam izdodas par savu viedokli pārliecināt politiķi, tas ir apsveicami, taču padomu sniegšanas procesa mērķis ir stiprināt tautas ievēlētā politiķa patstāvīgu lēmumu veidošanu; tāpēc padomdevējam vajadzētu censties iekļauties premisā. Tas nenozīmē, ka viņam vajadzētu atkārtot visu to pašu, ko saka politiķis. Viņam ir jānorāda uz iespējām, problēmām un konsekvencēm.

Dot padomus, sekojot kāda cita domām, ir ļoti grūti un tas prasa iejusties lietās, un tādējādi zūd kvalitāte. Daži ierēdņi ir ļoti atturīgi, varbūt, lai viņiem nepārmestu iejaukšanos politikā.

Padomi ir kaut kas tāds, ko politiķiem ir tiesības saņemt no administrācijas un nevis kaut kas, ko ierēdņiem ir vajadzība sniegt. Ja politiķi dod priekšroku lēmumu pieņemšanai vienatnē vai varbūt vēlas saņemt padomus no konkrētām personām, viņiem uz to ir tiesības. Taču lēmumam no profesionālā viedokļa var būt tik daudz trūkumu, ka tas tiek uzskatīts par nelikumīgu. Pastāv atsevišķi likumi, kuros ir noteikts, ka, lai likumīgi varētu pieņemt kādu lēmumu, vispirms ir jāsaņem attiecīgā eksperta novērtējums un rekomendācija.

Kas var pieprasīt padomu? Sekretariāta pakalpojumi un padomu sniegšana pienākas sekojošajām municipālpolitiskajām institūcijām: pilsētas domei, tās komisijām, mēriem un komisiju priekšsēdētājiem. Visbeidzot, pilsētas dome nosaka padomu sniegšanas formu un apjomu: ikdienā šāda veida lēmumus pilsētas domes vārdā pieņem mērs. Visbiežāk padmu sniegšanas prakse un atsevišķi attiecību modeļi izveidojas ārpus formālo lēmumu un nosacījumu ietvariem.

Pilsētas dome var izlemt, ka arī domes un komisiju locekļiem pienākas padomu sniegšanas pakalpojumi. Tādā gadījumā ir jānodrošina visiem locekļiem vienādā pieeja tiem.

Padoi ir jāsniedz godīgi, profesionāli korekti un izsmelši. Informācija un padomi, kas tiek sniegti vienam, nedrīkst tikt noklusēti citam, ja tas to jautā.

Ierēdņiem, kuri piedalās slēgtajās sēdēs, ir jāsaņem profesionālais noslēpums par sēdes iekšējām apspriedēm tādā pašā veidā kā politiķiem (nodaļa 4.2.).

Aktīvā padomu sniegšana Dubultās pavēļu līnijas, par kurām tika runāts jau iepriekš, var radīt grūtības padomu sniegšanas situācijā. Ko lai dara pārvaldes priekšnieks, ja komisija, kuru viņš atbalsta vai asistē, vēlas pieņemt vai ir jau pieņēmusi nelikumīgu vai pretrunā ar pašvaldības pamatmērķiem esošu līgumu? Viņš taču nav tikai šīs komisijas sekretārs, bet arī vienotās administrācijas pārstāvis, kurš atrodas pilsētas domes un mēra pakļautībā.

Iespējamā atbilde ir, ka pārvaldes priekšniekam, pirmkārt, ir jādara komisijai zināms, kāda viņa skatījumā ir problēma. Ja tas

nelīdz, viņam jāgriežas ar šo lietu pie mēra, lai tas novērtē, vai ir nepieciešama iejaukšanās. Mērs ir atbildīgs par pilsētas domi un, līdz ar to, arī par tās komisiju lēmumu formālo pusi. Lai varētu uzņemties šo atbildību, mēram ir nepieciešami administrācijas padomi. Ar to, ka pārvaldes priekšnieks sniedz mēram nepieciešamos padomus, viņš nepārkāpj profesionālā noslēpuma pienākumu pret komisiju iekšējām apspriedēm; viņam taču nav jāatreferē katra komisijas locekļa teiktais, ja tam ir jāpaliek slepenībā.

*Politiskie
padomi*

Municipālajām institūcijām padomi tiek sniegti katram loceklim atsevišķi vai mēram, lai atbalstītu viņu partijas politisko karjeru vai darbību. Šim nolūkam administrāciju nedrīkst izmantot. Pirmkārt, tāpēc, ka par to pašvaldības algas nemaksā, un, otrkārt, tādas rīcības rezultātā administrācija zaudētu uzticību citu locekļu vidū, kuriem ir nepieciešami lojāli un bezpartejiski padomi.

Robeža starp nepieciešamo dienesta padomu sniegšanu un partijas padomiem ir relatīva. Ir pilnīgi skaidrs, ka mērs vai komisijas priekšsēdētājs, kuri dienu no dienas atrodas saskarsmē ar municipālajiem darbiniekiem, var iegūt zināšanas un informāciju, kuru tie var izmantot arī citos nolūkos. Tajā nav nekā nosodāma. Nekā slikta nav arī tad, ja, piemēram, komisijas priekšsēdētāja un pārvaldes priekšsēdētāja starpā izveidojas draudzīgas attiecības un tie apspriež jautājumus pilnīgi atklāti. Taču visu pušu interesēs ir izvairīties no tā, lai tie nekļūtu tik draudzīgi, ka "opozīcija" tā rezultātā zaudētu iespēju piekļūt administrācijai.

Izpildīšana

Kas izpilda? Otrs administrācijas pamatzdevums ir pieņemto lēmumu realizēšana.

Ja ierēdņu loks, kuri var sniegt padomus, ir diezgan šaurs, tad to izpildē, turpretī, piedalās visi municipālie darbinieki; administratori, inženieri, ceļu remonta darbinieki utt.

Kas ir izpilde? Kā izpildi var traktēt divu veidu uzdevumus:

- reālā darbība, piemēram, pasniedzēja darbs, uzkopšana, pārtikas izgatavošana, ceļu remonta darbi un ugunsdzēsība;
- lēmumi, piemēram, par kādas skolas klases aizsūtīšanu ekskursijā, par jauna televizora iegādi pansionātam, par konkrētas celtniecības atļaujas izsniegšanu, par noteikta naudas pabalsta izsniegšanu vai par jauna darbinieka pieņemšanu darbā.

*Lojalitātes
pienākums*

Galvenā izpildes daļa ir uzticība municipālajiem darbiniekiem. Taču uzticētos uzdevumus viņi veic pilsētas domes vārdā. Tas nozīmē, ka darbiniekiem ir jāveic savs darbs, stingri pieturoties pilsētas domes norādījumiem un principiāli pieņemot tādus lēmumus, kādus būtu pieņēmusi pilsētas dome pati, ja viņai tas būtu jādara.

Šis princips izriet no lojalitātes pienākuma: municipālajiem darbiniekiem sava "reālā vara" ir jāizmanto tikai pašvaldības interesēs tā, kā to saprot pašvaldības vadība. Deleģēšanas mērķis nav dot darbiniekam iespēju izmantot pilnvaras savu mērķu sasniegšanai. Pretarguments šai iespējai ir tas, ka pilsētas dome ir atbildīga par visu municipālo darbību kopumā.

Rodas jautājums - vai tādā veidā municipālie darbinieki netiek pataisīti par robotiem. Vai tas nenozīmē, ka viņiem tiek atņemta visa brīvība un ietekmes iespējas.

Pēc mūsu domām tā nav. Pilsētas dome ir atbildīga pilsoņu priekšā, darbinieki - pilsētas domes priekšā. Šī kompetences un atbildības sadalījuma ielāgošana ir nepieciešams priekšnosacījums tam, lai varētu realizēties deleģēšana. Tikai pie šādiem nosacījumiem var cerēt, ka pilsētas dome deleģēs arī kaut ko citu vēl bez tīri manuālām funkcijām; un tikai tādā gadījumā darbiniekiem būs nodrošināta nepieciešama uzticēšanās un drošība rīkoties patstāvīgi.

*Robežas un
nosacījumi*

Šis princips uzstāda lielas prasības gan tautas vēlētajai (politiskajai), gan administratīvajai vadībai. Tas prasa, lai tiktu noteiktas robežas, kuras mēs aprakstījām nodaļā 11.2. Tās var būt detalizētas un šauras, ka izpildītājam nepaliek nekādas reālas izvēles iespējas.

Praksē ir pierādījies, ka plašu iespēju uzticēšana darbiniekiem, kuru ietvaros tie var brīvi rīkoties, rada darba prieku, dinamiku un izcilus lietu risinājumus.

Otrs izpildīšanai nepieciešamais priekšnosacījums ir, ka ierobežojumiem un nostājām, kurām jāvada municipālā darbība, ir jārealizējas darbiniekos, kuriem dienu no dienas ir jāpieskaņojas šiem ierobežojumiem. Nepietiek ar to, ka politiķi sēž un apspriež to komisijās.

*Lojalitāte un
nevienprātība*

Vispareizāk un saprātīgāk varētu būt diskutēt pieņemtos lēmumus ar tiem, kuriem tie ir jāizpilda, lai nodrošinātu to jēgas pilnīgu sapratni. Tas, ka izpildītāji ir vienisprātis mērķa uztverē, noteikti uzlabo izpildes procesu. Sapratne ļauj profesionāli realizēt lēmumus, kuros nav personiskās vienprātības. Pilsētas dome nemaz nevar prasīt, lai darbinieki būtu vienisprātis. Vēl jo vairāk nevar prasīt, lai tie noklusētu savas domas. Tas ir pretrunā ar vispārējo likumdošanu, ja pašvaldība no saviem darbiniekiem prasa, lai tie savu kritiku paturētu pie sevis vai vismaz pašvaldības iekšienē.

*Izteikšanās
brīvība*

Parlamentā ir noteikts, ka municipālajiem darbiniekiem ir tieši tādas pašas tiesības piedalīties atklātajās sabiedrības debatēs kā visiem citiem. Lai likumīgi varētu ierobežot municipālā darbinieka brīvību konkrētas lietas sakarā, tam ir vajadzīgi nopietni iemesli. Šie iemesli parasti varētu attiekties uz centrālās amatos esošiem darbiniekiem, kuri piedalās vai ir piedalījušies attiecīgā lēmuma apspriešanā.

*Profesionālais
noslēpums*

Izteikšanās brīvību var izmantot, ievērojot profesionālā noslēpuma noteikumus. Proti, darbinieki nedrīkst atklāt informāciju, piemēram, par sociālo klientu vai nodokļu maksātāju privātajiem jautājumiem. Profesionālā noslēpuma pienākums aizliedz atklāt arī to, ko citi ir teikuši slēgtajās sēdēs, vai arī savu teikto, ja tādējādi netieši tiek atklāts, kādas slepenas diskusijas ir notikušas.

Viedokļa izteikšanai ļoti reti var būt tāds saturs, kas norādītu, ka autoram trūkst spējas vai vēlēšanās veikt savu darbu lojāli. Tikai tādā gadījumā teiktais var būt par iemeslu, piemēram, amata

maiņai vai atlaišanai no amata.

Piemērs: vides aizsardzības darbinieks var apgalvot, ka prasības pret zemniekiem ir pārspīlētas un histēriskas. Viņam nekas netraucē par to uzrakstīt kādā avīzē. Taču, ja šajā rakstā ir dots mājiens par to, ka viņš savā darbībā ir rīkojies pret attiecīgās sfēras pilsētas domes mērķiem, bet rīkojas savās interesēs, tad tas ir lojalitātes pārkāpums.

Kad darbinieki izpilda savus uzdevumus saskaņā ar lēmumiem, kuros tie iespējams ir, bet varbūt arī nav vienisprātis, tad tie var paļauties uz pilsētas domes aizstāvību, ja tie tiktu kritizēti. Darbiniekiem, kuri savā vārdā publiski izsakās par dienesta pienākumiem, ir, protams, jārēķinās ar pilsētas domes un kolēģu oponenti.

Lojalitātes pienākuma robežas

Protams, gadās, ka darbinieks nepiekrīt lēmumam, kura izpilde viņam ir uzticēta; viņš uzskata, piemēram, ka māja, kurai tiek dota celtniecības atļauja, izbojās visu ainavu; ka kompjūteru sistēma, ko komisija ir iecerējusi pirkt, ir neparocīga un pārāk dārga, vai, ka noteiktie ceļa būvniecības darbi nav pietiekoši droši. Tas nedod darbiniekam tiesības lēmumu nepildīt vai realizēt kādu citu lēmumu, kas viņam liekas pareizāks. Tas attiecas uz jebkuru lēmumu, vienalga, vai darbinieks tam nepiekrīt profesionālu, politisku vai morālu apsvērumu dēļ. Darbinieks savu nepieņemšanu var izteikt, ja tā ir saistoša, piemēram, no profesionālā viedokļa, kuru lēmējorgāns nav ņēmis vērā, tad tas var izpausties kā padoma sniegšana. Taču, ja lēmums tiek saglabāts, tad tas ir jāizpilda.

Nelikumīgi lēmumi

Atteikties no lēmuma izpildīšanas var tikai tad, ja tas acīmredzami ir nelikumīgs; atsevišķos gadījumos tas pat var būt darbinieka pienākums.

Ir bijuši gadījumi, kad pilsētas dome vai kāda no komisijām izdod nelikumīgu celtniecības atļauju, asināt nelikumīgu naudas pabalstu vai neobjektīvi atlaist personu no amata. Šādos gadījumos darbiniekam ir tiesības atteikties no līdzdalības. Tomēr, minētais ir vairāk teorija nekā prakse. Lielākā daļa darbinieku ticamāk paklausīs pavēlei, neskatoties uz nelikumību.

Pirmkārt, nelikumība ir reti kad tik skaidri redzama, ka darbinieks iedrošināsies kaut ko iebilst - ja vēlāk izrādās, ka tas ir viņš, kuram ir misējies, un, ka noraidījums ir dienesta pienākuma nepildīšana. Otrkārt, nav nekādas jēgas meklēt taisnību, ja to vienalga nevar panākt, jo, pat tad, ja darbiniekam formāli būtu bijusi taisnība, tad pirmās tā sekas būtu viņa atlaišana no darba to vai citu iemeslu dēļ, tāpēc, savas taisnības pierādīšana sniedz diezgan maz gandarījuma.

Ir gadījies arī, ka pilsētas dome saviem darbiniekiem ir pavēlējusi nedarīt kaut ko tādu, kas ietilpst pašvaldības pienākumos, piemēram, sniegt sociālo pabalstu noteiktiem pilsoņiem. Šādā gadījumā darbiniekiem ir eventuāli praktiska iespēja vai tiesības, neskatoties uz aizliegumu, izpildīt savus pienākumus.

Var rasties situācija, kurā municipālā darbinieka pienākums, saskaņā ar citiem noteikumiem, ir ignorēt dotās pavēles. Ja mēs iedomājamies situāciju, kurā kādam darbiniekam ir dota pavēle veikt kaut ko tādu, par ko viņu var sodīt, tad viņš var ne tikai šo pavēli noraidīt, bet tas viņam ir jādara. Kā piemēru var minēt aizliegumu pedagogiem ziņot par to, ka kāds no viņa skolniekiem ir pakļauts vardarbībai vai nevērīgai attieksmei mājās. Parasti tas personu no atbildības neatbrīvo, ja viņa rīcības motīvs ir bijusi pavēle.

Arī šajā gadījumā darbiniekam ir jāvērs savā priekšnieka uzmanība uz to, ka var tikt pieņemts nelikumīgs lēmums.

Dienesta sankcijas

Atlaišana

Augšminētajā tika aprakstītas dažas no tām prasībām, kādas pilsētas dome var uzstādīt saviem darbiniekiem. Ja darbinieks neievēro šīs prasības vai kādā citā veidā nerealizē cerības, uz kurām citiem ir tiesības, tad pilsētas dome galējas konsekvences gadījumā var viņu atlaist. Darbinieku var arī pārcelt uz citu darba vietu, tam var izteikt rājienu utt. Pilsētas domes reakcija ir atkarīga no tā, kāds ir bijis pārkāpums vai kādas zināšanas darbiniekam ir trūkušas.

Amatpersonas Uz amatpersonām attiecas īpaši nosacījumi. Arī pielietojamās sankcijas ir sīki aprakstītas amatpersonu statūtos.

Uz lēmumiem par personālu attiecas tie paši principi kā uz cita veida lēmumiem; tiem ir jābūt likumīgiem un objektīvi pamatotiem. Attiecīgajam darbiniekam ir jādod iespēja izteikties par viņa lietu, pirms tiek pieņemts lēmums, kā arī viņam ir jāpamato lēmums, kurš viņu ierobežo.

Daļa IV

Kontrole

12. Kontroles sistēmas

12.1. Vispārēji par kontroles sistēmām

Tiesiskās robežas

Pašvaldību darbības robežas tika aprakstītas visās iepriekšējās nodaļās. To vai šīs robežas tiek ievērotas kontrolē, tai skaitā, inspekcijas dome, apelācijas departaments, parlamenta pilnvarotais un tiesa.

Vārdu "kontrolē" mēs izmantojam kā kopīgu apzīmējumu pašvaldības darbības pārbaudei, sūdzību izskatīšanai šīs darbības sakarā, kā arī dažādām reakcijām. Parasti kontrole izpaužas sekojoši.

Šajā nodaļā mēs vispirms aprakstīsim dažas vispārējas kontroles iezīmes un vēlāk dosim arī atsevišķu konkrētu kontroles sistēmu aprakstus. Nākošajā nodaļā tiks iztirzāti daži principiāli jautājumi par politiku, tiesiskumu, vadību un demokrātiju.

Lietu būtība

Pretrunīgas privātās intereses

Lietas, kuru sakarā pašvaldības pieņem lēmumus, bieži pastāv pretrunīgas privātās intereses. Šī iemesla pēc apmierināt visu vēlmes ir neiespējami. Lietā par prasībām pret kāda uzņēmuma trokšņu līmeni. Šī uzņēmuma intereses, neapšaubāmi, būs gluži

pretējas kaimiņu iedzīvotāju vēlmēm. Lietā, kas saistīta ar vietējā plāna noteiktajām ēku maksimālā augstuma robežām, arī parasti aplikantu un kaimiņu iedzīvotāju intereses ir stipri vien pretrunīgas.

Privātās intereses pret sabiedrību Citās lietās, savukārt, konkrēta pilsoņa intereses pārsniedz pašvaldības, kurām jā rūpējas par sabiedrības interesēm. Tas ir novērojams, piemēram, nodokļu maksājumu lietās, kurās pilsoņi vēlas tikt sveikā pēc iespējas lētāk; kā arī lietās, kas saistītas ar materiālajiem pabalstiem, kur pilsoņi ir ieinteresēti saņemt pēc iespējas lielāku naudas summu.

Lēmumu saturs Vairums kontroles lietu ir saistītas ar lēmumu saturu. Piemēram, par to, ka ar nodokļiem apliekamo ienākumu robeža ir noteikta pārāk augsta, ka materiālā pabalsta apjoms ir izrēķināts pārāk zems, ka prasības pret trokšņu līmeni ir par stingru vai par mazu, vai, ka sociālā skolas autobusa kursēšanas pārtraukšana ir pretrunā ar likumiem.

Pilsoņi var izteikt savas pretenzijas par to, ka kāds lēmums ir pretrunā ar likumu, jeb nelikumīgs; piemēram, tāpēc, ka tam nav tiesiskā pamatojuma vai tāpēc, ka tajā tiek pārkāpts vienlīdzības princips. Jebkurš var apgalvot, ka lēmums ir neracionāls, netaisnīgs un nelietderīgs.

Lietu izskatīšana Pilsoņu neapmierinātība var būt vērsta arī uz lietu izskatīšanas veidu. Var tikt ierosināti jautājumi par dokumenta pieejamības noraidījumu, par profesionālā noslēpuma pienākuma pārkāpšanu, par diskvalifikāciju, slēgtām sēdēm vai iztrūkstošu pušu uzklaušīšanu. Ja tiek iesniegtas sūdzības par norises gaitu, tad tām parasti seko sūdzības par lietu būtību.

Kontroles mērķi

Tiesiskums Viens no kontroles mērķiem ir nodrošināt pilsoņiem tiesiskās garantijas. Pilsoņi nedrīkst kļūt par nelikumīgu vai patvaļīgi pieņemtu lēmumu objektiem. Ja pašvaldība kādas lietas sakarā pieņem lēmumu, kas balstīts uz nepatiesu informāciju vai likuma nosacījumu nepareizu pielietošanu, tad pilsonis var šīs kļūdas

izlabot. Šajā ziņā kontrole ir pilsoņu aizstāvības līdzeklis.

Kontroles sistēmas nozīme pilsonisko tiesību garantiju saglabāšanā izpaužas divējādi: 1) pilsoņi var pārbaudīt lietas, kuras uz tiem attiecas, pēc to izskatīšanas, un 2) iespēja kontrolēt lēmumus pēc to pieņemšanas novērš kļūmes un patvaļību.

Vadība

Otrs kontroles mērķis ir vadība jeb vadišana. Līdz ar to, ka kontrolinstances kontrolē pašvaldības pieņemtos lēmumus, tām ir iespēja likt pašvaldībām sekot viņu koncepcijai un uzskatiem. Centrālās kontrolinstances spēj nodrošināt zināmu vienveidību pašvaldību administrācijā kā arī to, ka tiek ievēroti centralizētā veidā noteikti standarti.

Vadišana izpaužas trijos veidos: 1) kontroles instances tieši ietekmē viņu rokās nonākušās lietas. Dažas kontroles instances panāk izmaiņas pašvaldību pieņemtajos lēmumos ar saistošas darbības palīdzību, citi izsaka norādošas piezīmes vai padomus. 2) notiek precedentāla rīcība. Citiem vārdiem sakot, kontrolinstanču lēmumi un paziņojumi atspoguļojas turpmākajos pašvaldību lēmumos. Tas tiek praktizēts tāpēc, lai pašvaldībām nebūtu jāklausa pēc tam sūdzības un jāuzņemas atbildība. 3) visbeidzot, kontrolsistēmas darbības rezultātā citi vadības līdzekļi iegūst lielāku vidējo ietekmi un spēku. Piemēram, pašvaldības noteikti lielākā mērā pieskaņosies cirkulāriem un citām informācijas formām, ja tām būs jārēķinās ar faktu, ka kāds seko viņu darbībai.

Pastāv atšķirība, kad būtiskāki ir tiesiskuma garantiju apsvērumi, un kad - vadības apsvērumi. Vadībai ir liela nozīme, ja centrālā administrācija un ministrijas funkcionē kā kontroles institūcijas. Savukārt, neatkarīgais apelācijas departaments, parlamenta pilnvarotais un tiesas parasti akcentu liek uz pilsoņu tiesiskajām garantijām.

Vērtējuma pamats

Jebkurš lēmums balstās uz trīs elementiem, kuri ir pamatojuma priekšnosacījumi (nodaļa 5.4.): informācija par faktiskajiem apstākļiem, tiesisko nosacījumu piemērošana un vērtējums.

*Faktiskie
apstākļi*

Faktiskie apstākļi lietā, kas saistīta ar nodokļu maksājumiem, ir, piemēram, attiecīgās personas ienākumu limenis. Lietā, kas saistīta ar piesārņošanu, tie ir informācija par piesārņošanas veidu un apjomu.

*Tiesiskie
nosacījumi*

Tiesiskie nosacījumi kādā lietā, kas saistīta ar subsīdijām pašvaldībai, var būt vispārīgie pašvaldību pilnvaru tiesiskie principi, piemēram, - vai atbalstīt viesnīcu un kongresu centru ir likumīgi? Lietā, kas saistīta ar dokumentu pieejamību lūguma noraidījumu, izšķirošais apstāklis var būt piezīme, kuru ir sūtījusi Pašvaldību Nacionālā līga, ir iekšējais darba materiāls saskaņā ar likumu par publiskumu. Lietā, kas saistīta ar reklāmas izvietojumu ceļa malā, svarīgi ir noskaidrot, vai likums paredz atbrīvošanu no nodokļiem utml.

Vērtējums

Lietā, kas saistīta ar vērdzīrnavu uzstādīšanu, ir jānovērtē: vai tas neizbojās ainavu? Cik liela nozīme šajā gadījumā ir ainavai? Lietā, kas saistīta ar jaunu darbinieku pieņemšanu darbā, ir jānovērtē, vai šīs personas ir vispiemērotākās šim darbam.

*Vadīšana/
tiesiskums*

Ir pilnīgi skaidrs, kontroles institūciju vadīšanu var realizēt visefektīvāk, ja tās var kontrolēt visus trīs minētos elementus. Pilsoņu tiesiskās garantijas tiek nodrošinātas arī ar to, ka kontroles institūcijas kontrolē, vai lēmēji ievēro vispārējos tiesiskos principus (nodaļa 2.2.). Turpretī. jautājumus par to, vai tiesiskās garantijas kļūs lielākas, ja kontroles institūcijas nostādīs savu vērtējumu par pašvaldību doto vērtējumu, var tikt diskutēts. Piemēram, vai lēmums par vērdzīrnavu uzstādīšanu kļūs pareizāks no tā, ka Vides apelācijas departaments pievērsīs lielāku vai mazāku uzmanību vides aspektam nekā to darījusi pagasta pašvaldība vai apgabals? Vai tomēr labāko vērtējumu, saskaņā ar definīciju, var dot vietējās institūcijas?

Vērtējuma kontrole var nodrošināt lielāku vienveidību pašvaldību starpā, taču, ja tas notiek Folketinga vārdā, tad varbūt prātīgāk ir izdot stingrākus nosacījumus, nekā likt kontroles institūcijām visu vēlreiz pārvērtēt.

Reakcijas iespējas

Deputātu politiskā atbildība

Politīķi, vispirms, ir atbildīgi par to, ko tie veic un ko neveic savā amatā esot. Tas ir vajadzīgs, lai tie varētu atskaitīties savu vēlētāju priekšā: saņemt kritiku vai atbalstu, uzticību vai neuzticēšanos, tikt atņemts vai vēlreiz ievēlēts. Politiskā atbildība, kas ir demokrātijas kodols, nosaka, ka tautai ir tiesības sekot notikumu gaitai. Tāpēc arī atklātībai pašvaldību darbībā ir tik liela nozīme.

Deputātu juridiskā atbildība

Politīķi ir atbildīgi arī juridiski. Viņiem - tāpat kā visiem citiem - ir jāievēro valsts likumi un vispārēji atzītie tiesiskie principi un nosacījumi. Taču, lai pret tiem pielietotu juridiskas sankcijas, ir nepieciešams nedaudz vairāk kā parasti. Taču politiķiem nevar piedot, ka tie - par spīti savām plašajām zināšanām - rīkojas pretrunā ar likumdošanu. Politīķi nav attaisnojuma arī tad, ja tie neprasa savu administrāciju pēc padoma un tādējādi apzināti paliek neziņā.

Pašvaldības atbildība

Kontroles institūciju reakcija vairumā gadījumos tomēr ir vērsta pret visu pašvaldību kopumā, nesaucot pie atbildības nevienu konkrētu personu. Pašvaldība, piemēram, var būt spiesta izdarīt grozījumus kādā lēmumā vai sniegt kādu atlīdzību.

Sekojošais attiecas gan uz pašvaldības gan uz konkrēto politiķu atbildību.

12.2. Konkrētas kontroles sistēmas

Pašvaldības iekšējā kontrole

Pilsoņi, kuri nav apmierināti ar kādu lēmumu, var lūgt, lai pašvaldība to maina. Pašvaldība arī pati var uzsākt savu lēmumu kontroli.

Lēmumu izmaiņšana

Ja pašvaldības, atkārtoti izvērtējot kādu lietu, iegūst pārliecību, ka tā izskatīšanas gaitā ir bijusi izmantota nepatiesa informācija vai ir pārprasti tiesiski nosacījumi, tad kļūdām, cik vien tas ir iespējams, jātiek labotām. Tas nevar tikt izdarīts, ja kāda pilsoņa cerības ir vainagojušās ar pozitīvas atbildes saņemšanu,

piemēram, par to, ka viņš ir pieņemts darbā.

Iespējas pašvaldībām izlabot kļūdas ar iekšējās kontroles palīdzību pastāv, neskatoties uz to, vai lēmumu lietas sakarā ir pieņēmusi administrācija vai politiķi, kāda no komisijām vai padome. Šajā sakarā vienīgi jāiegaumē divas lietas: pirmkārt, priekšnieku pieņemtos lēmumus nevar izlabot viņu pakļautie, kuri ir zemāki dienesta pakāpē; lieta ir jāizvērtē no jauna vismaz tajā pašā līmenī kā pirmajā reizē. Otrkārt, ir strikti jāievēro ar likumu noteiktais kompetences sadalījums; padome tādējādi nedrīkst izmantot personu lietas, kas saistītas ar sociālās vai veselības sfēras jautājumiem, un skolas direktora lēmums skolnieku lietās var tikt izskatītas tikai sūdzību gadījumā.

Sūdzības politiķim

Diezgan bieži gadās, ka pilsoņi, kuri ir neapmierināti ar kādu pašvaldības lēmumu, vērsas pie kāda konkrēta politiķa. Ko tādā gadījumā darīt? Katram politiķim atsevišķi nav nekādu pilnvaru, taču viņš var ierosināt komisijas priekšsēdētājam, lai attiecīgā lieta tiktu izvirzīta vēlreizējai izskatīšanai. Pēc tam, tāpat kā citos gadījumos, vairākums nolēm, vai lēmumā ir jāizdara izmaiņas. Ja lietu izskatīšana, ko pilsoņa vārdā izdara politiķi, noved pie kļūdu izlabošanas, tas ir tikai apsveicami.

Revīzija

Neatkarība

Ikvienā pašvaldībā ir jābūt profesionālai revīzijai (§42; 1.daļa). Daudzas pašvaldības izmanto Revīzijas nodaļas pakalpojumus, kuras pārstāvniecības nodaļas atrodas visos Dānijas nostūros, taču var tikt izmantotas arī citas profesionālas revīzijas. Lai nodrošinātu revīzijas neatkarību no pašvaldības, likumā ir noteikts, ka gan revīzijas iecelšanai, gan tās atļaišanai jātiek apstiprinātai kontroles varas institūcijās.

Ekonomiskā administrācija

Revīzijai ir jākontrolē, vai viss ir kārtībā ar pašvaldības ekonomisko administrāciju (§42: 2.daļa). Revīzijai ir jāuzmana, lai visi ienākumi un izdevumi saskanētu ar norēķiniem, nonāktu vajadzīgās vietās un saskanētu ar likumdošanu, budžetu un politisko institūciju lēmumiem. Revīzijai ir jākontrolē arī, lai izmaksātās algas atbilstu Pašvaldību Algu departamentā apstiprinātajiem nosacījumiem.

Atskaite Ja revīzija atklāj kādu kļūdu vai uzskata, ka nodokļu atļaušana ir izdarīta nepamatoti, tad tai jānodod par to pilsētas domei atskaite.

Gada bilance Gada bilances sakarā revīzijai ir jāapseko visas pašvaldības pārziņā esošajās sfērās. Turklāt, tai ir jākontrolē arī privāto un neatkarīgo institūciju bilances, kurās pašvaldība veic kases un norēķina funkcijas.

Pārbaudes Gada gaitā revīzijai ir jāizdara kritiska katras sfēras caurskate - vai nu pēc pašvaldības lūguma vai balstoties uz savu iniciatīvu (§42; 3.daļa). Ir ļoti svarīgi nodrošināt labus kontaktus pašvaldību un revīzijas starpā, lai iespējamās kļūdas varētu tūlīt tikt izlabotas.

Pašvaldību pienākums ir dot revīzijai visu informāciju, kas tai ir nepieciešama (§42; 4.daļa).

Pilsētas domes atbildība Kritisku piezīmju gadījumā no revīzijas piezīmes attiecīgajai pašvaldības administrācijas nozarei ir jānosūta Ekonomikas jautājumu komisijai un pilsētas domei paziņojums (§45; 2.daļa). Tādējādi par attiecīgās kļūdas izlabošanu ir atbildīga pilsētas dome, un šī sistēma nodrošina tā paveikšanu.

Inspekcijas varas institūcija Inspekcijas dome tiek informēta par revīzijas dotajām piezīmēm un pašvaldības reakciju uz tām. Ja pašvaldības kļūdu neizlabo, tad pēdējā iespēja pielietot piespiedu līdzekļus ir inspekcijas varas institūcijai, taču tik tālu lieta nonāk ļoti reti.

Revīzijas kontrole pār ekonomisko rīcību un pasākumiem ir ļoti detalizēta. Revīzija ir gan pilsētas domes, gan sabiedrības garantija tam, ka pašvaldības ekonomika ir daudz maz kārtībā. Vai šī ekonomika ir laba - citiem vārdiem sakot, vai pilsētas dome naudu izmanto racionāli - tas ir pavisam cits jautājums, par kuru revīzijai nav nekādas darīšanas. Revīzija nedrīkst diktēt municipālo politiku.

Sūdzību lietas

Sūdzības plašā nozīmē Vārds "sūdzība" tiek lietots daudzās sakarībās. Ja kāds ir neapmierināts un vērsas pie kontroles institūcijas, tā ir

sūdzēšanās, vienalga, kura no institūcijām tā ir, un kādas ir tās pilnvaras. Šī vārda plašākajā nozīmē ir ietverti arī kritiski komentāri rakstos, viedokļos un runās dažādos mītiņos utml.

Sūdzības šaurākā nozīmē Mēs vārdu "sūdzība" lietojam šaurā nozīmē. Ar sūdzību iespēju tiek apzīmētas tiesības ieteikt jebkuru lēmumu kādai citai administratīvai institūcijai, kurai šī lieta ir jāpārbauda vai jāapstiprina. Sūdzību institūcijām parasti ir ļoti plašas reakcijas iespējas, un to lēmumi ir saistoši. Bez tam, lēmumi vēl var tikt ierosināti tiesas izskatīšanai. Tas ir daudz apgrūtinošāks un var izrādīties dārgi, tāpēc parasti - vismaz pirmajā piegājienā - tiek mēģināts izmainīt lēmumu administratīvā kārtā.

Tiesiskais pamatojums Par pašvaldību lēmumiem sūdzības var tikt iesniegtas tikai tad, ja tam ir tiesisks pamatojums. Tādā gadījumā pusēm ir tiesības pārbaudīt savu lietu kādā citā institūcijā; atsevišķos gadījumos ir iespēja pārbaudīt arī sūdzību institūcijas lēmumam. Daži piemēri:

Sūdzību iespēju piemēri Sūdzības par lēmumiem, kas balstīti uz palīdzības sniegšanas likuma nosacījumiem, parasti tiek iesniegtas apgabala apelācijas departamentā. Izņēmuma gadījumā, lieta var tikt nodota tālāk Sociālo jautājumu Apelācijas Departamentam. Pašvaldībās pieņemtos lēmumus, kas balstīti uz likumu par siltuma piegādi, var tikt ierosināti izskatīšanai Enerģētikas pārvaldē un tālāk Enerģētikas ministrijā. Sūdzības par lēmumiem, kas balstīti uz likumu par vides aizsardzību, var tikt iesniegtas Vides jautājumu pārvaldē vai atsevišķos gadījumos tālāk Vides apelācijas departamentā. Sūdzības par pašvaldību lēmumiem celtniecības lietu sakarā var tikt iesniegtas apgabala padomē un tālāk Celtniecības ministrijā, taču tikai tādā gadījumā, ja lietā tiek skartas sabiedrības intereses, vai, ja sūdzības attiecas uz likumu piemērošanu. Lēmumi, kas balstīti uz likumu zonām, var tikt iesūdzēti tieši Vides apelācijas departamentā. Sūdzības par skolas direktora lēmumiem skolnieku lietās var tikt iesniegtas pašvaldības domē.

Nebeidzami Tā šo virkni varētu turpināt vairākas lappuses. Dažādo struktūru izskaidrojums noteikti ir jāmeklē tradīcijās. Grūti ir atrast kādu racionālu iemeslu šīs dažādības saglabāšanai, un tāpēc sūdzību sistēmas tiek intensīvi harmonizētas. Parasti administratīvajās

sūdzību sistēmās pastāv tikai viena sūdzēšanas iespēja. Iespējams, ka daudzi lēmumi paliks nemainīgi - tāad bez administratīvas sūdzēšanas iespējas. Pieredze liecina par to, ka atsevišķās lietās vispārēji administratīvās institūcijas uzņemas sūdzību instanču lomu un funkcijas, piemēram, reģionālā pašvaldība, direkcijas, pārvaldes un ministrijas. Citās lietās iesaistās arī neatkarīgās sūdzību institūcijas - visbiežāk departamenti. Šo departamentu sastāvs ir ļoti mainīgs un dažāds. Bieži to priekšsēdētāju vietas aizpilda kāds jurists. Augstākie locekļi tajos var būt pašvaldību politiķi, valsts politiķi, interešu pārstāvji vai īpaši lietpratēji un profesionāļi.

Kam ir tiesības sūdzēties

Par lēmumiem nevar sūdzēties jebkurš, kas vēlas. Pamatā to var darīt tikai līdzdalības puses, tas nozīmē tās personas (eventuāli organizācijas, uzņēmumi), kuriem par lietu sekām ir īpaša individuāla ieinteresētība.

Dažu lietu sakarā pastāv likums, kas nosaka, ka arī citas personas var iesniegt sūdzības. Piemēram, Dānijas Dabas Aizsardzības biedrība, Dānijas Sporta makšķernieku savienība, Dānijas Jūras zvejnieku biedrība, Dānijas Zvejnieku biedrība, Strādnieku kustības arodbiedrība un Patērētāju biedrība var iesniegt savas sūdzības atsevišķu vides aizsardzības lietu sakarā. Vides aizsardzības lietās pašvaldības var iesniegt sūdzības par apgabalu lēmumiem, un, savukārt, apgabali var sūdzēties par pašvaldību lēmumiem.

Sūdzēšanas laiks

Likumā parasti ir noteikts sūdzēšanas laika ierobežojums. Visbiežāk tās ir četras nedēļas.

Vai atceļoša iedarbība

Parasti sūdzībām nav atceļoša iedarbība. Citiem vārdiem sakot, pašvaldības lēmumi paliek spēkā tik ilgi, kamēr eventuāli kāda sūdzību institūcija nepieņem citu lēmumu. Atsevišķās sfērās un nozarēs mainīt lēmumu izpausmes, kuras jau ir realizētas dzīvē, var būt ļoti sarežģīti vai pat neiespējami. Šādās sfērās un nozarēs likumā noteiktā kārtība parasti ir pavisam citāda. Proti, pašvaldību likumi nevar stāties spēkā, pirms tos nav apstiprinājusi sūdzību institūcija.

*Vērtējuma
pamats*

Parasti attiecīgās sūdzību institūcijas var pārbaudīt visus lietas elementus: vai lēmums bālsīts uz pareizu faktisko informāciju? Vai pašvaldību institūcija ir pareizi sapratusi un pielietojusi tiesiskos nosacījumus? Vai vērtējums ir izdarīts pareizi? Tomēr pastāv arī izņēmumi. Piemēram, sūdzības par pašvaldību plānošanas likuma vai celtniecības likuma sfērām ir ierobežotas. Tas pats attiecas arī uz sūdzībām par notekūdeņu maksājumu konvenciju. Nosacījumi sūdzību iesniegšanai var tikt mainīti, jo kontrole pamatā būs orientēta uz tiesiskajiem jautājumiem.

*Reakcijas
iespējas*

Sūdzību institūcijām parasti ir plašs reakciju iespēju loks. Tās, protams, var saglabāt pašvaldībā pieņemto lēmumu, taču jebkura sūdzību institūcija var tikpat labi noteikt, ka pašvaldības izdotsais likums ir jāatceļ, ka tajā ir jāizdara izmaiņas vai, ka lieta ir jāierosina vēlreizējai izskatīšanai attiecīgajā pašvaldības institūcijā. Sūdzību institūciju lēmumi pašvaldībām ir saistoši.

Taču, ja šis lēmums pašvaldību neapmierina, vairumā gadījumu tas tā ir, tad ir tiesības sūdzēties augstākās institūcijās.

Īpašā pārraudzība

*Ministrijas,
pārvaldes,
direkcijas*

Ministrijas un centrālās, valstiskās pārvaldes un direktorāti veic augstāko pārraudzību pār to, kas notiek to profesionālajā sfērā.

Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad mazo pašvaldību un apgabalu pašvaldību institūcijas uzņemas administrācijas vadīšanu. Piemēram, Sociālo jautājumu pārvalde un Sociālo jautājumu ministrija veic augstāko pārraudzību sociālās sfēras ietvaros, un Vides jautājumu pārvalde, Plānošanas pārvalde, Mežu un Dabas jautājumu pārvalde un Vides aizsardzības ministrija veic pārraudzību savās sfērās.

Augstākā pārraudzība, pirmkārt, ir vērsta uz vispārējo kopskatu: cik liels ir ieguldījuma apjoms? Kādas ir attīstības tendences? Vai pastāv nepieciešamība pēc izmaiņām likumdošanā utml. Pārvaldes, direkcijas un ministrijas var iejaukties konkrētās lietās tikai tad, ja tas ir īpaši noteikts ar likumu. Ja tāda noteikuma nav, tad minētās institūcijas var pieprasīt informāciju no pašvaldības un izteikt savu viedokli par attiecīgajām lietām, bet šis viedoklis

ir tikai kā padoms.

Pašvaldība var lūgt pati, lai tiktu sniegti kādi padomi lietas izskatīšanā.

Reģistra inspekcija

Reģistra inspekcija veic uzraudzību pār datoru reģistrāciju, kura ietver personisko informāciju. Ja kāda pašvaldība gatavojas sastādīt jaunu reģistru, tad, pirms pilsētas dome pieņem lēmumu šajā sakarā, tai ir jāuzklausā Reģistru inspekcija. Reģistra inspekcijas teiktais ir tikai kā padoms: inspekcijas un pašvaldības nevienprātības gadījumā attiecīgā lieta ir jāizskata Finanšu ministram un jāpieņem lēmums.

Reģistra inspekcija funkcionē kā sūdzību instance reģistru pieejamības sakarā, un šajos jautājumos pieņem saistošus lēmumus.

Vispārējā pašvaldības inspekcija

Ja runa ir par augstākstāvošajām inspekcijas institūcijām attiecībā uz pašvaldībām, tad parasti ar to tiek domātas inspekcijas domes un Iekšlietu ministrija.

Inspekcijas dome

Katrā apgabalā ir sava inspekcijas dome. Tās priekšsēdētājs ir valsts runasvīrs un pirmie četri locekļi ir pilsētas domes deputāti, kurus ieceļ apgabala dome (§48).

Inspekcijas domes veic uzraudzību visās zemajās pašvaldībās izņemot Frederiksbergas un Kopenhāgenas pašvaldības. Šajās pašvaldībās un visās inspekciju domēs uzraudzību veic Iekšlietu ministrija (§47). Iekšlietu ministrija var dot inspekcijas domēm norādījumus un noteikt tām ievirzes.

Inspekcijas domēm agrāk bija jāapstiprina vesela virkne pašvaldību lēmumu. No tiem ir palikuši tikai daži. Piemēram, inspekcijas domēm ir jāapstiprina lēmums tad, ja pašvaldība anulē pilnvaras, iesaistoties kopmunicipālajā darbībā (§60). Pašlaik inspekciju domju darbībā dominē sekojošā kontrole.

Kuras lietas? Varētu teikt, ka inspekcijas domēm ir jāuzņemas tās lietas, kuras neattiecas ne uz vienu no īpašajām sūdzību institūcijām. Inspekcijas domes nodarbojas ar lietām, piemēram, par pašvaldību pilnvarām, vadības nosacījumiem, diskvalifikāciju un citiem procedūras nosacījumiem. Inspekcijas domes pienākums varētu būt, iejaukties, ja kāda pašvaldība nevēlas pakļauties kādam lēmumam, ko ir pieņēmusi sūdzību institūcija.

Inspekcijas dome nedrīkst nodarboties ar privāttiesiskajām lietām, tās ir tiesu kompetencē. Tas pats attiecas arī uz lietām par konfliktiem starp pašvaldībām un tās darbiniekiem, par līgumiem utml.: tie ir jāizskata, balstoties uz darba kodeksa nosacījumiem.

Lojalitātes inspekcija Inspekcijas iestādēm ir jāuzmana, lai pašvaldības pakļautos spēkā esošajiem tiesiskajiem nosacījumiem, tas nozīmē - likumiem un saistošiem noteikumiem. To sauc par lojalitātes inspekciju. Šī inspekcija nedrīkst jaukties vērtējumā par to, vai pašvaldības lēmumi ir vairāk vai mazāk saprātīgi un piemēroti.

Procedūra Kad inspekcijas dome ķeras pie kādas lietas, tai ir jāsaņem no pašvaldības attiecīgs ziņojums. Tas parasti prasa šo lietu izskatīt kādā pilsētas domes sēdē, kura var dot dažādus ziņojumus gan no vairākuma, gan no mazākuma puses. Inspekcijai ir jāsaņem informācija, kuru tā ir lūgusi.

Politisko orgānu kontrole Primārais inspekcijas objekts ir augstākā politiskā institūcija pašvaldībā (§61; 1.-5.daļa). Taču pārraudzība var tikt vērsta arī uz mēru, domniekiem un komisijām un pašvaldību asociācijām (§61; 6.daļa).

Administrācijas nolaidība un mēra, kā augstākā tās vadītāja, prombūtne utml. Var tikt ierosināta izskatīšanai inspekcijas institūcijā. Zināmā mērā inspekcijas dome var lūgt, lai pašvaldības dome attiecīgo lietu novērtē. Pēc tam inspekcijas dome izsaka savu nostāju pret pašvaldības domes viedokli.

Padomu sniegšana Pilsētas dome vai mērs var rīkoties pēc savas iniciatīvas un uzdot inspekcijas domei jautājumu, pirms vēl tiek pieņemts lēmums. Tā varētu būt laba pieeja strīdīgo juridisko jautājumu pieņemšanai. Dažreiz inspekcijas dome, tās sekretariāts vai priekšsēdētājs var

dot provizorisku atbildi, taču sarežģīti un principiāli jautājumi tiek ierosināti izskatīšanai inspekcijas domes sēdē. Tādos gadījumos atbilde parasti prasa zināmu laiku.

Iniciatīva Lietas, kas saistītas ar kontroli pēc lēmumu pieņemšanas, parasti ierosina pilsētas domes mazākums vai pašvaldības iedzīvotāji. Inspekcija var ierosināt lietas arī pēc savas iniciatīvas, ja, piemēram, kādā avīzes rakstā par pilsētas domes sēdi ir norādīts, ka tajā ir pārkāpti vadības principi.

Reakcijas iespējas Lielākā daļa lietu dod iespēju vienīgi norādīt uz to, cik tālu pašvaldības darbību veids ir saskaņā ar likumdošanu. Inspekcijas instance var vienīgi izteikt savu kritiku, var ieteikt izdarīt zināmas izmaiņas pašvaldības praksē vai ierosināt lietu atkārtotai izskatīšanai. Tomēr ir iespējams jautājums arī par reālām sankcijām.

Anulēšana Tādējādi inspekcijas dome ir tiesīga anulēt jebkuru nelikumīgu lēmumu, bet tikai tādā gadījumā, ja tas vēl nav nonācis izpildīšanas stadijā (§61; 1.daļa). No tiesiskā viedokļa lēmums ir izpildīts tad, kad pilsonis, kurš ir šīs lietas līdzdalības puse, par to ir saņēmis oficiālu informāciju, līdz ar ko pašvaldība ir uzņēmusies saistības. Tas var notikt, piemēram, nosūtot vēstuli, izmaksājot zināmu naudas summu vai noslēdzot līgumu. Lai panāktu kāda lēmuma anulēšanu, inspekcijas varas institūcijām ir ātri jārikojas. Ja kāds nelikumīgs lēmums ir jau izpildīts, tad atliek to ignorēt.

Soda naudas Ja pilsētas dome nav izdarījusi kaut ko, kas ietilpst tās pienākumos, tad inspekcijas varas instance var piespriest attiecīgajam pilsētas domes loceklim naudas sodu (§61; 2.daļa). Naudas sodi var tikt pielietoti, ja, piemēram, kāda pašvaldība atsakās pakļauties inspekcijas institūcijas lēmumiem, piemēram, apgabala apelācijas departamenta lēmumam par palīdzības sniegšanu. Naudas sodi var tikt piespriesti personīgi politiķiem, kuri ir atbildīgi par konkrētu nelikumīgu lēmumu pieņemšanu. Soda nauda tiek uzlikta kā noteikta apjoma ikdienas maksājums, kurš ir jāmaksā, kamēr pilsētas dome nav izpildījusi savas saistības.

- Atlīdzība** Inspekcijas varas iestādes var piespriest atlīdzības maksājumus par to, ka pašvaldība cieš zināmus ekonomiskus zaudējumus (§61; 3.daļa). Taču to var arī atcelt, ja attiecīgais politiķis ir ar mieru samaksāt pašvaldības kasei mazāka apjoma summu, kuru nosaka inspekcija (§61; 4.daļa).
- Sods** Visbeidzot, inspekcijas varas institūcija var aicināt valsts advokātu ierosināt krimināllietu par rupju pārkāpumu, kas saistīts ar pienākumu nepildīšanu, kuri ietilpst attiecīgajā amatā (§61.c). Lietas, kas saistītas ar atlīdzināšanu, un krimināllietas tiks iztīrītas nedaudz vēlāk.
- Tīrība** Inspekcijas varas institūcijas sankcijas - anulēšana, soda naudas, personiskā atbildība - ir priekšnosacījums tam, ka lietu faktiskā un juridiskā puse ir tīras.
- Sūdzības par inspekcijas padomi** Pašvaldība var iesniegt Iekšlietu ministrijai lēmumu par anulēšanu. Konkrētais loceklis, kurš ir atzīts par personīgi atbildīgu, var ierosināt lēmumu izskatīšanu par soda naudām un atlīdzināšanu (§61; 7.daļa), taču viņš nevar ieteikt valsts advokātam ierosināt krimināllietu (§61; 2.daļa). Valsts advokāts pats nolemj, vai lietas ierosināšanai ir pietiekošs pamats, vai nav.

Parlamenta pilnvarotā kontrole

Folketinga pilnvarotajam ir būtiska nozīme un liela loma arī pašvaldību kontrolē. Lietās, kur viņš ķeras klāt un izskata, viņš novērtē, vai varas institūcijas rīkojas likumīgi un saskaņā ar labiem pārvaldes paņēmieniem attiecībā pret pilsoņiem.

- Ierobežota kompetence** Parlamenta pilnvarotā kontrole pār pašvaldībām ir ierobežotāka salīdzinājumā ar viņa kontroli pār valsts varas institūcijām. Parasti viņš var uzņemties tikai tās municipālo lietu sfēras, kurās ir sūdzību iespēja kādā no valsts varas iestādēm, piemēram, kādā ministrijā, apgabala apelācijas departamentā vai Vides aizsardzības departamentā. Pirms kādā lietā iesaistās parlamenta pilnvarotais, ir jābūt izmantotam administratīvajam sūdzību veidam.

Otrkārt, parlamenta pilnvarotais nedrīkst iejaukties lietās, kuras ir izskatītas kādā no pilsētas domes kopējām sēdēm.

Tomēr parlamenta pilnvarotais var uzņemties kādu lietu pēc savas iniciatīvas, ja pēc viņa domām tajā tiek aizskartas būtiskas tiesiskas intereses.

Folketinga pilnvarotais nav patstāvīga sūdzību institūcija. Cilvēkiem nav nepieciešamības saņemt savās lietās viņa vērtējumu. Parlamenta pilnvarotā teiktais nav saistošs, taču gandrīz vienmēr tas tiek realizēts praksē. Vairums valsts varas institūciju respektē parlamenta pilnvarotā kritiku.

Atcelšana no amata uz laiku un atlaišana

Mērs (attiecīgi arī domnieks) ir ikdienas administrācijas darbinieks.

Kas jādara, ja mērs vai kāds domnieks atsakās realizēt kādu no pilsētas domes lēmumiem dzīvē vai aizkavē tā izpildi ar savu pasivitāti?

Atsevišķa lieta

Ja runa ir tikai par kādu atsevišķu lietu, kurā mērs vai domnieks atsakās realizēt lēmumu dzīvē, tad pilsētas dome var izlīdzēties, ieceļot kādu citu pilsētas domes locekli šī uzdevuma veikšanai (§66; 1.daļa).

Atārtoti

Ja šādi gadījumi atkārtojas vairākas reizes, vai arī, ja notiek pilsētas domes darba rupjāka sabotāža, tad pilsētas dome sliktākajā gadījumā var atlaist mēru vai domnieku no amata un viņa vietā iecelt kādu citu. Tādā gadījumā ir jāizpilda ļoti garš process, kurš sākas ar to, ka pilsētas dome attiecīgo personu atceļ no amata uz attiecīgu laiku (§66; 2.daļa). Šai atcelšanai jātiek apstiprinātai Iekšlietu ministrijā pirms tas stājas spēkā (§66; 3.daļa). Pēc tam pilsētas domei lieta ir jāiesniedz tiesā, kura apstiprina vai anulē mēra vai domnieku atlaišanu no amata (§66; 4.daļa). Iekšlietu ministrijai un tiesai ir jānodrošina, lai atcelšana un atlaišana no amata varētu notikt tikai kā nopietnas amata nepildīšanas sekas un nevis kā politisko domstarpību sekas.

Tiesas kontrole

Saskaņā ar valsts konstitūcijas 63. Paragrāfu tiesas ir "pilnvarotas izlemt jebkuru jautājumu par augstāko varas institūciju ierobežojumiem". "Augstākās varas institūcijas" ir novecojis apzīmējums valsts administrācijai, pie kuras pieder arī pašvaldības.

Tātad tiesas ceļā pret jebkuru pašvaldību var tikt ierosināta lieta. Tiesisku lietu var ierosināt viena no attiecīgās lietas pusēm, kāda no inspekcijas varas institūcijām vai apsūdzības varas institūcijām.

Spēkā neesošs Tiesas jautājums bieži ir - vai kāds lēmums ir vai nav spēkā. Tas var būt saistīts, piemēram, ar atlaišanu no amata, kāda iesnieguma noraidīšanu vai pavēli kādam uzņēmumam apstādināt vides piesārņošanu. Ja tiesa nonāk pie secinājuma, ka kāds pašvaldības lēmums nav spēkā vai nav tiesisks, tad tā var vai nu anulēt, vai izdarīt tajā izmaiņas, vai arī nosūtīt šo lietu atkārtotai pilsētas domes izskatīšanai.

Ja likumi pašvaldībām dod izvēles iespējas, tad tiesa attiecīgajās lietās neiejauksies, bet tikai dos savu vērtējumu par to, vai ir ievērotas likumu un vispārējo tiesisko normu robežas.

ATLĪDZĪBA Vēl viens jautājums, kurš bieži ietilpst tiesas ierosinātajās lietās pret pašvaldībām, ir atlīdzība.

Pašvaldība kā atbildīgais Pašvaldībai var tikt uzlikts pienākums atlīdzināt zaudējumus, kuri ir notikuši pašvaldības kļūdu un neizdarības rezultātā. Vispārēji atlīdzināšanas principi attiecas arī uz pašvaldību.

Tas nozīmē, ka pašvaldība ir atbildīga par zaudējumiem, kuros ir vainīgi pašvaldību darbinieki. Var, piemēram, tikt nodarīti lieli zaudējumi applūdināšanas gadījumā, kas notikusi slikti izpildītas kanalizācijas darbu dēļ; tikt iegūtas traumas pēc kritiena pārāk lielu bedru rezultātā uz ielas; var rasties problēmas ar dzirdi kādam skolniekam pēc skolotāja sitiena pa ausi utml. Noteicošais ir tas, vai municipālo darbinieku var vainot notikušajā, vai varēja gaidīt, ka darbinieks kļūdu izlabos.

Politiku rīcība arī var būt par iemeslu pašvaldības atlīdzināšanas darbībai. Piemēram, kļūdas pilsētas domes vai komisijas būvniecības apstiprinājuma rezultātā, kurš ir pretrunā ar likumu un plānošanu, var tikt nodarīti zaudējumi šīs būves apkārtējiem kaimiņiem; un tādā gadījumā pašvaldībai var piespriest šo zaudējumu atlīdzināšanu. Ja pilsētas dome nolemj šķirties no atsevišķiem darbiniekiem, bet tam nav objektīva pamatojuma, tad tā rezultātā pašvaldībai var būt jāmaksā atlīdzība šiem darbiniekiem. Ja pilsētas dome asignē neatbilstoši maz naudas kādam pasākumam, piemēram, pansionāta personāla algošanai, tad pašvaldībai iespējams var tikt piespriesta atlīdzināšana. Ja nepietiekošu līdzekļu rezultātā ir izraisīti kādi zaudējumi.

*Personiskā
atbildība*

Kā jau tika minēts nodaļā par pašvaldību inspekciju, tad politiķi var būt personiski atbildīgi par pašvaldībai nodarītiem zaudējumiem. Lai to varētu apgalvot, zaudējumam jābūt izdarītam viņu kļūdu un neizdarību dēļ, piemēram, ja politiķi izdāļā pašvaldību īpašumu vai pārdod to par acimredzami zemāku cenu, neievērojot likumīgās pašvaldību atbalstīšanas nosacījumus. Tādā gadījumā inspekcijas varas iestādes var ierosināt tiesā lietu par politiķiem, kuri ir atbildīgi par attiecīgā lēmuma pieņemšanu (§61; 3.daļa). Tā mērķis ir segt pašvaldību izdevumus zaudējumu atlīdzināšanā. Inspekcijas varas institūcijas var atsaukt apsūdzību pret konkrētiem politiķiem, ja tie noteiktā laika posmā samaksā zināmu naudas summu pašvaldības kasei (§61; 4.daļa). Nedaudzajās šāda veida lietās, ar kurām pašvaldības praksē ir nācies saskarties, politiķu kopējie "naudas sodu" maksājumi ir seguši 5 - 10% no pašvaldību zaudējumiem. Lietas izskatīšanas laikā tiesai ir iespējas atvieglot atlīdzināšanas prasības pret politiķiem, kuriem ir uzlikta atbildība par pašvaldību zaudējumiem (§61.b).

*SODS
Pašvaldībā kā
atbildīgais*

Krimināllietas pret pašvaldību tiek ierosinātas reti. Zināmos likuma pārkāpuma gadījumos pašvaldība var tikt sodīta kā kolektīva kopums. Tas attiecas uz gadījumiem, kuros pašvaldība rīkojas kā darba devējs, zemes īpašnieks, celtniecības vai rūpniecības vadītājs. Pašvaldība var tikt sodīta tikai tādā gadījumā, ja tas skaidri izriet no likuma pantiem. Sodu var pamatot likums par vides aizsardzību, pēc kura pašvaldība var tikt sodīta par nelikumīgu dabas piesārņošanu, piemēram, no

kādas attīrīšanas iekārtas, ugunsdzēsības iekārtas vai būvlaukuma. Pamatojoties uz darba vides likumu, pašvaldības var tikt sodītas, piemēram, par rakšanas darbu drošības prasību neievērošanu.

*Personiskā
atbildība*

Politīķi var kļūt personiski atbildīgi par attiecīgo sodu, ja tie ir pārkāpuši sodāmības likumu nosacījumu, piemēram, korupcijas, profesionālā noslēpuma vai aizvainošanas sakarā. Politīķus var iesūdzēt jebkurš un policija, un apsūdzības varas institūcijas parastajā veidā nolemj, vai pastāv iemesls krimināllietas ierosināšanai.

Bez tam, pilsētas domes un komisiju locekļi, kā jau tika minēts nodaļā par pašvaldības inspekciju, var tikt sodīti ar naudas sodu par rupju amata pienākumu nepildīšanu (§61). Valsts advokāts šajā sakarā var izteikt apsūdzību tikai tad, ja inspekcijas varas iestādes to ir pieprasījušas. Valsts advokāts arī izlemj, vai ir pietiekošs pamats lietas ierosināšanai. Sodīta var tikt tikai tiša un ar iepriekšēju nolūku veikta rīcība.

Pašvaldībām, protams, nav jāmaksā soda nauda, kas tiek pieprasīta politiķiem personīgi. tāpat kā tai nav jāsedz darbinieku naudas sodi.

13. Drošības garantijas vai cenzūra

Lēmumi

Lēmumu pieņemšana ne vienmēr ir apzināta. Var tikt pieņemts lēmums, nepievēršot uzmanību tam, ka tiek izdarīta izvēle.

Lēmumu pieņemšana ne vienmēr ir atklāta. Tā var notikt arī aizslēgtām durvīm. Lēmumi var tikpat labi tikt pieņemti atklāti, neizpaužot izvēles iespējas un to konsekvences nevienam citam kā pašiem iesaistītajiem.

Lēmumi ne vienmēr tiek pieņemti ar iepriekšēju nolūku. Var gadīties, ka, notikumi ir attīstījušies politiķiem par to neinteresējoties vai vismaz neiejaucoties tajos. Tādējādi beigās ir palikusi tikai viena rīcības iespēja. Pasivitātei ir arī konsekvences, proti, ir zaudēta izvēles iespēja.

*Politiskie
lēmumi*

Demokrātijas procesa uzturēšanai ir ļoti svarīgi, lai politiskie lēmumi tiktu pieņemti apzināti, atklāti, ar iepriekšēju nolūku un aktīvi. To nodrošināt ir viens no politiķu galvenajiem uzdevumiem. Ja politiskos lēmumus nepieņems tautas ievēlētie deputāti, tad to izdarīs citi, un tas parasti notiek bez tās atklātības, kura ir raksturīga demokrātiskajam procesam.

Kontrole

Kā jau mēs pārrunājām iepriekšējā nodaļā, pastāv vesela virkne institūciju, kuras dažādos veidos kontrolē pašvaldību darbību. Šīs kontroles rezultātā dažreiz gadās, ka municipālo politiķu lēmumi tiek atcelti. Vai tas ir pareizi, ka tautas ievēlēto lēmumus atceļ eventuāli valsts ierēdņi vai tiesneši? Vai politiķi netiek izslēgti no spēles? Vai tā ir tiesiskās drošības garantija vai cenzūra?

*Drošības
garantija*

Pilsētas domes nepārtraukti izdara politisko izvēli, taču tām ir jāiekļaujas Dānijas parlamenta ar likumdošanu nospraustajās robežās. Ja pašvaldība varētu ignorēt vispārējos tiesiskos nosacījumus, un tas netiktu nekādā veidā pēc tam kontrolēts, tad tas novestu pie pilnīgas patvaļības. Ir jāpastāv vienlīdzībai likuma priekšā un šī vienlīdzība ir jāsaglabā ne tikai pilsoņiem, bet arī varas institūcijām.

Svarīgākais kontroles mērķis ir tiesiskās garantijas un drošība. Cilvēkiem, kuri uzskata, ka pašvaldības ir pārkāpušas spēkā esošos likumus, ir jādod iespēja iesniegt savas lietas pārbaudei. Kā jau tika minēts 2. nodaļā, likumi neietver tikai rakstītos tiesiskos nosacījumus, bet arī vispārpieņemtos tiesiskos principus. Tiesiskās drošības garantiju problēma var rasties arī lietās, kurās lēmums ir skaidri novērtēts, ja objektivitātes un vienlīdzības prasības ir atstātas pilnīgi novārtā (2. nodaļa).

Skatoties no šīs perspektīvas, tiesiskās drošības garantijas nevar pielīdzināt cenzūrai, bet gan cieņai pret augstākajiem politiskajiem lēmumiem, kurus ir pieņēmis Dānijas parlaments. Municipālie politiķi, kuri nav apmierināti ar tiesiskajiem nosacījumiem, var ķerties pie darba, lai izdarītu tajos kādas izmaiņas. Kā politiķiem viņiem ir iespēja tikt pie vārda. Viņi var pamatot savu kritiku, norādot uz nelabvēlīgām konsekvencēm, kādas izriet no likumiem tieši viņu pašvaldībā. Municipālie politiķi - tāpat kā visi citi - nedrīkst, vienīgais, pārņemt likumus

savās rokās.

Vadība

Kā jau tika minēts, atsevišķas kontroles institūcijas nedomā vienīgi par tiesisko drošību, bet arī par pārvaldi. Tas visskaidrāk ir redzams, kad centrālās pārvaldes, direktorāti un ministrijas zināmos gadījumos nostāda savus apsvērumus par attiecīgajiem jautājumiem augstāk par pilsētas domes viedokli.

Principā municipālo pašpārvaldi var ierobežot tikai Dānijas parlaments. Tas var notikt vai nu ar likumu palīdzību, vai pilnvarojot kādu ministru tuvāku nosacījumu noteikšanai. Pamatā centrālo institūciju paziņojumi uz pašvaldībām attiecas tikai kā padomi.

Tādējādi ir problemātiski, ja lēmumi konkrētās lietās tiek pielietoti kā vadības līdzekļi. Pirmkārt, tas noved pie nejaušībām. Vairumā gadījumos par lietām sūdzības netiek iesniegtas. Ja visā valstī ir nepieciešams kopīgs standarts, tad pareizi būtu, ja parlaments šajā sakarā pieņemtu lēmumus likumdošanas ceļā, piemēram, nosakot nodokļu likumdošanai un daļai no sociālās likumdošanas diezgan šauras robežas pašvaldības izvēles iespējām.

Otrkārt, lietu novērtējums neklūst labāks no tā, ka to izdara kāds cits, tikai citādāk. Tas, ko ir nolēmuši municipālie politiķi, kurus ir ievēlējuši ar šo lēmumu skartie iedzīvotāji, tiek nomainīts ar kaut ko citu, kas, iespējams, ir vidusnormas vai pavisam kādas citas normu uztveres izpausme, bet nevis vietējo normu realizācija.

Tas ir pretrunā ar municipālās pašpārvaldes ideju, ja centrālā instance pielieto kontroles pilnvaras, lai sagrābtu savās rokās novērtēšanas tiesības, kuras saskaņā ar likumdošanu pieder pašvaldībām. Ar to tiek atņemtas pašvaldību tiesības un sajaukts atbildības sadalījums par lēmumiem. Tas pilnīgi paralizē vietējo demokrātiju, ja pilsētas domes locekļi var izvairīties no viņu politiskās atbildības vēletāju priekšā, slēpjoties aiz lēmumiem, kurus ir pieņēmušas centrālās institūcijas.

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

5.00kg

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309005110

197-4
L-72